

ТАРЯЙ ВЕСОС

Птиците

Легеният замък

Лодката вечер

РОМАНИ

ХЕМУС ГРУП

**ТАРЯЙ ВЕСОС
ПТИЦИТЕ. ЛЕДЕНИЯТ
ЗАМЪК. ЛОДКАТА ВЕЧЕР**

Превод: Антония Господинова

chitanka.info

Таряй Весос (1897–1970) е един от най-големите норвежки писатели и виден представител на литературата на Скандинавския север, чието име и произведения са известни, превеждани и издавани до днес в много страни на света. Настоящият том го представя за пръв път на българския читател с три романа, необичайни и като съдържание, и като стилистика, които световната литературна критика отдавна е оценила като шедеври.

Този голям норвежки писател не може да бъде причислен към някакво литературно движение, към естетическа школа — толкова е самобитен. Наричат го „модернист“ и това е вярно, но отчасти, защото и сред модернистите е „бяла врана“ със своя бунт срещу една цивилизация, която застрашава човечеството с душевна и физическа стерилност, потискайки стремежа на хората към сливане с природата и с вечните ѝ цикли, за да си осигурят неизчерпаемата и мистична жизнена сила, необходима за взаимодействието им с нея и за пълноценно участие във великата „универсална игра“.

Фроде Хермунсгор

ПТИЦТЕ

I

Матис вдигна поглед към небето, за да види дали тази вечер има облаци и ще вали ли. Нямаше. Небето бе чисто. Тогава рече на Хеге, сестра си, за да я ободри:

— Ти си като светкавица.

Произнасяйки тази дума, той все пак потръпна, но не от страх, понеже небето беше ясно.

— С куките, имам предвид — добави.

Хеге кимна равнодушно и продължи да плете грамадната жилетка. Куките проблясваха. Беше заета с изплитането на сложна роза с осем листа, която скоро щеше да се кипри на плещите на някой младеж.

— Да, знам — каза тя.

— Толкова добре те познавам, Хеге.

Той бавно движеше показалец върху коляното си, както винаги, когато размишляваше за нещо. Нагоре-надолу, нагоре-надолу. Хеге отдавна беше престанала да го моли да се откаже от този досаден навик.

Матис продължи:

— Ти си като светкавица не само с осемлистната роза, а и с всичко, което правиш.

— Хайде, хайде! — прекъсна го тя.

Матис замълча доволно.

Толкова се изкушаваше да произнесе думата „светкавица“. Тя предизвикваше у него някакво необичайно усещане, сякаш мозъкът му се набраздяваше от странни напречни линии, щом я изговореше. Иначе се боеше до смърт от истинските светкавици и в задушно и мрачно лятно време никога не произнасяше тази дума. Днес беше безопасно. Тази пролет само на два пъти бе имало буря, с оглушителен трясък и всичко останало. Матис, както обикновено, се беше скрил в тоалетната на двора, понеже някой веднъж му бе казал, че светкавиците никога не удрят подобни постройки. Той не знаеше дали това важи за целия свят, но в техния край, слава богу, засега действаше безотказно.

— Да, като светкавица — мърмореше той, като че ли все още обърнат към Хеге, на която ѝ бяха омръзнали неочакваните му похвали тази вечер.

Но Матис не беше свършил:

— Искам да кажа, че ти и мислиш като светкавица.

Хеге бързо вдигна поглед, сякаш се уплаши, че са засегнали опасна тема.

— Хайде, стига толкова за днес — сопна се тя хладно и недружелюбно.

— Какво има? — попита той.

— Нищо. Просто се успокой.

Хеге успя да прикрие онова, което ѝ се щеше да изрече. *Толкова* отдавна слабоумието на брат ѝ я измъчваше, че всеки път, когато той произнасяше думата „мисля“, нещо все едно я пробождаше и тя потръпваше.

Матис беше доловил нещо, но както обикновено отдаде недоволството ѝ на факта, че не може да работи като другите хора. Гризеше го съвестта и затова по навик подхвана старата песен:

— Утре трябва да ми измислиш някаква работа. Така повече не бива.

— Да — отрони тя, гледайки в пространството.

— Повече не мога така. Не съм носил нищо вкъщи от...

— Да, отдавна нищо не си носил вкъщи — отвърна тя непредпазливо и малко рязко.

Веднага съжали, но вече беше късно. По този въпрос Матис не търпеше никакви забележки, единствено той имаше право да го споменава.

— Не бива да ми говориш така — каза той и лицето му доби странно изражение.

Хеге се изчерви и наведе глава. Матис продължи:

— Трябва да се отнасяш с мен като с нормален човек.

Хеге не вдигаше глава. Какво да направи, след като бе безнадеждно? Все някога щеше да избухне и тогава думите ѝ щяха да го наранят.

Братът и сестрата седяха на верандата на неугледния си дом, в който живееха сам-сами. Беше топла юнска вечер и гредите на къщата лениво благоухаеха след горещия ден.

Бяха седели дълго, без да продумат, преди да заговорят за светкавицата и работата. Просто така — един до друг. Матис се беше втренчил във върховете на дърветата със застинало изражение. Сестра му бе свикнала да го вижда в тази поза. Знаеше, че няма смисъл да му прави забележка, иначе отдавна щеше да го помоли да престане.

Двамата живееха тук някак сами за себе си — наоколо нямаше други къщи, но отгатък горичката минаваше път и имаше голямо село. Откъм тази страна проблясваха водите на обширно езеро, чийто отсрещен пясъчен бряг изглеждаше много далечен. Езерото стигаше чак до хълма, на който се намираще къщата. Там долу Хеге и Матис си имаха малък кей и лодка. Парчето земя край къщата беше разчистено и оградено, то им принадлежеше, но отвъд оградата нямаше нищо тяхно.

Тя не знае какво гледам в момента, мислеше си Матис.

Изкушаваше се да ѝ разкаже.

Че те тук всъщност са четирима — двама Матис и две Хеге. Без Хеге изобщо да подозира.

Но си замълча.

Отвъд оградата, наред зеления елшак, стърчаха две сухи трепетлики с голи изпокършени върхове. Издигаха се, плътно притиснати една до друга, и хората ги наричаха *Матис-и-Хеге*, но не открито, не пред тях. Матис случайно го беше чул. Произнасяше се като една дума: Матис-и-Хеге. Сигурно го бяха измислили много преди Матис да го чуе.

Две изсъхнали трепетлики, една до друга сред свежите зелени върхове на елхите.

Матис кипеше от възмущение и не можеше да престане да ги гледа. Но не биваше да разкрива тайната на Хеге, решаваше така всеки път, когато седяха отвън. Тя само щеше ужасно да се ядоса, а пък дърветата и бездруго вече бяха назовани така...

В същото време Матис чувстваше някаква своеобразна грижа за себе си, щом дърветата още бяха там. Те само пречеха и от тях нямаше никаква полза, но въпреки това собственикът не идваше да ги отсече пред очите на Матис и Хеге, за да ги изгори после в печката си. Щеше да е някак много грубо, все едно да убие хората, чиито имена носеха. Затова не ги пипаше.

Искам някой ден да се срещна с този човек, казваше си Матис. Но собственикът изобщо не идваше тук.

Матис продължаваше да размишлява.

Какви ли мисли са се въртели в главата на онзи, който на шега е дал на дърветата техните имена? Нямаше как да разбере. Можеше само да гадае, докато седеше на верандата през летните вечери. Но е бил мъж, онзи, дето го е измислил. Матис не искаше да допусне, че го е направила жена, към жените той беше добре настроен. Най-много го възмущаваше това, че бяха сравнили Хеге с някакво сухо дърво, та тя изобщо не изглеждаше така! Всеки можеше да го види. Хеге беше толкова съобразителна и умна...

Кое го караше да изпитва такава дълбока болка?

Ти сам знаеш, каза си той. Отговорът бе малко безсмислен, но беше самата истина.

Не трябваше да гледа натам, да обръща глава в тази посока. А аз правя точно това — първото нещо, щом отворя очи, и последното, преди да си легна, е да ги погледна. По-объркано не би могло и да бъде.

— Матис?

Той се откъсна от мислите си.

— Какво виждаш? — попита тя.

Добре познаваше тези нейни въпроси. Не биваше да седи така, не трябваше да прави това, не трябваше да прави онова, трябваше да се държи като всички хора, а не като Глупака, както го наричаха и комуто се присмиваха, щом отидеше да пита за работа или за нещо друго.

Матис бързо обърна очи към сестра си. Странни очи. Винаги бяха такива объркани, боязливи като птици.

— Нищо не виждам — отговори.

— Не ти вярвам.

— Ама и ти си странна — каза ѝ. — Ако всеки път, щом се загледам, виждах разни неща, къде щеше да се побере всичко? Тук щеше да е претърпкано.

Хеге само кимна. Беше го върнала към реалността и можеше да продължи заниманието си. Тя никога не седеше на верандата без работа, както правеше Матис. Имаше сърчни ръце, плетенето много ѝ се удаваше и бе доволна от този факт.

Матис гледаше с уважение на работата ѝ, защото от нея се издържаха. Така си беше. Самият той нищо не печелеше. Никой не искаше да го наеме. Викаха му Глупака и се присмиваха, щом станеше дума за Матис и работа. *Това* бяха две несъвместими неща. В кипящото от трудолюбие село се носеха много истории за това, как Матис Глупака искал да се захване с работа — всичко било само празни приказки.

Удрям с клюн по камък, хрумна му внезапно и той потръпна.

Как така?

Но всичко изчезна.

Образът и думите прелетяха през него. И също така внезапно изчезнаха — вместо тях пред Матис се издигна плътна стена.

Погледна крадешком към сестра си. Не бе видяла нищо. Седеше си там — малка и спретната, само че не в първа младост, беше на четирийсет години.

Ами ако ѝ разкажеше за тези неща? За клюна и камъка — не, тя нямаше да разбере.

Хеге беше седнала плътно до него и погледът му се спря на гладката ѝ тъмнокестенява коса. Тогава изведнъж откри, че тук-там в нея се прокрадват и няколко сиви косъма. Дълги сребристи нишки.

Може би днес зрението ми е като на ястреб, помисли си той с радостно учудване. Досега не ги бях забелязал. И веднага възкликна:

— Хеге, ама че работа!

Тя бързо вдигна очи към него и успокоена от тона му, се включи в разговора:

— Сега пък какво има?

— Започнала си да побеляваш!

Тя сведе глава.

— Аха.

— Видях бели косми. Досега не ги бях забелязвал. Ти знаеше ли?

Тя не отговори.

— Твърде рано ми се струва. Та ти си едва на четирийсет. И вече побеляла.

В този момент Матис почувства нечий поглед върху себе си. Не беше на Хеге. Нечий друг. И пронизващ. Може би все пак бе на Хеге. Той се изплаши и разбра, че е сторил нещо нередно. Макар че — защо? Просто си е наблюдателен.

— Хеге!

Тя най-после вдигна очи.

— Какво искаш?

Той забрави какво щеше да казва. Вече не усещаше погледа върху себе си.

— Не, нищо, просто така. Продължавай да си плетеш.

Тогава тя се усмихна:

— Е, това беше добре, Матис.

— Значи всичко е наред? — попита той плахо. — Нищо, че ти казах, дето имаш бели коси?

Хеге отметна глава някак бодро и едновременно решително.

— Няма страшно. Знаех го и без да ми кажеш.

През цялото време куките ѝ проблясваха, без да спират. Сякаш се движат от само себе си цял ден, помисли си Матис.

— Умът ти е като бърснач — рече, за да заглади казаното преди малко.

Пак беше произнесъл една от онези думи, които го привличаха и примамваха. Имаше много такива остри, опасни думи. Не бяха за него, но крадешком успяваше да ги вмъкне в речта си. Беше толкова приятно да ги използва, сякаш лазеха по езика и гъделичкаха черепа му. Тези думи бяха доста опасни.

— Чу ли ме, Хеге?

Тя въздъхна.

— Да.

Само толкова. Не, не беше в неин стил. Може би похвалите му ѝ дойдоха в повече?

— Прекалено рано е за бели коси — мърмореше си той тихичко, така че да не го чуе Хеге. — Ами моята коса? Трябва да я погледна, докато не съм забравил.

— Ще си лягаш ли, Матис?

— Не, аз само... — за малко да каже, че отива да се погледне в огледалото, но се спря. И влезе в къщата.

Чак след като влезе в стаята, Матис забеляза колко красива бе вечерта. Голямото езеро се ширеше гладко като стъкло. Лека мъгла обгръщаше западните склонове на отсрещната страна. Те почти постоянно бяха обвити в пелена. Ухаеше на ранно лято. По големия път, който елховата гора скриваше от къщата, колите бучаха, сякаш за забава. Небето бе чисто, тази нощ не се очертаваше буря.

Да минеш през светкавица, помисли си той и потръпна.

Направо през нея.

Дали някой е успявал да го направи?

Матис стоеше замислен пред дървения си диван.

Още от малък спеше на дивана във всекидневната, затова можеше да каже, че го познава добре. Имаше намерение да продължи да спи на него до края на живота си. По дървения диван имаше следи още от времето, когато беше момче и му бяха подарили нож. По небоядисаното дърво се виждаха и глупави дебели черти от времето, когато за пръв път му дадоха молив. Тези драсканици и странни фигури бяха от вътрешната страна на падащата облегалка и Матис ги гледаше всяка вечер, преди да заспи, харесваха му, понеже никога не се променяха. Винаги си бяха такива, каквито трябваше да бъдат. Даваха му сигурност.

Хеге спеше в малката спалня. Матис се откъсна от мислите си и тръгна към стаята ѝ, понеже единственото огледало в къщата се намираше там.

Матис влезе вътре. Стаята на Хеге миришеше на чисто и беше почти празна. Ето го и огледалото, което му трябваше.

— Хм! — каза той, като видя отражението си върху стъклото.

Отдавна не се бе оглеждал по този начин. Понякога влизаше тук и вземаше огледалото, за да се избърсне. Но тогава се съсредоточаваше само върху бръсненето, макар че винаги оставаха снопчета неизбръсната брада.

Сега го интересуваше само Матис.

Не, не! — обади се нещо в него. Слаб безмълвен вик, който се отрони против волята му.

— Няма много за гледане — промърмори той.

— Никакви бузи — добави след малко.

— Само кожа.

— Грозна четина.

Звучеше обезкуражаващо.

— И все пак има нещо — изрече бързешком и продължи да се разглежда.

Огледалото беше лошо, изкривяваше чертите, но той и Хеге отдавна бяха свикнали с това.

Скоро Матис се замисли за друго, обаян от малката, ухаеща на чистота женска спалня.

Ще се огледам в огледалото, все едно съм момиче, помисли си и му стана хубаво. Сигурно преди да си облече дрехите, не едно момиче се бе оглеждало в това потъмняло стъкло.

Представяше си различни картини, коя от коя по-хубави и съблазнителни.

Ще си мисля за *тях*.

Но веднага се спря.

Не, няма да мисли за момичета по средата на седмицата. Не е позволено. Никой не прави така.

Матис се поколеба.

Е, аз го правя понякога, призна си той.

Само че никой не бива да узнае.

Загледа се в лицето си. Взря се в очите си, в погледа му имаше някакво упорство. Все пак мога да си мисля за момичета, само няма да разказвам на никого.

Такъв съм се родил.

Отново срещна погледа си — широко отворените му очи бяха изпълнени с очакване.

Какво е това?

Не, не, обади се нещото в него с учудване. Някои хора говорят така за себе си без всякакъв повод, дори за много по-незначителни неща от тези, които го вълнуваха в момента.

— Стига си зяпал! — каза той на глас.

Трябваше да прогони тези неподходящи за средата на седмицата мисли, които го бяха погълнали.

Лицето в огледалото отсреща беше замислено и слабо. И бледо. Но очите го привличаха към себе си и не искаха да го пуснат.

Щеше му се да каже на това лице:

— Откъде, по дяволите, се взе?

— Защо дойде?

Не искаше отговор.

Но той се четеше в очите отсреща — очи, които не бяха негови, а двама пътешественици, виращи се и денем, и нощем. Отговорът се приближаваше. Ставаше по-ясен. И точно в този момент изчезна.

Той си помисли:

Глупав Матис.

Глупака.

Как само ще ми се присмиват, ако ме видят да стоя тук и да се оглеждам.

Най-после си спомни за какво беше дошъл в стаята на Хеге. Щеше да проверява дали има бели косми.

Отпред нямаше. Наведе глава и погледна през падналия върху очите перчем дали няма на темето. Не, нито един. Накрая, доколкото успя, огледа около ушите.

Нямаше бели косми, не намери нито един. А беше само с три години по-млад от Хеге, която бе навършила четирийсет.

Не, с косата ми засега всичко е наред, помисли си той.

Но след три години ще стана като Хеге.

Нито един бял косъм. Трябва непременно да разкажа за това на Хеге, ще се зарадва, реши Матис. Вече беше забравил, че въпросната тема изобщо не ѝ се нравеше.

Матис излезе от стаята с широки крачки. Хеге сигурно още седеше отвън на верандата с плетката си.

Наистина беше там. Плетката мърдаше като жива в сръчните ѝ ръце. Те просто изпълняваха своя ням танц, а плетивото нарастваше сякаш без тяхна помощ.

— Какво става? — попита Хеге, като го видя да излиза така припряно от къщи.

Матис посочи перчема си.

— Нямам нито един бял косъм, Хеге! Ходих вътре да се видя в огледалото.

Хеге не искаше да се връщат към тази тема.

— Хубаво — прекъсна го.

— Не се ли радваш? — попита той.

Тя отговори спокойно:

— Разбира се, че се радвам.

— Само че не ти личи, а пък аз си мислех, че ти...

— Уф! — изстена тя.

Той моментално млъкна. Внезапната промяна в Хеге го накара да спре.

— Какво има? — попита уплашено.

Тя най-накрая се изправи.

— Ех, Матис...

Той я гледаше напрегнато.

— Кажу ми!

— Не намирам нищо забавно в това, че цяла вечер се занимаваш с косата, и нямаш никакво намерение да спреш.

— Че *ние* забавляваме ли се? — попита той. Ама че странно говореше сестра му.

Хеге безпомощно го погледна. Някак със страх. Трябваше веднага да предприеме нещо, защото Матис бе близо до онова, с което тя не можеше да се справи.

— Просто си забравил колко много се забавляваме! — рече тя бързо, сякаш забивайки гвоздеи в него. — Спомни си само! Та ние се забавляваме всеки ден!

Той се навъси, но попита:

— Кога?

— Кога ли? — повтори тя, натъртвайки.

И отново атакува. Трябваше да прекрати тази история.

— Помисли малко, Матис — настоя без обичайната за нея острота. Можеше да бъде много упорита въпреки дребния си ръст.

Матис отвърна:

— Аз и без това непрекъснато мисля, с всички сили.

— Значи можеш да си спомниш много забавни неща!

Той се замисли, но не отговори.

Хеге продължи. Трябваше да издигне такава здрава и плътна стена, че в нея да не остане ни една пролука.

— Ние с теб се забавляваме *повече* от останалите!

— Наистина ли? — едва доловимо измърмори той.

— Да! — отговори тя. — И никога недей да го забравяш!

Това беше. Матис вдигна глава, но не се осмели да възрази. Хеге е много умна и добре знае кое е забавно и кое не. По-добре да не спори, та да се излага колко е глупав. Тя го гледаше сърдито.

Матис само промълви:

— Не съм знаел, че е така.

После изведнъж лицето му грейна.

— Колко хубаво, че ми го каза! — радостно възкликна той.

— Кое?

— Това, дето сам не съм го знаел.

Беше щастлив, смееше се.

— Прибираш ли се вече? — попита той.

Вместо отговор сестра му с усилие кимна и влезе в къщата.

Тази вечер Хеге си легна по-рано. Или поне се прибра в стаята си по-рано от обикновено. Матис искаше да попита защо, но още преди да успее да си отвори устата, тя го прекъсна нетърпеливо:

— Недей, Матис! Почакай до сутринта. Стига толкова за днес, миличък.

Щом чу гласа ѝ, той загуби желание да разпитва и да узнае причината. Сестра му просто не беше в настроение, нека си ляга тогава. Дали пък не бе сторил нещо нередно? Сигурно е заради историята с косата. Но няма се разсърди за това, че косата ѝ е почнала да побелява, а пък неговата — не? В такъв случай изобщо не беше виновен.

Но Хеге го хранеше, грижеше се добре за него. И най-важното, беше умна, за което дълбоко я уважаваше.

Тя влезе вътре, без да каже нищо повече. А той остана да седи на верандата и да размишлява.

Утре трябва да се разходя до селото да видя дали няма някаква работа за мен, помисли си и още отсега се отегчи.

Ето къде е проблемът, затова Хеге е недоволна. Тя ме храни през цялата година. Вече четирийсет години, уточни Матис, понеже не искаше да омаловажава заслугите ѝ.

Храни ме. Храни ме.

Думите бяха горчиви като листа от трепетлика.

Трябваше да ги предъвка година след година. Когато оставаше насаме, както сега, се насилваше да ги повтаря и да преглъща горчивия им вкус. От всички думи, които знаеше, тези бяха най-горчивите.

Утре ще си намеря работа.

Ако нещо не ми попречи, добави той за всеки случай.

Сред мъглата от спомени имаше много, свързани с опити да си намери работа. В някоя ферма, на полето или пък в гората. Но все се случваше нещо, което му пречеше да си изпълни задачата. И вече никой в селото не го искаше. Онези, умните, дето умееха всичко и

можеха да му дадат работа, минаваха покрай него, все едно че не съществуваше.

И се прибираше при Хега с празни ръце. Тя бе свикнала с това и никога не му казваше и една лоша дума по този повод. Но той беше бремене за нея. Със сигурност си *мислеше* така.

Утре трябва да се стегне. Да иде до селото и да си потърси работа.

— Някога все ще се получи — каза си строго, загледан в пространството. — Аз *трябва* да работя, Хега започва да побелява.

Един глас вътре в него се обади:

Аз съм виновен, че Хега има бели коси.

Най-сетне истината стигна до него. И той дълбоко се засрами.

Беше станало късно. Матис нямаше навика да стои буден до толкова късно. Въпреки това не му се искаше да се прибира и да си ляга. Когато нещо те *гризе* отвътре, няма нищо по-мъчително от това да лежиш в леглото и да се въртиш.

Може би и Хеге не спеше. Прибра се рано, само и само да не ме вижда.

— И изобщо не ми е забавно да знам *това* — каза той високо. Толкова високо, че може би тя щеше да го чуе през стената.

Беше много огорчен.

Изведнъж го прониза внезапна мисъл.

Не можеш да ме изоставиш! — премина през главата му, сякаш говореше на скритата в спалнята Хеге. Каквото и да се случи с теб и мен, не бива да ме изоставяш!

Това изобщо не беше нова мисъл, но всеки път му се струваше нова и всеки път му причиняваше същата болка. И неизменно я прогонваше, казвайки си, че това са глупости и че Хеге никога дори не е намеждала да го напусне. Защо трябваше да се измъчва тогава?

Но картината не искаше да изчезне. Виждаше как сестра му си тръгва, отдалечава се все повече и повече. Всичките си вещи бе събрала във вързопче, което носеше под мишница.

Тръгваш ли си?

Да, Матис.

Умори ли се вече?

Да, Матис.

И си тръгна.

Вече не го чуваше, смеляваше се все повече и повече, накрая се превърна в малка черна точка — и си остана такава. Да изчезне напълно в тази тъжна игра, тя все пак не можеше.

И точно в този момент се случи голямото събитие.

Докато Матис размишляваше и си представяше как Хеге си тръгва, седнал на обичайното си място на верандата, погледът му бродеше по западния бряг на езерото. Водата сега изглеждаше черна, а околните хълмове — замислени и тъмни. Прекрасен летен мрак обгръщаше небето и земята. Матис не беше сляп за подобни неща.

Тяхната къща се намиреше в заблатена долчинка, простираща се от езерото до склона. Хвойновата гора беше примесена тук-там с брези и трепетлики. През долината течеше поточе. Понякога на Матис му се струваше, че това е най-красивото от всички места. Или поне най-красивото, което беше виждал в своя неголям свят.

Може би и сега си мислеше за същото — във всеки случай беше вперил поглед в далечината и наблюдаваше как здрачът се превръща в нещо безименно и нежно.

И в този миг се случи неочакваното.

От тази страна на вятъра е тихо, тъкмо си беше помислил Матис, вперил поглед във върховете на трепетликите и нощното небе. Между върхарите се процеждаше нещо, въздухът бе толкова прозрачен и на Матис му стори, че вижда това слабо движение. Никакъв вятър, само лек повей, макар да бе толкова тихо, че нито едно листо на трепетликите не помръдваше.

Тогава се разнесе странен слаб звук. Матис долови безшумно и равномерно размахване на криле във въздуха над себе си. И отново едва доловим зов на някакъв безпомощен птичи език.

Прелетя право над къщата.

И премина през Матис. Той седеше в безмълвен възторг, премалял и объркан.

Дали беше нещо свръхестествено?

Не, напълно естествено, обаче...

Беше горски бекас. Не можеше да е случайност, не и по това време на денонощието: над дома на Матис кръжеше горски бекас!

Откога ли го прави?

Предишните години тук никога не бяха кръжали бекаси. Или поне той не си спомняше. Матис почти всяка вечер седеше до късно навън и щеше да ги види или чуе.

А тази вечер прелетя точно над дома им, над Хеге и над него. И така щеше да бъде оттук нататък, всяка сутрин и вечер.

Матис погледна къщата, тя сякаш се беше променила и сега трябваше да я гледа с други очи. Кръженето на горските бекаси бе нещо красиво, което се случваше някъде из долината, далеч извън пределите на неговия свят. Много пъти си бе мислил за това. И ето че тази вечер се случи тук, един бекас кръжеше право над къщата.

А може би просто му се е сторило? Случваше му се от време на време. Дали някой бе виждал бекас да сменя мястото, над което кръжи? Матис не беше чувал за подобно нещо. И защо ли беше дошъл тук?

Матис зачака, притаил дъх. Ако наистина беше горски бекас, щеше да се върне след малко, тези птици кръжат винаги над едно и също място, напред-назад, през краткото време на вечерния си полет. Матис го знаеше. На зазоряване птицата пак следва същия маршрут, един ловец му беше разказал. В пресъхналите локви Матис понякога намираще следи от клюн на бекас заедно с изящни отпечатъци на птичи крака.

Седеше в напрегнато очакване, струваше му се, че е минало много време и съмнението му се засилваше.

Но — ето! Размаханите криле, неясните очертания на птицата, прелитаща над къщата в обратна посока. И отново изчезна, погълната от мекия здрач и заспалите върхове на дърветата.

Тогав Матис произнесе натъртено:

— Най-накрая и тук прелетя бекас.

Не знаеше защо и как изрече това. Бе най-малкото, което можеше да каже или стори. Пък и нямаше кой да го чуе.

Имаше чувството, че нещо се променило, че дългите и трудни времена вече са отминали.

Първата му мисъл бе да сподели това с Хеге, искаше му се да се втурне при нея. Все едно дали спи, или не, трябваше веднага да я посвети в това... Но се спря насред верандата. Ако беше истина, птицата щеше скоро да се появи отново. Матис бе толкова несигурен в себе си, че реши да изчака и третия път.

Седна и зачака блажено.

Когато го видя три пъти, Хеге ще трябва да ми повярва. Всички трябва да ми повярват.

Ето — отново!

Също както и предишния път — пляскането с криле, бързата като стрела сянка в сумрака и после онзи дивен, изпълнен с болка вик, който може би никой не чу. Точно над покрива и идващ от безкрайността. После остана само нощта.

Значи е истина. Сега вече знаеше със сигурност. Почувства се като съвсем нов човек.

А Хеге спеше.

Сега и тя щеше да стане нов човек.

Спящата Хеге, която бе бърза като светкавица с плетките и осемлистните рози и която умееше да се справя с всичко — Матис вече не бе сигурен кой от тях двамата е по-важен. В този миг беше склонен да постави себе си на първо място.

Шумно влезе в стаята ѝ.

Беше глупаво. Хеге отдавна си бе легнала, сигурно вече спеше, а той я разбуди по никое време. Гласът ѝ прозвуча рязко.

— Сега пък какво е станало? — изстреля тя, преди Матис да успее да произнесе и една от думите, изпълващи сърцето му. Добре познаваше този тон. Сигурно тъкмо бе заспала, преди той да нахлуе с трясък. Матис знаеше и какво ще последва — Хеге щеше виновно да се покашля, за да смекчи остротата на сърдития си въпрос.

— Какво има, Матис? — попита тя тихо и уморено, някак разкаяно.

Новината, която Матис носеше, бе огромна. Дори не знаеше откъде да започне. Щеше да е най-добре да го каже направо.

— Един горски бекас кръжи над къщата тази вечер! — сковано изрече той.

Чувстваше се почти чужд, изправен до леглото на Хеге.

Тя веднага долови тона му. Езикът му се заплиташе от възторг и благоговение. Но Хеге прекалено добре познаваше чудесата, за които той тичаше да ѝ разказва запъхтян. Чудеса, които бързо помръкваха и вече не бяха интересни.

Тя кача спокойно:

— Кръжащ бекас? Хубаво. Отивай да спиш, Матис.

Той бе поразен.

— Върви да си легнеш, Матис! — повтори тя нежно, като видя обърканото му изражение.

Матис бе дълбоко разочарован.

— Не чу ли какво ти казах? Един горски бекас си е променил мястото на *кръжене*, сега се носи точно над нашия покрив! Точно в този момент. Докато ти си лежиш в леглото.

Хеге не помръдна и изражението на лицето ѝ остана непроменено.

— Разбира се, че чух. Е, и? Бекасът може да лети където си ще.

Матис не я разбираше. Сякаш му говореше на някакъв непознат език.

— Значи не смяташ, че това е нещо необичайно! Да си чувала някога горски бекас да сменя мястото си на кръжене и да прелита ей така над главите на хората?

Тя само вдигна рамене.

— Откъде да знам.

— Не, явно нищо не знаеш по въпроса. Облечи се и ела навън.

— Навън? Посред нощ?

— Естествено! Трябва и ти да го видиш.

— А, не — отвърна тя.

— Трябва! В момента кръжи над къщата. Ако за теб това не означава нищо...

Хеге се отпусна в леглото, не ѝ се занимаваше повече с този въпрос. Прозя се уморено.

— Сигурно ти е било забавно да го наблюдаваш — каза тя. — А аз мога да го погледам някой друг път. Щом вече кръжи тук, значи тук ще си остане, нали?

Матис я гледаше със зяпнала уста.

— Щом вече кръжи тук, значи тук ще си остане — уплашено повтори той. — И това го казваш ти, дете уж си много умна?! — възкликна напълно озадачен и поразен.

— Какво искаш да кажеш? — попита тя.

Очите му бяха все така вперени в нея.

— Значи нищо не разбираш — твърдо произнесе той.

Стоеше до леглото ѝ разочарован и объркан.

Тя го хвана за ръката. Матис усети, че това бе приятелски жест от нейна страна. Но не забеляза колко уморена и измъчена беше Хеге в този момент. Лежеше, без да го погледне, облечена в избелялата си от пране нощница, после се обърна настрани и впери поглед в стената.

— Можем да поговорим за това утре, Матис. Сега върни да си лягаш, чу ли?

Но Матис смяташе, че е лудост да изпуснат такъв момент.

— Казвам ти, че се случва *сега*. И ти не искаш да дойдеш да го видиш? Изобщо не разбирам как си устроена и кое е важно за теб и кое не!

Това вече бе прекалено и Хеге не издържа. Удари с юмрук по леглото и извика:

— Как ще го разбереш! А говориш *така*, сякаш си...

Тя се спря.

— Сякаш съм... — изплашено попита Матис.

Хеге викаше, без да се обръща:

— Остави ме на мира! Не мога повече така, ако ти не... Просто отивай и си лягай! Вече е много късно, трябва да си починем!

После напълно му обърна гръб и се долепи до стената. Матис видя как раменете ѝ се тресат. Тази гледка го жегна дълбоко и той се почувства виновен, макар да не знаеше защо.

Матис бе напълно объркан. Той ли беше наскърбил Хеге? А искаше само да я зарадва, като ѝ каже за кръженето на бекаса. Мислеше, че и за нея това ще е толкова важно, колкото за него самия. Точно в този момент птицата летеше и висеше над къщата им, а на Хеге ѝ бе все едно — първо го нахока, а сега лежи тук и плаче, безпомощна и некрасива.

— Но, Хеге... аз не исках да те обидя, исках само...

Сега вече Хеге се вбеси.

— Не чу ли какво ти казах! — изкрещя тя толкова силно, че Матис подскочи и с две крачки се озова извън стаята ѝ. Внимателно притвори вратата, сякаш Хеге спеше и не трябваше да я буди.

Хората са различни, мислеше си той объркан. Във всеки случай ние с Хеге сме различни.

Тя изобщо не ми вярва.

Но аз го чух и го видях с очите си. Мога да се закълна, че го видях. Просто кръженето бе приключило: край за тази вечер.

А сега да изпеем една песен, обади се нещото в него. Не че Матис запя. Просто това много подхождаше на думите: край за тази вечер. Бил съм на най-различни срещи и вечеринки, знам как е.

Край за тази вечер. Бекасът бе открил своята любима.

Матис вдигна поглед нагоре и видя светли ивици във въздуха, където се бе реела птицата. Точно над къщата му.

Не беше напълно сигурен дали това наистина се бе случило. Но нещо там, горе, вече не бе същото. А на сутринта пак ще има кръжене, също толкова красиво, колкото тази вечер. И тогава Хеге ще го види, дори ако му се наложи да я завърже на верандата.

Отсега нататък всичко ще е различно, помисли си той, преди да заспи, сгушен като малко дете на дивана си.

И с мен ли?

При тази мисъл му стана горещо.

Матис взе кръженето на бекаса със себе си в съня; бе един прекрасен сън.

Преди да види каквото и да било, чу предупреждение:

Ние дойдохме, ние дойдохме. Ти тук ли си?

Разбира се, тук съм, би могъл да отговори той.

Това продължи твърде дълго, Матис, но сега всичко се промени, нежно му прошепна някакъв глас.

Да, промени се. Една светла ивица над къщата и друга ниско долу, и още, от всички страни, и звукът — такъв, какъвто трябваше да бъде подобен звук. Къщата изведнъж се преобрази, цялата.

— Но къщата не е най-важното — каза Матис.

Не, разбира се, че не. Най-важен бе самият той.

Светлите ивици бяха преминали през него и го бяха преобразили. Когато сви дясната си ръка, за да изпробва новия си бицепс, той така се изду, че ръкавът направо се скъса. Матис погледна красиво оформения си мускул и се засмя.

— Не е зле — каза той.

— Може да ми се наложи да използвам сила — заключи Матис и зорко се огледа.

— Къде сте? — извика той.

Те се смееха, скрити в горичката.

— Там, където сме винаги.

Къщата му наистина беше преобразена. Матис се приближи и се огледа в прозорците. Никога не бе виждал толкова добре сложен младеж като този, който се отразяваше в черното стъкло. Накъдето и да се обърнеше, отвсякъде изглеждаше еднакво добре.

Матис гордо извика:

— Виждате ли ме?

— Виждаме те, можеш да не се съмняваш — отговориха му от горичката. — Само теб гледаме.

— Почакайте за момент! — помоли той.

Но те се обадиха в хор:

— Да чакаме? Защо?

— Какво си намислил, Матис?

— Пригответи се, Матис!

— Можете да не се съмнявате — отвърна им той с техните думи.

Матис разтърси глава и в същия миг усети как тя се изпълва с всички най-подходящи слова, които се казват на момичетата — е, и на останалите хора също. Няма само да наблюдава безпомощно както преди. Засмя се и огледа в стъклото новия си език, после опита някои от тези дръзки думи.

— Хей, вие там в горичката! — извика той. — Готови ли сте?

— Готови сме, готови — отговориха му те. — Коя да дойде?

— Нека дойде онази, за която си мисля — каза той и така напрегна бицепса си, че ризата около него се изпъна.

Беше толкова вълнуващо. Веднага получи отговор:

— Искам аз да дойда!

Другите гласове сякаш изчезнаха.

И ето че тя се показа иззад дърветата, вече нищо не я прикриваше. Хиляди пъти се бе опитвал да си я представи и въпреки това се оказа съвсем различна. Но той веднага я позна и изобщо не се уплаши. Тя се приближи плътно до него и Матис усети уханието ѝ.

Но все още не биваше да я докосва.

— Направи нещо! — каза той.

Тя веднага разбра.

— Добре. Гледай!

Махна с ръка и въздухът се изпълни с песни на птици.

— Знам, че си родена от кръженето на бекаса — започна Матис.

— И отдавна владееш мислите ми. Ако искаш да кажеш нещо, направи го сега!

— Да кажа? — попита тя.

— Да!

— Не, повече не искам да говоря! — каза тя.

Гледайки я право в очите, Матис незабелязано сви лявата си ръка и ръкавът на ризата шумно се разпра. Гладките извивки на мускула проблясваха на слънцето точно пред очите ѝ.

— Не се притеснявай — рече той спокойно, — имам достатъчно ризи.

— Ти левак ли си? — попита тя удивено.

— О, не — отвърна той небрежно, — просто десният ми ръкав се скъса още преди това.

Тя не каза нищо повече, бе толкова погълната от гледката, че не намираше никакви думи. Точно това желаше той. Получи всичко, за което беше мечтал. И отсега нататък можеше да изразява всичко с нужните думи.

— Хайде, прави каквото си поискаш — каза ѝ той. — Ти си златна.

Тя веднага пристъпи по-близо.

— Сега разбирам защо толкова дълго те чаках — добави Матис.

Тя мълчеше през цялото време — имаше си една тайна, която искаше да му разкрие. Приближаваше все повече и повече. Одеве само бе махнала с ръка и въздухът се изпълни с песни на птици, а сега цялата започна да се извива и трепери, това бе някаква магия!

Извиваше се и трепереше и Матис не разбираше какво се случва. Нямахте си име. Тя се приближи още. Беше толкова близо до него, родена от полета на бекаса, беше негова.

Както обикновено Хеге стана първа. Матис също се бе събудил, но продължи да лежи, обзет от снощния сън. Чу как Хеге ходи из стаята си, после излезе навън. Матис бързо се извърна към стената и се престори на заспал. Така беше най-безопасно, като се има предвид как се поделиха снощи.

Хеге забеляза, но се направи, че нищо не е видяла, и влезе в кухнята. Беше напрегната. Всичко обаче премина, щом се захвана с работата. Скоро се разнесоха обичайните сутрешни звуци от тракане на чаши и ножове.

Всичко ще бъде различно, мислеше си Матис замечтано. Намери си дрехите и се облече. Чувстваше се съвсем променен, сякаш някакви силни ръце го бяха подхванали от двете страни и го носеха: полетът на бекаса и сънят. Той се заслуша да не би и днес да се случи нещо необичайно. Сега, когато нещата се бяха обърнали, може би го дебнеше някоя неочаквана дума или пък нещо радостно.

Засега нищо. Но днешният не можеше да бъде като безкрайната върволица други дни, той сам трябваше да се погрижи за това.

— По-ценен от злато — каза той на Хеге, застанал до кухненската врата. Прииска му се вместо поздрав да използва част от една стара поговорка^[1].

Матис се чувстваше несигурен. Образът на ридаещата Хеге бе все още прекалено ясен. Добре съзнаваше, че той беше причината тя да се разплаче, обърната към стената.

А малко след това *Матис* сънува онзи сън!

Във всеки случай Хеге се беше наспала и сега мислеше за друго. Дребничка и сръчна, тя стоеше до масата и режеше хляб. Като че ли полагаше допълнителни усилия да изглежда безгрижна и спокойна, за да изглади спомена от снощи.

— В добро настроение ли си? — отвърна тя на странния му поздрав.

Той се подсмихна, но отговори:

— Защо да съм?

— А не си ли?

— Да, само че ти не знаеш причината.

Тя не каза нито дума за снощи. Но все пак се осмели да засегне друга опасна тема:

— Мисля, че знам: днес ще се опиташ да направиш нещо, за което говорихме. Онова, което е по-ценно за нас от златото.

Уф, съвсем бе забравил, беше обещал да си потърси работа. Но Хеге очевидно помнеше. Върху радостта му падна лека сянка.

— Не позна — каза той.

— Няма ли да...

— Заради кръжащия над дома ни горски бекас — прекъсна я той, сякаш за да обясни променената ситуация. Защо трябваше да прави досадна обиколка из фермите в търсене на работа, след като тук се бяха случили толкова радостни неща?

Но Хеге не споделяше възторга му.

— И какво от това? — попита тя. — Какво се променя, ако бекастът кръжи тук?

— Ами... не знам. Ти наистина ли нищо не разбираш?

Сега беше станал по-смел, но без голяма полза.

— Хайде, яж! — подкани го Хеге.

И той започна да се храни. Все още живееше в съня си. После щеше да отвори очите на сестра си — ще ѝ покаже колко важно бе случилото се, което тя така упорито отказваше да приеме.

— Хм! — изсумтя той изведнъж и тропна три пъти с обувката по пода.

— Какво има?

— Нищо, което да *те* засяга.

— Аз пък мисля, че ме засяга — каза Хеге. — Изглеждаш така, все едно ще се пръснеш от нетърпение да ми разкажеш.

Матис ядеше мълчаливо, но накрая не издържа:

— Странно какво може да му се присъни на човек, стига да поиска.

Хеге нямаше настроение за подобни игри.

— О, значи си сънувал? — каза тя, сякаш ставаше дума за някоя дреболия.

— Хм! — изсумтя Матис за втори път.

— По-добре ми разкажи, иначе ще се пръснеш.

При такова отношение от нейна страна сънят му се стори още по-ясен и важен. Почти истински.

— Да ти разкажа ли какво сънувах?

Тя кимна.

— Не мога — каза Матис сериозно и я погледна с известно високомерие.

— Е, значи не е било чак толкова важно — отговори Хеге малко троснато и му наля кафе от олющения чайник, единствен в къщата. Тя вече си мислеше за друго.

— Порядъчните хора не говорят за такива неща, каквито ми се присъниха, имай го предвид.

— Охо?

— Няма смисъл да разпитваш и да ровиш, Хеге. Така да знаеш.

Тя обаче не прояви никакво любопитство, а вместо това го заля със студена вода:

— Можеш да се утешиш с факта, че сънищата винаги се тълкуват наопаки. Сънуваш обратното на онова, което се случва в действителност.

— Не е вярно! — извика Матис и изтръпна при тези нейни думи. Стори му се, че нарочно иска да му причини болка. Но Хеге всъщност не знаеше за какво става въпрос, може би заради това му говореше така.

— Ама че си хаплива понякога! — каза той възбудено и загуби всякакъв апетит. Изправи се толкова рязко, че закачи края на масата. Кафето в чайника се разплиска, а едната чаша се преобърна.

— Матис, виж как омърля всичко!

— И кой е виновен?

Нима Хеге не разбираше, че му развали цялата радост?

— Престани да ми разваляш всичко! — продължи да вика той.

— Хайде, Матис, стига!

Той се поуспокои.

— Тук вече нищо няма да е същото, всичко ще се промени. Започна тази нощ.

Хеге си спомни колко рязка бе снощи и съжали.

— Някоя вечер ще остана с теб да погледаме как кръжи бекасът. Само не ми се сърди.

— Но никога няма да бъде както първия път.

Хеге нямаше желание да спори, затова почисти масата и се зае да доплита плетката си, като през цялото време държеше Матис под око. Той усети погледа ѝ и попита рязко:

— Какво има?

— Чудех се дали няма да тръгнеш да си търсиш работа. Снощи каза, че искаш.

Тя беше много упорита.

— Да, но кръженето на бекаса...

Но Хеге бе непреклонна.

— Никакви птици и никакво кръжене няма да ти помогнат. Щом си казал, че ще идеш, значи си длъжен.

Матис се уплаши. Трябва нещо сериозно да се е случило с Хеге, щом беше толкова неумолима. Но нима не разбираше какво мъчение бе това за него? Той стана от сигурното си и безопасно място и неспокойно попита:

— Значи така ще се промени животът ни след кръженето на бекаса?

— Никога не трябва да се предаваме, казвала съм ти го хиляди пъти.

— Да, на теб ти е лесно да го кажеш.

Матис се замисли.

— Защо нямам толкова големи мускули, че да ми скъсат ризата?

— изхленчи той високо и жално.

Хеге не отговори.

— Ти никога не ме питаш! — продължаваше възбудено той.

— За кое?

— За онова, за което *не бива* да се пита.

Хеге каза рязко:

— Стига, замълчи!

Това беше трудна тема и за двамата.

— Може ли да почакам до утре? — примоли се той, имайки предвид унизителното обикаляне из фермите в търсене на работа. Хеге толкова често се проявяваше като добра сестра, макар напоследък лесно да ставаше раздразнителна. — Защото днес е *днес*, разбери!

— Е, добре, ще изчакаме до утре! — съгласи се Хеге.

---

[1] Един час рано сутрин е по-ценен от злато. — Бел.прев. ↑

Днес беше днес.

Матис обикаляше напред-назад.

В съня ми имаше три неща, мислеше си той.

Бях различен по три начина.

Обикаляше около къщата в прекрасната лятна утрин. Хеге сигурно е вътре и се сърди, задето не тръгна да си търси работа, но — много важно. Новото бе прекалено близко и прекалено значимо. Отвсякъде го обгръщаха свежи ветрове и едва доловими ухания.

Три големи промени. На сутринта те изчезнаха, Матис не се залъгваше, само си спомняше за тях, слушайки мелодията под стъпките си. Сякаш неволно настъпи някакъв скрит в земята клавиш и музиката се понесе из въздуха пленителна, истинска и жива.

Различен по три начина... но днес беше днес. Странно, че Хеге не може да го проумее, мислеше си той, спускайки се надолу към езерото.

Спря на брега и започна да хвърля камъни като малко дете. Водата беше като огледало, днес нямаше никакъв смисъл да се опитва да лови риба. Можеше с чиста съвест да остави полуразпадналата се лодка, завързана за кея.

Трите неща. Те бяха тук, край него. Снощи самият той беше различен. Всичко, което бе мечтал да промени у себе си, се превърна в реалност.

Матис мятеше във водата големи колкото юмрук камъни, а погледът му бе премрежен и отсъстващ.

— Матис! Обядът! — извика Хеге горе от къщата. Приятен женски призив.

Трите неща подскочиха.

Не й се наложи да добавя: идвай веднага! Матис бързо се отзоваваше, щом го викаха за храна; изкачи хълма тичешком и се настани на масата.

— Яж, докато има какво да се яде — каза Хеге, подавайки му храната.

Матис добре знаеше, че тонът ѝ бе резултат от отказа му да си търси работа. Затова Хеге му говореше по този начин.

— Ами ако човек се промени по три начина — каза той, докато поглъщаше храната.

— Какви три начина?

— Свързано е с онова, което ти не бива да знаеш. С момичетата и...

— Аха, ясно.

— Ти никога не си различна, винаги си една и съща — каза ядосано Матис. — Затова не можеш да го разбереш.

— О, да — съгласи се Хеге. — И все пак имаш ли намерение утре да отидеш до селото?

Тя наистина е особена и инат, помисли си Матис. Но пък го храни.

— След като съм казал, значи ще го направя — отговори той и тръпки го побиха, като си представи как стои безпомощен до обезкуражаващо сръчните работници.

Хеге пак се бе захванала с плетката. Матис попита почти умолително:

— Искаш ли да погледаш птицата, щом се появи довечера? Днес каза, че някой път ще го направиш.

— Не тази вечер, ще стане много късно.

— Но нали обеща...

— Трябва да се наспя — отсече Хеге.

Но Матис не се отказваше:

— Ами ако никога повече не се събудиш? Тогава страшно ще съжаляваш.

Тя потръпна. Думите му оказаха силно въздействие върху нея, без той да разбере защо.

— Матис! — изкрещя сестра му. — Млъквай веднага!

Той избяга. Тя викаше нещо подире му, но той уплашен изскочи навън.

Вечерта Матис седеше на верандата с неспокойно сърце и неспокойни пръсти. Хеге все пак пое риска и си легна въпреки всичко.

Настъпи моментът и птицата се появи.

Първо се разнесе тъжният ѝ призив, после се чу шумът от крилете, пляскащи някак безпомощно и учестено.

Крилете пореха високо нежния нощен въздух, но едновременно достигаха най-скритите кътчета в сърцето на Матис. Едно меко и тъмно докосване на нещо необяснимо. Матис целият се изпълни с него. Аз и бекасът, ние сме едно цяло, мислеше си несвързано той.

Отдаден на радостта, си обеща: утре ще отида, щом Хеге толкова настоява, стига само да няма буря. Светкавицата си е светкавица, тогава никъде не излизам и сестра ми го знае.

Изчака бекасът да прелети още веднъж, после се прибра в обгърнатата от летен сумрак стая и си легна. Но напразно чакаше *сънят* да се повтори. Не видя нищо подобно — нямаше нито гора, нито девойки.

Трепетликите Матис-и-Хеге протягаха изсъхналите си върхове към утринното слънце и мастиленосиньото небе. Матис мина покрай тях и се насочи към пътя. Вървеше, стиснал здраво устни. Защо бекастът дойде да кръжи тук, щом всичко си остава постарому? Не можеха ли просто да изчакат и да видят дали няма да се случи нещо? Не, каза Хеге.

Днес вече нямаше такова желание да си търси работа, както след снощната среща с птицата.

Ако Хеге беше друг човек, никога не би го пратила на тази безполезна обиколка, щеше да разбере, че не бива да го прави. Но тя никога няма да се промени. Пък и не ѝ е необходимо да се променя.

Той неохотно се тътреше напред.

Веднага щом излезе от гората, пред погледа му се откри цялото село. Почти всяка ферма или двор бяха свързани със спомена за неуспешно завършили опити.

По пътя беше много оживено. Автомобилите, както обикновено, гонеха пешеходците от платното в крайпътната канавка. Банкетът беше посивял от прахоляк.

Матис минаваше оттук не само когато отиваше да търси работа. Понякога Хеге му даваше няколко крони и го пращаше при бакалина да купи храна или пък да му занесе някой готов пуловер. Това беше рискована задача — можеше да мине добре, а можеше да завърши със срам и позор.

Във фермите хората тъкмо излизаха на работа. Матис ги виждаше накъдето и да се обърне. Беше ранно лято и сега се плевяха посевите. Всички изглеждаха силни и уверени, да работят, за тях бе така естествено, както да дишат и живеят. Някои димяха сутрешните си лули, докато вървяха, други си подсвиркваха, а трети просто размахваха ръце.

Трябваше ли направо да отиде и да попита за работа? В първата изпречила се ферма? О, не. Само щяха да се ядосат, понеже им се налага да измислят оправдания защо днес нямат нужда от работник.

Матис подминаваше ферма след ферма. Струваше му се, че хората въздъхват с облекчение, щом видеха гърба му.

Но *те* едва ли са сънували сън като моя! — каза си той. Стана му хубаво при тая мисъл.

Матис имаше множество срамни спомени, но всички бяха различни. С някои от младежите, които срещаше по пътя, вече бе опитвал да работи и сецайки се за това, забиваше поглед в земята. А и младежите бързаха да го подминат, сякаш ги свързваше някакво общо поражение, което искаха да забравят.

Днес със сигурност всичко ще бъде различно. Хеге го знае добре, а и аз го знам.

Сега ще си тръгна към къщи, реши той. Не мога да отида във фермите, където ме помнят от предишните години.

Но странно.

Едва си го помисли, и направи точно обратното. Отби се от пътя и тръгна към една ферма. Защо го направи? В главата му проблесна спомен. С тази ферма беше свързано едно незначително събитие, което не бе толкова срамно за него.

Може би и днес тук щеше да му провърви?

Точно до ъгъла на къщата Матис се натъкна на стопанина. Мъжът, едно момче и едно момиче стояха там с мотички в ръце и тъкмо се канеха да тръгват към полето с крѣмно цвекло. Матис не ги видя, докато лицето му не изникна точно пред тях.

— Добър ден, да ти се намира някаква работа за мен? — попита веднага той, без да откъсва изплашен поглед от мъжа. Главното бе да не размисли. Обърна се така, че двамата млади да останат зад гърба му.

Стопанинът отговори по същия начин, и той без да се замисля:

— Да, ако умееш да разсаждаш ряпа.

Матис зяпна, после се усмихна широко.

— Така си и знаех — каза той. — Щом всичко се промени, значи и това трябваше да стане.

— Какво искаш да кажеш?

— О, нищо — отвърна Матис. — Просто днес всичко е много различно за мен. Но то няма нищо общо с теб.

Девойката и младежът се бяха преместили и сега стояха с лице към Матис. Започнаха да си разменят погледи по начин, който той добре познаваше и който не предвещаваше нищо добро.

— Свързано е с кръженето на един горски бекас — бързо и нервно обясни той.

— С кръженето на горски бекас?

— Да. Не знаеш ли какво е това? — попита Матис оживено.

Чак сега мъжът разбра що за човек стои пред него, но беше късно — не искаше да се отмята от думата си.

— Разбира се, че съм чувал за горските бекаси — каза той. — Но ти, струва ми се, прояви интерес към разсаждането на ряпа. Ще ти намерим една мотичка за окопаване и после можем да се надпреварваме.

Собственикът счете за необходимо да направи последното уточнение, не искаше да премълчава нищо.

Матис имаше изострени сетива и веднага разбра.

— Да, а може и да се надбягваме — рече и се засмя. Положи усилия смехът му да звучи естествено.

Мъжът леко се стъписа, но побърза да се засмее и той.

— Искаш да видиш кой пръв ще стигне до полето, така ли?

Те се шегуваха като мъж с мъж и си разменяха остроумни реплики.

— Сигурно искаш да хапнеш нещо, преди да започнем — попита мъжът и сложи край на забавата.

Матис поклати глава.

— Вкъщи си имаме храна.

Хубаво е, че мога да го кажа, помисли си той.

Сега оставаше да се заловят за работа. Дадох му мотичка за окопаване и той тръгна заедно с другите към полето с ряпата. Това поле му се стори ужасно голямо, не се виждаше къде му е краят, продължаваше зад една могила и се губеше в далечината.

Матис се обърна към фермера и попита с леко неодобрение:

— За какво ти е толкова много ряпа?

Това не можеше нито да го разбере, нито да го одобри.

— Вече? Че ние още не сме започнали — каза мъжът. Звучеше безсмислено, но Матис Глупака схвана веднага и наведе глава.

— Може ли да взема тези редове? — попита той припряно, за да смени темата, и посочи лехите до краката си.

Собственикът кимна.

— Предполагам, че си вършил това и преди, Матис, и знаеш какво разстояние трябва да се оставя между растенията. Нали?

Мъжът беше длъжен да зададе този въпрос. Разсаждането бе важна работа и от него можеше в голяма степен да зависи реколтата, а значи и бъдещите приходи.

— Как да не знам, та аз съм на четирийсет — отговори Матис. — Без три години — добави той. На такъв разговор подхождаше сериозен тон. Матис беше горд от отговора си.

— Сигурно — каза мъжът. — Но бих искал да знам какво разстояние са *те* учили да оставяш между растенията. Ще ми покажеш ли?

Матис показа с пръсти. Съвсем напосоки.

— Не, не — каза мъжът, — сигурно те е учил някой, дето сам нищо не разбира. Трябва да бъде ето *толкова*.

Матис отново наведе глава.

Девојката и младежът си размениха бърз поглед. Бяха си избрали съседни лехи така, че да работят един до друг. На Матис му се паднаха две лехи между момичето и фермера. Това много му хареса.

— Внимание! — извика младежът. — Започваме! Кой ще стигне пръв до края?

Той погледна девојката и се засмя. Двамата непрекъснато се смееха и се гледаха в очите. У Матис се зароди известно подозрение, щом забеляза това.

Но началото бе дадено и сега трябваше да се залавя за работа. Отиваше да прави като другите и да бъде също толкова бърз в движенията. Отстрани лехите бяха обрасли с плевели, растяха и между разсада, беше пълно с тях навсякъде. Трябваше да се изскубят и да се хвърлят да съхнат под палещото слънце. А също и да се изваждат излишните коренчета ряпа, бяха поникнали твърде нагъсто. Матис трябваше да върши всичко това бързо и уверено с мотичката, а където не ставаше — и с ръце.

Беше нервен. Изобщо не знаеше как се прави.

Скоро се повтори обичайното: щом се хванеше за някаква работа, мислите му започваха да се движат във всички посоки, да се

преплитат, сякаш бяха конци, и му пречеха да работи.

Докато си го помисли, и то се случи: преплетените конци се омотаха около пръстите му и забавиха движенията му.

От лявата му страна се чу покашляне. Беше фермерът. Приведен над лехите, той внимателно плевеше и разреждаше коренчетата ряпа.

Матис беше нащрек. Макар че покашлянето може и да не означаваше нищо. Понякога хората кашлят просто ей така.

Въпреки това нервничеше все повече и повече, ръцете му трескаво се лутаха между растенията и скубеха ряпата вместо пвелелите. Беше захвърлил мотичката, понеже му се стори прекалено неудобна.

— Не съм свикнал с такава мотика — обясни той на мъжа, — дръжката ѝ е много дълга.

— Ами остави я тогава и продължавай с ръце. На ръка е дори по-добре, получава се по-прецизно.

— Вярно, така е — каза Матис с благодарност. Усети някаква слаба подкрепа в думите на мъжа, подкрепа, която му бе нужна в съревнованието с двамата млади.

Първите метри успяваше да се държи наравно с тях. Все пак имаше десет пръста, с които да си служи. Момчето и момичето не изоставаха един от друг и въпреки уморителната работа се смееха от време на време. Матис отдавна се беше досетил, че са влюбени. Жалко, но пък, от друга страна, беше забавно и любопитно да ги наблюдава. Никога до сега не бе наблюдавал влюбена двойка толкова отблизо.

Момичето погледна Матис с искрящи от щастие очи. От нея можеше да не се страхува, беше толкова влюбена в младежа до себе си, че погледът ѝ бе като опиянен. Сега най-после се обърна и към Матис, който напрегнато очакваше този момент. Испита неописуемо блаженство. Кръглото усмихнато лице на момичето го гледаше радостно.

— Колко хубаво, че и ти дойде с нас, та да не сме сами в това противно поле — каза тя почти искрено. И Матис бе готов да ѝ повярва. Да повярва сам в себе си. Доби малко кураж и реши да се отблагодари на момичето, като го зарадва с нещо, което къташе в сърцето си.

— Чувала ли си някога за кръженето на бекаса? — попита той. Стояха всеки в своята леха толкова близо един до друг, че можеше да ѝ

го каже тихичко и поверително.

Тя отговори бързо и без да се замисли:

— Разбира се. И какво?

— Нищо.

Всъщност сега Матис бе обзет от друга мисъл: че разговаря с момиче! И това е може би само началото.

— Но никога не е кръжал над дома ти, нали? — продължи той и почувства непривична увереност.

Момичето поклати глава. Докато говореха, тя не спираше да работи — откъсна един голям жилав корен лобода и го хвърли да съхне на слънцето. Матис се стараяше да не изостава и разговорът течеше.

— Не, но сигурно и *ти* не си виждал бекас да кръжи над *твоя* дом — каза тя, без никакво намерение да го засегне.

— Кой знае — отвърна Матис.

Вътре в него всичко сияеше.

— Така си е — рече девойката разсеяно, бе изцяло погълната от работата и от младежа от другата ѝ страна.

Повече не казаха нищо по въпроса. Матис смяташе, че много ловко бе вмъкнал в разговора онова за бекаса. Харесваше девойката, но тъй като любимият ѝ бе наблизко, нямаше как да разговаря дълго с нея.

Такива бяха правилата. Ако можеше обаче да ѝ каже само още нещо, тогава...

— Аз... — понечи да издума той, но тя вече не го слушаше. Младежът се беше приближил и я ощипа по голия прасец. Тогава моментално забрави за Матис. Все едно че от другата ѝ страна нямаше никой.

Да, действителността е малко по-различна от съня, констатира Матис. Но може би е добре, че разговорът приключи по този начин, човек трябва да се съобразява с толкова неща.

Лошото бе, че загуби много време в тези размишления. Влюбените постепенно започнаха да се откъсват от него. Скоро толкова се отдалечиха, че виждаше само гърбовете им. Матис се стресна и погледна към фермера. И се уплаши още повече: мъжът плевеше *три* лехи наведнъж. А в началото всички започнаха с по две.

— Ти защо пlevиш три лехи? — попита Матис, без да се замисли.

— Ами... — мъжът се запъна — така по-добре спазвам ритъма с останалите. Или поне с *някои* от тях — добави той и с такава сила изтръгна един стрък лобода с корена, че наоколо се разхвърчаха буци пръст.

Но Матис мислеше вече за друго, той се доближи до мъжа и прошепна:

— Според мен тези двамата са влюбени. Поне така изглежда.

Мъжът кимна.

— Значи си знаел?

— Да. Точно заради това ги наех — отговори фермерът, също шепнейки и намигна на Матис. — Винаги предпочитам да вземам влюбени за плевенето на ряпа. Те не забелязват колко досадно и уморително е. Но ние с теб сме друго нещо, нали?

Този фермер беше умен човек. Матис се боеше да остане с него насаме, макар че сутринта го бе посрещнал сърдечно и изобщо се държеше приятелски през цялото време. Не, всъщност не се страхуваше, можеше спокойно да разговаря с мъжа, който сам беше наясно колко трудно и скучно е да плевеш ряпа.

— О, да, *ние* с теб знаем що за работа е това — каза Матис.

— Рано е още да се каже — отговори мъжът твърдо.

Матис отново бе принуден да наведе глава.

— Така е — промълви.

Въпреки че плевеше три лехи наведнъж, мъжът бързо напредваше. После отново премина на две лехи, както всички. И започна да се отдалечава от Матис.

— Изоставяш ли ме? — безпомощно попита той.

— Налага се — отговори мъжът. — А ти побързай малко!

— Да, но сам виждаш, че не ми спори особено.

— Хм — избоботи мъжът, приведен над лехите с ряпа.

И Матис остана сам. „Хм“ беше последното, което мъжът каза. Как трябваше да го разбира? Матис отново занервничи и обичайното смущение между мисли и работа се засили. Лехите му се влачеха като опашка, която ставаше все по-дълга и по-дълга. „Мързелива опашка“, както наричаха подобни неоплевени редове.

Не, това не е „мързелива опашка“, каза си Матис. Просто не мога по-бързо.

И все пак тази опашка беше срамна, особено за чувствителен човек като Матис. Лехите му, обрасли с плевели, се зеленееха сред полето, а от двете им страни се точеха тъмнокафяви, чисти лехи с равна редица стръкчета ряпа по средата.

Ех, ако можеше някак да спре отдалечаващите се! Не се очертаваше нищо добро. Фермерът работеше невероятно бързо, вече беше достигнал влюбените и след малко и тримата щяха да се скрият зад могилата.

Скриха се.

Матис сякаш остана сам в полето. Стоеше там сам-самичък, умиращ от жегата. Слънцето беше напекло и ризата му неприятно лепнеше по изпотения гръб.

Колко много лобода! — помисли си той с неприязън. — Каква полза от нея? Сякаш на света *няма* други растения!

Вече не работеше приведен, а бе застанал на колене и едва-едва се придвижваше напред. Пръстите му правеха не онова, което бе нужно, често грешаха заради неспирния поток от мисли. На моменти изобщо преставаха да се движат.

Това до болка му бе познато *отпреди*, беше се примирил с него. Както всеки път, мислите безпорядъчно прелитаха през главата му, докато се опитваше да работи. По едно време осъзна, че скубе ряпата вместо плевелите. Треперейки, Матис рязко се изправи.

Нима съм на път да...

Не, не.

Мъжът и двамата влюбени се показаха зад могилата, бяха хванали по два нови реда и сега се движеха в обратна посока. Още щом се появиха на хоризонта, момичето вдигна леко глава и махна на Матис, който бе загубил почти всякаква надежда. Едва забележимо махване с ръка между две навеждания. Но с Матис подобно нещо не се бе случвало.

Не ми маха просто ей така, убеждаваше се той. Значи трябва да предприема нещо. Когато се изравнят отново, ще има възможност да си поговори с нея, нищо че възлюбеният е наблизно.

За известно време ръцете му придобиха увереност. Пълзеше на колене и скубеше. И не бъркаше ряпата с плевелите. Сега, когато се движеха един срещу друг, изглеждаше така, сякаш Матис работи

сръчно и разстоянието помежду им бързо се скъсяваше. Но ето че той престана да плеви и се загледа в двамата влюбени.

Все пак това бяха истински влюбени.

Не бе чудно, че мъжът е доволен от тях. Поглеждаше ги от време на време и им се усмихваше. Не е възможно да си мисли само за работата — присъствието на влюбените в полето бе приятно за всички. Те се смееха, бърбеха, но в същото време работеха бързо и чисто. Понякога се доближаваха съвсем близо един до друг и Матис внимателно следеше всичките им действия и жестовите, които си разменяха: нямаше да е зле да ги усвои.

Значи това представляват истинските влюбени. Фермерът, на когото така му бе провървяло с работниците, не изоставаше и се придвижваше по своите редове. Между тях тримата и Матис вече се простираше тъмна, чиста ивица. А неговите две лехи се влачеха грозни и запуснати.

Но какво да се прави: Матис не можеше да откъсне поглед от тези разцъфнали младежи. От бликащата от тях радост. От странните им очи.

Ето че отново се изравниха с него. Звънкият им смях и бърбене заглушаваха останалите звуци.

Матис се изправи.

— Макар да сте така влюбени, аз искам да... — с отчаяна смелост започна той и погледна право към сияещата от щастие девойка. И млъкна.

Момчето и момичето се спряха удивени. Те вече не се смееха. Без сам да съзнава, Матис ги бе прекъснал с изписаното върху лицето му и звучащо в гласа благоговение.

Даже мъжът бе спрял и стоеше притихнал на своите редове.

Но напразно чакаха. Най-накрая фермерът се намеси и го подкани не много високо:

— Хайде, Матис, говори!

Момичето мълчеше, младежът също. Чакаха с интерес.

Но напразно. Не биваше да добавя повече нищо по онзи въпрос. Но Матис сякаш бе успял да прокара някаква невидима нишка до тях и вече не беше сам. Искаше му се да им каже още толкова много, само че по различен начин. Но както обикновено думите изчезнаха и се смесиха с други в главата му.

— Да, защото сте влюбени един в друг! — обади се най-накрая, връщайки се към първоначалната си мисъл.

— Вярно е, влюбени сме — отговори девойката.

— Ех, да можех и аз така — изтърси той, преди да успее да се осъзнае.

— Какво пък, може и при теб нещата да се наредят — рече тя и му кимна, все едно нищо не се бе случило.

Матис си помисли: ето, на нея бих могъл да разкажа съня си чак до самия край.

— Това е всичко — измърмори той, ядосан на себе си, — тоест всичко, което имах предвид.

— Жалко! — каза девойката.

— Старт! — извика младежът, напомняйки им за присъствието си и за надпреварата.

Встрани до тях се смееше фермерът, комуто така бе провървяло с тези чудесни работници. Матис Глупака не се броеше, него никой не го вземаше на сериозно.

— Да, да, продължаваме — каза момичето, сякаш отговаряйки на командата.

Старт! — мислено повтори Матис, обърнат към младежа, който в този момент получи лека закачлива плесница.

Всички отново се захванаха за работа.

Слънцето прежуряше все по-силно. В браздите между редовете се търкаляха обречените на увяхване плевели. Лободата миришеше на топло.

Матис погледна назад към фермера: не се ли беше уморил *вече*? Не, разбира се, че не, той е толкова силен и умен. Самият Матис беше изтощен и жаден, а пръстите изобщо не го слушаха. Момичето доста го бе ободрило. Но всичко бързо се изпари, тъй като той не смогваше да се справи с работата и тя му тежеше като воденичен камък. Тримата отново се скриха, този път от другата страна на могилата, и полето стана пусто и унило. В този момент Матис отново трябваше да спре, понеже мислите му дотолкова се объркаха, че пак бе започнал да скубе бъдещата ряпа, оставяйки плевелите.

Превалил най-последно могилата, той се почувства още по-самотен. Тримата сякаш бяха изчезнали завинаги.

Лехите на Матис буйно и дръзко се зеленееха. Плевеше и разсъждаваше: трябва да си изкарвам прехраната. След това поседна за малко. Никой не го виждаше, а обърканите му мисли пречеха на ръцете да работят. Пък и е приятно човек да поседне, когато е уморен.

Матис с ужас видя, че тримата отново се показаха иззад могилата. Вече бяха тук! Той припряно се залови за работа и в бързината изскубна доста стръкове ряпа. Все пак беше добре, че в този затънт край на полето се появи хора. Влюбените вече не бърбеха така оживено, както преди. Фермерът обаче не беше уморен. Когато човек има толкова голямо поле, не се уморява, а работи безспир. Мъжът изобщо не вдигаше глава.

В този момент всички потръпнаха, защото се разнесе странен глас. Беше Матис.

— Спрете за малко! — изстена той. Вопълът се изтръгна неволно от гърдите му.

Мъжът бързо се изправи и избърса челото си с мръсна ръка. Беше се изпотил.

— Какво има, Матис?

Матис изглеждаше много зле. Макар да не бе стигнал до края на полето, беше напълно изтощен. Над горната му устна се бяха очертали мустаци от полепнал прахоляк. Може би и на другите им се образуват такива мустаци, само че при тях това не правеше впечатление. Матис плахо се приближи до фермера.

— Нали виждате, че изоставам?

— Е, и? — неохотно отговори мъжът.

— Ти знаеше ли, че ще стане така?

Мъжът махна с ръка — стига, стига.

— На мен не ми харесват такива объркани работи — каза Матис сериозно.

— Разбирам — отговори мъжът и се приведе ниско над растенията.

Матис се изкушаваше да попита: искаш ли да спра? Но се сдържа. Лицето на мъжа помръкна и той измърмори нещо под носа си. Влюбените се възползваха от почивката, за да се пощипят един друг.

Най-накрая мъжът попита направо:

— Искаш ли да поемем и твоите лехи?

Пред очите му се спусна сива пелена, позната от предишния му живот — преди появата на бекаса.

— Не, засега не искам! — отговори той твърдо.

— Добре.

Фермерът се наведе и продължи да окопава. Матис се запъти към лехите си, но минавайки край девойката, жално я изгледа — може би тя щеше да направи нещо, за да му стане леко и приятно. Беше толкова весела и млада и си имаше любим.

Матис леко се покашля — сякаш даваше знак, че се нуждае от незабавна помощ.

И тя веднага разбра. Усмихна му се, като че ли да му напомни: тук сме двамата с теб, ти и аз, и си махаме с ръка, докато работим.

Повече не му и трябваше. Той го чу толкова отчетливо, че го повтори на глас:

— Да, ние работим заедно — ти и аз. — Матис произнесе тези думи също толкова нежно като нея, макар и не така дискретно.

— Така си е — каза девойката.

Тя внимателно се вгледа в него — въпреки непривлекателния си вид Матис я трогна.

— Марш! — извика младежът и я ощипа по крака — изглежда, смяташе това за много забавно. И момичето отново стана влюбено и чуждо.

— Да — вметна мъжът.

Онзи, дете притежаваше такова голямо поле. Те го погледнаха и веднага разбраха какво има предвид: трябваше да се хващат за работа.

И отново тримата изпревариха Матис. Той ги наблюдаваше и му се струваше, че притежават онова, за което си беше мечтал винаги: трите важни неща. Те ги носеха у себе си през целия си живот. Бяха свикнали да са такива и не го забелязваха, сякаш другояче не би и могло да бъде. Иначе щяха ли ей така, като на шега, да плевят кръмната ряпа?

Матис плевеше, легнал по корем, с объркани мисли. Помогни ми, молеше се той.

Но мислите както обикновено му пречеха да работи и вместо плевелите скубеше ряпата.

Не, никой не *иска* да ми помогне, окайваше се той и пред очите му играеха черни и червени кръгове.

Скъпоценните стръкове ряпа предизвикваха у него раздразнение, струваха му се толкова повехнали и жалки, когато около тях нямаше плевели, на които сякаш се подпираха. На Матис му се искаше да наругае тези нещастни дребни гърбушковци, заради които не си струваше човек да се рови в земята и да се мъчи така.

Мислите му отново се пръснаха. Винаги ставаше така, щом Матис се захванеше за работа. Значи нищо не се бе променило. Значи *ето* какво е криел в себе си този ден: никаква промяна, всичко си беше постарому.

Слава богу, най-после го повикаха от другия край на полето, отвъд могилата:

— Матис!

Зовеше го самият стопанин, онзи, дето беше толкова умен. Другите двама, красиви и силни, мълчаха, но това нямаше значение. Трите най-важни неща бяха там.

— Ще обядваме ли? — светкавично откликна Матис.

— Да, ела! — извика невидимият мъж. Този приятен призив се издигна в небето, премина над могилата и се спусна от другата страна на полето. Матис вече тичаше с всичка сила. Двете му лехи така си и останаха недооплевени. Но все пак виждаше края на полето! Можеше и да е по-зле, оправдаваше се той, ободрен от мисълта за изобилната обедна трапеза.

Никой от останалите не спомена и дума за зле свършената работа, когато Матис се присъедини към тях и заедно се отправиха към къщата. Нито дума — но той бе убеден, че всички си мислеха само за това. Отначало си мълчеше, но после не издържа.

— Защо не кажете онова, което мислите? — попита, докато мълчаливо си миеха ръцете в ручея.

— И за какво си мислим? — обади се младежът. Това бяха първите думи, които каза на Матис.

— Много добре знам какво си мислите — отвърна Матис, който изгаряше от срам и сякаш искаше да се самоизмъчи още малко.

— Хайде, стига! — рече мъжът. — Ще се приберем вкъщи, ще похапнем, ще си починем малко...

Миеха се в прозрачно ручейче, недалеч от полето. Девойката си миеше ръцете в един и същ вир с Матис. Там, във водата, размътена от калните им длани, Матис неволно я докосна. По тялото му премина ток. После водата във вира се избистри от само себе си, отново стана прозрачна и в нея добре се виждаха чистите им ръце. Сега вече не смееше да я докосне.

Момичето го погледна и той нямаше време да си помисли, затова изстреля направо:

— Все едно се допях до електрическа ограда.

Стори му се, че това беше добре казано, но девойката равнодушно се извърна. А може би ѝ беше смешно? Нейният възлюбен си миеше ръцете близо до тях и като свърши, обгърна с ръка талията ѝ, сякаш беше най-обикновено нещо, и прегърнати се запътиха към къщата. Може би изобщо не бяха уморени? Матис си представяше как младежът свива ръка, как мускулите се напрягат под ризата и как обгръща талията на момичето. Така и трябва да бъде, когато всичко е нормално.

— Добър ден, Матис!

Беше стопанката на дома. Тя го посрещна приветливо. Обядът ѝ се оказа вкусен и Матис се наяде лакомо. Все пак човек трябва да получи нещо за своя труд, каза си той. Толкова се отпусна и му се доспа след обяда, че си полегна навън на открито. Не видя къде отиде влюбената двойка. Заспа.

Когато се събуди Матис беше като сварен от палещото слънце. Първото, което видя, щом главата му малко се проясни, бяха тримата плевящи в полето. Бяха ниско приведени над противните редове с ряпа. Работеха отдавна, личеше си по това колко бяха оплевили.

Бяха започнали, без да го събудят. Досрамя го, макар че не го бе заслужил. Докато Матис преживяваше случилото се, домакинята излезе от къщата и се приближи към него.

— Аз им казах да не те будят. Мъжът ми искаше да те събуди, но ти спеше толкова сладко, че го разубедих. Тръгнаха преди няколко часа.

Матис запримигва, не знаейки какво да ѝ отговори. Стопанката бе мила. Сега разбра защо сутринта така решително се отби от пътя точно към тази ферма. Това лице му беше познато отпреди. Беше идвал тук и друг път.

— Сигурно снощи не си спал достатъчно? — попита тя, сякаш за да му подсказе подходящо оправдание.

— О, да! — възкликна Матис. — Не съм спал от две нощи. Над дома ни кръжи горски бекас.

Той го произнесе по такъв начин, че жената леко се стъписа, но само за момент — докато си спомни с кого си има работа. Матис усети това много ясно.

— Разбирам — каза жената спокойно. — Не ти е било до сън при това положение. Как стана така, че бекасът дойде при вас? — попита тя търпеливо.

Матис засия:

— Просто се появи. Късно през нощта. Оттогава сънувам странни сънища.

— Така значи. Но човек трябва да пази сънищата за себе си, така че е по-добре да не говорим за тях — каза стопанката, която си имаше и други грижи.

Каква умна жена, помисли си Матис. Той неспокойно погледна към тримата плевящи, които се потяха под палещото слънце. Тя улови

погледа му.

— Кажи ми какво повече ти се иска — да идеш при тях на полето или да дойдеш при мен в кухнята и да пийнеш чаша кафе?

— Искам кафе, толкова е вкусно — оживи се той.

— Мисля, че направи добър избор — отговори жената.

— Макар че е приятно да наблюдавам и влюбените — добави Матис, желаейки да бъде честен.

— О, да. Но нека оставим влюбените да плевят, а пък ние двамата с теб да пийнем кафе.

— Добре, ако може.

Ето такива трябва да бъдат жените, мислеше си Матис, вървейки след нея към кухнята.

Кафето беше хубаво. Жената се поинтересува с какво се занимава сестра му.

— Знаеш ли, тя вечно плете пуловери.

После замълчаха. На Матис му стана болно, като си помисли за Хеге, която бе принудена да го изхранва.

— Понеже ям толкова много — довери той. Не можеше да излъже тази жена. — Изяждам всичко, което тя припечели.

Стопанката нищо не отговори, само постоянно му доливаше кафе.

— А сега вече започна да побелява — продължи той.

Тя мълчеше.

— С мен не е никак лесно — каза той.

Тук жената се изправи и го прекъсна:

— За тези неща не се говори, Матис.

Не се говори? А на него така му искаше да поговори за себе си и сестра си. Не му се удаваше често такъв случай — да пие кафе и да разговаря с жена за онова, което го вълнува.

— Не, няма да говоря тогава! — Гласът му трепереше.

Жената си намери някаква работа в съседната стая и Матис остана сам за известно време. Когато тя се върна, той си стоеше все така, без да помръдва, потънал в сложни и неприятни мисли, гложден от най-важния въпрос:

— Мога ли да те *попитам* нещо?

Жената кимна, но не особено охотно.

— Питай, но ще видим дали ще ти отговоря, или не. Дали ще мога.

Матис попита:

— *Защо всичко е така, както е?*

Тя поклати глава. Само толкова. Не се осмели да зададе въпроса отново. Търпеливо зачака. На пръв поглед търпеливо. А отвътре целият изгаряше от нетърпение. Той отново се обърна към нея. Тя пак поклати глава.

— Искаш ли още кафе? — каза само.

Матис хем разбираше, хем не разбираше. Втресе го. Беше надникнал в цяла бездна от загадки.

— Може малко — рече той за кафето. — Но нали бекасът все пак долетя? — продължи Матис питащо.

— Да, над нашата къща не сме виждали подобно нещо — бързо каза жената, доволна, че може да му отговори по този начин. — Поседи малко тук! — добави тя и излезе за момент от стаята, докато болезненият въпрос отново потъна в бездната, там, където винаги се бе таил.

Времето минаваше, а Матис продължаваше да седи.

— Сигурно се потят там — каза той на стопанката. Тя приготвяше вечерята, скоро щеше пак да стане време за ядене. — Мислиш ли, че трябва да отида при тях?

— Не, вече е късно. След малко ще се приберат — отговори жената, виждайки колко е объркан. — Няма да им хареса, ако се появиш в този момент.

Гласът и изражението ѝ бяха властни. Матис беше като на тръни, очаквайки срещата с работещите на полето. Ето че след малко стопанката излезе навън и им извика да се прибират. Сега му се прииска да е с тях и да си мият заедно ръцете на ручей.

Най-накрая си дойдоха. Вратата беше отворена. Позабавиха се малко отвън. Матис, който имаше остър слух, се напрягаше да чуе дали някой бе споменал „Глупака“. Да. Каза го младежът. Матис не успя да разбере в каква връзка. После и тримата влязоха вътре. Матис се завъртя на стола. Изпълнен със срам, се обърна към фермера:

— Трябваше да дойда при вас и да си доплевя редовете, но ме поканиха да пия кафе.

Мъжът кимна мълчаливо. Беше уморен, гърбът го болеше и затова не бе толкова приветлив както сутринта.

— Ние отдавна доплевихме опашката ти — каза той. — Не можехме да я оставим така.

Двамата влюбени минаха покрай Матис, сякаш не го забелязаха. Изглеждаха смутени.

— Ела да хапнеш с нас, Матис! — все пак го покани мъжът, сменяйки темата на разговора.

— Да, няма да е зле да хапнем — отговори Матис. А мислено потръпна.

Онова, което му помогна, докато вечеряха, бяха влюбените. От такива млади можеше да се очакват само стрелкащи погледи и насмешки, но те се отнасяха добре с него и го гледаха благосклонно. Явно отвън стопанката ги бе предупредила как да се държат. Беше му се случвало и друг път. Какво пък, нека! — каза си той, прогонвайки неприятните мисли.

Жалко само, че младите бяха уморени и вече нямаха сили да бъдат толкова влюбени както сутринта. Колко жалко! — мислеше си Матис. Искаше му се да поговори за това с девойката, докато обядваха седнали един срещу друг. Той не откъсваше очи от нея. Измитите ѝ момински ръце лежаха кротко на масата.

— Уморена ли си? — започна Матис, събрал достатъчно смелост.

Без сам да подозира, произнесе думите с такава нежност, почти майчинска, че всички на масата с удивление го погледнаха. Момичето се изчерви.

— Да — бързо и тихо отговори тя, доловила в гласа му доброта и разбиране, които я поразиха.

Всички чакаха какво още ще каже Матис.

— Значи жалко тогава и за влюбените! — рече той. В главата му всичко се бе объркало и той не можеше да се справи. Но говореше онова, което мисли.

Всички облекчено се разсмяха и продължиха да се хранят. Матис също се засмя. Може би все пак не бе толкова глупав? Смехът му

приличаше на цвилене и това още повече размиваше останалите. После изведнъж стана тихо. Тихо като след гръм. Защо ли? Никой не знаеше.

Станаха от масата. Работата за деня бе приключила и мъжът попита двамата влюбени дали могат да дойдат и утре да помогнат.

— Разбира се, ще дойдем — отговориха те и си тръгнаха.

Матис дълго гледа след тях. Самият той утре нямаше да дойде и нямаше да може повече да им се радва, докато ги наблюдава.

— Сигурно не искаш и аз да идвам утре? — насили се да попита. След днешната работа да задава подобен въпрос бе почти наглост.

Мъжът също се почувства неловко.

— Няма да има кой знае каква полза от това... — отвърна той. — Ти самият как мислиш? Но дай първо да се разплатим за днес.

— Не! Аз нищо не свърших. Така си е.

— О, все пак трябва да ти платя нещо.

— Добре, но само за двете лехи! — Матис звучеше почти отчаяно. — Но не повече. Сметни колко прави.

И двамата изпитваха неловкост. Матис забеляза, че стопанката крадешком намигна на мъжа си и той каза:

— Добре, така ще се разберем. За две лехи. И ще смятам, че сме се разплатили.

Фермерът подаде на Матис парите и му благодари за работата, както беше прието.

— Хм! — промърмори Матис.

— Нещо не е наред ли? — попита мъжът.

— Не, всичко е наред. Разплатихме се.

Разплатихме се, мърмореше си той. Беше му приятно още веднъж да повтори тези прекрасни думи. Така разговарят мъжете.

Матис си сложи шапката.

— Е, това беше — каза той на вратата. Мъжът и жената го гледаха объркани.

У дома Хеге седеше на верандата и плетеше. Беше седнала така, че да може да наблюдава пътеката, идваща от шосето. Щом се показа от гората, Матис веднага видя сестра си и тя му се стори като малко сиво кълбо.

Оттук се виждаше като нещо съвсем дребно. Сгънато тяло. Все едно я нямаше.

Какво ли има *вътре* в главата ѝ? — замисли се Матис. Толкова бе умна. Много я уважаваше за това. Понякога ѝ се случваше да избухне заради постоянните му издънки.

Трябваше тя да е по-малката. Тогава той щеше да я знае още от бебе, щеше да я храни с лъжичка, а устата ѝ щеше да е изцапана. Всичко беше не както трябва да бъде, и това също.

Сенките на дърветата започнаха да се издължават. Свечеряваше се и времето захладна. Благословена прохлада за онзи, който цял ден се е трудил в жегата.

Хеге се изправи, щом той влезе.

— Надявам се, че си ял? — каза тя вместо поздрав.

— Можеш да не се съмняваш — многозначително отговори Матис, радостен, че днес бе свършил нещо полезно, за което можеше да разкаже. — Там, където бях, не ме оставиха гладен — добави той.

Хеге започна да разпитва къде е ходил и какво е правил, искаше ѝ се да разбере как е минал денят. Нямаше как да не ѝ разкаже.

— Досега бях там, във фермата.

— Виж ти.

Можеше да прибави цялата си дневна надница към онова, което сестра му получаваше за плетките си.

— Но той се разплати с мен подобаващо — каза бързо Матис. — Даде ми пари в брой.

— И за какво ти ги даде?

Беше непоносима в такива моменти.

— *Даде* ми ги за двете лехи! Разплатиха се с мен както трябва. Иначе не върви.

— Виж ти! — каза Хеге.

— Ти сама знаеш какво означава да се разплатят с теб, нали плетеш пуловери.

От вълнение гласът му трепереше и бързаше да разкаже за двамата влюбени.

— А после попитах нещо жената на фермера и тя не можа да ми отговори — завърши разказа си Матис.

Хеге отегчено попита:

— Пак ли? Все същият въпрос?

— Да, тя беше една такава... — отвърна Матис.

— Няма значение, трябва веднъж завинаги да престанеш с това!
— скастри го Хеге.

— И защо?

— Защото е глупаво — отговори Хеге с горчивина в гласа.

Матис се сви и повече не проговори. Хеге не се беше поинтересувала какъв въпрос е задал на жената. Тя и така знаеше.

Но пък вечерта Хеге каза, че иска да погледа кръженето на бекаса му, и той го възприе като награда за това, че беше работил толкова усилено през деня. Постепенно беше започнал да си мисли, че кръженето на бекаса над къщата им е негово дело. Сега и Хеге пожела да го види.

— Добре, че се осъзна най-после — рече той.

Беше тихо и всичко вървеше както трябва. Матис се радваше и въртеше глава. Чакаше и се ослушваше.

И бекасът долетя с всичко неописуемо, съпътстващо полета му. И Хеге участваше в това. Проблясване, крило, докоснало сърцето, и после отново никой.

Сестра му мълчеше, но очевидно бе в добро настроение.

Матис развълнувано каза:

— И така отново и отново.

Хеге реши, че вече могат да си лягат. Разбира се, кръженето развълнува и нея, мислеше си Матис.

Затова я докосна по рамото. Прииска му се да ѝ разкаже, че тяхната къща се е променила и вече има предимство пред останалите

къщи, сякаш се беше извисила над тях. Беше немислимо да обясни всичко това на Хеге, но пък можеше да докосне рамото ѝ.

— Сега и ти видя кръженето — рече само той и на лицето му неволно се появи собственическо изражение.

Хеге, унесена в мислите си, каза:

— Говориш така, сякаш ти си причината.

Матис застина с отворена уста. Погледна сестра си уплашено. Да говори подобни неща в такъв момент? После гневно избухна:

— Защо *си* такава? Винаги всичко разваляш!

— Успокой се!

Но той не желаше да се успокои, оглеждаше се наоколо, сякаш търсеше нещо, с което да я подразни. Първото, което попадна пред очите му, бяха изсъхналите върхове на трепетликите. Забравил за всичките си обещания, Матис посочи дърветата:

— Виждаш ли ги? Ще ти кажа нещо — те носят нашите имена! Наричат ги Матис-и-Хеге! Ясно ли ти е! На теб също ти се подиграват.

Очакваше Хеге да избухне всеки момент. Но не последва нищо. Само попита спокойна и невъзмутима:

— Значи знаеш?

Матис я погледна втренчено.

— Мислех си, че в тази къща само аз знам за това — каза тя и го потупа по рамото.

Хеге се оказа по-горда, отколкото той си мислеше. Говореше за дърветата на позора:

— Какво отношение имат те към нас? Това не ни засяга. Глупави момчешки измислици. Детска работа.

Сякаш бе пораснала изведнъж. И Матис порасна заедно с нея, защото стоеше до Хеге и ѝ беше брат, и защото едното изсъхнало дърво носеше името му, а на него му беше все едно.

Всъщност той не бе *напълно* съгласен със сестра си. Лесно ѝ е на нея да говори така. Но му беше приятно да я слуша и гледа, придаваше му сили. Без да го изпуска от очи, Хеге каза решително:

— Хайде да не споменаваме тези дървета повече. Те могат да си стоят тук вечно, на нас ни е все едно.

— Да — съгласи се Матис и замълча.

След няколко дни Хеге го пришпори:

— Според мен трябва пак да опиташ, Матис.

Звучеше почти като заповед.

— Какво, да работя ли?

— Поне да пообиколиш. След като последния път се получи толкова добре.

— Но скоро всичко ще се промени — отговори той, сякаш нямаше намерение да ѝ се подчинява.

Хеге каза рязко:

— По-добре се захвани с нещо, докато чакаш *промяната*.

Беше ранно утро и денят се очертаваше горещ. Два дни Матис беше седял на брега, мятал камъчета във водата и размишлявал. Гребеше с лодката и ловеше риба, но както обикновено не хвана нищо. Хеге искаше само едно — да не го гледа как хвърля безспир тези глупави камъни. Не го пращаше заради самата работа, *това* бе безнадеждно.

Резкият тон на Хеге даде резултат.

— Добре, но само да не разсаждам ряпа! — примоли се той.

— За мен няма значение, важното е да донесеш пари къщи — отвърна Хеге безцеремонно.

— Всичко зависи от мислите — каза Матис. — Те ми пречат. И ти си същата като тях, настойчива — осмели се да добави той.

— О, всичко ще бъде наред, ще видиш. Има достатъчно дребна работа за онзи, който има желание да се труди.

Тя само гледаше как да го разкара от къщи. Беше станала поупорита отпреди, по-несговорчива — обвиняваше я Матис наум.

Къде можеше да отиде? Тръгна да търси работа, както му беше заповядано. С фермата, където опита последния път, се бе простил окончателно. Пък и те сигурно все още плевят ряпа. Матис погледна натам.

Да, бяха поне тримата. Току-що пристигаха. Огромното поле още не бе оплевено изцяло. Матис се почувства странно, минавайки покрай тях. Познаваше ги така добре след онзи ден, бяха преживели толкова неща заедно. Сутринта влюбените сигурно бяха бодри и в добро настроение.

Дали виждаха, че минава по пътя?

Не.

Махнете ми с ръка, помоли той мислено. Щеше да бъде като златно петънце, което да пази в спомените си. Нека момичето да помахна. Не искаше да му махат мъже, това щеше да го смути. Само тя. Не, в момента девойката не усещаше нищо освен пощипването по крака.

Малко по-нататък в тревата край пътя седяха две момиченца. Защитени от оградата, те спокойно си играеха с играчките, бърбеха с кукли в ръце, бяха толкова малки, че все още нямаха никакви грехове. Бяха погълнати от играта, но едното от тях все пак намери време да попита със звънлив глас и вперени в Матис кръгли сини очи:

— Накъде си тръгнал, Глупако?

Зададе въпроса бързо и без всякакво любопитство, сякаш по задължение. Децата познаваха всички живеещи наблизо и за тях Матис бе привична гледка.

Спокойно, спокойно, каза си той. Те са още малки.

— Просто си вървя — отговори Матис.

Повече не го попитаха нищо, беше им все едно къде отива.

Все пак той побърза да се отдалечи. Няколкото блестящи автомобила, които го задминаха по пътя, му повдигнаха настроението. Винаги е приятно да видиш непознати коли. Хората, които пътуваха в тях, не знаеха, че той е Глупака. Гледаше ги с вдигната глава и те, естествено, си мислеха, че и той е умен като всички останали.

Така подминаваше ферма след ферма. Вече беше крайно време да започне работния си ден. Щом стигнеше до завоя към поредната ферма, Матис се спираше и се заслушваше в краката си — това бе тест, който сам си беше измислил за случаите, когато положението ставаше безнадеждно.

— Ако ви се прииска да тръгнете натам, ще почувствам тласък — казваше той на краката си и чакаше.

Не, и на този завой не усети нищо, краката му бяха по-умни от него. Матис опитваше отново и отново на всяка отбивка, но резултатът винаги беше същият.

Дали Хеге щеше да приеме спокойно това, че цял ден само вървя?

Тя не знаеше нищо за „теста на краката“, беше тайна. Хеге се отнасяше с неодобрение към подобни неща.

В крайна сметка Матис стигна до магазина. Всъщност през цялото време знаеше, че отива именно там. Тук нямаше нужда от тест — бакалията се намираще на самия път, като капан, в който попадаха всички. Освен това бе почти до брега — наблизо имаше малък кей.

Вътре продаваха бонбони. А Матис обичаше бонбони. Освен това продавачът никога не му се присмиваше, колкото и глупаво да се държеше.

По това време на деня вътре нямаше никакви познати лица, само няколко туристи с велосипеди — леко облечени младежи, пиещи безалкохолно. На Матис му бе трудно да откъсне поглед от тях, но все пак се застави. Порови в джоба си и извади една скрита там монета от петдесет йоре.

— Бонбони за петдесет йоре — каза той с безразличие, сякаш бе нещо, което правеше всеки ден.

— Камфорови? — попита продавачът.

Той познаваше вкусовете му и на Матис му бе приятно, че присъстващите чуха това. Беше благодарен за този кратък разговор.

— Да, както обикновено — отговори той.

Но днес носеше със себе си и много важен въпрос.

— Ти чувал ли си горски бекас да смени мястото си на кръжене и да почне да лети право над някоя къща? — въпросът беше сложен, но Матис го бе заучил, докато идваше насам.

— Не, горските бекаси винаги летят над едно и също място — каза бакалинът. — Ако се е появил кръжащ бекас над ново място, значи това е млада птица, която сега си търси терен. Поне така мисля.

Докато говореше, продавачът бръкна с една малка лопатка в буркана с камфорови бонбони. По прозрачните му стени заблестяха златни отблясъци.

— Така ли мислиш? — попита Матис разочаровано.

— Да, така смятам. Ти какво, да не си виждал наскоро кръжащ бекас?

— О, не — не по този начин, струва ми се. Значи според *теб* няма нищо странно в това? Не трябва да омаловажаваш тези неща, защото те не са незначителни!

Матис лапна първия бонбон.

В този момент единият от велосипедистите каза:

— Съорен, виж какви облаци! Сигурно след малко ще има буря.

Матис потрепери и за малко не се задави с бонбона. Погледна през прозореца и видя тъмния, плътен като стена облак, задаващ се зад хълма. Слънцето все още грееше.

— Буря ли ще има? — уплашено попита той единия турист, който бе загорял добре и обилно окосмен по цялото тяло.

Туристът го погледна с известно учудване и отговори троснато, обърнат по-скоро към пъстроцветната си компания, отколкото към Матис:

— Ще има, и то каква! А пък ние се надявахме на приятна разходка.

Вече нищо не можеше да задържи Матис в магазина. Ще има буря, към къщи, към къщи — само тази мисъл остана в главата му. Убежището му се намираще много далеч и трябваше бързо да стигне там.

Той припряно излезе от бакалията. На вратата чу как продавачът каза за него нещо в отговор на въпрос на велосипедиста. Както винаги, хората не се съобразяваха, че Матис има отличен слух. Можеше да чува дори през стена и по-далеч от всеки друг човек, особено ако трябваше да чуе нещо, което не бе предназначено за неговите уши.

— Това момче не е съвсем с всичкия си — обясни продавачът на туристите.

Значи и продавачът също. Матис изобщо не бе предполагал. Защо пък не? Трябваше да признае, че е истина. Продавачът каза само онова, което беше вярно — че главата му не е съвсем наред. Така си е. И веднага след това Матис чу:

— Но има храбра сестра, тя се справя сама с всичко.

За щастие вратата на магазина се захлопна и му спести останалата част от разговора. Може би не казаха нищо повече. А може би говореха за това как работи и как нищо не умее като другите.

Но в този момент сянката на черния облак и страхът от бурята затъмниха всичко останало. Сега трябваше възможно най-бързо да се добере до дома и да се скрие на сигурно място. Матис бързаше с всичка сила. Стискаше в длан пакетчето с бонбоните. Слънцето още не се беше скрило, прежурише, както бе обичайно преди буря.

Зад гърба на Матис сърдито забибипка клаксон и той отскочи в канавката като захвърлен вързоп. Чу се рязък шум от спирачки и когато се изравни с него, шофьорът извика:

— Недей да ходиш по средата на пътя, идиот такъв!

Гласът бе сърдит и уплашен. През отворения прозорец Матис видя две ядосани очи. Беше напълно непознат човек.

— На косъм ни се размина — каза разтреперан гласът зад прозорчето. — За малко щях да ви блъсна, като вървите така непредпазливо.

Стъклото на прозореца се вдигна и колата набра скорост, обвивайки Матис в отровен облак от изгорели газове.

Матис преглътна пушека и продължи нататък, придържайки се към самия край на пътя. Разбираше, че човекът в колата може би щеше да каже същото и на всеки друг — просто се бе уплашил. Беше турист и не знаеше с кого говори. Матис си го повтори няколко пъти и се почувства по-уверен — на света имаше стотици милиони хора, които не знаеха нищо за него. Сякаш някаква мъгла го отделяше от тях. Беше му приятно да си мисли, че има безкрайно много хора, които изобщо не подозираха, че е глупак.

Но сега трябваше да се надпреварва с бурята. От опит знаеше, че бурите биват различни. Някои започват внезапно, други се зараждат постепенно, разрастват се, ръмжейки, и чак после стават опасни. Трети пък през цялото време стоят настрана — явно следват свой собствен курс. Няма общовалидни правила. Днешният облак нарастваше постепенно. Матис беше почти уверен, че ще успее да се прибере вкъщи навреме.

Момиченцата, които му бяха подвикнали, ги нямаше. Но онези тримата още работеха на полето.

Тя май ми махна с ръка?

Не.

Сигурно е уморена.

Сега не ми е до това, скоро ще има буря, не е време да мисля за такива неща. Пък и нямам желание. С бурята шега не бива.

Неочаквано Матис се сблъска със свой познат — или поне човек, с когото при среща разговаряше без притеснение.

Младежът вдигна ръка, сякаш Матис бе автобус, който искаше да спре.

— Стоп! Накъде си се разбързал?

— Ами я виж времето — отговори Матис неспокойно.

— Че какво му е на времето?

— Скоро ще има буря. А тогава е най-добре човек да си е вкъщи.

Младежът знаеше как стоят нещата с Матис и бурята, затова погледна към облака и каза:

— Не се притеснявай! Този облак няма да докара буря. Виж, че почти е изгънял.

Матис поклати глава, не вярвайки на онова, което чува. Тези думи целяха само да го успокоят. Страшна буря, каза велосипедистът в магазина и това със сигурност бе по-близо до истината.

Но точно в този момент облакът сякаш се повдигна и между него и върховете на планината се откри синьо небе. Беше загубил страшния си вид, предвещаващ буря. Небето под него бе удивително синьо и ведро.

— Виждаш ли? — добави младежът. — Това не е буреносен облак, скоро от него нищо няма да остане.

Матис въздъхна с облекчение.

— Искаш ли бонбони? — предложи той с благодарност.

И младежът продължи по пътя, лапнал златист бонбон.

Матис закричи с обичайното темпо. Вече е безполезно да търси работа. Стана късно, реши той. Почувства се некомфортно, защото трябваше да се върне при Хега и да ѝ даде отчет къде е търсил работа. Сега, след като опасността от бурята бе отминала, Матис изпита обичайните угризения на съвестта.

Вече беше стигнал до отбивката за дома си. Сухите върхове на трепетликите стърчаха в небето. Той дори не ги погледна.

Не, не ги погледна, защото с него изведнъж можеше да се случи нещо странно и да забрави за всичко наоколо. Недалеч от дома, в края на пътеката, той видя... какво бе това?

Птица.

Насред пътеката стоеше голяма прекрасна птица.

Непознатата птица. Държеше главата си високо вдигната и се обърна към Матис, който се спускаше по пътя.

Какво е това? — зашеметен помисли той.

Сърцето му бе необичайно пусто. Матис застина на място — и птицата застина. *Какво е това?*

Птицата стоеше на пътеката. Но сега, след като я бе забелязал, не биваше повече да остава тук и литна. Размахвайки безшумно криле, тя се скри между дърветата. Това не бе горски бекас, беше доста по-голяма птица и изобщо не приличаше на него. И се разхожда по тези пътеки?

Може би нещо се е случило? — помисли си той. С Хеге! Нищо друго не му идваше наум. Матис хукна към къщи.

Скоро видя сестра си на обичайното ѝ място, откъдето наблюдаваше пътеката, когато той отиваше в селото. Седеше на верандата и приличаше на малко кълбо. Пръстите ѝ чевръсто се движеха. Отдалеч това не се забелязваше, но Матис знаеше, че е така.

Той се приближи към нея и каза с ококорени очи:

— Кой беше това?

Хеге бързо вдигна глава, не разбирайки за какво говори.

— Какво ти става?

— Там, по пътеката, се разхождаше някаква странна птица — заекна той.

Хеге продължи да плете. Матис сякаш искаше да спре за малко куките ѝ и обясни развълнувано:

— Видях голяма, прекрасна, красива птица! Тук, точно на самата пътека.

— Така ли? — доста равнодушно отговори Хеге. Но без обичайното раздражение — сигурно по гласа му си личеше, че птицата наистина е била красива. И че тази красота се дължеше на някого, който живееше в този дом. Настана мълчание. Неочаквана пауза. Нещо, което си нямаше име.

Матис продължи разказа:

— Излетя веднага щом я забелязах.

Ето, сега Хеге щеше да зададе раздразнения си въпрос: защо се е върнал, когато трябваше да е на работа. По-добре сам да започне.

— Върнах се, понеже не си намерих работа. Знаех си, че така ще стане. А после един човек каза, че ще има буря. Само че нямаше.

— Не — отговори Хеге.

— Освен това срещнах един познат — допълни Матис.

Изведнъж му се прииска да разкаже истината. А това бе истина.

— Аха — отговори Хеге.

Не беше ядосана, просто странна. Защото необикновената птица се отразяваше толкова красиво в лицето на Матис.

На следващата сутрин Матис си мислеше с преливащо сърце.

Днес ще бъдем заедно, аз и бекасът.

Как точно — не можеше да обясни. Но и не му бяха нужни обяснения. Във въздуха над къщата бяха останали следи от бекаса, който бе кръжал тук. Докато Матис спи. Тази нощ и всички предишни нощи. Да спи човек в такъв момент, бе почти грях.

Колкото повече Матис размишляваше за бекаса, толкова повече си вярваше, че това е добър знак. Нещо се бе променило. Затова сега бекасът кръжи тук сутрин и вечер, но само когато хората са вътре в къщите си.

В това има скрит смисъл, мислеше си Матис. Той самият можеше да седи, дебнейки на верандата, и да следи кръженето, когато му се прииска. Тогава той и бекасът бяха заедно.

Днес ги очакваше нов ден.

Матис бе преизпълнен с мисълта за бекаса. Не можеше да се сдържи да не говори на Хеге постоянно за него. На нея това взе да ѝ омръзва и Матис реши да приказва за птицата така, че Хеге да не се досети за какво става въпрос. Тя нищо нямаше да разбере, а пък на него щеше да му олекне на сърцето. Рано на следващата сутрин, докато Хеге му поднасяше храната, той каза:

— Сега летя натам-насам.

— Как така? — попита тя търпеливо.

— Така.

Матис прокара пръст във въздуха, очертавайки пътя на бекаса.

Хеге се канеше да се залавя за работа. Вечно бързаше. На Матис му се искаше да сподели с нея онова, което го изпълваше, но тя в своята слепота не го разбираше.

— Почакай, Хеге, сега има *много*.

— Казвай по-бързо тогава.

— Толкова малко знаеш за някои неща.

Каза го меко и малко уплашено: все пак разговаряше с умен човек.

— Тогава ми обясни! — помоли Хеге.

— Летя насам-натам — рече той. — Докато ти спиш. Всяка нощ — допълни и замълча.

Сега тя гледаше на него като на възрастен и каза нещо много странно:

— Добре си, че си живееш по този начин. Аз не мога да твърдя същото за себе си.

Стоеше, без да помръдне, и вече не бързаше да се връща към осемлистните рози и плетката. Днес и тя чу нещо, което да я накара да се спре.

— Ами тогава как живееш без това? — попита той и допусна грешка.

Настроението изчезна. Хеге се затвори в себе си, макар вината да бе нейна.

У Матис всичко се вълнуваше и пееше: той и бекасът! Не можеше да не се разходи из горичката, над която преминаваше незабележимата следа от криле. Това беше неговият път. Път, на който го очакваше радост. И отново не остана излъган в надеждите си: скоро трябваше да спре.

Ти — това си ти, каза нещо вътре в него или поне така му се стори.

Беше казано на птичи език. Написано с птичи букви.

Матис стоеше до една пресъхнала локва точно под дирята в небето. Стоеше като омагьосан. И четеше отправеното към него послание или каквото там беше.

На гладкото кафяво дъно на пресъхналата локва се виждаха отпечатъци от птичи крака, а във влажната почва наоколо имаше множество кръгли, дълбоки дупчици. Тук се е разхождал бекасът. Дупчиците бяха следи от клюна му, с който изравя храна от почвата или пък понякога просто пише.

Матис се наведе и започна да чете. Вглеждаше се в изящните танцуващи следи. *Колко лек и красив е моят бекас, мислеше си той. Колко леко пристъпва в блатото, когато се умори от небето.*

Ти — това си ти, беше написано там.

Сякаш бе поздрав.

Матис намери някаква клечка и на свободното парче кафява почва надраска отговор. И понеже посланието бе за бекаса, човешките букви не му вършеха работа, затова използва птичи знаци.

Бекасът ще прочете писмото, когато долети пак следващия път. Тук идвам само аз, значи само аз може да съм го написал.

Наоколо бе тихо и тайнствено. По-подходящо място за среща не би могло да се намери. Малкото блато бе заобиколено отвсякъде с високи дървета. Слънцето се прокрадваше между тях, щедро огрявайки и изсушавайки почвата за танците на онези, които са толкова леки и плашливи.

Не трябваше ли да остане тук цял ден и цяла вечер и да дочака птицата? Може би тя ще долети и ще седне до него?

Това бе много съблазнително, но Матис твърдо се отказа. Не смееше. Всичко беше толкова странно. Птицата можеше да се уплаши и тогава всичко щеше да свърши, а той за нищо на света не искаше да стане така.

Получи поздрав и това му стигаше.

На сутринта отново ще дойде тук и ще види дали бекасът е прочел писмото. Матис тихичко си подсвиркваше, вървейки към къщи. Не разказа нищо на Хега — подобни неща бяха непонятни за нея.

Изгаряйки от нетърпение, Матис се върна тук на следващия ден и не остана излъган в надеждите си. Недалеч от своите знаци той намери нови точки и чертички, оставени от птичи клюн.

Матис очакваше това, но все пак вълнението бе толкова силно, че му се наложи да седне на един камък.

Значи между тях наистина съществуваше връзка.

И какво му казваше птицата на своя прекрасен език?

Нямаше никакво съмнение. Птицата му пишеше за горещо приятелство. Точка, точка, точка. Това означаваше: вечно приятелство.

Матис взе клечката и тържествено отговори, че и той се отнася по същия начин към птицата.

Беше лесно да пише на нейния език. Толкова много неща имаха да си кажат. Бяха се появили и нови отпечатащи от стъпки. Матис реши, че наподобяват на следи от танц. Самотната птица бе танцувала за някого.

Само че не можеше да я издебне и крадешком да погледа танца ѝ.

Матис се озърна наоколо и високо изрече:

— Какви неща само!

Каза го на обикновен човешки език, който прозвуча грубо и делнично. Искаше му се вече да говори само на птичи език — да се прибере у дома при Хега и да ѝ говори само по този начин. Може би тогава тя щеше да почне да разбира онова, което досега оставаше скрито за нея.

Но Матис не се осмеляваше да го стори, можеше да си представи как щеше да свърши всичко. Щяха просто да го затворят. Изобщо не ги интересуваше най-прекрасният от всички езици, те го презираха.

Усещайки струящата в себе си радост, Матис се приведе и написа още нещо. Можеше да покрие с писмото си цялото дъно на пресъхналата локва. Но не биваше да го прави — трябваше да остави място и на бекаса. Всеки ден и двамата ще бързат насам, леко, сякаш танцувайки, и ще пишат онова, което сърцата им искат да кажат.

На третия ден от откритието всичко се повтори, и на четвъртия също. Хеге се интересува защо така често ходи в гората.

— Хм! — отговори Матис.

Тя не попита повече.

Изкушението да устрои засада нарастваше, но Матис не се поддаваше. И с нетърпение очакваше всеки нов ден.

На петия той не откри обичайното писмо от бекаса. Какво става? И в гората сякаш бе по-тихо от обикновено?

Жегна го болезнена мисъл: бекасът е умрял.

Не, не!

Четиридневната кореспонденция така беше обсебила Матис, че когато не откри ново писмо в калта, започна веднага да си въобразява най-различни нещастия, кое от кое по-страшни. Все пак, преди да си тръгне, написа нещо на бекаса. Вечерта стоеше на верандата и чакаше. Хеге спеше.

Влажен мек въздух, както трябва да бъде. Изведнъж го прониза една мисъл:

Ще дойде ден, когато кръженето *няма* да го има. И бекаса няма да го има.

— Кой тук предсказва нещастия? — внезапно успокоен извика Матис във влажния въздух. Защото се появи *той* — желан, познат и благословен, летящ в същата посока, издаващ същите звуци. Не се наложи да разбужда Хеге.

Когато на следващия ден отиде на мястото на срещата, там го очакваше ново послание.

Ето как са нещата между нас, помисли си той.

По дъното на локвата имаше още свободно място, ала скоро и то щеше да се покрие с точки и следи от танцуващи крачета.

Но само след няколко дни Матис почувства остра болка. Внезапно. Ходеше напред-назад, без да може да си намери място. На въпроса на Хеге какво има, отговори:

— Като че ли ме боли коремът. Но само като че ли.

— Да не си ял нещо развалено? Или пък да е от времето?

— Нито едното, нито другото — отговори той и изтича отново на двора.

Бекасът е в голяма опасност. Това беше.

Същия ден сутринта бе срещнал по пътя един младеж, който го попита дали е истина, че над къщата му кръжи бекас.

— Разбира се, че е истина — отговори Матис доволен, че някой проявява интерес. Досега винаги му се налагаше сам да завързва разговор с хората.

Но веднага застина от страх и съжали за думите си. Разговаряше с ловец, разбра го по искрата, която проблесна в очите му.

— Но вече не кръжи тук! Отдавна престана. Не съм го виждал от много време.

Младежът се подсмихна и каза:

— Мислиш, че не знам кога бекасът престава да кръжи?

Уловката на Матис нямаше ефект. Прииска му се да помоли младежа да не закача птицата, но закъсня, както често му се случваше.

— Сбогом! — каза младежът и се отдалечи с пружинираща походка. Загорял от слънцето, добре сложен — сигурно всеки с радост би наел такъв работник, дори за по-висока надница, а пък и момичетата навярно сами се лепяха за него.

Но Матис не можеше да забрави блясъка в очите му. Той е ловец, скоро ще се върне тук с пушка, ще залегне в шубрака, ще зачака бекаса и безцеремонно ще го застреля.

Дори може би още тази вечер. Тогава чудно ли беше, че го присвива коремът?

Не искаше да говори за това с Хеге — тогава трябваше да признае, че сам е разказал на ловеца за птицата, а тази мисъл бе

ужасна. Вече всички знаят за кръжация бекас, опитваше да се утеши Матис, но без особена полза. Днес той самият разправи за него на ловеца, който специално бе дошъл тук да го разпита. Само че Матис се усети прекалено късно.

Коремът го присви още по-силно.

Вечерта бе чудесна — топла и облачна. Във въздуха се усещаше привкус на дъжд. Матис обиколи къщата, без да изпуска от поглед храстите, сякаш искаше да попречи някой да се скрие там с пушка.

Съзнаваше колко е безнадеждно. Гората наоколо можеше да побере стотици ловци с пушки, без Матис да ги забележи. Въпреки това той обикаляше, вираше се в храстите и в сгъстяващия се сумрак. И все повече и повече се страхуваше от невидимите дула. Сигурно бяха много.

Не, не, не.

Матис като че ли опасва къщата с обръч. Но каква полза? Птиците са високо в небето, той няма да успее да ги предупреди, преди да прелетят над покрива, а тогава щеше да е късно.

Той целият се сви: полетът започваше. Сърцето му замря.

Птицата се появи.

Едно, две, три. И изчезна. Все едно стрела премина през Матис. Птицата прелетя без проблеми, изстрел не се чу.

Матис продължи безполезната си обиколка.

— Ей! — предупредително извика той към храстите.

Никой не отговори.

— Ей! — викна по-високо.

Никакъв отговор. Но малко след това нещо изпука в храстите. Тихо и заплашително.

Къде? Матис не можа да улови откъде дойде звукът. Той извика по-силно. Със сигурност там някъде имаше хора.

— Недейте! — изкрещя Матис, обърнат натам. — Никой да не е посмял да причинява зло тук!

Гората бе безмълвна.

Сега бекастът ще прелети за втори път.

— Недейте! — извика Матис, но гласът му се бе загубил. Той и сам не знаеше дали предупреждаваше дебнещите в гората да не вършат престъпление, или това бе сигнал към птицата да не идва насам. Вероятно и едното, и другото.

Тази вечер гората бе неузнаваема. Гората, в която Матис винаги се чувстваше в безопасност, сега беше притихнала и враждебна. Лятната нощ се изливаше като поток от небесния свод и запълваше откритото пространство, но там, от храстите, надничаше оръжие. И това унищожаваше всичко.

Матис искаше да извика трети път, когато чу пляска на криле, но от отворената му уста не се отрони нито звук.

Недейте! — изхлипа нещо в него жално и беззвучно.

Бум! — проехтя откъм горичката. Там, където погледът на Матис не можеше да достигне. В същия момент от небето се разнесе писъкът на птица.

Бум! — глухо отекнаха склоновете.

Той стоеше като прикован. Първо върху него като черен облак се стовари изстрелът, а след това от нощното небе падна улученият бекас и се строполи на земята, на няколко крачки от Матис.

Матис все така не можеше да помръдне. Опита се да подреди мислите си, но те не го слушаха. Но ето че от храстите изскочи младежът и в този момент тялото на Матис се освободи. Той се хвърли напред и грабна топлата птица, пронизана от куршум. Приглади измачканите пера и надникна в черните ѝ очи.

Птицата го гледаше.

Не, не, не мисли за това. Не бива да си го мисли. Тази птица е мъртва.

Мъртва. Защо трябва да е мъртва? Но тя ме погледна.

Ловецът вече беше излязъл на открито и ликувайки, се затича с леки подскоци към Матис. Наистина, това бе същият младеж, когото срещна сутринта, онзи веселият и силният.

Матис още държеше птицата.

— Отличен изстрел, нали? — каза младежът, размахвайки черната блестяща пушка. — Летеше като стрела, но щом го забелязах, веднага стрелях.

Матис не отговори.

— О, ти няма как да го разбереш — продължи младежът. — Но беше страхотен изстрел. Бекасът даже не помръдна след това.

Матис държеше птицата напълно объркан. Безмълвен. Ръката му висеше отпусната, сякаш бе забравил какво държи в нея.

— Мислиш си, че е твой? — удивено попита младежът.

Матис мълчеше.

— Дай го тук, трябва да покажа у дома какъв добър стрелец съм.

Той намигна на Матис и приятелски му кимна, докато мятеше пушката на гърба, канейки се да тръгва.

Но Матис не му подаде птицата, нямаше никакво намерение да се подчинява, само с ужас гледаше младежа. Онзи изведнъж отстъпи назад.

— Ти какво само мълчиш? — попита той. Радостта, изписана на лицето му, когато излизаше от гората, бе помръкнала.

Матис се взе в ръце. Искаше да каже нещо за черните очи, които току-що го бяха погледнали, но в този момент забеляза, че тях вече ги няма. Бяха покрити от пелена. Нямаше за какво да говори. А птицата така и не даде.

Младежът с точния изстрел бе разочарован. Матис му развали цялото удоволствие. Ала бе достатъчно умен да съобрази, че няма на какво да се радва. Младостта и силата бликаха от него, но този безмълвен Глупак успя да го уплаши.

Той смени тона:

— Какво има, Матис?

Мълчание.

Напълно объркан, младежът отново попита:

— Сърдиш ли ми се за това, което направих?

Мълчание както преди.

Матис неловко се размърда. Искаше да каже нещо. Промърмори „не“ или нещо подобно. Впери поглед надолу в тревата, където бе паднала птицата, имаше кръв. От клюна ѝ още капеше кръв. После Матис вдигна глава и погледна безмълвно младежа.

Той повече не се опита да завърже разговор. И не се опита да отнеме със сила птицата от Матис — макар че имаше достатъчно сила да го направи. Младежът намести пушката на гърба си и тръгна. Беше се сблъскал с нещо, което не можеше да разбере и което искаше да забрави.

Матис стоеше с бекаса в ръка. От дългия клон капеше кръв върху тревата.

Когато остана сам, Матис си върна способността да говори и замърмори тихо:

— Очите са покрити с пелена.

— Вече не виждат.

— Куршум в крилете.

Почти не мислеше за младежа. Имаше чувството, че бе постъпил зле, като не му даде птицата. Стигна до верандата и препъвайки се в прага, влезе в къщата. Там сложи бекаса на масата.

Не, това не бе страшен сън. Истина беше.

Бекасът лежеше със затворени очи и с тежко олово в тялото.

Беше погледнал Матис, когато той го вдигна от земята, наистина.

Без да мисли за това, колко сърдито го посрещаше Хеге, когато я безпокоеше по никое време, Матис захлопа по вратата ѝ. Сестра му със сигурност вече спеше.

— Хеге, ставай! Трябва да станеш! — викаше той сякаш с чужд глас.

Тя се събуди и раздражено и неохотно отговори, че няма да дойде.

— Трябва, Хеге! Трябва да дойдеш! Случи се нещо ужасно!

— Какво има?

Той не беше в състояние да обясни.

— Ела и ще видиш!

Гласът му беше такъв, че Хеге веднага каза:

— Идвам, идвам. Какво се е случило?

Тя се появи разрошена, направо от леглото, потънала в собствените си мисли и сърдита, задето Матис я бе обезпокоил. Не забеляза нищо обаче и Матис ѝ посочи с пръст към масата, където лежеше птицата.

— Виждаш ли?

— Уф, защо си сложил тази гадост там? — каза тя с обичайния си свадлив тон, като забеляза кървавите петна по масата. Но щом видя лицето на Матис, тутакси се опомни. Приблужи се. Познаваше достатъчно добре живота в гората, за да разбере що за птица лежи на масата.

— Твоят бекас ли е?

Матис сковано кимна.

— Чух изстрел — рече Хеге. — Кой ти го даде? Ловецът ли?

— Не, изобщо не беше така — каза Матис. — Той стреля, но това не значи, че птицата е негова!

— Ти сам ли взе бекаса?

— Той не възрази. Пък и птицата не е негова. Как *не разбираш*, Хеге!

Хеге не отговори нищо, не разбираше и не можеше да разбере. Братът и сестрата гледаха простреляната на масата мъртва птица. За Матис всичко беше прекалено сложно. И стана още по-сложно.

— Не разбираш ли, Хеге?

— Не.

— Значи и ти си като всички останали — каза Матис с горчивина. — Когато става въпрос за сериозни неща, винаги е така.

Той беше отчаян и Хеге трябваше да измисли нещо незабавно.

— Птиците и бездруго бързо умират. Нали знаеш? Дори и да не ги отстрелят, имам предвид.

Матис поклати глава.

— Аз пък съм чувал, че птиците могат да живеят много дълго. Пък и той ме погледна.

— Кой?

— Бекасът. Когато го вдигнах.

— Беше ли жив още?

— Не знам, но ме погледна. Със сигурност.

— Не трябва да мислиш за това — отвърна Хеге. — Ако е бил мъртъв, няма как да те е погледнал. Не означава нищо всъщност.

Матис каза само:

— Очите му се покриха с пелена после.

Хеге твърдо реши да приключи темата:

— Престани да мислиш за това. И изнеси птицата навън, не искам да лежи тук на масата. Няма да я ядем.

Матис потръпна.

— Да я ядем... не...

— Върви и скрий бекаса под някой голям камък!

— Под голям камък ли? Защо?

— За да не му се случи нищо повече.

— Вярно — рече Матис с благодарност.

— А после веднага се връщай да си легнеш! Нищо повече не може да се направи. С тези неща човек трябва да се примирява.

— Да, но...

— Стига, Матис. Понякога просто става така.

— Това и сам го знам — отбеляза Матис. — Искях да те попитам друго.

Хеге се прибра в спалнята си, беше леко облечена и й стана студено. А той изнесе бекаса навън и направи всичко, както му поръча Хеге.

Матис се изпоти и измори, но най-трудната част от работата бе свършена. Беше довякъл в чест на бекаса и заради неговата сигурност прекалено голям камък. Цял каменен блок — и това отне всичките му сили. Вече бе полунощ.

После поседна на камъка да си почине. Внезапно си помисли:
Ами ако беше Хеге?

В тихата юлска нощ тази мисъл го лъхна като леден вятър. Матис се уплаши от нея, изведнъж се видя изоставен от всички — и Хеге, и бекасът лежах под огромни камъни.

— И пелена закрива очите.

— И реките спират да текат.

Той мърмореше това, без да изпитва привичната радост, с която съчетаваше необикновени думи. Погледна тревожно поляната, тревата, спящата гора. Беше му студено. При всички случаи трябваше да се върне при Хеге. След всичко случило се не можеше да остане без нея тази нощ.

Матис отново похлопа на вратата на сестра си.

— Искам да дойда при теб, Хеге! — каза той, открехвайки вратата. Едва различаваше сестра си до стената под огледалото.

— Влизай! — каза тя учудващо кротко.

Значи и Хеге не спеше. Когато Матис влезе, го попита мило:

— Направи ли всичко каквото ти казах?

— Да, но...

— Нещо друго ли се случи? — бързо попита тя.

Матис страдаше още повече заради нейната приветливост. По-добре да се беше разсърдила, че ѝ пречи да спи.

— Да, но не мога да ти го разкажа. Макар че точно затова искам да спя при теб.

— Няма от какво да се страхуваш — напосоки каза Хеге.

— Да се страхувам ли? Защо?

— Не знам, просто по гласа ти ми се стори, че се страхуваш. Трябва да забравиш за тази птица.

— Не! — изстена Матис. — Но аз не говоря само за нея.
— Хайде, легни при мен! Сигурна съм, че веднага ще заспиш.
Той се приближи. Легна си до нея. Хеге ухаеше на жена, нищо че му бе сестра. Мислите му се объркаха.

Тя попита:

— Свали ли си обувките?

— Да. Толкова жалко за птицата — добави той.

— Сега тя си почива под камъка — утеши го Хеге.

Странни думи.

— Защо говориш така?

Вместо отговор ръката ѝ два пъти го докосна по бузата. Колко приятно. Сякаш всичко остана далече-далече.

— Заспивай, Матис!

— Като крило на птица — каза той, имайки предвид ръката ѝ.

— Да, ето ни двамата с теб — както винаги. Не се бой...

За малко да сподели какво го бе довело при нея. Но ако ти разкажа всичко, ти повече няма да заспиш тази нощ, мислеше си той.

— Какво искаш да ми кажеш? — попита тя, понеже го познаваше добре. Матис потръпна.

— Нищо!

— Е, добре, тогава друг път, сега да поспим.

Той си мечтаеше ръката ѝ отново да го докосне, но напразно.

И онези черни очи.

Сега са покрити с пелена.

И отгоре лежи огромен тежък камък.

Но никакъв камък или пелена не помагат, ако те вече веднъж са погледнали някого.

— Хеге — внимателно се обади той.

Тя не отговори, сигурно вече беше заспала дълбоко — той бе до нея и тя се бе успокоила.

II

Засетите с детелина поля бяха толкова близко, че насрещният вятър донасяше през горичката техния аромат. Лятото беше в разгара си.

И Матис отново се превърна в централна фигура вкъщи по един доста мъчителен за него начин. Няма ли да се хване някъде на работа по време на коситбата? Това задължение висеше над него от сутрин до вечер. Възрастен, свободен мъж в разгара на коситбата — не му приличаше по цял ден да се шляе без работа.

У дома за коситбата изобщо не се отваряше дума, но във всеки един момент можеше да дойде пратеник от някоя ферма с молба Матис да отиде и да им помогне със събирането на сеното. Затова сега той бе най-главният вкъщи. А за човек, който е толкова неуверен в себе си, това бе и добре, и зле.

Чуваха как рано сутрин или пък вечер късно на полето тракат сенокосачките. Матис многозначително се покашляше. Сега имаше право на това, защото коситбата го засягаше съвсем пряко. Сигурно скоро някой щеше да го извика.

Не.

Тук всичко продължаваше да е тихо.

Тоест Хеге, както обикновено, плетеше с мълниеносна бързина. Пуловерите придобиваха форма.

Но никой не дойде и този ден. Матис се покашляше от време на време, сякаш за да напомни, че все още чака. Никой не дойде и на следващия ден.

Всъщност и Матис, и Хеге бяха убедени, че ще стане така. Всички в селото бяха наясно как работи Глупака. И той, и сестра му го знаеха, но когато наоколо се чува шумът на косачките и всички хора събират сено, плувнали в пот, човек неволно се надява, че ще повикат и него.

— Те сега работят много бързо — каза Матис, сякаш ги оправдаваше. — Имат си машини.

Макар да се опитваше да говори спокойно, явно беше развълнуван — как да бъде главен у дома при това положение? Преди да заспи, Матис каза:

— А бекасът лежи под камъка.

Хеге се спря и неохотно попита:

— Е, и?

— Не, нищо. Той ще си лежи под камъка каквото и да правя.

— Ти си празнодумко — рече рязко Хеге и тръгна към стаята си. Но още щом стигна до вратата, съжали за жестоките си думи.

— Не го мисля наистина — увери го тя.

Матис се учуди. Сестра му никога не се отказваше толкова лесно от думите си. Той се възползва от случая и ѝ каза:

— Да, има неща, които ти не разбираш.

Тя не възрази.

През пролетта нямаше да се осмели да ѝ каже подобно нещо. Сигурно и тя се чудеше на дързостта му, но не го показа.

На сутринта Матис се разхождаше из мокрото от роса и погълнато от коситбата село. Не от инат или пък за да напомни за себе си. Причината бе трудна за обяснение — най-вероятно го привличаше шумът от работата. Косачките тракаха. Тревата падаше, израстваха купи със сено, млади и стари се трудеха. Всички те изглеждаха силни и умни. Матис се спря: той винаги неволно спираше, щом видеше нещо красиво.

После срещна някакъв човек, който пресичаше пътя, носейки наръч сено. Нямаше накъде да отстъпи.

— Обикаляш наоколо? — попита той Матис.

Матис го погледна с надежда и мъжът бе принуден да каже:

— Може би ще дойдеш при нас да помогнеш, когато започнем да прехвърляме сеното? Когато изсъхне, някой ден предобед?

— Добре — каза Матис зарадван, — аз и преди съм прехвърлял купи сено, това го умея.

Човекът въздъхна облекчено и продължи по-нататък.

У дома Хеге каза, че всичко това са празни приказки. Но на Матис му се стори, че отговорността, която му тежеше вече почти две

седмици, сега сякаш отново се прехвърли към Хеге и тя пак стана главната вкъщи.

Нощ.

Какво да прави човек, когато всички наоколо са силни и умни?

Не знаеше.

И все пак. Какво да прави? Даже и тогава трябва да прави нещо.

Постоянно.

Над къщата минава линия. Самата птица е убита, лежи със затворени очи под големия камък, но следата си стои.

Какво да прави сега?

Какво да прави с Хеге? На нея ѝ е зле.

Не знаеше.

Навън вятърът шумеше, а може би вятър всъщност нямаше.

Веднъж в края на юли Матис отиде за риба. Поне плаваше с лодката си из езерото. Изминалите две седмици не бяха особено приятни. С изключение на онзи ден, когато прехвърляха купи сено у съседа, но това не се броеше.

Днес Хега сама го прати на езерото.

Той седеше в лодката с отсъстващ поглед. Водата бе блестяща и топла. Матис загреба надалеч, почти до малкия скалист остров. Някъде в далечината се чу шум от моторница. Може би бяха две, но иначе езерото бе пусто. По близкия бряг се виждаха познати къщи, а на далечния към плажовете — непознати.

Риболовните принадлежности на Матис бяха жалки. А лодката беше още по-зле, пропускаше вода. Той седеше замислен, докато водата не намокри обувките му. Тогава се сепна и започна да я изгребва. После отново потъна в мислите си. Въдицата беше закрепена на носа, плувката бе застинала в очакване нещо да клъвне. Палещото юлско слънце се издигаше от дълбините и Матис сякаш се намираще между две слънца, седейки тук в лодката. Знаеше, че никой освен него не лови риба в такова тихо време.

Ако искат да ловят...

Рибата кълве, когато най-малко очакваш, мислеше си Матис. Така че не аз съм глупавият.

Размишляваше над думите на Хега, казани точно преди да тръгне:

— Ти смяташ, че всички ти се присмиват, дори когато никой не го прави.

Така му каза. Тези думи изплуваха в съзнанието му при вида на къщите, накацали по брега. Опита се да си припомни кой го е обиждал открито или му се е присмивал. Но освен заядливите деца не можа да се сети за никого. Зад гърба му измисляха какви ли не прякори, но хората са си такива. Това го объркваше.

Бълбук, каза водата, навлизайки в обувките му. Матис започна трескаво да изгребва.

Не бива да се замисляш, когато плуваш в езерото, упрекна се той, докато изгребваше водата толкова припряно, че над борда се образува облак от пръски. Докато си размишлявам, лодката ще потъне и аз заедно с нея. Трябва да си мисля на брега.

Но скоро пак се замисли, ставаше някак неволно. Рибата не кълвеше. Така че имаше достатъчно време.

Размишляваше за живота си досега. Той сякаш бе обвит в мъгла. Когато Матис беше дете, баща им се грижеше за всичко у дома. Баща му беше като Хеге: дребен и неуморим. И умен. Всички освен Матис бяха умни. Откакто се помни, все се опитваха да го накарат да се захване с някаква работа. Баща му скоро се отказа. Само майка му го гледаше по такъв начин, като че все се надяваше нещата да се променят. Но тя си отиде, когато Матис бе още юноша. След няколко години баща му загина при нещастен случай, който хвърляше Матис в ужас всеки път, щом си спомнеше за това.

Двамата с Хеге останаха сами. Така си живееха вече много години. Матис дори не подозираше, че не е като другите, докато не го нарекоха Глупак за първи път. Това беше нещо като граница в неговия живот.

Матис гледаше къщите по брега и си повтаряше, че никой не му мисли злото. Беше благодарен на Хеге за тези думи и се опитваше да си внуши, че наистина е така.

Наложил му се отново да изгребва вода. Беше упорита и искаше да го удави.

Искам да живея, не искам да се давя!

Ех, сега да може да хване някоя голяма риба! Да се върне вкъщи с улов.

Като красиви малки сенки рибите лежах на пясъчното дъно, точно под въдицата на Матис. Бяха замрели и не помръдваха, както и той. Но бяха нащрек. Само да си помръднеш ръката, и те се скриваха някъде в черните дълбини. Не ухапваха стръвта. Рибите бяха умни. Накъдето и да се обърнеш Матис, всички бяха умни.

Също като Хеге, помисли си той изведнъж.

На Хеге ѝ беше зле.

Нямаше намерение да мисли за това, докато е на езерото, но така се получи. Тази нощ бе тежка за Хеге. Затова още рано сутринта го прати на езерото.

Събуди се в полунощ и чу нещо, което не му хареса. Чуваше се от стаята на Хеге и той на пръсти отиде до вратата и надникна вътре. Сестра му лежеше с лице към стената. Той светна лампата, но Хеге не помръдна.

Беше обзет от угризения — вината винаги бе негова, когато Хеге се чувстваше зле.

— Пак ли заради мен? — попита той предпазливо, надничайки от вратата.

Тя отговори, без да се обръща:

— Не, какво общо имаш ти?

— Ами кой тогава?

— Никой — отговори тя. — Сама не знам какво ми става.

Обърна се и погледна Матис с очи, пълни с отчаяние. Показа се по-зле, отколкото си мислеше. Пред него се откри нещо, което не можеше да разбере. Хеге продължи:

— Нищо не мога да направя с *това*! Върви да спиш, Матис.

Както винаги, той се озова пред тъмна завеса. На Хеге ѝ беше зле и Матис си каза: тя ме храни всеки божи ден и ни издържа, като плете.

Той я погали.

— Хеге, нали умееш да плетеш!

Тя се отдръпна.

— Да плета? Замълчи, сам не съзнаваш какво говориш.

Тогавя трябваше да каже другото нещо, онова, което искаше да премълчи, защото се срамуваше.

— Ти ме храниш, Хеге, издържаеш ме през цялото време — продължи той.

Сестра му не издаде нито звук.

— Живея благодарение на теб. Нима не е достатъчно? Това е даже много важно.

Всъщност не мислеше точно така, но каза първото, което му хрумна.

Тя искаше да кимне в знак на съгласие, но си удари главата в стената така, че се чу тъп звук.

— Според мен е много важно — повтори той напълно объркан.
— Поне за мен.

— Разбира се. И за мен също, Матис.

Но явно не ѝ бе достатъчно. Тя лежеше, обърната към стената, и не искаше да му показва лицето си.

— Остави, Матис, това си е моя работа. Всичко ще се оправи.

— Тогава се обърни към мен — помоли той.

— Не — каза тя твърдо. Този път не успя да види лицето ѝ.

Той стоеше с отпуснати ръце. Какво да ѝ каже? Тя сама не знаеше какво става с нея. А е толкова умна. Матис се повлече обратно към стаята си, без да може да утеши сестра си. Тя стана такава през последната година. Какво ли ѝ има?

На следващата сутрин всичко с Хеге изглеждаше наред, но тя го попита дали няма да отиде за риба. Той послушно се съгласи и започна да се стяга.

Интересно, какво ли прави сега Хеге?

Защо не трябва никой да я вижда?

Матис седеше в лодката и размишляваше.

Бълбук, каза водата на дъното на лодката, но този път силно. Матис се отърси от мислите си: беше стигнала до коленете му! Сигурно бе повредил прогнилото дъно на лодката, когато скочи днес в нея — водата се просмукваше много по-бързо от преди.

Вероятно е бил замислен твърде дълго. И не забеляза как водата залива краката му — беше топла и не я е усетил, потънал в мислите си.

За него тази вода представляваше смъртна опасност, понеже не умееше да плува. Щеше да се удави като нищо.

— Не искам! — извика той с облепени очи и започна с всичка сила да изгребва водата. Седеше потопен и се опитваше да я изгребе, изливайки зад борда по половин канче.

Още нямам четирийсет, мислеше си той, много ми е рано.

Плувал в студена пот, Матис осъзна, че колкото и да изгребваше, тя не намаляваше, а се покачваше.

— Помощ! Потъвам! — завика той с всичка сила. — Елате! Някой да дойде бързо!

Безполезно. Беше влязъл толкова навътре, че викът му не достигаше до брега. В къщите, обгърнати от лятна мараня, не чуваха неговия зов. Колкото и да се стараеше, нивото на водата се покачваше.

После всичко се случи светкавично.

От дълбините на езерото го погледнаха две очи и се втренчиха в него.

— Не! — извика той.

Матис не можеше да отмести поглед от тези очи, вперени право в неговите. Нищо друго. Само две очи.

Не искаше да умира.

— Не искам! — извика той пребледнял.

Докато изгребваше, забеляза малкия скалист остров. Беше съвсем близко. Щеше да се спаси, ако можеше да стигне до него.

Умът му работеше бързо и ясно. Захвърли канчето и грабна веслата.

И макар лодката да бе натежала от водата, той все пак успя да я помръдне. Матис гребеше с всички сили, даже с повече, отколкото имаше. В момента изобщо не мислеше дали има сила, или не, само искаше да се махне по-далеч от тези втренчени в него очи.

— Хеге! — изкрещя той отчаяно.

Тя нямаше как да го чуе, но трябваше да извика името ѝ. Каквото и да му се случеше, винаги викаше Хеге на помощ.

В този момент лодката се приближи до острова. Нивото на водата се бе вдигнало и тя проникваше от нови и нови цепнатини. За въдицата изобщо беше забравил.

Матис вече не крещеше, разбра, че ще успее да се добере до острова. Още малко, още малко! Размахваше веслата, целият ликуващ. Ето че стигна — спасителният каменист остров беше точно зад гърба му.

Лодката закачи дъното и спря, опряла нос в брега. Матис слезе от лодката, бе толкова измъчен, че седна на земята и избърса с ръка потта си.

За малко.

Но се размина.

Изпълни го гореща благодарност.

Островчето беше всъщност връх на неголяма подводна скала, в чиито цепнатини растеше някой и друг стрък трева. Но имаше къде да се седне. Матис се опита да спаси лодката. Първо трябваше да изгребе водата от нея, но после се отказа — не можеше сам да изтегли пълната лодка на брега. Тя все повече се пълнеше и легна тежко на дъното, цялата прогнила. Но не потъна повече — тук беше плитко и тя стоеше стабилно, опряна в скалите. Матис седна на брега. В ръката си държеше въжето на лодката.

Не му оставаше друго освен да седи. Не можеше да отплува оттук без чужда помощ. Здравно стискаше в ръце въжето. Но нямаше къде да върже лодката. Макар че тя беше заседнала на дъното и времето бе тихо, Матис не смееше да пусне въжето — ами ако изведнъж се появи вятър и отнесе тази развалина. А тя може да се ремонтира и пак да се ползва, опитваше се да се утеши Матис.

Колко приятно бе да се отпусне и отново да почне да си мисли. Всъщност *това* можеше и да почака. Слънцето грееше, беше добре за човек, целия прогизнал — толкова бе топло, че Матис реши въобще да

не съблича дрехите. Не му се мислеше как ще се добере до вкъщи — беше спасил живота си, останалото щеше все някак да се нареди.

— Какво щеше да стане, ако не го бях направил! — каза високо и без да се притеснява. Тук, на острова, можеше да разговаря сам със себе си колкото си иска.

След голямото напрежение и тежките усилия се чувстваше отпаднал и му се доспа — тук, направо под слънцето, което така благословено грееше. А до брега щеше да се добере все някак. Рано или късно някой щеше да мине оттук и да го види. Не беше гладен, само му се спеше. Можеше да поспи, докато някой дойде и го открие.

Но се страхуваше да не изпусне въжето на лодката, докато спи. Това бе нишката, която го свързваше с всичко онова, което обича. И когато сънят започна да надделява, Матис завърза лодката за единственото подходящо нещо наоколо: за себе си. Омота въжето около единия си прасец и го завърза със здрав възел. Лодката беше заседнала стабилно, но не се знаеше задълго ли.

— Аз ще пазя теб, а ти ще пазиш мен — рече той на лодката.
След това всичко изчезна.

Този път Матис не сънува нищо. Като се събуди, не можа да разбере колко дълго бе спал. Сепна се от писклив и силен вик точно до ухото му.

Момичешки глас:

— Раз-два!

В същия момент въжето, омотано около крака му, се изпъна и го повлече към водата с мощен тласък.

Какво ставаше, за бога?

— Не! — извика уплашено той и все още сънен, седна и разтърка очи. Трябваше добре да ги потърка, бяха още слепнали.

— Хайде пак! — извика гласът. — Раз-два!

Последва още един тласък към водата. Матис се опита да се освободи.

— Пусни ме!

Чак сега разбра, че това беше шега.

Звънлив смях весело се разнесе над него. Матис си представи хубави жълти зърна грах. Момичешкият глас каза:

— Ставай, младежо, или ще се изкъпеш в езерото.

Друг глас попита:

— Защо не си изгребал водата от лодката? Вече е потънала.

Матис тръсна глава, за да се убеди, че не сънува. После удари лявата си ръка в скалата — заболя го, значи беше истина. Сърцето му подскочи и заседна в гърлото. Не, не сънуваше, до него стояха две мили момичета.

— Да те отвържем ли от лодката? — попитаха те през смях. — Изглежда много глупаво така.

— Наистина е глупаво — веднага се съгласи Матис, все още опитвайки се да подреди мислите си. — Не е нещо ново за мен — продължи той, видимо оживен. Очите му бяха станали още по-големи.

Момичетата не го слушаха. Изобщо не разбираха за какво намеква. Едното се наведе и развърза стегнатия около крака му възел. Матис плахо я погледна, усети ръката ѝ върху голия си крак, всичко бе

така ново за него — и гледката, и усещането. Най-накрая видя цялата картина: красивата, наскоро насмолена лодка, с която бяха доплавали момичетата, стоеше до неговата потънала; видя и тях самите — весели и с почернели от слънцето тела като всички почиващи. В лодката се виждаха някакви якета или други дрехи, момичетата бяха по бански, готови всеки момент да скочат във водата.

Матис бързо ги огледа. Сега бе важно да не обърка нещо. Ако развали всичко, после дълго щеше да се срамува и да съжалява.

— Сякаш е сън и виждам това, за което съм мечтал — започна той, взирайки се в далечния бряг. Не трябваше да гледа *онова*. — Между другото, аз съм си мечтал за много неща — неочаквано добави той.

Момичетата го погледнаха учудено.

— Охо?

— Да, но не ме разпитвайте повече за това — помоли той. — Никой не бива да знае за него.

— Добре, няма — каза едното от тях. — Ние също си мечтаем за разни неща, знаем какви могат да бъдат мечтите.

Те го гледаха дружелюбно.

От умните са, помисли си Матис.

— Виждал съм много такива като вас! — неочаквано и за себе си каза той. Трябваше да си даде тежест пред тях. — През лятото тук е пълно с почиващи — и в магазина, и навсякъде. Да не си мислите, че...

Той замълча. Само ги погледна сърдито. Смяташе, че има право да ги гледа сърдито и лошо.

Те се усмихваха все така мило.

— Знаем *това* — заговориха в един глас. — Разбрахме, че не си случаен младеж.

Матис бързо ги погледна, благодарен, че не знаят нищо за него. Сам се учудваше на смелостта си. Разговаряше спокойно с момичета и ги гледаше право в очите.

Но ето че пак се втрени в далечината и попита тихо със съвсем различен тон:

— Откъде, за бога, се взехте?

Те безгрижно посочиха към обвитите в синя омара плажове, където никой не познаваше Матис.

— Живеем тук вече две седмици. Днес решихме да си направим дълга разходка с лодката в това хубаво време — обясни едната от тях.

— И тогава забелязахме острова и решихме да дойдем да поплуваме — допълни другата и му намигна. — Но щом се приближихме, видяхме нещо странно.

Недей, казваше му нещо в него всеки път щом поискаше да се обърне към тях. Погледът му все така бе прикован към брега с плажовете. Момичетата продължаваха да разказват:

— Първо решихме, че е станала злополука, но когато се приближихме, страхът ни се разсея.

— Това бе приятна злополука — каза Матис и от щастие чак изпита болка.

— Но все пак си претърпял корабкрушение — възрази едното от момичетата, — явно си потърсил спасение на острова.

Матис изсумтя.

— Това е без значение, щом *вие* сте тук — рече той от цялото си сърце.

— Чудесно казано! — похвалиха го те.

Тези думи ще ги съхрани в паметта си. Смятаха, че бе казано добре. А може би и умно?

— Вие виждали ли сте ме преди? — попита той и сърцето му се сви, но не можеше да избегне този въпрос. — Например по пътя или в магазина, или пък някъде другаде?

Те поклатиха глави. Беше прекрасна гледка.

— Не, ние сме отдалеч и не познаваме никого тук.

— И не сте чували нищо за мен?

— Как да сме чували, като дори не знаем кой си?

Колко бяха умни! Как само го казаха.

Въпреки че се взираше към далечния пясъчен бряг, Матис все пак виждаше момичетата с крайчеца на окото си. Забеляза как поклащат глави — не го познаваха. Прекрасно.

— Радвам се да го чуя — каза той, без да е в състояние да обясни колко безкрайно хубаво бе това.

Момичетата решиха да се пошегуват:

— Какво, да не би да ти се носи лоша слава?

Глупости. Нека се забавляват за негова сметка колкото си искат. Но въпросът, който им бе задал, беше жизненоважен.

— Защо непрекъснато гледаш във водата? — попитаха те. — Видя ли нещо?

— Не, нищо не виждам — отвърна Матис припряно.

— А може би все пак виждаш?

— Не, не е заради това — отговори той сериозно. — А за да не се поддам на изкушението.

Усмивките и погледите на момичетата помръкнаха и те притихнаха — Матис се държеше странно. Едната попита предпазливо:

— Не смееш да ни погледнеш ли?

— Точно в това е изкушението — рече той тихо и без да помръдва.

Момичето замълча. Сърцето на Матис бе разголено и незащитно. Приятелките се спогледаха неразбиращо. Гласът му, лицето му, погледът му разсеяха като дим предишното им настроение. Бяха стреснати и притеснени.

— Можем да отидем с лодката до брега и да доведем помощ — предложи смутено едното момиче.

— Не, не! — умоляващо извика той.

Другото момиче намери изход от ситуацията:

— Ана, ще се изкъпем ли? Както бяхме решили. Сега е най-приятното време.

— Разбира се — отговори онази, която се казваше Ана. — Ще бъде хубаво.

— Чао засега! — извикаха те на Матис през рамо.

И скочиха в топлата лятна вода. Гмурнаха се, свободни като риби, и заплуваха навътре. Матис можеше безпрепятствено да ги наблюдава.

Ще трябва пак да се върнат тук, мислеше си, потръпвайки от радост. Да си вземат лодката. И ще излязат на брега.

— Дори не смея да си го представя — каза той шепнешком, докато ги наблюдаваше как се гмуркат в далечината. Бъбреха си във водата. После спряха и му помахаха.

— Хей!

Матис не помръдна. Но после бързо се изправи, вдигна сковано ръка и веднага срамежливо я отпусна.

Най-накрая момичетата се върнаха, отново бяха станали дръзки и весели.

— Наш дълг е да спасим живота ти и да те отведем до брега! — викнаха му те. Играеха си във водата, пръскаха се и ритяха така, че пръстите на краката им се показваха над повърхността.

— Много е далеч! — извика той бързо и уплашеният му възглас проехтя като изстрел. От техните думи му стана горещо.

— Ние за никъде не бързаме — отговориха те, разпенвайки водата и пръскайки се, а устните им бяха яркочервени. — Ако ни кажеш как се казваш, ще те отведем до брега. Ще те пренесем внимателно, все едно си от стъкло.

Матис поклати глава. Но те настояваха. Забавляваха се, плуваха покрай скалите и му разказваха за себе си.

— Името ми е Ана, а пък нейното — Ингер. Виж колко е лесно. Сега е твой ред.

Той поклати глава.

— Не, няма да ви кажа.

— Като не искаш — недей, но ще си останеш тук, докато се разкапеш от жегата, инатливо магаре такова — смееха се те, пръскайки вода наоколо.

— Вие нищо не знаете! — извика им той. — Престанете! Не трябва да говорите така.

Те не го разбраха, обърнаха се и продължиха да се пръскат, да се гмуркат и да се забавляват.

Само да не си тръгнат от мен, мислеше си Матис. Само да не си тръгнат! Това е единственият път. После наведе глава и отново падна духом: по-добре да си тръгнат сега. Докато още нищо не знаят за мен.

Момичетата излязоха запъхтени на брега, отметнаха коси и се спряха до лодката, за да вземат кърпи и да се избършат, после легнаха да се пекаат точно до Матис — наоколо просто нямаше друго място.

— Трябва да ни извиниш — каза Ингер, — но на този остров няма къде да се скриеш, пълно е само с остри камъни. Така че ще ти се наложи да търпиш присъствието ни.

После и двете момичета затвориха очи. Слънцето ги грееше. Матис вдишваше техния аромат.

Вътре в него бушуваше истински ураган. Не можеше да помръдне. Не можеше да скочи в лодката си и да избяга, понеже беше

пълна с вода. Трескаво се огледа дали наблизо не минава друга лодка, за да ѝ махне. Но други лодки нямаше.

Слава богу, каза нещото в него.

Въпреки объркването си Матис беше убеден, че за нищо на света не би се лишил от това тук. Момичетата не знаеха кой е и затова можеше да се държи като съвсем обикновен човек. Даже се поддаде на изкушението и ги погледна — двете лежаха със затворени очи.

Какво е това?

Нещо странно. Невероятно.

Не може да е истина.

Да вдъхва аромата, който винаги бе усещал.

Да вижда всичко това.

Той се сепна, забелязвайки, че едното око на Ана проблясва между клепачите и го наблюдава. Матис веднага отмести поглед като опарен.

Такова изкушение не съм изпитвал никога досега. Какво ли би казала Хеге?

Ураганът вътре в него продължаваше да бушува. Никой не помръдваше. Голите тела излъчваха аромат.

След известно време Матис се обади, загледан в пространството:
— Пер.

И по гърба му премина хладна вълна.

Ана отвори широко очи и се надигна леко, съвсем близо до него.

— Какво?

— Пер.

Беше ужасно. Онова, което направи. Но не можеше повече да се съпротивлява.

Ингер се оказа по-съобразителна от Ана, веднага разбра какво иска да каже Матис и надигна глава.

— Значи името му е Пер. Заплашихме го и той най-накрая си призна.

Лицето на Ана грейна.

— Аха! Добър ден, Пер! Радвам се, че най-после ни каза името си.

Матис кимна, изплашен от собствената си постъпка.

— Значи ще те отведем до брега. Думата си е дума и ще си изпълним обещанието. Но хайде първо да полежим още малко тук,

става ли, Пер? — попита Ана.

— Разбира се — отговори Ингер вместо него.

Ама че странно, това момиче сякаш виждаше вътре в него и знаеше желанията му. Матис бе на седмото небе.

— Да, но Хеге... — започна той и се запъна. — Не, нищо!

Но те вече бяха чули.

— Коя е Хеге? Твоята любима ли?

— Не ми е любима — сестра ми е. Но всичко е по-различно — пак се запъна Матис. — Не, това не е важно, чувате ли! При нас у дома всичко е наред, след като човек е толкова умен и съобразителен. Хеге си е такава.

— Не се и съмнявам — каза Ингер.

— Да, когато човек съобразява бързо, винаги всичко е наред — добави Ана.

— Тогава се чувства като току-що наточен нож — уточни Матис, играейки си с опасните думи.

— Ух, чак звучи страшно! — възкликнаха момичетата в един глас.

Опомни се, Матис, обади се гласът в него предупредително. Дори звучеше леко заплашително. Но това няма никога да се повтори. Не трябва да постъпвам така. Да лъжа хората. Знам. Но е за първи и последен път!

— Не можеш да поправиш стореното — каза той високо и сериозно, продължавайки мислите си.

Ингер му отвърна търпеливо:

— Това са мъдри думи.

Може би това беше щастието? Бе го споходило на този гол скалист остров без никакво предупреждение. Матис не беше направил нищо, с което да го предизвика. Оказа се, че и той може да говори умно.

До Матис лежаха две момичета, без изобщо да се страхуват от него. Можеше да ги докосне с ръка, толкова бяха близо. Слънцето ги беше позлатило заради него, позлатяваше ги от четиринайсет дни.

Трябваше да направи нещо. Нещо необичайно.

— Ингер и Ана — той произнесе за пръв път имената им.

Те се повдигнаха на лакът, изненадани от сериозния му тон и блесналия поглед.

— Да? Слушаме те — казаха те очакващо.

Никой никога не бе произнасял имената им с такава нежност. Затова и отговориха веднага толкова покорно: „Да? Слушаме те.“ Необикновен миг.

И Матис бе господар на този миг. Погледна двете девойки. После рече внимателно, сякаш се страхуваше да не разплиска онова, което го изпълваше до краен предел:

— Нищо, само толкова.

Сякаш с това беше изчерпано всичко. Момичетата го разбраха: той им каза онова, за което дълбоко в душите си копнееха. И го направи във форма, която те приеха.

— Пер — отвърнаха те от своя страна. Гледаха безпомощното му лице, което сега беше преобразено. От жалко и нещастно бе станало необяснимо красиво. Никой не помръдваше.

Това не можеше да продължи дълго. И Матис го знаеше. Бурята, която заплашително се надигаше у него, започна да приближава. За да се освободи, бе необходима твърдост.

— Ингер и Ана — каза той със съвсем различен тон и момичетата се разтревожиха.

— Какво има? — попита Ана малко уплашено.

— Толкова добре си прекарваме тук — добави Ингер. — Не можем ли да полежим така още малко?

Ана се огледа наоколо: водата, плажовете, синята омара, хълмовете — целият прекрасен ден, в който включваше и собственото си благоуханно тяло, — и рязко се обърна към Матис.

— Ако ти не живееш в рая, тогава не знам — каза тя, притеснена от вперения в нея поглед.

— Не е толкова лесно да се живее тук — изтърси Матис, без да мисли.

— Какво имаш предвид?

— Вие нищо не знаете! Вие мислите по друг начин, не като мен.

По лицата на момичетата беше изписано нежелание да говорят за това.

— По какъв начин?

— Не забелязахте ли нещо странно у мен? — попита той. Постоянно, без покой се въртеше все около тази тема.

Ана му отговори бързо и решително:

— Не желаем да знаем за теб повече от онова, което вече ни е известно, Пер. Така че замълчи!

А Ингер добави:

— Да, замълчи!

Това го накара да млъкне, притихна даже онзи глас, който се обаждаше някъде отвътре. От Матис повече не се изискваше твърдост. Тези момичета бяха възхитителни.

— Добре, разбрахме се — съгласи се. — Когато човек мълчи, не казва нищо излишно.

Стори му се, че това бяха умни думи.

Момичетата кимнаха утвърдително.

Сега се смееха, освободени от нещо, което бе крехко, объркано и сложно едновременно. Пръстите на краката им докосваха водата.

— Наистина много се радваме, че ти се оказа на този остров днес — каза Ингер.

Матис погледна очаквателно Ана.

— Аз също се радвам — добави тя бързо.

— И аз — заключи Матис, сякаш нищо не се бе случило.

— А сега ще те откараме до брега — казаха те и се изправиха. Матис едва не ослепя.

Ингер и Ана избутаха лодката си в езерото. Тя красиво се запоклаща, беше празна и толкова лека, сякаш не бе полупотопена във водата, а се държеше върху нея.

— Сядай, Пер!

— Ами тази? — Матис посочи пълната си с вода лодка. — Трябва да си я прибера, иначе няма да мога отново да плавам из езерото.

— И как ще стане?

Това Матис го знаеше, беше напълно спокоен.

— Аз ще командвам, а пък вие ще правите каквото ви казвам.

Сърцето му бе изпълнено с благодарност за онова, което му се случваше. Заповяда на момичетата да влизат във водата и тримата хванаха лодката, наклониха я и изляха от нея част от водата. Направиха всичко както той каза и малката лодка започна да се поклаща над повърхността. После ги накара да я бутат, а той дърпаше въжето. Момичетата с викове тласкаха лодката и скоро тя почти изцяло излезе на брега.

Харесваше им да вдигат шум, безпричинно се смееха, донесоха друго канче от тяхната лодка и изгребаха цялата останала вода. Оказа се, че отстрани на единия борд има дупка, но днес главата на Матис работеше както никога — свали си единия чорап и с помощта на ножа го напъха в отвора.

— Ако лодката е празна, няма да влиза вода, понеже дупката е над повърхността — каза той.

Почти му се зави свят от това, че направи всичко пред очите им, и то толкова успешно.

— Виждаме, че знаеш всичко за лодките — рече Ана.

Матис гордо се засмя.

— Почакайте, това не е всичко.

Имаше една прекрасна тайна, която скоро щеше да им разкрие: беше отличен гребец. Той трябваше да вземе греблата.

Завързаха лодката му за тази на момичетата с помощта на въжето. Ингер по навик седна на мястото на гребца и посегна към греблата.

— Моля за извинение — каза Матис, — но ще гребя аз. Ясно?

— Така ли?

Какъв прекрасен миг!

— Да, в гребането съм още по-добър!

— Аха! Тогава естествено, че ти ще гребеш. Пък и нали си мъж.

— И това също — съгласи се той. — Освен че ме бива да запълвам дупки.

— Е, Ингер, струва ми се, че ще трябва да отстъпиш — каза Ана.

Ингер се премести при нея на задната седалка. Матис взе веслата като господар на лодката.

— Това е, което не исках да ви разказвам по-рано — заяви той. Чувстваше се като истински мъж и можеше да си позволи известно самохвалство.

— Кое по-точно?

— Че умея да гребя.

Изпълнен с увереност, Матис целият сияеше. Никога преди не се беше радвал толкова, че умея да гребя, и то не по-зле от умните хора, ако става въпрос. Гребеше с дълги, размерни движения.

— Бива си я — каза той.

— Лодката ли?

— Разбира се. Че кое друго? — попита той, като размисли малко.

Те се разсмяха безгрижно и весело.

— Не, няма какво друго, естествено.

— Можем да те оставим на брега където поискаш — каза Ингер. — Имаме много време, трябва да се приберем у дома чак за вечеря. По цял ден само се шляем.

— Вече се досетих — отговори Матис кратко.

Ето как трябва да бъде всичко. Ето как човек трябва да говори за нещата: това го знам. Или пък: вече се досетих. И други подобни. Движенията му отслабнаха и станаха неравномерни.

— Ей, ти! — викнаха му момичетата.

Той се сепна. Те го наблюдаваха с любопитство.

— Май почти беше заспал, Пер.

— Извинете — отрони той и прекъсна мечтата си.

Лодката, която влачеха на буксир, ту подскачаше над вълните, ту пропадеше, но не потъваше, защото беше празна.

Матис гледаше момичетата. Те дори не подозираха какво бяха сторили с него днес.

— Ингер и Ана — каза той от цялото си сърце.

Гласът му прозвуча така, че те го погледнаха с очакване. Но Матис не добави нищо повече.

— Внимавай, плувай по права линия, нали се хвалеше, че го умееш добре — казаха те, мърдайки пръстите на краката си по дъното на лодката. Момичетата чувстваха, че този странен младеж им е благодарен за нещо, и това ги радваше.

— Аз винаги гребя по права линия... това е единственото, което умея — неочаквано изгърси Матис и се сепна, но за щастие момичетата не бяха чули последните му необмислени думи.

— Ама че самохвалко! — казаха те.

Отначало Матис взе курс към къщи. Но после му хрумна друг, по-добър план: *ще гребем натат, където има хора*. Искаше му се да го видят в компанията на тези момичета, не трябваше да изпуска такава възможност. Реши да акостира на стария пристан до бакалията, точно в центъра на селото. Там постоянно имаше хора и такова рядко събитие нямаше да остане незабелязано.

Ще пристигна като принц, помисли си той. Нека всички ме видят.

— Ще спрем на кея на бакалина — съобщи Матис. — Там винаги има хора, ще им е интересно да ни видят.

— Ще им е интересно да ни видят? Това пък защо? — попитаха те в хор.

Той не ги разбра.

— Това някаква шега ли е, Пер? — попита Ингер и мързеливо натопи показалеца си във водата.

— Шега? — повтори Матис неразбиращо.

Той забеляза, че Ана направи знак на приятелката си. Ингер каза бързо:

— Не се притеснявай, ще акостираме където поискаш.

Затова правият курс, следван от Матис, рязко се промени. Заплаваха към кея и тълпата на него. Денят беше голям и висок, като небесен свод над главите им.

Хеге няма да му повярва, като ѝ разкаже. Всъщност не би било зле да пристигне с момичетата у дома. Но появата им на кея до бакалията щеше да бъде номер.

— Страхотен номер — каза той на глас и това прозвуча безсмислено.

— Какво имаш предвид, Пер?

— Ден номер едно! Днешният ден.

Сега всичко в главата му се подреди както трябваше да бъде.

— Добре казано! — решиха момичетата. Те хвалеха една през друга всичко, което говореше Матис.

Ингер каза многозначително:

— Ще си спомняме после за този ден, Пер.

Думите ѝ хвърлиха сянка върху лицето на Матис. „После.“ Ще си тръгнат и ще си спомнят за тази среща някъде на непознато място в чужд град, където той няма да е с тях. Да можеше *после* никога да не идва!

Момичетата внимателно го следяха и Ана веднага попита:

— Има ли нещо?

Матис направи едно силно загребване, после още едно. Ингер на момента съобрази какво трябва да каже:

— Нали виждаш, че всичко е наред с него, Ана!

Тя е много умна, помисли си Матис и я погледна в захлас.

Да, сега гледаше право в двете момичета, макар че бяха почти голи. Смуцението, което му пречеше на острова, бе изчезнало, сега бяха като стари приятели.

— Ингер и Ана — произнесе той.

Те чакаха.

Но той не каза нищо повече. Това беше достатъчно.

Селото и кеят бързо се приближаваха. Матис още по-силно натисна греблата. Кое да избере: ако гребе бавно, мигът на неговия триумф щеше да се забави, а ако гребе бързо, момичетата скоро щяха да изчезнат, но затова пък щяха да запомнят колко добър гребец е. Матис избра второто.

— Колко бързо гребеш, Пер! — радвайки се, възкликнаха момичетата.

Беше направил правилния избор.

— Никога не може да е достатъчно бързо — каза Матис, но те не успяха да разберат думите му. — Вие сте с лице към брега, виждате ли там някъде да се мяркат хора — по кея или по пътя?

— Никой не се вижда, но сме още прекалено далеч.

Ана забеляза нещо.

— Минава една кола.

— Колите не се броят — каза Матис. — Те само профучават покрай теб и нищо не виждат.

Скоро Ана съобщи от наблюдателния си пункт:

— На кея има някакъв човек, но не мога да видя с лице ли е към нас или с гръб.

Ингер добави:

— Сега някой излезе от твоя бакалин, Пер. Ще ни окажат нужния прием.

— О, Пер, и двамата си тръгнаха!

Съобщенията се сменяха едно след друго. Матис мълчеше и гребеше, напрягайки сетни сили. Каквото и да му струваше, трябваше да акостира красиво. Повече никога през живота си няма да има такъв случай — да пристигне на кея с две сияещи момичета на борда.

— Сега вече ни забелязаха! — извика Ана. — Няколко момченца стоят там и ни наблюдават. Оттук вече можем да различим кой е голям и кой е малък и дали са с лице или с гръб.

— О — каза Матис с неохота, — точно момчета изобщо не са нужни тук.

— Дойде и някакъв колоездач, спря се.

— Не. Влиза в магазина.

— Е, започва се, както разбирам — каза Матис сериозно. Бе много уморен, ръцете му отслабнаха. Подобна надпревара не беше по силите му, но бе длъжен да издържи. За момент се обърна и видя хората, стоящи на пристана. Вече мислеше само как да не се отклони от правата линия.

Забелязвайки, че в лодката гребе Глупака, но някак различен и неприличащ на себе си, на кея се струпаха още зяпачи. Гледката си заслужаваше: проблясващата на слънцето лодка победоносно го приближаваше, а на кърмата седяха две почернели от слънцето момичета и лениво махаха на събралите се там. Но главното бе Матис,

който умело размахваше греблата и водеше лодката твърдо и уверено, без нито една грешка.

Всичко беше направено безупречно.

Лодката на Матис плаваше отзад на буксир, в нея вече се беше събрала вода и стана още по-трудно да се гребе. И все пак Матис успя, без да снижава скоростта, да стигне до кея. И никой от наблюдаващите не подозираше, че силите му са на изчерпване, макар сега от радост и възбуда те отново да се възвърнаха.

На пристана нямаше много хора — петима или шестима, не повече. Но пък от тези шестима колко щяха да научат за случилото се! Точно така. Шест пъти по шест, по още шест пъти по шест. Със сигурност.

Матис беше успял да обмисли последните си действия и сега дойде времето да ги изпълни. Когато лодката спря, той се изправи в цял ръст и внимателно постави греблата в нея.

— Е, момичета, сега ще ви се наложи да заемете моето място — каза той спокойно, но достатъчно силно, за да го чуят и другите. — Вече стигнахме.

— Те и сами виждат, че сте стигнали! — обади се дързък хлапашки глас, но някой веднага го прекъсна:

— Млъкни!

— Сега остана само да си отвържа лодката — продължи Матис, обърнат към момичетата.

Те се смееха и сияеха.

Заради тези уверени в себе си момичета хората на кея не смееха да кажат нищо, пък и Матис се държеше толкова свободно и уверено, че не можеха да го познаят. Същото хлапе се обади отново, забелязвайки лодката на Матис:

— Да не си ходил на дъното, Матис?

Той сякаш не го чу. Невъзмутимо отвърза лодката си. И пак се обърна към момичетата.

— Ингер и Ана — каза с онзи особен глас, с който произнасяше имената им.

Те го погледнаха. Стоеше на края на кея, борейки се със себе си.

— Благодаря за разходката! — вметна той, заобиколен от хората на пристана.

Пред погледите на всички разговаряше с момичета, гледаше ги, махаше им!

Позлатените от слънцето Ана и Ингер отговориха:

— Ние трябва да ти благодарим, Пер! Никога няма да забравим този ден.

Иска ми се да умра, премина през главата му. Но веднага се осъзна. О, не, тогава повече няма да изпитвам тази радост.

Момчешкият глас отново се обади:

— Пер ли? Той не е никакъв Пер! Казва се Матис!

Сякаш нещо прониза Матис в гръб. Само да не стане по-зле! Само дано хлапето да не каже цялата истина: „Матис Глупака! Така го наричаме!“ Господи, само не това!

Той броеше секундите.

Пак беше спасен. И отново Ана и Ингер го направиха, помисли си той. Те тъкмо се бяха изправили в лодката, млади и прекрасни, и очевидно бяха на страната на Матис, понеже веднага хвърлиха пренебрежителен поглед на момченцето.

— Матис или Пер, за нас няма значение — гордо заявиха те, така че момчето си получи заслуженото и трябваше да си затвори устата.

Двете момичета му махнаха през рамо:

— Благодарим за чудесния ден, Пер! Сега трябва да се прибираме. Може пак да се срещнем.

Момчетата загребах в друга посока. На Матис му се сви гърлото. Но стоеше с високо вдигната глава. После завърза лодката си за една желязна кука.

Петимата или шестимата души на кея не зададоха никакви въпроси, бяха смутени от нещо. Даже някак потиснати. Въпреки това някой каза на Матис:

— Виж, махат ти.

Матис веднага се обърна и им махна. Лодката бързо се смалвяваше. Момчетата също гребяха добре, а и лодката сега бе по-лека.

Най-накрая някой от тълпата се осмели да каже:

— Ето че и ти се запозна с момичета, Матис.

Сега вече Матис беше достатъчно силен.

— Да, така е — отговори.

Момченцето се оживи:

— Ще се разхождаш ли пак с тях?

— Възможно е — отговори Матис, без да мигне.

Той вярваше в това. Щом произнесе тези думи, те сякаш се превърнаха в истина. Защо да не се случи отново?

— Какво ли не правихме днес — добави той, обърнат към момчето.

Някои се засмяха, но не пренебрежително. Във всеки случай Матис не долови нищо обидно в този смях. Завърза лодката и можеше да си тръгва. Стоеше с хората на кея, те бяха мили с него и не го издадоха. Матис не *тръгна*, той направо полетя към дома, към Хеге. Но очите му бяха приковани към езерото: лодката в далечината ставаше все по-малка и по-малка, почти незабележима.

Когато стигна вкъщи, вълнението му малко беше спаднало. Точно толкова, че да може нормално да разказва. Щастливата лодка се скри зад синия нос и Матис знаеше, че това е завинаги. Момичетата ще си заминат и той никога повече няма да ги види.

И все пак това забележително и важно събитие бе факт. Когато разказваше за него на сестра си, Матис не си измисли нищо — истината в случая беше абсолютно достатъчна. Докато го слушаше, Хега сякаш повече от обичайното бе погълната от плетката си и от време на време промърморваше някакъв отговор.

— Ти слушаш ли ме изобщо? — попита той. — Защото такава неща едва ли ще се случи друг път.

— Разбира се — отговори Хега. — Чувам всяка твоя дума, мога да ти повторя всичко.

В този момент Матис не си мислеше колко е тъжно, че никога вече няма да види момичетата, защото именно неповторимостта на случилото се му придаваше такъв особен блясък.

Той продължи да разказва. Какво ли не се бе случило с него и двете момичета. Хега го слушаше с доволно изражение. Матис малко се дразнеше, че куките ѝ се движат, все едно нищо не е станало. Сестра му никога не плетеше в неделя, а днешният ден беше за него също толкова важен като неделята. Най-накрая не издържа:

— Остави за малко този пуловер.

— Това пък защо?

— Защото днес е нещо като неделя. За мен.

Хега отпусна плетивото върху коленете си и продължи да слуша. Тъкмо беше стигнал до най-важното. Изпълнен с благодарност, той повтори последните думи на Ингер и Ана: „Никога няма да забравим този ден. Пер или Матис, за нас няма никакво значение.“

Не, Ингер и Ана повече не плаваха из езерото. Но Матис сякаш дишаше друг въздух, различен отпреди. Чувстваше се по-сигурен, по-

уверено вървеше по пътя, влизаше в бакалията по нов начин. По лицата на хората личеше, че всички знаят за случилото се. Първите шестима бяха свършили своята работа, другото бе станало от само себе си.

Сега в магазина всичко беше различно.

Бакалинът претегляше малкия пакет с кафе и загледан във везната, питаше равнодушно:

— Днес ходи ли на езерото?

— Не.

Матис също отговаряше кратко и равнодушно, макар че в него всичко се смееше. Така трябва да се говори за важните неща. Няма значение, че същият този бакалин бе казвал разни неща зад гърба му, струваше ли си да му обръща внимание. Освен това Матис вече не си купуваше бонбони — за какво му бяха камфорови бонбони сега? Тръгваше си от магазина със захар и кафе, сякаш беше дървар, работещ навътре в гората.

Веднъж попита дали е истина, че Ана и Ингер са си заминали — срещна хора от другия край на езерото и като събра смелост, ги попита. Да, заминали са. Ваканцията им била свършила.

На мястото на момичетата пристигна лошото време, което милостиво ги бе заобикаляло половин лято. Рано или късно трябваше да дойде. Започна на четвъртия ден от приключението в езерото. На четвъртата сутрин.

Матис го забеляза още щом излезе от къщата: натежалият като от олово въздух не беше шега работа. Небето бе мрачно и неподвижно. Разбира се, можеше да се размине и само с дъжд, но... Веднага усети оловната тежест в собственото си тяло и беше сигурен какво го очаква. Целият му *разум* сякаш го напусна. Той внимателно следеше изражението на Хеге.

Тя се правеше, че нищо особено не се случва.

— Нима не виждаш! — не издържа той накрая.

— Не забелязвам нищо необичайно — отговори тя, разтребвайки из къщата. — Ти виждаш ли нещо?

— Буря.

— Глупости.

Матис постоянно тичаше навън-навътре.

За всичките тези години, през които се криеше от бурите, той бе събрал в главата си най-различни техни признаци и сега се опитваше да си ги припомни. Най-сигурният знак беше оловната тежест във въздуха и в него самия.

— Не се страхувай, няма да има никаква буря — помъчи се да го успокои Хеге. — Скоро облаците ще изтънеят, а с тях ще се изпари и твоята буря.

— Днес не можеш да ме излъжеш по този начин — отговори той.

— Толкова страшно начало на буря още не съм виждал.

Едва изрече тези думи, и в далечината се чу приглушен тътен. Слаб гръм, който сякаш още спеше, но въпреки това беше достатъчно заплашителен.

Матис избухна:

— Чу ли?

— Е, и? Не е сигурно дали ще има още. Успокой се! — каза Хеге.
— Остани тук поне този път и ще видиш, че всичко ще бъде наред.

— Толкова е сигурно, че ще има буря, колкото това, че в момента миеш чашите. Чуй само!

За втори път проехтя гръм, този път още по-силен — както винаги преди.

— Все пак изчакай! — каза Хеге.

— По-добре ела с мен — помоли Матис, който ставаше все по-нервен.

— Никъде няма да ходя. И ти недей!

Но в такива случаи Матис беше глух за всякакви уговорки и разумни съвети. С посивяло лице той вече тичаше към убежището си. Тоалетната беше най-сигурното място. Матис беше слушал много разкази за това, къде е падал гръм, но никога не бе чувал гръм да е удрял тоалетна. Странно е, но е истина.

Преди да успее да стигне до скривалището си, на двора проехтя нов гръм, вече съвсем наблизно. Наоколо бе неестествено тихо. Птиците замлъкнаха. Единственото, което чу, беше жуженето на голяма синя муха, която премина през наелектризирания въздух.

Матис се затвори в тоалетната.

Не се наложи да чака дълго. Скоро бурята се разрази истински. Зад стената тихо и заплашително изсъска светкавица. Матис се сгуши и започна да брои със затворени очи — едно, две, три, — и трясъкът дойде. Запуши уши, като се мъчеше да напъха пръстите си по-навътре, въртеше ги, за да заглуши поне малко ужасния грохот. Но когато бурята е силна, това не помага.

Ето го! *Слушай...*

Последва неистов тътен.

А Хеге е там наред тези гърмежи.

Какво ли прави в момента? Дали и сега продължава да си плете жилетката? Докато светкавицата съска? Не, не е възможно.

Бурята се усилваше. Дъждът още не беше започнал. Това бяха първите, най-страшните минути на бурята. Ами ако днес старите правила не сработят и тоалетната не се окаже толкова сигурна?

Все някога щеше да дойде и този ден. Рано или късно, но ще дойде.

И тук не е безопасно.

Матис яростно въртеше пръстите в ушите си. Съскането и грохотът вече се чуваха едновременно. Ето сега! — каза си той премалял. Едно, две, три. Матис вече броеше не колко е промеждутъкът между светкавицата и гръмотевицата, а колко секунди му остават да живее. В един момент дори му се стори, че земята потрепери. После лисна дъждът. При всяка следваща буря се страхувам все повече, защото те стават все по-опасни.

А Хеге си седи в кухнята и изобщо не се бои. Не се страхува от нищо.

Кошмарът продължи дълго. Дъждът барабанеше по покрива на тоалетната. От тавана капеше — покривът, както всичко останало в къщата, плачеше за ремонт.

Значи и този път нямаше изключения от правилата.

Постройката се оказа сигурна. Тялото стана леко, главата също. Все още се чуваха слаби, безопасни гръмотевици и дъждът се лееше като из ведро. Беше чудесно да си от другата страна на бурята. Скоро ще може да притича през остатъците от бурята и да се прибере при Хеге.

Ето, сега!

Матис разтвори вратата и затича приведен под дъжда. Ухаеше силно на мокри листа и трева. Така мирише само след буря.

През святкащ огън, помисли си той, като стигна верандата и започна да изтръсква водата от себе си. И за миг не се съмняваше, че Хеге спокойно си седи в кухнята, тя никога не се криеше от бурята.

Сестра му и сега си беше на мястото. Плетенето вървеше с пълна сила. Във всеки случай в момента.

— Нима стоя тук през цялото време!

— А, ти се върна? — каза тя, без да отговаря на онова, което го интересуваше.

— През святкащ огън — каза той и мокрото му от дъжда лице грейна. Изведнъж стана смел.

Както винаги след буря Матис се оживи и тръгна на разузнаване. По склоновете се стичаха пенливи бели ручей. Само че този път не успя да стигне далеч, изведнъж се спря като закован.

Какво означава *това*?!

Само едната от изсъхналите трепетлики Матис-и-Хеге се извисяваше в пълен ръст. Другата беше повалена от мълния. По-надолу в ствола се виждаше бяла рана. Дървото не беше изгоряло — дъждът бе загасил огъня.

Тук си е играла смъртта.

Матис дълго стоя там. Та това... това беше предупреждение! Само че за кого от двамата се отнасяше? Кое дърво беше Матис и кое — Хеге?

В първия момент искаше да извика Хеге, но после размисли. Може би тя знаеше *кой* кое дърво е и тогава... не, не смееше да говори с нея за това направо. Трябваше да разбере чие дърво е ударено, но за целта бе необходима хитрост.

Той спокойно се върна при Хеге.

— Ти през цялото време ли седя тук и плете?

— Да — отговори тя. Беше ясно за кое време става дума.

— Това можеше да свърши зле.

— Защо?

— Паднала е светкавица точно зад оградата — уточни той сухо, сякаш произнасяше присъда.

— О, да — каза Хеге, — единият гръм беше особено силен.

— Разцепила е едно дърво.

— Хм — измърмори Хеге, броейки бримките.

— Една от изсъхналите трепетлики!

Тя не трепна.

— О, така ли? — смотолеви само.

— Не, не, не! — сърдито извика Матис. — Ако и това не е важно, значи нищо не е важно, така да знаеш!

— Светкавиците обичат сухите дървета — каза Хеге.

Каза го, без да се замисли. Направо.

— Иди да погледнеш, може да са ударени и други — добави тя.

— Веднага — с готовност се съгласи Матис. Тази задача му беше по силите.

Изтича навън и започна да оглежда дърветата. След известно време се досети, че Хеге го бе надхитрила. Просто не ѝ се искаше да говори за ударената от мълния трепетлика и измисли това с другите дървета. Но защо не искаше да говори?

Матис влезе вътре и събщи:

— Няма други.

— Хубаво! — каза Хеге.

Случката със светкавицата и трепетликата разтревожи Матис. Той неспокойно обикаляше около къщата и надолу по пътя. Не можеше да реши загадката.

Това е въпрос на живот и смърт, хрумна му внезапно.

Но за кого?

От Хеге не можа да научи нищо повече, тя не желаше да каже онова, което знаеше. Оставаше да се обърне към чуждите хора, но тази мисъл му бе неприятна. Пък и трябваше да се действа много умно. Въпросът беше на живот и смърт и ако не се отнасяше за Хеге, значи засягаше него.

А ти какво би предпочел? — попита нещото в него.

Не трябва да си мислиш това! — каза той на самия себе си и отсече: — Аз не си мисля!

Матис се престори, че ще ходи до бакалията — сега я посещаваше по-често отпреди.

След големия триумф на кея той спокойно влизаше в магазина пред погледа на други хора — нещо, което дотогава не беше правил. Кой знае, може би сега се бе превърнал в уважаван човек — след героичните му усилия, когато се появи, гребейки в компанията на момичетата.

— Трябва ли да се купи нещо днес? — попита той следобед. Беше се избърснал още сутринта.

— Направо си не узнаваем — каза Хеге. — Сам настояваш да ходиш до магазина.

Нека си говори. Тя не знаеше истинската цел на мисията му и че това е въпрос на живот и смърт.

— А пари? — попита той и сякаш се смали.

Тя му даде пари за покупките и няколко йоре за него.

— Това е за...

— Не, днес няма да си купувам бонбони, ако това имаш предвид — каза той бързо.

— Защо? Не сме по-зле с парите от друг път.

— Човек не мисли за бонбони, когато светкавица е ударила дърво — обясни Матис, докосвайки се до скритата тема. Но тя като че ли изобщо не засягаше Хеге.

— Едното не пречи на другото — каза тя, плашейки го с лекомислието си.

— Има много по-важни неща от бонбоните. Смятах, че си го разбрала.

— Все пак вземи десет йоре — рече Хеге, без да променя изражението си — и си купи бонбони както обикновено.

— Внимавай! — неволно каза Матис и остави десетачето на масата. Взе толкова пари, колкото му трябваша за сериозните покупки, и побърза да тръгне, преди тя да го е изплашила още повече.

Нуждаеше се само от едно — от основателна причина да тръгне по пътя, надявайки се да срещне някой от съседите им, които добре познаваха трепетликите. Бакалинът живееше прекалено далеч, за да знае кое дърво е Матис и кое — Хеге. И кое бе ударено от мълнията.

Пътят беше безлюден, по това време жителите на селото бяха заети с работа. Матис съвсем бе забравил за това. Покрай него профучаваха коли. Влезе в магазина и спокойно и уверено купи всичко, което трябваше. Вътре имаше няколко туристи, които както обикновено пазаруваха лимонада и бисквити.

Тъкмо се канеше да си тръгне, и се случи нещо неприятно. Тъй като Матис не си купи обичайните бонбони, бакалинът помисли, че няма достатъчно пари, загреба с лопатката няколко от камфорите и ги сложи в пликче. Постави пликчето при другите покупки и му намигна.

Матис се изчерви. Беше виждал как бакалинът се държи с децата. Бързо си прибра покупките и остави бонбоните на тезгяха.

— Вземи, вземи! — подкани го бакалинът. — Ще ги платиш другия път.

Тези думи съкрушиха Матис. Даваха му бонбони като на някой малчуган, въпреки че знаеше за такива важни неща като светкавицата, разцепеното дърво и предупреждението за смърт. Той взе подаръка, промърмори „благодаря“ и по навик лапна един бонбон. Продавачът го беше унизил. И най-ужасното в случая бе, че човекът беше добронамерен. Матис трябваше да излезе от ситуацията.

— Всъщност какво да ти обяснявам, ти не си виновен! — високо и отчетливо каза той на продавача.

Това го ободри. Бакалинът с удивление го погледна.

— За кое не съм виновен?

— За това, че си такъв, какъвто си! — отговори Матис и прецени, че достойно се е справил с положението.

Бакалинът се засмя доволно, отново се почувства уверен.

— Така е, мисля, че не съм виновен.

Матис си тръгна. Пред магазина не се стърпя и лапна още един бонбон — сега имаше по един зад всяка буза и сладостта им се стичаше по езика му. Както едно време.

По целия път Матис срещаше само непознати. Вървеше изправен и гледаше преминаващите коли с празен поглед, като се стараеше да заеме такава позиция, че да вижда сухите трепетлики. Но краят на работния ден настъпи и хората от полето се запътиха към домовете си. Покрай него минаха няколко души. Матис видя един познат младеж и веднага се приближи с предварително подготвен въпрос:

— Какво прави днес?

Въпросът се оказа крайно неуместен. Младежът бе уморен и мрачно изгледа Матис.

— Ами *ти* какво прави днес? — попита на свой ред и искаше да продължи по-нататък.

Матис трепна, но в такъв момент не трябваше да се оставя да го сплашат.

— Става дума за нещо важно — каза Матис сухо, — аз те попитах просто за да започна разговора.

Младежът знаеше що за човек стои пред него и смени тона.

— Косих днес, още не можем да приключим с коситбата — отговори той и приседна на един крайпътен камък. — Хайде, Матис, казвай какво има, защото съм уморен и гладен.

— Даже не знам как да го кажа — важно започна Матис. — Не може да се обясни с две думи!

— Тогава някой друг път. Става ли?

Вместо отговор Матис посочи с глава към изсъхналите трепетлики, едната от които бе ударена от гръм.

Младежът бързаше.

— Е, щом не можеш направо да го кажеш, то...

— Нали ти соча — поясни Матис, учудвайки младежа с отговора си.

— И какво?

— Виждаш ли към кое соча?

— Към гората.

— Но не към цялата гора — отговори Матис, гледайки право към трепетликите.

— Мисля, че разбирам — младежът изведнъж се смути.

Матис разбра, че си има работа с проникателен човек.

— Значи си умен — каза му той. — Сега ми е по-лесно.

Младежът дори не подозираше колко високо Матис ценеше това качество.

Сега трябваше да подбере точните думи.

— Ето едната, ето и другата. Виждаш ли? — попита Матис, доволен от себе си.

— Да.

— А виждаш ли какво е направила светкавицата с едното дърво?

— Уф, да — отговори проникателният младеж.

Пътят към целта беше разчистен.

— Кой е това?

Ето че въпросът бе зададен, но нещата спряха дотук, младежът изведнъж се промени.

— Не разбирам какво искаш да кажеш — отговори кратко той, желяейки да прекрати разговора.

Матис не се хвана. Младежът много добре разбираше всичко. Точно за това не искаше да говорят.

— Тази, която сега си е вкъщи, нали? — попита Матис, ужасен от собствения си грях. Съзнаваше, че върши нещо черно и грозно.

— Коя? — попита с глупаво изражение проникателният младеж.

Матис се почувства ужасно. Коя! Коя ли? Не смееше дори да си помисли за това.

— Не, нищо! — уплашено каза той. — Нямах това предвид, не си ме разбрал. Тя си е вкъщи и вари кафе. Това е! Седи си вкъщи и вари кафе като другите!

Младежът стана от камъка, явно бе, че не иска да слуша повече.

— Е, аз трябва да тръгна. И утре е ден.

Но изкушението се оказа по-силно от Матис — отговорът на загадката бе толкова близко! Опита да стигне по заобиколен път:

— *Има* ли си име едното дърво и има ли си име другото?

— Не знам — рязко каза младежът, пресичайки по-нататъшни въпроси. И си тръгна.

Матис остана сам на пътя, все в същото неведение както преди, само че към него се бе добавил и ужасът от собствените му думи. Повече не посмя да се обърне към някого с въпрос.

Дълбоко в себе си Матис не се съмняваше, че предупреждението се отнасяше за Хеге и че светкавицата бе белязала нейната трепетлика. Хеге беше по-голямата и изобщо... Матис не искаше да признае пред себе си, че си мисли за това, но всъщност не си го мислеше той, а някакъв негодник.

— Сега двамата с теб живеем в неизвестност — рече той на Хеге. — И ти, и аз.

— Как така? — попита Хеге, свикнала през целия си живот да задава подобни кратки въпроси на Матис.

— Не мога да го обясня, но е ужасно — отговори той. — Когато ти говоря за неизвестността, имам предвид нещо много лошо.

— О, не се бой, ще се справим както винаги досега — каза Хеге. — Поръчките ми са повече, отколкото мога да изпълня.

Матис се досети, че тя си мислеше дали ще има какво да ядат.

— Ти мислиш за храната?

— Принудена съм да мисля.

Матис бе потиснат. Струваше му се, че вижда тъмен кръг около Хеге. Трябваше да я предупреди.

— Помниш ли убитата птица?

— О, да.

— Изобщо не става дума за нея.

Хеге мълчеше и чакаше.

— Отнася се само за единия от нас, това имам предвид! — многозначително каза той.

— Всичко ще премине, каквото и да е то — отговори Хеге напосоки. — И изобщо напоследък ти започна прекалено много да мислиш, направо не мога да те позная.

Това нейно наблюдение накара Матис да засияе. Хеге знаеше как да го зарадва, когато искаше. Реши да се поразходи, за да се наслади насаме на щастието си.

И там, насаме, изведнъж се уплаши: за това не бях се сетил! Ако Хеге беше онази птица — каза си той и продължи мисълта си, — какво

ще стане тогава с мен?

Не се бе сетил за това.

Много зле, както и да го погледнеш.

Трябваше да прогони тази мисъл по най-бързия начин. Върна се при Хеге и каза:

— Нека повече не говорим за това.

— Добре — съгласи се тя.

Матис стегна лодката си, запуши дупките и тя отново стана годна за плаване. През това лято често излизаше с нея, понякога улавяше някоя и друга жалка рибка, но най-често просто гребеше из огромното езеро, към пясъчните брегове, които не бе виждал преди. С гребането се справяше отлично: мислите му се предаваха направо на греблата — без да създават объркване, както се случваше, когато работеше на брега.

Нещо в езерото се бе променило това лято. Ана и Ингер вече не се виждаха из безбрежната шир. Нямаше никаква надежда да ги срещне отново... и все пак, кой знае. Защо изведнъж да не се покажат от някой залив. Или пък зад някой нос? Не искаше нищо повече.

Матис гребеше навътре, там, където можеха да го видят от всички страни.

Те не се показваха.

У дома се изправи пред Хеге и я попита:

— И ти ли вече не си същата като преди?

Тя не отговори. Но думите му този път не й допаднаха, видя го по лицето й.

— А според теб трябва ли? — каза тя най-накрая.

Матис не сваляше поглед от нея.

— Може би — отговори той. — Кой знае. Разрешаваш ли да ти погледна очите, Хеге?

Не, тя не му позволи. От какво ли се боеше? Хвана го страх. Може би се отнасяше за него?

— Само не ме изоставяй! — изстена той.

Сега тя вдигна поглед:

— Няма да те изоставя, Матис. Ако исках, щях отдавна да го направя.

Обикновено това бе достатъчно, за да го успокои, но днес беше различно. Той не можеше да си намери място. А и това плетене!

— Остави за малко плетката! — каза той, грабна жилетката и я метна на пейката. После хвана Хеге за ръката.

В очите ѝ се четеше уплаха.

— Какво ти става?

— Само не ме изоставяй!

През главата му прелетяха объркани мисли. Че светкавицата удари дървото на Хеге. Че той сам бе решил така, за да спаси собствения си живот. Че може би затова сега Хеге се намира в смъртна опасност. Матис я стисна за ръката и я накара да стане. Тя не се възпротиви, сякаш разбираше, че рано или късно този взрив неминуемо щеше да избухне.

— Ела с мен навън!

Тя тръгна с него.

Отвън той каза изплашено и нерешително:

— Не, тук също не бива да оставаме. Трябва отидем далеч. Много далеч!

Хеге невъзмутимо отбеляза:

— Не можем просто така да станем и да тръгнем. Първо трябва да си приготвим храна за из път и разни други неща.

— Как така?

Матис беше поразен от спокойния ѝ глас.

— Разбери, ако ще ходим надалеч, трябва да се подготвим.

Говореше така, сякаш в това, че двамата ще ходят някъде, нямаше нищо необичайно. В паниката си той ѝ повярва. После разбра, че е глупаво дори да ѝ го предлага.

— Хайде поне да се поразходим, щом не става иначе! — примоли се той. — Само до гората, наблизно!

Хеге и този път не се възпротиви:

— Да вървим!

Матис изпитваше угризения на съвестта.

— Ти не знаеш какво направих с теб, Хеге — каза той. — Нещо опасно. Трябва много да внимаваш, за да си запазиш живота.

Хеге неволно потръпна.

— Уф, замълчи! Днес направо не си на себе си. Ние с теб ще живеем още дълго — ти и аз.

— Но то вече е *сторено* — с усилие произнесе Матис. — Само че не мога да ти разкажа.

Хеге никога преди не го беше виждала такъв, толкова жалък. Сега тя го хвана за ръката.

— Да вървим, аз *ще* дойда с теб да се поразходим. Не стой така!

Без да се бавят повече, тръгнаха към елховата горичка, простираща се между езерото и пътя, до която водеше една малка пътечка.

Но Матис трябваше да продължи разговора оттам, откъдето прекъсна, трябваше да обясни какво го мъчи.

— Аз съм виновен, аз го направих, само че не мога да ти разкажа. Но е така, както ти казвам.

— Голяма работа — успокой го Хеге. — Не искам да знам нищо. Така че всичко е наред. Разбра ли ме? Край с това!

— Наистина ли? — с благодарност извика той.

Вървяха така, все едно бързаха за някъде. Матис беше като подгонен от разкаянието си и Хеге едва успяваше да го настигне. Минаха край блатото, където той и бекасът бяха разговаряли на птичи език. Матис не каза нито дума за това, Хеге можеше да развали всичко с някоя забележка, ако се усъмнеше в разказа му.

Оставяйки зад гърба си блатото, те навлязоха навътре в гората — тук вече не растеше трева, земята бе покрита само от кафеникава хвойна и зелен мъх.

— Спри за малко! — каза Хеге, почувствала царящото наоколо безмълвие.

Матис най-после се спря. И веднага и той усети тази изумителна тишина.

— Къде сме? — попита объркан.

— Недалеч от къщи — търпеливо обясни Хеге. — В нашата гора. Не позна ли мястото?

Матис дори не гледаше.

— Чувствам се зле — оплака се в отговор. — Толкова се разкайвам за едно нещо.

— Матис, не чу ли какво казах? Край!

— Да, но...

— Нито дума повече! Казах ти, че всичко е наред.

— Само че не е — упорстваше Матис.

— Сядай тук на тази купчина! — внезапно рече Хеге, силно объркана. Тъкмо бяха спрели до една заоблена, покрита с мек мъх

купчина пръст.

Матис безропотно се стовари върху нея. Щом Хеге искаше така — силата и властта бяха на нейна страна.

— Ти съвсем ме измъчи — каза тя, сядайки до него запъхтяна.

Матис не отговори. Беше някак притихнал. Седяха върху кръглата мъхеста купчина. В гората не се чуваше нито звук и учестено биещите им сърца постепенно се успокоиха. Матис мълчеше, защото тук, наред гората, седейки до Хеге, в главата му нахлуха нови мисли, много по-приятни от онези, които го бяха довели на това място.

— Ех, ако беше момиче! — несъзнателно възкликна той, но веднага сам се прекъсна: — Глупости! Ти си момиче. Имам предвид — ако беше *друго* момиче.

— Престани вече! — сгълча го Хеге. — Какво изобщо става с теб днес? Успокой се!

След като реши, че Матис най-сетне се е освободил от своите терзания, Хеге неволно се върна към обичайния си, малко троснат и наставнически тон. Но Матис я пресече:

— Ти така се изплаши, че дори не посмя да ме погледнеш — каза той, за да прогони мисълта за момичето.

— Да съм се уплашила? От теб? Че аз се страхувам от теб колкото от една котка. И ти го знаеш, нали? Хайде просто да поседим и да забравим за разните там угризения.

Хеге бе строга и властна.

Тя добави:

— Наистина няма за какво да се разкайваш, Матис. Нека се разкайват други.

Матис почувства облекчение по цялото тяло. Ако някой можеше да се нарече умен, то това бе Хеге. Никой не умееше като нея да свали бремето от човек. Той каза с благодарност:

— Колко хубаво го измисли, Хеге. — И добави: — Това — да поседнем на тази купчинка.

Хеге изглеждаше така, сякаш и тя смяташе, че идеята бе добра.

— Ще идваме тук още много пъти — продължи Матис.

Но купчинката вече не им беше необходима и строгата Хеге нареди:

— Да тръгваме!

И все пак тя направи нещо, което изненада Матис — не хукна веднага обратно към плетките си, а заяви:

— Трябва да си починем малко след всичко това. И на двамата ни дойде в повече.

Матис засия от неочакваното предложение.

— Така си е — съгласи се той. — Но ти се справи. Искаш ли да се поразходим още малко?

Почвата тук сякаш беше покрита с килим. Те мълчаливо вървяха по него. Но гората не бе толкова голяма и скоро се озоваха на брега на езерото. Голямото езеро, в което плуваха Ана и Ингер.

Беше гладко като огледало.

— Ето там гребяхме с лодката цял един ден — каза Матис.

Хеге не попита кога се е случило това — за Матис съществуваше само един ден.

И стоейки там, на брега, Хеге измисли чудесно и сериозно занимание за Матис. Спомена, че той би могъл да превозва хора през езерото. Щеше да му се отрази добре.

Матис грабна идеята, все едно беше летяща във въздуха топка.

— Разбира се! Аз това го умея!

— Ще превозваш момичета през езерото — каза Хеге.

Той я погледна недоверчиво.

— Мислиш ли?

Трябваше да го разочарова:

— Всъщност — не. От другата страна на езерото не живее никой, само гора и пустош е, така че няма кого да превозваш. Но ако там живееха хора, ти можеше да станеш лодкар.

Тази мисъл го въодушеви. А думите й, че там не живее никой, изобщо не ги чу.

— Точно така — каза той сам на себе си.

Никога нямаше да се сети за това сам. Ако Хеге искаше да го зарадва, то тя улучи право в целта. От нахлулите в главата му мисли Матис стана мълчалив и отнесен, не виждаше къде стъпва и се спъваше в съчките. Хеге се опита да завърже разговор, но Матис отговаряше не на място.

— Време е да се прибираме у дома — каза Хеге. — Почивката свърши, поне за мен.

Те мълчаливо вървяха покрай брега. Когато стигнаха, Матис се насочи направо към бараката с лодката му.

— Тук ли ще останеш?

— Да, можеш да се прибиращ — отговори той, потънал в мислите си. — Сега имам да върша много неща по лодката.

Хеге тръгна. Когато вече бе стигнала склона, Матис ѝ извика и сякаш за пръв път пое свободно въздух:

— *Защо не ми го предложи по-рано?*

Вместо отговор Хеге му махна с ръка. Скоро се скри от поглед. Как по-рано не му беше казала за това! Тя умна ли беше, или не? Така или иначе, днешният разговор завърши чудесно: очакваше го работа, с която може да се справи.

Повече няма да споменавам за светкавицата, обеща си той. Тя не се отнася нито за мен, нито за Хеге. А утре може би ще превозя някого през езерото.

Сега трябваше да приведе лодката в добър вид, доколкото това бе възможно, без да харчи пари.

Матис работи, докато се стъмни. Беше краят на юли и вечерите ставаха по-тъмни. Като дърводелец Матис беше също толкова несръчен, колкото и с всичко останало, но този следобед с такава любов ремонтиреше своята лодка, използвайки няколкото жалки инструмента, с които разполагаше. Когато се поинтересува как вървят нещата, Хеге научи, че той иска да започне още на следващия ден. Да започне кое? Онова, дето ти го каза! Да превозва хора през езерото.

— Колко страхотно, че го измисли! — завърши Матис.

Хеге трябваше да му каже истината:

— Не разбираш ли, че не го мислех сериозно? Там няма кого да превозваш.

— Защо ми говориш така? — сърдито попита той, ни най-малко обезсърчен. — Искаш да ме излъжеш ли?

— *Казах* ти, че тук никой не пътува. — Но веднага размисли и бързо добави: — Но наистина, защо пък да не започнеш? Нищо не пречи да опиташ. Поне ще си имаш занимание през цялото време.

Матис слушаше тези думи като някакво досадно жужене. Хеге дори не подозираше какво бе сторила днес с него. Той усещаше, че в

живота му настъпва решителен прелом. Ето го изхода.

Матис прекъсна работа чак когато се удари с чука по палеца — в тъмнината вече не различаваше гвоздея от пръста.

Докато се качваше по склона, си помисли, че лятото всъщност беше хубаво, макар бекасът да лежи под камък.

III

От днес Матис беше лодкар. За него тази мисъл бе голяма утеха. Езерото беше гладко като огледало и го очакваше.

Вероятно Хега отдавна беше измислила това с превоза на хора, само че едва сега му го каза. Дълбоко в себе си Матис знаеше защо му беше измислила това занимание: просто ѝ бе омръзнало да го гледа как по цял ден се шляе без работа. Просто искаше да се отърве за малко от него. Но Матис ѝ бе толкова благодарен за предложението, че причините изобщо не го засягаха.

Тя намаза с масло няколко филии хляб и ги загърна в хартия.

— За мен ли са?

— Да, нали излизаш за цял ден? Или мислиш скоро да се връщаш?

— О, не, не! — възрази той. Звучеше така, все едно ѝ даваше обещание.

Хега му обясни какво правят истинските лодкари, докато са на работа:

— Дори и никой да не дойде или да не му махнат от другия бряг, той трябва търпеливо да стои и да чака.

Матис я погледна и тя изведнъж се изчерви. Участваше в нещо, което не ѝ допаднаше.

— Сигурно трябва да превозвам в най-тясната част на езерото? — попита той, готов да тръгва.

— Мисля, че е така.

— Ами ако няма най-тясна част? Какво да правя?

— Тогава просто греби напред-назад — посъветва го Хега и това му хареса.

На излизане каза, както е прието в такива случаи:

— Ще се прибера довечера.

Тя кимна.

Всичко беше наред.

Матис седна в лодката и приготви греблата. Сега му оставаше само да чака.

От тази страна на езерото нямаше никой, който да иска да се прехвърли на другия бряг. Но Матис трябваше да наблюдава и двата бряга, затова скоро започна да гребе из езерото. Нямаше определено разписание, което да спазва, пък и му се искаше да изпробва лодката след ремонта. Беше повече от прекрасно, че най-после успя да си намери постоянна работа. Край на униженията из чуждите ферми, край на непоносимия труд заедно със силните и умните. Ето *това* е работа за мен, мислеше си, накланяйки се назад и правейки широки загребвания. Когато спечеля достатъчно за нова лодка, ще захвърля това старо корито. Колкото по-хубава е лодката, толкова повече хора ще поискат да пътуват с мен. Тогава може би ще дойдат и онези, които *особено* ми се иска да возя.

Гребеше точно по права линия. Мислите му си бяха на мястото. Сигурно съм роден да плавам с лодка, каза си той. И колко време пропилях във всякакви други занимания!

Най-добре да ида на другия бряг и там да почакам.

Но когато стигна брега край синкавите западни склонове, се оказа, че и тук няма желаещи за превоз. Нормално е, работя едва за първи ден. Когато хората разберат, че на езерото вече има превоз, всичко ще потръгне.

Матис бавно гребеше покрай гористия бряг и се оглеждаше дали към плажа не се спуска път отнякъде. Е, какво пък, ще се наложи да чака не край пътя, а на място, където можеше да спре с лодката. Лодкарите трябва винаги да чакат, беше казала Хеге.

Той беше в добро настроение, легна на дъното и обърна лице към слънцето. От лодката се носеше силен приятен мирис — на напоени със смола парцали, с които вчера бе запушил всички дупки. Камъните на брега се бяха нагорещили и също миришеха приятно по свой начин.

Матис блажено се протегна.

Ама че странно — лега си тук в лодката и в същото време работя!

Трябваше да се засмее.

Дълго лега така, но никой не дойде. Накрая Матис тласна лодката и загреба към своя бряг. Може през това време там да се е появил някой и да го чака. Хората сигурно бяха научили новината и

щяха да го забележат как гребе по права линия, сякаш следва някакъв маршрут.

Не е лесно да си лодкар — трябва да успяваш да бъдеш и тук, и там. Но как можеше да го постигне?

Харесваше му да си повтаря думата „лодкар“ — сега това бе неговата професия и звучеше солидно. Сигурен съм, че на езерото няма друг лодкар, който да гребе по по-права линия от мен. По-право от най-правото нямаше. Жалко, че следата от лодката му не оставаше във водата, щеше да е хубаво да се вижда няколко дни.

Когато най-после стигна своя бряг, и там нямаше хора. Прииска му се да остави работата за пет минути и да изтича при Хеге, но се въздържа. Изпълнен с чувство за дълг, слезе на брега да хапне. Този път Хеге нямаше в какво да го упрекне. Матис повече нямаше да й бъде в тежест — лежеше на земята и хапваше полагаемия му се обяд.

Ууу...

Матис се заслуша.

Всъщност през цялото време напрегнато се ослушваше. Май някой подвикваше там, на западните хълмове? Той престана да дъвче, за да чува по-добре. И с пълна уста дълго се вслушва в тишината. Не, никакво подвикване не може да се чуе от такова разстояние. И все пак там някой подвикваше!

Матис бързо загреба по посока на гласа. Може да го вика някой познат. Например Хеге, ако не беше невъзможно, понеже точно в момента тя бе другаде.

— Да, това е Хеге... подвиква от другия бряг... — мърмореше той и изведнъж рязко спря греблата.

Подвикват?

Викат ме още първия ми ден! Кой ли крещи така, че да се чува през такова голямо езеро? Направо ме хваща страх. Не, но това е Хеге...

Глупости!

Добре че сега не е нощ. Макар че на лодкарите им се налага да работят и нощем. Могат да ги повикат по тъмно, също както и по светло.

Във всеки случай подвикването престана. Матис гребеше с всичка сила, беше се изпотил от жегата. Но това нямаше значение. Тази работа не може да му се опре — ето кое е главното. Мислите не му пречеха да гребе.

Но на брега беше пусто. Никой не се виждаше или чуваше. Полегатите западни склонове бяха обрасли с дървета почти до върха. Тук нямаше къщи, само гора. Никакви хора, само пустинният планински простор.

Но кой тогава подвикваше?

Никой, разбира се, при такова разстояние викът не се чува, строго си каза Матис. И все пак в действителност не е така! Той сериозно се възприемаше като лодкар и беше сигурен, че не след дълго ще се появи някой. Лодкарите са принудени да превозват какви ли не хора. Но склонът бе пуст. Тогава кой го зовеше толкова силно, колкото не бе по силите на обикновен човек?

Може би лодкарят трябва да известява за пристигането си?

Матис се изправи в лодката и плахо извика:

— Ей!

Отговори му само ехото, никой друг.

— Тук съм! — извика Матис, обърнат към слепия склон, криещ хиляди тайни.

Никой не се показва на брега. На никого не му трябваше лодкар.

Тук нещо не е наред, помисли си Матис.

Това е неправилно.

Хеге ми каза, че трябва да се чака дълго, опита се да се утеша Матис.

И все пак някой ме викаше, наистина!

Той слушаше, а наоколо всичко беше тихо, чуваше се само предпазливо шумолене.

Сега му викаха от другия бряг. От онзи, където бе къщата им. Същият глас, който се чуваше на всякакви разстояния. И отново бе гласът на Хеге. Сякаш викаше лодкар.

— Дааа! — изкрещя Матис и треперейки, обърна закърпената си лодка в другата посока. — Но е далече!

Явно през първия ден винаги е така, мислеше си той объркан.

И отново загреба през езерото. Макар и не толкова бързо, защото вече се бе уморил. Но ще превоза всички желаещи, обеща си той.

Матис все така гребеше по права линия. Ръцете му работеха безпогрешно. Гребеше мълчаливо и като стигна на своя бряг, с ужас откри, че там никой не го чака. Само обичайната гледка — пустият склон и тяхната къща. На Матис му се сви гърлото от страх. Родният бряг го изпълваше с ужас и тревога. Оставаше му само едно: да хукне към къщи при Хеге. Той вече не вярваше, че тя го зове.

Матис завърза лодката и се заизкачва към къщата. Нямахше желание да се оглежда.

Хеге си плетеше спокойно и невъзмутимо. Не личеше да е недоволна от ранното му завръщане. Тя каза сякаш в пространството:

— А, ти се върна!

— Не е това, което си мислиш! — отвърна той. — Днес с езерото нещо не е наред.

— Наред?

— *Ти* през цялото време ме викаше там! Как ще го обясниш?

— Не говори глупости, Матис!

— Когато съм на *единия* бряг, ми викат от другия! С твоя глас! И се чува през цялото езеро. Това според теб наред ли е?

— Никой не вика там — каза тя бързо. Ясно беше, че това не ѝ харесва.

— Но аз го чух!

— Просто си толкова погълнат от новата си работа, че ти се причуват гласове. Не трябва да си напрягаш слуха толкова. Сега се върни там, все едно нищо не се е случило. Всичко е наред с езерото.

Той се успокои от думите ѝ.

— Аз нямах намерение да се отказвам от работата си.

— Знам. Върви!

Успокоен, Матис се върна обратно на брега. Но едва беше стигнал до лодката, когато започна да чува най-различни странни звуци. И сред тях се открояваше онова, което му се *искаше* да чуе: същият властен глас, викащ лодкаря. Гласът на Хеге.

Сигурно е, защото за пръв път в живота си имам постоянна работа, разсъждаваше той. Затова ми се причуват разни неща. И Хеге

каза така.

А на него му се искаше някой да го повика с лодката. Само че не можеше да разбере защо тези, които го викаха, не се показват. Но сигурно скоро и това щеше да се промени.

Тази работа изобщо не е лека. През първия ден искат да ме изпитат дали ставам за нея. Идвам! Идвам!

Матис обърна лодката и пое към далечните склонове от западната страна — още един изтощителен курс.

Виковете повече не се чуваха.

Когато най-после достигна брега, ръцете го боляха. Матис бе готов за срещата с пустия бряг и с всичко, което можеше да го уплаши. Денят беше започнал вяло, сега стана напрегнат. Но изпитанието си е изпитание — лодката застърга дъното, Матис се изправи и направи нещо, за което дори не си беше помислял.

Обърна се с лице към брега и извика на непознатото:

— Щом ме викаш, значи си тук!

Беше изтощен и премалял от напрежение, но стоеше в цял ръст, сякаш по-висок от обикновено; подпираше се на греблата, готов веднага да се оттласне от брега, ако се появи нещо прекалено страшно.

— Ела тук! — извика той.

Никой не се показа. По склона имаше хиляди тайни места. Матис едва се държеше на крака, пребледнял от страх, че на брега няма жива душа.

— Тук съм! — извика той. В главата му шумеше нетърпимо.

— Дааа! — дочу най-после отговор. Някъде навътре в гората. Едно-единствено „дааа“.

Матис подскочи като опарен. Това не беше Хеге или някакъв въображаем глас. Нямаше никакво съмнение, че му отговори човек — такъв като него: беше мъжки глас.

Кой ли го викаше?

Във всеки случай беше човек.

В гората бе тихо, но някой се спускаше към брега.

Матис стоеше както преди, готов да побегне при първата опасност. Никой не е казал, че лодкарите не могат да бягат. Той

отгласна лодката от плитчината и тя започна да се поклаща с вдигнати във въздуха гребла.

Сигурно на лодкарите често им се налага да чакат така, мислено си каза той, оправдавайки се.

— Уф! — въздишаше от време на време Матис. — Уф!

Междувременно неизвестният, прикрит от гората, се спускаше по склона. След целия страх с виковете сега трябваше да преживее и това, макар че сигурно бе нормално. Нали и то си беше изпитание и Матис искаше да го издържи.

— Ей! — извика той, за да даде знак къде е.

— Виждам! — отговори другият, вече много по-близко отпреди.

Мъжки глас.

Ето го и него.

Неочаквано от храстите, растящи до самия бряг, изскочи млад мъж. Щом забеляза Матис, му махна и се запъти към него.

Матис се размърда, сякаш искаше да отърси от себе си глупавия страх, както се изтръсква мокра от дъжд шапка. Кого беше очаквал да види?

Човекът, който се показва на брега, изглеждаше обикновено: мъж с раница на гърба. Матис обърна лодката с кърмата към брега, за да може човекът по-удобно да седне в нея. Колко приятно бе да превозваш първия си пътник!

— Лодкар ли търсиш? — побърза да зададе въпроса си Матис още преди мъжът да е заговорил. — Тук, на това езеро, аз превозвам хората.

Непознатият беше доволен.

— Провървя ми — каза той. — Времето беше хубаво и реших да мина през планината, а после да вървя по брега, докато не срещна някого. Все някой ще ме прекара през реката, мислех си аз — срещу заплащане, естествено. Нямах представа, че тук е толкова безлюдно, за пръв път съм по тези места.

— От днес вече има постоянен превоз през езерото — каза Матис. — Днес ми е първият ден. А ти си първият ми пътник. Къде искаш да те откарам, точно отсреща ли? Там отсреща е домът ми. Живея там. Заедно с Хега, разбира се.

От радост Матис говореше припряно и несвързано. Но непознатият дори не обърна внимание.

— Все ми е едно къде — отговори той малко странно. — Само по-бързо да стигна до другия бряг. Лодката ти обаче ще издържи ли двама? Съмнявам се. Не прилича особено на лодка за превози.

С тези пренебрежителни думи той се качи в лодката и свали от гърба си тежката торба. От нея стърчеше брадва — явно човекът бе дървар, който си търси работа. Суров и силен дървосекач с мускули, които сигурно можеха да скъсат ризата, ако ги стегне. Поне така изглеждаше.

— Не говори така за лодката — каза Матис. — Днес ми е първият ден, още не съм спестил пари за нова. Не съм спечелил нито едно йоре.

— Тогава от какво живееш? — попита мъжът и без да очаква отговор, се остави да го возят обърнат настрана.

Сега Матис имаше възможност добре да го разгледа. Съдейки по говора му, идваше отдалеч. Беше приблизително на същата възраст като Матис, може би малко по-голям. Нито красив, нито грозен — никакъв. Облечен просто. Всичко както трябва да бъде. Веднага се виждаше, че е силен и умен, като другите. Матис гребеше и се радваше.

— На колко си години? — попита той.

— На четирийсет и три, защо?

— Нищо, просто така — каза Матис и му се искаше да съобщи собствената си възраст, но нещо в тона на непознатия го спря.

— Трябваше да предположа! — извика мъжът ядосано и вдигна торбата, която беше прогизнала.

Наистина, Матис беше позакърпил лодката, но тя ставаше само за един човек. С двама на борда пробойните се оказаха под водата и тя започна да пропуска.

Той не посмя да се оправдава. Лодката течеше и този умен човек доста рязко го упрекна. Матис бързо се опита да смени темата:

— Ти сигурно си се заблудил, щом се показва от място, където няма път?

Непознатият вече беше обяснил как е стигнал дотам, но все пак отговори с иронична усмивка:

— Как ще съм се заблудил, щом попаднах направо на превоз?

Ето какво значи да си умен. Мъжът добави:

— Имаш ли някакво канче или нещо подобно? Оттук с плуване няма да можем да се доберем.

Матис посърна. Да, лодката не ставаше за нищо. Подаде на мъжа канчето и той унило започна да изгребва водата. Матис гребеше бавно, беше изморен, но държеше курса по права линия.

Брегът вече бе близо. Пътникът наруши дългото мълчание:

— Можеш ли да ми помогнеш да намеря някоя къща, където да пренощувам? Само да е наблизко, уморен съм и не искам да вървя дълго.

Прозвуча като упрек към Матис, който гребеше прекалено бавно.

— Можеш да пренощуваш у нас, щом лодката ми така тече — промърмори той засрамено.

— Къде е това?

— Тук, съвсем наблизко — каза Матис и посочи към къщата, разположена на хълма.

— Става — съгласи се мъжът вече малко по-приветливо. — Ще се радвам, ако ме приютите.

— Ще се радваш? — повтори Матис. Отношението му към непознатия веднага се промени.

— Дойдох тук да си търся работа като дървосекач — обясни спътникът му, вече настроен много по-дружелюбно.

Пристигнаха и на умния веднага му стана ясно, че това е доста бедна къща. Той сякаш не забелязваше вече Матис. Хеге седеше на верандата и плетеше. Тя ги гледеше учудено и някак мило.

— Превозих го през езерото — обясни Матис. — Още първия ден! Само че много се уморих.

— Добър ден — поздрави непознатият. — Наистина ли мога да пренощувам у вас?

— Обещах му, че ще пренощува у нас — каза Матис, който искаше да вземе участие в разговора. — Може да спи в стаята на тавана. Става ли?

Хеге стоеше като втрещена. Това беше нещо ново. Личеше си, че няма нищо против, гледеше новодошлия приветливо и с любопитство.

— Обещах му също, че ще го нахраним — добави Матис, макар изобщо да не бе ставало въпрос за това.

— Вие познавате ли се? — попита брат си Хеге.

— Не — отговори мъжът.

— Не — потвърди и Матис. — Той през целия път мълча и даже не си каза името. Наложил му се да изгребва вода.

Непознатият пристъпи напред и се представи: името му било Йорген.

— Аз си нося храна, не се притеснявайте! — добави той.

— Обещах му, че ще го нахраним! — настоя Матис.

Подслон, храна, може би щеше и да заживее у тях? Хеге беше едновременно оживена и обърквана. Матис се гордееше, че е станал причина за подобно събитие. Влезе след Хеге в къщата, за да й разкаже повече за Йорген.

— Той също е умен — съобщи Матис. — Нали не ми се сърдиш за това, Хеге?

Попита просто ей така, добре виждаше, че на Хеге изобщо не й хрумва да се сърди. Беше възбудена и развълнувана, даже походката й бе различна.

— Може утре да превозя още някого — каза Матис. — Може би сега всеки ден ще ти водят нови квартиранти! Но трябва да ти кажа, че хич не е лесно да ги намери човек.

Хеге се качи по стълбата, за да приготви таванската стая. Матис остана да седи долу при Йорген. И двамата мълчаха. Матис се олюляваше от умора.

Йорген не бързаше да напусне дома им. Той веднага си намери работа някъде наблизко в гората и попита дали може да остане да живее у тях. Матис и Хеге веднага се съгласиха, бяха радостни и учудени. Най-вече Хеге.

Тя се беше променила изцяло, Матис добре го забелязваше. Забелязваше, че и той самият се е променил.

Йорген през цялото време мълчеше. Като се върнеше от гората, отиваше за малко в кухнята да си приготви храна и после се качваше на тавана да си почива. Даже не правеше опити да се сближи с хазяите си. Но братът и сестрата не спираха да се удивляват: непознат човек беше дошъл и дома им и пожела да остане!

Матис също имаше работа.

Всеки ден гребеше из езерото. Такъв улов като в първия ден нямаше повече — на никой друг не му се налагаше да се прехвърли на отсрещния бряг. От време на време някоя моторница избърмчаваше към западния бряг, после се връщаше и сменяше посоката, но всичко това се случваше в някакъв друг свят, различен от този на Матис. Защото само той беше истински лодкар, нищо че липсваха пътници. Вече не сновеше непрекъснато и не му се причуваха гласове. Скоро свикна да дреме на някой от бреговете в очакване на желаещи за превоз. Всеки ден обикаляше из езерото по няколко пъти, ако нямаше силен вятър. Лодката ставаше само за *един* човек. Когато Матис беше сам в нея, тя не течеше. Беше прекрасно, че има работа, която му допада и която Хеге одобрява. Не беше негова вината, че няма кого да превозва.

Единственото лошо нещо бе, че все още не беше спечелил нито едно йоре за нова лодка, но и това можеше да се промени. На следващия ден можеха да се появят пътници.

Освен това Йорген се беше настанил у тях и очевидно имаше намерение да остане.

— Сега и ние сме като другите — каза Матис веднъж.

Това засегна Хеге:

— Не говори глупости! Ние и преди си бяхме като другите хора.

— Да — рече той послушно.

— Повече не искам да чувам това, Матис.

Матис усещаше, че сестра му много се е променила. Вече не беше толкова добра с него както преди. И понякога го гледаше с изражение, което той не можеше да разгадае.

— Ох, престани да се държиш по този начин! — скастри го тя веднъж, когато беше направил поредната глупост.

— Защо се промени толкова? — попита той и се почувства нещастен. — Защо се сърдиш? Аз съм си все същият, а ти ми се сърдиш.

Тя се възмути:

— Глупости!

— Аз пък си мисля, че работата е съвсем друга — каза Матис и изпитателно я погледна. — Според мен ти не се сърдиш, а...

— Не разбирам за какво говориш, Матис. Обясни ми!

— Да ти обясня? *Сега* ли? — нерешително попита той.

— Тогава да прекратим този глупав разговор.

И двамата отстъпиха.

Матис не можеше да не забележи как Хеге гледа умния и силен дървосекач. А Йорген се занимаваше със своите си неща, от него миришеше на гора и постоянно мълчеше, само от време на време отронваше по някоя дума за времето. Вечер се прибираще у дома и донасяше със себе си уханието на гора. Хеге предложи да му помага с готвенето. Не, бил е свикнал да прави всичко сам. Тя трябваше да се отдръпне. Той никога не разказваше нищо за себе си. А ако го попитаха, се правеше, че не е чул. Или пък отвръщаше: „На кого му влиза в работата? Нищо нередно не съм сторил.“

Хеге тайничко гледаше Йорген. И Матис забеляза как се променяше лицето ѝ — то сякаш оживяваше, а ако брат ѝ кажеше нещо, веднага го скастриаше.

— А пък аз си мислех, че е съвсем различно — каза ѝ той веднъж.

Ден след ден Матис гребеше из езерото. Нямахте желаещи за превоз. Но лодкарят въпреки това трябва да е на пост и да чака.

Това дори му харесваше. Затова пък Хега му харесваше все по-малко. С всеки изминал ден ставаше все по-строга с него. Всичко, което Матис правеше или говореше, беше неправилно. Веднага щом останеха насаме, почваше да му се кара.

— Ох, не може така! — каза му веднъж. — Набий си го в главата!

Сега тя се стараеше винаги да е добре облечена. Матис често я виждаше как се гласи пред огледалото, вместо да използва всяка минута, за да плете осемлистни рози.

Започна да се сресва по различен начин и това дори му харесваше. Момичетата *имаха* красиви прически. И все пак донякъде го тревожеше.

— Ще излизаш ли?

Хега се сепна, толкова дълбоко се беше замислила.

— Не.

— Тогава за какво се гласиш така?

— За нищо. Но ти следиш всяка моя стъпка — добави тя.

Той се засрами, истина беше.

И все пак се стараеше да бъде по-красива отпреди. Облича се така заради онзи дървар. Защо? Няма да си мисля за това! — реши твърдо Матис.

Тези неща обаче не правеха никакво впечатление на дърваря. Матис беше доволен. Йорген ходеше в гората на работа, връщаше се и бе все така затворен в себе си през цялото време.

Няма никаква опасност.

Не искам да мисля за това.

Матис се опитваше да държи тези мисли на разстояние от себе си.

Една съботна вечер Йорген се спусна по стълбата от тавана и отиде при Матис. За Матис това бе един обикновен работен ден — с празна лодка. Току-що се бяха навечеряли. Матис седеше на дивана, а Хеге беше в стаята си. Сигурно се кипри пред огледалото, помисли си той с неприязън. Навън грееше луната. Точно в този момент Йорген слезе от тавана: тичаше толкова бързо, че Матис чак затаи дъх.

— Мисля, че трябва да отидеш на езерото! — каза му Йорген.

Матис скочи.

— Викат ли ме?

От спалнята се показва Хеге. Пременена.

Йорген беше объркан, сякаш сам не вярваше в това, което говореше:

— Не съм сигурен... Струва ми се, че... Може би на някого му се налага да премине отсреща и...

Матис се развълнува.

— Ето че се случи! — каза той тихо.

Йорген изпитателно го гледаше.

Ето го — нощният превоз, който така плашеше. Колко пъти си бе мислил за него! Лодкарят трябва да бъде готов на всичко.

— Сигурен ли си, че добре си чул, Йорген? — попита той. — Знаех си, че все някога ще ми се наложи да работя и нощем. Хеге ме предупреди.

По стар навик Матис я погледна. Тя се обърна, бързо отиде до прозореца и се загледа навън.

— Да, лодкарите никога не почиват — каза Йорген. — Работят тогава, когато има нужда от тях.

Матис кимна. Започна да се приготвя някак тържествено, облече си топли дрехи, взе си шапка. Накрая се обърна към Йорген и Хеге, която стоеше гърбом:

— Ще разберете, когато се върна. Засега нищо повече не мога да ви кажа. Но сигурно няма да е скоро.

— Да, може да ти се наложи да отидеш до другия бряг, ако тук няма никого — каза Йорген.

Матис излезе навън.

Беше го страх. Но не искаше да го показва пред Йорген. Ще отида на езерото, нека Йорген види това.

Навън кървавочервената есенна луна осветяваше зелената трева. Неизразимо красиво. Матис виждаше тази красота, но нямаше време да ѝ се отдаде — бързаше да стигне до лодката. На брега никой не го чакаше, наоколо бе тихо, но той беше дошъл тук, защото повярва на думите на Йорген. Не можеше умният Йорген да е сбъркал.

Лек ветрец премина по водата. Тя слабо се плискаше, проблясваше между камъните на лунната светлина.

Ами ако този път лодката не издържи? Онзи път едва докара Йорген. Оттогава винаги плаваше сам в нея.

Какво пък, щеше да му се наложи да изгребва водата — на онзи, *който и да е той*. Едва ли беше обикновен човек.

От такъв, който вика лодкар нощно време, може да се очаква какво ли не. Но който и да е, ще го превозят точно по *права линия*, ще види той! Всички ще видят! — каза си Матис решително и избута лодката във водата.

От средата на езерото червената луна не изглеждаше вече така огромна. Затова пък беше толкова красиво, че на човек можеше да му се прииска цял живот да бъде нощен лодкар, а пък денем да спи.

Матис спря и вдигна греблата, които блестяха над водата. Заслуша се към брега. После пак почна да гребе. Лекичко, за да не пропусне зова.

Но зов нямаше. Сигурно е пак на западния бряг, реши той. И насочи лодката натам. Времето минаваше. Матис не усети кога се озова на самия бряг. Беше преплавал цялото езеро, без да чуе нито звук.

Тук, под склоновете, го изпълни странна тежест, както ставаше с него преди буря. Но продължи да гребе, докато дъното на лодката не застърга по пясъка.

Сега трябва да се обадя, че съм тук.

Не, прекалено страшно е. Достатъчно е, че дойдох дотук посред нощ.

Но онова, което командваше лодкаря, му каза: трябва да го направиш, Матис. Обади се, че си тук. Като си се хванал с тази работа...

— Ееей! — викна той с треперещ глас. Викът странно се пречупи по средата. По челото на Матис изби студена пот. Вместо да стане и да кресне с всички сили, той се сви на пейката.

Сега малцина биха пожелали да са на мое място, помисли си.

Склонът беше безмълвен.

Хайде още веднъж, Матис...

— Ей! — с жалък глас извика той.

В дърветата се обади нощна птица.

Не му трябваше повече. Матис хвана греблата и загреба така, че наоколо се вдигаше облак от пръски, беше го обзел панически страх. Гребеше, без да мисли за нищо, и чак когато се отдалечи от брега, спря: страхът започна да отстъпва по малко. Задъхан, Матис си почина известно време.

Ясно е, че няма никой за превозване. Излъгаха ни и двамата. И Йорген, и мен, мислеше си Матис. Но кой ни излъга?

Заплава бавно към родния бряг, дълбоко озадачен. А нощта бе все така красива.

Беше вече късна нощ. Хеге го чакаше на стълбите сама. Още не си беше легнала? Какво се бе случило? Още беше облечена със същите дрехи.

— Случило ли се е нещо, Хеге?

Тя поклати глава.

— Колко хубаво, че най-последно се прибра — каза тя.

Значи заради него беше стояла толкова до късно, безпокоеше се. Стана му горещо при тази мисъл.

Той влезе след нея в стаята, където лампата още светеше, и се спря поразен: на лунната светлина не беше го забелязал, но сега видя как лицето на сестра му направо сияеше от щастие.

— Матис — каза тя без никаква причина.

— Какво?

— Не знам — отвърна тя.

Обзе го спокойствие и благодарност: имаше добра сестра, която стоеше и го чакаше да се прибере цял и невредим след рискованата си игра с вълните.

— Можеше да си легнеш — каза той. — Не беше толкова опасно, колкото си мислиш.

— Кое? — запъвайки се, попита Хеге.

— Как кое? — учуди се той. Ама че е странна, вече беше забравила за какво говорят. — Все пак добре е, че си стояла да ме чакаш — каза Матис с благодарност.

Хеге му кимна, но изглеждаше много особена.

— Само не ме изоставяй! — каза той изведнъж.

Тя не отговори. Но той не се нуждаеше от отговор.

На сутринта Матис забеляза, че Хеге не откъсва очи от Йорген, това преди не се бе случвало. Тя виждаше само Йорген. На Матис никак не му хареса. Той се приближи до дървосекача, когато онзи вече се канеше да излиза.

— Вчера вечерта не си чул добре и аз висях там като глупак.

— О, така ли? — каза Йорген.

И се отправи към гората.

Повече нито дума, беше невъзможно да се сближиш с този човек. Хеге седеше встрани, пръстите ѝ бяха замрели върху куките и тя внимателно наблюдаваше двамата мъже. Но веднага щом Йорген излезе, пръстите ѝ пак затанцуваха по навик.

Всичко си беше както преди и все пак не беше съвсем същото. Матис дълго размишлява над това в търсене на отговора.

Ядат ми се бонбони, помисли си той внезапно.

И веднага реши да отиде до магазина, наистина се нуждаеше от бонбони след целия преживян страх, но Хеге не му даде пари, като ѝ поиска.

— Днес аз ще ида до бакалията — каза тя. — И бездруго отдавна го правя само аз.

Вярно, Матис съвсем беше забравил. Той всеки ден бе зает на езерото.

— Не трябва да изоставяш превоза — продължи тя. — Това е сериозна работа. А в магазина хората само ти досаждат с въпроси.

— Никой не го прави!

— Да, но могат да го направят, а тях това не ги засяга. Разбра ли?

Тя говореше с такъв повелителен тон, че Матис веднага се предаде. Колко беше щастлива вчера през нощта, когато той се прибра. И днес по лицето ѝ бе изписано щастие.

След малко тя му показа пакет с храна.

— Йорген си забрави закуската вкъщи — каза загрижено. — Тъкмо ще ида да му я занеса.

— Аз мога да я занеса — предложи Матис, — знам къде работи сега.

— Не, ти трябва да чакаш на езерото — отговори Хеге. — Не може просто така да отсъстваш.

Тогава Матис каза онова, което го глождеше:

— Освен твоя Йорген ти вече нищо не виждаш! Ужасно е.

Хеге се стъписа.

— Как така? — попита тя, за да спечели време.

— Това не ми харесва — продължи Матис. — Не трябва да мислиш само за Йорген.

Хеге се засмя.

— Ами ти, Матис, ти за кого си мислиш? — попита тя и му намигна. — Не си ли мислиш за едни момичета, които се казват Ана и Ингер?

Но това е съвсем различно! — искаше му се да отговори, но се изрази по друг начин:

— *Тогава* можеш да гледаш Йорген колкото си искаш — като го изрече, му олекна. Колко умна и добра е Хеге, каза си Матис: значи е забелязала онова с Ана и Ингер.

Хеге тръгна да носи храната на Йорген, а Матис се отправи към езерото.

На брега го налегнаха нови мисли — за очите, лежащи под камъка.

Дори да има пелена върху пелена и камък върху камък, тези очи никога не могат да се скрият.

Той се взираше в безбрежната и гладка водна повърхност. Помогни на Матис! — премина през главата му смътна мисъл.

Защо?

Той потръпна.

— Не, не — безсмислено промърмори и хвана греблата.

Олово в крилете, разсъждаваше той, и там над очите, камък върху камък.

Йорген не си тръгваше, а това си имаше и добри страни. Той печелеше доста в гората и плащаше добре на Хеге за стаята. Матис хем се радваше, хем не се радваше, някъде дълбоко в душата му се беше загнездило нещо неприятно и го гризеше. За всичко хубаво или лошо бе виновен самият той — та нали доведе дървосекача у дома. В неделя Матис напрегнато зачака дали Йорген ще слезе от тавана, за да прекара времето с тях, но той се задържа дълго в стаята си, а после тръгна към брега сам. Хеге не отиде с него, Матис през цялото време я наблюдаваше.

Днес пак беше неделя. Йорген както обикновено си седеше в стаята.

Матис се чувстваше като на тръни.

— Хеге! — плахо започна той. Искаше му се да разбере повече за нея и Йорген.

Но Хеге моментално го скастри:

— Омръзна ми това непрекъснато следене! — започна тя. По гласа ѝ личеше, че този път е бясна. — Не мога да направя и една крачка, без да ме дебнеш!

Думите ѝ прободоха Матис. Той ѝ е омръзнал? Хеге наистина каза, че ѝ е омръзнал.

Но тя веднага съжали за думите си, ставаше така винаги, когато му се сърдеше. Продължи малко по-ведро:

— Хайде да приемем, че не съм казала тези думи. Това не е вярно, не си ми омръзнал.

— Как да смятаме, че не си ги казала, като ги каза? — рече Матис неуверено.

Хеге застана пред него.

— И все пак понякога човек моли да забравят думите му. Нима с теб не се е случвало? Не исках да...

— Знам каква е причината — прекъсна я Матис рязко.

— Какво знаеш? Какво можеш да знаеш, когато няма нищо? — бързо попита Хеге. — Ти не си ми омръзнал.

Тя наистина е умна, помисли си Матис, но сега той беше по-умен от нея. Каза ѝ за Йорген и тя разбра, че не е успяла да го надхитри. Ненаправно беше размишлявал за това по цели дни на езерото. Ако ѝ е омръзнал, значи беше свързано с Йорген. Така повече не може да продължава, трябваше да се изяснят!

— Йорген, слез долу! — неочаквано извика той към таванската стая. Гласът му прозвуча високо и заплашително.

Хеге се притесни:

— Матис! Какво правиш?

— Слез долу, Йорген!

Хеге реши, че брат ѝ окончателно се е побъркал, и го сграбчи за ръката, за да го изведе от стаята. В същото време сърдито му шепнеше:

— Млъкни! Да не си се побъркал? Какво ще си помисли той за теб? Да излезем навън и да оставим Йорген на мира!

— Йорген!

— Не го слушай, това са глупости! — извика Хеге към таванската стая.

— Почакай, той слиза. — Матис се беше запънал и не искаше да излиза.

Йорген наистина слизаше по стълбата.

Хеге пусна Матис, затича се към стаята си и хлопна вратата след себе си.

— Какво става, Матис? — попита Йорген, влизайки. — Ето ме.

Беше облечен в празнични дрехи — стегнат мъж, умен дървосекач. Матис не отговори на въпроса му, той самият беше изумен от необмислената си постъпка.

— Що за глупости са това? — доста рязко попита Йорген и се приближи.

Всичко трябваше да се изясни веднъж завинаги.

— Ти повече не можеш да останеш тук — каза Матис и веднага го обля гореща вълна. Преди да успее да се опомни, думите вече бяха излетели от устата му. Мислено той много пъти ги бе произнасял.

— Така ли? И в какво съм се провинил? — попита Йорген. Той даже не беше сърдит, просто не можеше да разбере какво става.

— Не искам да заминеш със сестра ми! — избухна Матис.

Йорген се държеше, все едно нищо не е станало.

— Аз нямам намерение да заминавам със сестра ти. И изобщо нямам намерение да си тръгнавам оттук. Защо? Тъкмо се настаних.

Матис се оказа в задънена улица.

— Хеге вече не е същата като преди и причината за това си ти.

— Защо? Казвала ли ти е нещо?

— Хеге не е... — започна Матис и спря. Искаше да каже: Хеге вече не е добра. Но се изрази по друг начин: — Просто вече не е същата като преди.

Дървосекачът се разсмя.

Този смях подежда мигновено. Матис изпадна в ярост, мислите му престанаха да го слушат и преди да се опомни, викна в лицето на самоуверения мъж:

— Не се смей! Ти не знаеш онова, което знам аз! Какво знаеш ти за птицата, която идваше тук? Сигурно никога не си виждал такава прекрасна птица! А аз я видях! Беше тук. Заради Хеге. Аз познавам толкова добре Хеге. И после се появи ти!

Матис се изненада от собствената си смелост. Искаше думите му да смачкат Йорген и той никога повече да не посмее да се приближи до дома им.

Но не стана така.

— Да, после се появих аз — каза Йорген спокойно. — Между другото, къде е Хеге?

Матис посочи с глава към стаята й.

— Къде отиваш? — попита той уплашено, като видя, че Йорген се запъти натам.

— Почакай малко, Матис! Сега ще трябва добре да си поговорим.

С тези думи Йорген влезе вътре и избухването на Матис се оказа безполезно. От стаята се чу припрян говор и после излязоха двамата заедно — Йорген и Хеге. Йорген сякаш я защитаваше. Този път тя гледаше брат си плахо.

Йорген прегърна дребничката и закръглена Хеге и я поведе към Матис. Той зяпна от изумление. Сестра му се изчерви.

— Ние с Хеге сме добри приятели — каза Йорген. — И ти трябва да го знаеш.

Хеге не се съпротивляваше, стоеше покорно в прегръдката на Йорген — радостна и уплашена едновременно.

Матис с усилие попита:

— Сега вие истински влюбени ли сте?

Най-после Хеге вдигна поглед. През тези години тя толкова пъти бе поднасяла чинията с ядене на Матис, че сега имаше право да го гледа в очите.

— Да, Матис, ние се обичаме — потвърди тя. И лицето ѝ се озари от такава широка усмивка, каквато Матис никога не бе виждал на него.

После се усмихна по различен начин и му каза:

— Нали точно ти го доведе при мен. Помниш ли?

Матис не можеше да се примири с това. Изведнъж го обзе ужас: сега Хеге беше загубена за него!

— Вие кога станяхте истински влюбени? — безсилно, но в същото време настойчиво попита той.

— Когато беше онази вечер на езерото.

Матис видя как Хеге се разтапя в прегръдката на Йорген. Лицето ѝ бе неузнаваемо — нито умора, нито раздражение, нито униение. Матис беше зашеметен от случилото се; отначало дори се зарадва, но после съобрази: Хеге е изгубена за него.

Не, не!

Ти сам виждаш. Тя е изгубена.

— Но защо не ми каза нищо по-рано, Хеге! — попита той накрая.

— Исках първо да се убедя — отговори сестра му. — А междуременно ти сам се досети, защото си умен.

Той се обърка от тази похвала, с която Хеге искаше да го омилостиви. Нещо в него се преобърна и той попита, сякаш въпросът бе на живот и смърт:

— Ще заминеш ли с него оттук?

— Откъде ти хрумна?

— След като си се страхувала да ми кажеш!

— Не! — отговори Хеге решително. — Никъде няма да заминаваме. Тук имаме достатъчно място и за Йорген. Всичко ще си бъде както преди.

Матис не се осмеляваше да ѝ повярва, толкова неща бяха скрили от него.

— И защо ми трябваше да ставам лодкар! — искрено съжали той.

— Стига, стига — каза Хеге. — Нима е лошо по цял ден да плаваш из езерото?

— Никого не съм превозил с изключение на Йорген. По-добре изобщо да не се бях хващал!

Най-после в разговора се включи и мълчаливият Йорген.

— Може да превозиш още някого — обади се той.

Матис поклати глава.

— Кой знае, на езерото всичко може да се случи — продължи Йорген.

Матис смяташе, че има всички основания да бъде твърд и непреклонен:

— По-добре да не се бях хващал...

Не успя да довърши, защото Хеге се намеси, уплашена, че той може да обърка нещо. Приблужи се до него и направи нещо, което никога не бе правила, откакто Матис се помнеше: прегърна го толкова силно, че той усети ръцете ѝ около себе си. Лицето ѝ бе странно. И после каза:

— Бог да те благослови, Матис, затова, че стана лодкар!

И веднага срамежливо го пусна и се върна при Йорген.

Матис се запита: защо тогава толкова ми се сърди, щом двамата с Йорген се обичат? Да я попитам ли? Не.

— Всички влюбени са различни — каза той вместо това, все пак докосвайки се до темата.

Те го погледнаха. И двамата бяха нащрек. Нима онова, което казах, този път се оказа прекалено умно за тях, зачуди се Матис.

Хеге попита:

— Какво искаш да кажеш?

— Че вече съм виждал влюбени — отговори той. — Само това. Лятото разсаждах ряпа заедно с едни влюбени и те през цялото време се щипеха по краката един друг.

Хеге и Йорген се развеселиха. Вече не бяха нащрек.

— Те са били млади — каза Хеге. — Само младите влюбени се щипят един друг.

Йорген мълчеше.

— Те бяха мили, през цялото време — рече Матис.

— Така и трябва да бъде — отговори Хеге.

— А защо тогава ти ми беше толкова сърдита?

Той изпусна тези думи неволно, в отговор на онова, което каза Хеге. Не можеше да върне думите си обратно. Между другото, добре че ги каза.

Хеге смутено запремигва. После сякаш се опита да се защити, махвайки във въздуха.

— Сърдита? Аз? Няма такова нещо.

Това изобщо не беше отговор, Матис виждаше, че я е притиснал до стената. И каза, докато силата още бе на негова страна:

— Ще отида при лодката си. Трябва хубаво да помисля над всичко това!

— Добре — съгласи се Хеге.

Той веднага тръгна.

На брега се спря, помисли и започна бързо да се изкачва обратно към къщата, но после пак се спусна надолу.

Бекасе, ти, птицо моя, каза той на себе си.

Матис не спусна лодката в реката, а седна до нея на брега, вдишвайки приятния мирис на смола. Но вече я гледаше с неприязън: кой беше по-виновен за историята с Йорген — той самият или лодката? Нито той, нито лодката можеха самостоятелно да преведат Йорген през езерото.

Първата промяна след важното съобщение бе, че Хеге вече открито започна да ходи при Йорген, когато той си почиваше след работа. Матис виждаше колко весела и щастлива беше. Помисли си, че и той трябва да бъде весел и щастлив, но не можеше, изпитваше страх.

Веднъж се осмели да попита:

— И какво ще правите сега? Тук ли ще останете?

— Още не сме решили — отговори Хеге. — Засега всичко ще си остане постарому.

— А кога ще решите!

— Ще видим. Само се успокой.

Нима тя не разбираше колко много се страхуваше Матис? Какво щеше да прави той, ако тя замине и вече не е край него? Беше свикнал да живее единствено с нея, да бъде на една ръка разстояние от Хеге.

— Онази птица, която... — започна той, но не успя да продължи.

— Която убиха? Какво за нея?

— Не са я убили, просто сега има куршум в тялото си.

— Матис, недей да мислиш повече за тези птици, остави ги на мира — каза тя безгрижно, сякаш всеки момент щеше да запее „тра-ла-ла“. Но не го направи, защото очите на Матис я спряха.

— Не мога да те разбера — заяви той сериозно.

Нямаше никакво „тра-ла-ла“. Тонът ѝ беше повелителен:

— Трябва да пораснеш, Матис! Започни да разсъждаваш като голям мъж!

— За кое? — попита той напрегнато.

— Помисли малко и за другите. Така правят порасналите мъже.

— За кои други? — безпомощно попита той.

Хеге потръпна и не отговори нищо.

Матис отиде на езерото. Сигурно най-после някой ще ме повика, мислеше си той. Ако не това, то нещо друго непременно трябва да се случи.

Бъди голям мъж, каза Хеге. Преди не използваше такива думи.

Матис се зае да поправа лодката. Всеки ден донасяше парцали и лентички плат, с които да запушва дупките. Новата лодка сега се намираше в толкова далечното бъдеще, че накрая се скри от поглед.

Да бъде голям мъж?

Матис объркан размишляваше над това изискване.

От щастие на Хеге ѝ се беше замаяла главата и тя сама не знаеше какво говори, това бе причината.

Матис тъкмо се канеше да бутне лодката във водата, когато чу далечен тътен.

Буря.

Тъмен облак изскочи зад хълмовете. И веднага някъде проехтя гръм.

Е, остава ми само едно, каза си Матис. По време на буря не съм длъжен да превозвам никого, за щастие не съм длъжен.

Той завърза лодката си с още едно въже, в случай че излезе силен вятър, прибра греблата и без да мисли за нищо друго, се затича към обичайното си скривалище. Сякаш бурята го освобождаваше от всички задължения. Докато се изкачваше към дома, го застигнаха думите на Хеге: „Бъди голям мъж!“ Той се спря и ги повтори няколко пъти.

Матис видя отдалеч как Йорген влиза в къщата. Да не би нещо да се е наранил в гората? Не, не изглеждаше така. Очевидно изобщо не бе ходил там и през целия ден беше стоял вкъщи при Хеге.

Вече нищо не мога да разбера, помисли си Матис. Йорген не ходи в гората, Хеге не плете жилетки. Скоро вкъщи аз ще остана единственият работещ.

Загърмя по-силно и той ускори крачка. Дали да не отиде при Йорген и Хеге, да изчака бурята с тях и да им покаже, че е истински мъж?

Не, страх ме е, откровено си призна Матис. И се запъти направо към изпитаното си убежище. Бурята днес беше може би малко по-слаба от предишния път, но достатъчно силна да парализира тялото му. Той влезе в тоалетната, залости вратата и запуши уши.

И все пак бурята беше силна. Навън гърмеше и отново се чу отвратителният съскащ звук. Матис целият се сви. В този момент не си и помисляше да се прави на мъж, положението бе прекалено сериозно.

Но този път той не беше в безопасност и тук. Нито тътенът от гръмотевиците, нито шумът в ушите, затиснати от пръстите му, можеха да заглушат гласа на Йорген, който се чуваше точно зад стената. Заповеднически глас:

— Матис! Излез навън!

Навън? Да не се е побъркал? — помисли си Матис и дори не помръдна, само погледна дали кукичката на вратата е сложена.

— Излизай, Матис! — изкомандва гласът отвън.

На Матис му мина през ума, че неотдавна той по същия начин беше заповядал на Йорген да слезе от тавана. Йорген викаше зад вратата:

— Излез или аз ще те *измъкна* навън! Хайде, Матис, излез!

Какво беше това? Матис не се страхуваше от Йорген. Но думите „ще те измъкна навън“ правеха невъзможно оставането му тук. И макар да гърмеше така, че лицето на Матис пребледня и краката му омекнаха, той се застави да излезе — иначе у него нямаше да остане капка достойнство. Точно защото отвън стоеше Йорген.

— Идвам! — извика Матис през вратата.

Той вдигна кукичката, отвори вратата и в същия момент беше заслепен от светкавица. Тя сякаш премина през него, но Матис все пак прекрачи прага и стъпи в тревата. Тътенът проехтя точно над главата му. Дъждът още не бе започнал.

Той не разбираше къде се намира, но точно пред него стоеше Йорген. Ослепелите от светкавицата очи на Матис не виждаха почти нищо, Йорген беше като в мъгла, а там по-нататък, на верандата, различи Хеге. Стори му се, че маха с ръка на Йорген да остави Матис на мира.

— Тук съм! — обади се Матис и тръгна напред. Не усещаше краката си.

Вървеше право към Йорген, който леко се дръпна встрани.

Отново проблесна светкавица.

— Какво искаш от мен, Йорген?

Йорген чакаше мълчаливо и без да помръдва.

Матис вървеше през светкавиците и гръмотевиците, не се отпусна като чувал, не запуши уши с пръсти, държеше очите си широко отворени и вървеше право към Йорген, който искаше нещо от него... и сега щеше да види!

Вече бе близко и неподвижният Йорген го посрещна.

— Това беше добре — каза той само.

Но Матис почувства, че тези думи бяха казани многозначително. С уважение.

Той целият трепереше, но краката продължаваха да го носят. Погледна Йорген и не можа да определи какво изпитва по-силно към него: симпатия или страх.

— Е? — каза Матис възбудено. — Какво искаш от мен?

— Ела и седни вътре с нас! Само това — отговори Йорген. — Смятам, че тази постройка не е достойно място за теб.

Матис бе обзет от гняв, но не смееше да го прояви в такова време. Олюлявайки се, тръгна след Йорген. Сърцето му биеше бясно. Бурята започна да утихва, най-страшното вече беше минало.

Хеге още стоеше до отворената врата — личеше си, че се безпокои за Матис.

— Пусни ни да минем — каза й Йорген. — Не виждаш ли, че ни пречиш?

Хеге кимна, не знаеше какво да каже. Тя ги последва вътре. Сега и тримата бяха там. Матис безпомощно гледаше Йорген и Хеге — силните и умните. Не можеше да седи тук с тях, просто не беше в състояние — след преживяното напрежение бе останал без сили. Под отслабващия тътен Матис се добра до дивана си, легна и затвори очи от изтощение. Той вече беше далеч.

След тази случка Матис очакваше какво още ще направи Йорген. Какво още ще поиска от него. От такива хора като Йорген можеше да се очаква всичко.

Дълбоко в душата си му беше благодарен за онова, което се случи по време на бурята. Макар и за кратко Матис се бе държал като истински мъж. А иначе си беше също толкова безпомощен както преди и го измъчваха мрачни предчувствия. Виждаше колко добре се чувстват Хега и Йорген заедно. Как Хега сияе, когато Йорген се връща от гората. Множество малки неуловими знаци му показваха, че тя вече е далеч от предишния живот и от брат си.

Какво ще стане с мен?

Той ги наблюдаваше внимателно.

Мислят ли, че мога да се оправям сам?

Сигурно изобщо не мислят за това.

Веднъж Матис попита Хега направо:

— Защо Йорген ме накара да изляза по време на бурята?

— Искаше да види дали ще можеш да издържиш — отговори Хега. — Оказа се, че можеш да издържиш повече, отколкото предполагаме.

При тези думи го втресе. Какво да издържи? Радваше се, че не се изложи. Но това бе едва началото между него и Йорген.

Изпълнен с тревога и мрачни предчувствия, той гребеше из езерото. Нямаше желаещи за превоз, само от време на време минаваше някоя моторница, отиваща към западния бряг. Никой не се нуждаеше от услугите на Матис.

Само едно хубаво нещо научих от Йорген — как да се държа с момичетата, помисли си Матис. Много неща не ги знаех. Цяло чудо е, че не се изложих тогава пред Ана и Ингер.

Тези благословени имена бяха запечатани в съзнанието му. Винаги. Той седеше прегърбен в лодката и бавно движеше греблата.

Скоро Матис отново отвори дума за бъдещето.

— Е, вече решихте ли нещо? — почти враждебно попита той Хеге. И без това беше ясно какво са решили.

— Не — отговори Хеге безгрижно, — нищо не сме решили. И така ни е добре. Ти също недей да мислиш за това.

Той не можеше да я познае, струваше му се напълно отнесена. Когато стоеше близо до нея и виждаше как прелива от радост, Матис сякаш споделяше тази нейна радост, държеше се весело и дръзко, почти предизвикателно.

— Можете да ми кажете всичко направо — заяви Матис веднъж.

— Какво да ти кажем?

— Аз ще издържа всичко — каза той загадъчно, а дълбоко в себе си изпитваше парещ страх.

Хеге подозрително го изгледа — не беше сляпа. После пак се затвори в щастието си и понечи да излезе.

— Помниш ли как беше *преди*? — започна той, но сам се прекъсна и излезе. Врълетяха го прекалено много спомени.

Една сутрин Йорген се приближи към Матис, като явно имаше някаква задача за него. Матис се сепна: очакваше го ново изпитание, този път сигурно Йорген бе измислил нещо по-сериозно. Беше хладна септемврийска сутрин, над езерото се носеха облаци от мъгла, а между тях се прокрадваше синьото небе.

Йорген както обикновено се готвеше да ходи в гората, но преди това отиде при Матис и му каза:

— Ще дойдеш с мен, ще сечем дървета заедно.

— Трябва да отида на езерото — кратко отговори Матис.

— През есента няма кого да превозваш — възрази Йорген. — Днес ще дойдеш с мен в гората.

Това прозвуча почти като заповед, Йорген вече разговаряше с Матис само по *този* начин.

— Трябва ли да ходя с Йорген в гората? — попита Матис Хеге.

— Разбира се, отиди. Ако не можеш да сечеш, той ще те научи. Сега ще ти приготвя храна за там.

Матис стоеше объркан.

За храната вече не му се налагаше да се тревожи. Благодарение на дървосекача вече имаха много ядене, не както преди. Матис не се възпротиви, но не беше и радостен.

— Добре! — каза Йорген, когато всичко беше готово.

— Защо трябва да идвам с теб в гората?

— За да се научиш да сечеш дървета.

Това му напомни за заплахата да го изкарат навън по време на бурята. И то тъкмо сега, когато нещата с превоза бяха потръгнали и си имаше постоянна работа, с която се справяше.

За да стигнат до сечището, трябваше да минат през селото. Хората видяха как Матис в пълно снаряжение върви заедно с дървосекача. Беше му приятно, макар в този момент това да не означаваше за него толкова много, колкото през пролетта. Промените, които настъпиха през лятото, не бяха шега работа.

Матис се засмя.

— Какво има? — попита Йорген с по-мек тон.

— Нищо, просто си спомних как през пролетта не знаех да плевя ряпа.

— Хм... — каза Йорген, който нищо не разбра, нали не беше местен.

Матис забеляза това.

— Островът — уточни той.

— Не знам какво трябва да значи това — честно си призна Йорген.

— Така и трябва да бъде — заяви Матис.

Не даде никакви обяснения повече.

Стигнаха до сечището. Изглеждаше така, сякаш Йорген бе вилнял наоколо като турчин: по цялата поляна бяха разхвърлени дървени трупи. Матис се почувства почти унижен, когато го накараха да свали кората на едно отсечено дърво. Самият Йорген сечеше дървета малко по-надалеч.

Матис се стараеше с всички сили, но това не беше като гребането: тук мислите му се смесваха и му пречеха да работи.

Дървото на Матис изглеждаше така, сякаш го бяха гризали мишки. А там, където работеше Йорген, падаха стволове, летяха клони, земята трепереше.

Матис се изпоти. Най-накрая съобщи, че дървото е готово.

Йорген дойде при него. Изсумтя. Но не показва недоволство. Макар че за един секач това дърво изглеждаше безобразно.

— Почини си сега — каза той, — а аз ще пооправя малко тук.

Матис седна. В ръцете на Йорген длетото се плъзгаше от край до край по дървото. Една натрапчива като жужене на муха мисъл преследваше Матис: какво правя тук?

— Какво правя тук? — попита той на глас.

— Учиш се — отговори Йорген.

— Но защо?

— Да си дървосекач, не е никак лошо.

Йорген не пожела да му обяснява нищо повече. Матис си помисли: сигурно е така, защото искат да заминат.

— Ти и в бурята ме извика навън.

— Да. И се справи добре. Сега нека да хапнем малко и да си починем.

Той подаде храната на Матис.

— Аз не за това...

— Знам, яж. Не мисля, че си преяждал кой знае колко през живота си.

Бе знак за някакво мълчаливо приятелство от страна на Йорген, но Матис не беше склонен да го приеме.

— Ти нещо целиш, като ме докара тук!

Йорген бавно дъвчеше.

— Във всеки случай нямам лоши намерения — рече той. — Можеш да не се съмняваш, Матис.

Излапа цял резен хляб, преди да каже още нещо.

— Не можем да решим какво да правим — неочаквано проговори той и погледна Матис право в очите.

— С мен ли? — попита Матис с изненадваща прозорливост.

— Да.

Силният дървосекач ядеше храната, която му бе приготвила Хеге, и лицето му беше ведро. От една страна, Матис не се страхуваше от него, но от друга — трепереше от ужас пред неизвестното, което този мъж знаеше, а не искаше да му разкрие.

— После ще поговорим за това — каза Йорген. — А сега трябва да се научиш да сечеш с брадва. Тогаваш ще можеш да печелиш пари и да станеш самостоятелен.

— Аз и така съм самостоятелен! — извика Матис.

— Да, но все пак е по-добре, когато човек се справя без чужда помощ — вметна Йорген със свойствената за него добронамерена хапливост.

През всичките тези дни Матис беше нащрек и сега веднага разбра: щяха да го изоставят.

— Не искам да се уча! — заяви той.

— Трябва! — каза Йорген със същия тон, с който заповяда на Матис да излезе в бурята.

Матис беше принуден да се подчини. Но изведнъж му хрумна една мисъл, за която веднага се хвана. Ни в клин, ни в ръкав попита:

— Може ли да си отида вкъщи?

Йорген, който вече се беше обърнал, само повдигна рамене, но за Матис това бе достатъчно.

Беше въодушевен от плана си, бе блестящ план.

— Сега ти си глупавият! — рече той на Йорген.

И избяга.

Хеге видя брат си да тича към къщи. Пусна каквото държеше в ръце и се спусна към него по стълбите, през оградата, през поляната.

— Да не се е наранил?

— Кой?

— *Как кой?*

— Не, сече там така, че хвърчат трески.

— Слава богу, че всичко е наред. — Лицето на Хеге грейна. — Ти така тичаше, че се уплаших да не се е случило нещо. Запомни, Матис, не трябва никога да тичаш така от сечището, защото хората, които те видят, ще си помислят, че се е случило нещастие.

— Забравих за това — тихо каза Матис. — Мислех си за съвсем друго.

— Какво има тогава? Нещо с теб ли?

— Не, нищо. Не мога да ти го кажа *предварително*.

Матис чувстваше как всичко се обърква.

— Дотичах вкъщи, защото трябва да поговоря с теб и исках да те видя.

Хеге изфуча:

— Да ме види! И как ти хрумна? Уф, ама че ме уплаши! Помислих си, че е пострадал.

Това бе неподходящо начало за Матис и неговия блестящ план. Как можа така глупаво да долети вкъщи, надявайки се да си върне благоразположението на Хеге, докато Йорген работи в гората? Там му се стори, че това е изход. А сега? Не, Хеге толкова обича Йорген, че е на седмото небе само защото не е пострадал.

И все пак, докато стояха до оградата, Хеге несъзнателно сама помогна на Матис да се опита да осъществи плана си. Той се беше запъхтял от тичането и Хеге в радостта си го прегърна и го накара да седне до нея върху една купчина пръст.

— Седни и си почини! — весело каза тя. — Целият си изпотен от тичането.

Седяха един до друг, сякаш бяха сами на света, както едно време. Пред Матис проблесна изходът — той разбра какво трябва да направи.

Първо се усмихна на Хеге.

И тя весело му се усмихна.

После ѝ кимна.

Тя също кимна в отговор.

Като че ли играеха стара игра, която бяха забравили и сега си припомнях.

Но Матис вече не беше толкова наивен, както си мислеше тя. Имаше си план.

— Седим си ние с теб тук — започна той.

Хеге кимна. Матис продължи:

— Ние и преди сме седели върху купчина пръст.

— Да — включи се и Хеге. — Беше съвсем неотдавна.

Той се засмя, всичко вървеше както трябва. Сега трябваше внимателно да си върне Хеге обратно от Йорген.

— Няма нищо по-хубаво от това, да седя до теб върху купчина пръст.

Хеге учудено го погледна и Матис побърза да добави:

— Мисля, че човек трябва по-често да седи върху купчина пръст.

— Нима?

— А ти какво мислиш?

Тя отговори:

— Ами седи си, никой не ти пречи.

Той забеляза, че тя го отделя от себе си. Беше късно за отстъпление и трябваше да говори направо:

— А ти ще седиш ли с мен?

— Аз ли? — попита Хеге и погледът ѝ така неспокойно блуждаеше, че на Матис му стана зле.

— Но защо?

— Ти знаеш с кого седя аз — отговори Хеге.

Как просто го каза и с това превърна плана му в нищо. От него не остана абсолютно нищо. Решителността и съобразителността на

Матис изтекоха като вода през сито. Беше загубил, преди още да успее да започне.

— Само това имах да ти казвам, друго няма — тъжно промълви той и стана. Хеге мълчеше, дори не се обърна към него. Матис добави:

— Странно, че купчинката не помогна, а аз си мислех, че ще успея да те върна при мен, преди Йорген да се е прибрал.

Хеге все още седеше на меката купчинка. Най-после и тя стана.

— Ох, и аз самата не знам... — каза объркана.

— Кое?

— Мислиш ли, че не си говорим за теб?

— Говорите, знам — бързо отвърна Матис.

— Ще направим всичко, което можем — рече Хеге. — Надявам се, че го разбираш, нали?

Матис почти не чу думите ѝ. Само видя, че мина през портата и влезе вътре. Него го занимаваше друго нещо: блестящата мисъл. Всъщност какво са блестящите мисли? Нищо. Появяваш се с нея, но щом умните отворят уста — и тя пада на земята като боклук. Хеге каза едва няколко думи и той пропадна, а планът му се разсипа на части.

Ще направим всичко, което можем, му каза. Тя нищо не разбираше!

С превоза през езерото беше приключено. Нямаше начин да не се подчини на волята на Йорген. Всяка сутрин той вземаше Матис със себе си на сечището.

— Трябва да се научиш — твърдеше. Не говореше много и беше безполезно да се спори с него. Матис си мърмореше под носа, но тръгваше.

Веднъж като се прибра у дома изтощен след невъзможно тежък ден, Хеге му сервира нещо ново.

— Трябва да преминеш през това училище — каза тя.

Нямаше смисъл да ѝ обяснява, че когато е в лодката, мислите му се спускат право към греблата като лъчи, но се оплитат, щом хване брадвата или длетото — Хеге беше като сляпа.

В гората Йорген беше добър с него, не можеше да го отрече. Търсеше за Матис по-тънки дървета, а после му помагаше да ги сече. Матис не напредваше особено, искаше само едно — да поговорят за Хеге.

Най-накрая веднъж му се отдаде случай, докато пиеха кафе. Матис беше уморен, макар да не бе свършил почти нищо. Лежаха на земята със затворени очи, подпрели глави на един камък.

Ето, сега е моментът.

Напред към бурята! — помисли си Матис, сякаш сам си даваше кураж. Надигна се леко. Йорген веднага отвори очи, беше нащрек.

— Ще полежим още малко, Матис.

— Не, трябва да поговоря с теб! — започна Матис със заплашителен тон, както подобаваше в случая.

— Казвай тогава.

— Ти сигурно виждаш, че с всеки ден работя все по-лошо?

Истина беше. Матис действително се справяше по-зле, отколкото в началото. Йорген виждаше всичко това и му бе неприятно да го чуе от самия Матис.

— Просто не мога да разбера що за човек си! — сега гласът на Йорген беше зъл.

Точно този глас придаде смелост на Матис:

— Ами *ти* що за човек си? Който ми отне Хеге! Що за човек си ти тогава?

Йорген се смути.

— Така се получи — каза само.

И двамата мълчаха. Хеге стоеше между тях и не вземаше ничия страна.

Но ето че Йорген пак се обади:

— Не можеш ли да помислиш малко и за Хеге? Не можеш ли поне малко да се зарадваш за *това*, което се случи? Да не мислиш, че преди й е било лесно?

Матис загуби дар слово, беше поразен, не можеше така бързо да погледне нещата от другата им страна. Йорген имаше право, но... Седеше неподвижно и приличаше на птица, която безпомощно маха с криле. Светът беше пълен с някаква сила, която внезапно се появява и задушаваше човека. И тази сила бяха не само Хеге, Йорген и другите умни — не. Тя бе така безжалостна и неумолима, че застави Матис сам, със собствената си лодка да пренесе собственото си нещастие и да го покани у дома си. Какво можеше да направи сега?

— Хайде да не говорим повече за това — предложи Йорген, тъй като Матис мълчеше.

— Аз току-що си мислех лоши работи за теб — злобно заяви Матис.

— Хм — отвърна Йорген. — Това няма да ти помогне.

— А кое тогава ще помогне!

— Повече няма да говорим по този въпрос — настоя Йорген твърдо. — Всичко ще си остане както си е.

— Добре — каза Матис. Лошите мисли още се въртяха в главата му, но той каза „добре“ и се подчини. И отново легна на земята.

Двамата си почиваха, давайки отдых на гърбовете си. Йорген държеше в ръка някаква клечка и замислено удряше с нея по червените мухоморки, растящи наоколо. Мястото, където лежах, беше осеяно с изпокършени клони и клечки, наоколо стърчаха пънове и растяха гъби. Йорген изведнъж заговори за красивата гъба, искаше му се да смени темата на разговор:

— Виж, Матис! Ако човек изяде такава гъба — край с него.

От удара на Йорген пурпурната гъба се разцепи на две. Отвътре беше сочна и бяла, скрила в себе си отрова и смърт.

Матис потръпна, но остана да лежи, без да откъсва поглед от гъбата.

— Наистина ли?

— Да, мухоморката е страшна гъба — каза Йорген. — Едно време са варили от нея супа и са я давали на хора, които искали да лишат от разсъдък и да погубят.

Матис не можеше да откъсне очи от гъбата, обзет от странно и опасно желание, над което нямаше власт. От мухоморката към него протичаха вълни, които намираха уязвимите му места, загнездваха се в тях и го подчиняваха.

— Наистина ли? — повтори той.

— Да, гледай да не ядеш от тях, че после никой не може да ти помогне.

— Не говори така — каза Матис, но приличаше по-скоро на мърморене. Гледаше гъбата като омагьосан, после крадешком погледна Йорген... Изведнъж видя спасение от сполетялата го беда: трябва да изям една гъба! Ще изям една гъба! Ще я изям!

И протегна ръка, за да си набави парче отрова.

— Престани! — възкликна Йорген. — Наистина е опасна. Ти какво...

Късно. Матис се оказа по-бърз, отчупи парче от гъбата с пурпурната шапка и го пъкна в устата си. И с усилие го преглътна, без дори да почувства вкуса. Стори му се, че през гърлото му премина огън, макар че в действителност нямаше нищо такова. Но скоро след това се появи леко парене — все пак не беше обикновена храна — и Матис издаде рязко кратко стенание, неприятно и приличащо на лай.

— Идиот! Защо го направи?! — извика Йорген.

Наистина се беше ядосал.

— Трябва да я повърнеш! — изкомандва той. — Пъкни пръст в устата си!

— Късно е — каза Матис глухо, цялото му тяло бе сковано от страх и очакване.

— Голямо парче ли беше? Отговаряй! Ти какво, да не онемя?

Йорген беше бесен.

Матис затвори очи в очакване на лудостта. Беше уплашен, струваше му се, че гърлото му гори. Скоро целият ще изгоря! — мина му през ума. Трябва да побързам!

Не изпускаше Йорген от очи. С бродеща из стомаха си мухоморка Матис следеше движенията му, а дърварят изглеждаше готов на всичко.

Йорген беше ядосан и разтревожен: кой знае колко гъба бе успял да нагълта Матис, може би наистина бе опасно? Той грабна черния походен чайник, който стоеше върху изгасналото огнище, разтръска го, наля чаша силно горско кафе и я протегна към Матис.

— На! Пий!

— Защо? — попита Матис с презрение и бутна чашата така, че кафето се разплиска. Собственият му бунт го изплаши и същевременно го изпълни с гордост. Не е важно какво иска Йорген! Взе и изяде мухоморката! Ще му покаже той на тоя Йорген! Обзет от безумие, Матис замахна.

Лицето на Йорген сякаш се вкамени, той пусна чашата и успя да хване Матис за китката — ударът не се получи. Ръката на Матис омекна в хватката на дървосекача.

— Ти *наистина* ли откачи?

Матис въртеше очи.

— Пусни ме!

Йорген го пусна, но не защото послуша Матис. Вдигна чашата и загреба вода от течащия наблизо ручей.

— Пий! Пий веднага! А после бръкни с пръст в гърлото си, за да повърнеш!

— Не искам, така ми е добре! — с чужд глас отговори Матис.

Струваше му се, че вътре в него всичко изгаря. И не искаше да гаси този огън — трябваше да подчини Йорген! Матис усещаше как умът и силата в него бързо нарастват.

Йорген смени тактиката.

— Както искаш — каза той. — Всъщност нищо страшно няма да се случи, едно парче гъба няма да те убие. Твърде недостатъчно е. Седни и се дръж като човек.

— Моля? — хрипливо попита Матис.

Но се подчини, колкото и да бе странно. Седна и даже пийна малко вода. Като в сън. Сега *беше* различен. Искаше да бъде различен.

Изяде отровната гъба.

Усещаше главата и тялото си като чужди, бяха станали непривично леки. Матис сякаш летеше. Струваше му се, че се намира едновременно на много места. Носеше се над гората, ей така, без усилие. Първото, което му дойде наум, бе, разбира се, кръженето на бекаса.

— Ти също седни, Йорген! — каза той с широко отворени очи. — Ще ти разкажа за горския бекас, който получи куршум в крилото и сега лежи под камък. Защо стана така?

— Що за глупости има в главата ти! — изръмжа Йорген. — Да не халюцинираш? Най-добре си върви вкъщи.

— Седни, ти казвам! — Матис беше като обезумял. — Сега аз ти заповядвам. Трябваше да настъпи и такъв ден! Разбра ли?

Йорген търпеливо седна.

— Е, слушам те.

— Хеге сигурно вече ти е разказала за бекаса? — строго попита Матис.

— Говорили сме си за толкова много работи, но за такова нещо не се сещам да ми е разказвала.

Матис го погледна недоверчиво.

— Нима тя има по-важни неща за разказване от кръженето на моя бекас?

— Вероятно.

— И не ти каза, че бекаса го убиха?

— Май спомена нещо такова, не си спомням добре. И какво толкова му беше особеното на този бекас?

В своето мухоморно опиянение Матис се втренчи в Йорген с безумен поглед.

— Бяхме аз и бекасът, разбираш ли? А сега той лежи под камък — но това не е важно, защото сякаш още лети над дома ни. Сякаш, разбираш ли? Ние с него сякаш сме едно. Сякаш летим. И винаги ще летим! Нека само се опитат... — той се спря уплашено.

— Ти и бекасът. Разбирам. Ти и бекасът — внимателно повтаряше Йорген и целият бе нащрек.

— Защо го казваш така! — рязко го прекъсна Матис, който смяташе, че вътрешно се е преобразил изцяло. В него като че ли през цялото време гореше гигантски огън. — Сега само ти и Хеге сте вътре, не разбираш ли? — продължи той. — Това не е хубаво, да знаеш! Излиза, че няма никаква разлика кой лежи под камъка и кой не лежи!

— Да — каза Йорген.

— Какво да?

— Не — смутено отговори Йорген.

Матис втренчено го гледаше.

— Йорген, може ли да те попитам нещо, за което преди ме беше страх да питам?

Йорген кимна в знак на съгласие.

— Аз и бекасът сякаш сме едно! Това е. Нищо ли не разбираш?

Йорген поклати глава.

Матис слепешком вървеше по непознати пътища. Усети нечие присъствие. Какво беше това? Появи се — и толкова. Там в нощта. Огън. Гибел. Очите му горяха, погледна Йорген и той моментално изгоря. Получи си заслуженото.

Глупости. Изядох мухоморка, от това ще да е. Но със страшните си очи *искам* да гледам Йорген. Нека... Аз гледам...

В този момент неочаквано се спусна черна сянка и обви дърваря. И това са глупости — всичко е заради гъбата, която е в корема ми. Аз не умирам. *Йорген* трябва да умре!

Матис се нахвърли върху Йорген. Вкопчи се в него с мъртва хватка, като хищник.

— Ти какво, да ме убиеш ли си решил? — хладнокръвно и спокойно попита Йорген и мъртвата хватка се превърна в нищо. Справи се с Матис като с дете. — Стига глупости, дръж се като нормален човек.

Той грабна Матис и го понесе към потока. Там наплиска с вода разкривеното му лице. Отначало Матис се съпротивляваше, но студената есенна вода угаси пожара в него, той притихна и сякаш се опомни. Тогава се строполи като чувал на земята и застана от срам и разкаяние:

— Не исках да те убивам!

— О, *това* не е хич лесно — каза Йорген.

— А Хеге къде е? Няма ли я вече?

Йорген потръпна.

— Замълчи! Какви ги говориш? Престани най-сетне, всичко това са глупости, разбра ли!

Сякаш говореше брадвата на Йорген, а не той — толкова остро и сурово прозвучаха тези думи.

Матис постепенно идваше на себе си.

— Какво направих?

— Привиждаха ти се разни неща. Изяде една гъба и се държа като идиот.

— Това няма значение, важното е, че си жив! — каза Матис с внезапно обзела го радост.

Йорген се смути:

— Хайде, стига...

Сега Матис отиде в друга крайност, все едно изпадна в ново опиянение, замисли се за приятни неща и му се прииска да разкаже за тях, като благодарност за това, че Йорген е жив, а не убит в резултат на мухоморното безумие.

— Ана и Ингер — каза той с най-искрена признателност и поднесе техните имена на Йорген като скъп дар. — Ти чувал ли си поне малко за *тях*?

Йорген не отговори, чакаше.

— Разказвал ли съм ти за тях преди, Йорген?

— Не. Кой са те?

— Момичета — гордо отговори Матис.

— Това ми е ясно.

— Гребях с тях в една лодка. През лятото. Бяхме на един скалист остров. Цялото село видя как спряхме на кея пред магазина.

— Подходящо място — отбеляза Йорген.

Матис удивено запремигва — Йорген попадна в целта! Той знаеше какво е важно за един мъж.

После попита:

— Йорген, може ли да ти задам един въпрос?

— Вече ми зададе. Само дето аз нищо не разбрах. Но нищо, питай.

— Знаеш ли кое ми е интересно? — започна Матис, нарочно провлачвайки думите. — Ти мислиш ли си за момичета по средата на седмицата?

Това бе съвсем неочаквано, но Йорген отговори, без да мигне:

— Мисля си.

— Наистина ли?

— Честна дума.

— Виж ти! — Матис въздъхна с облекчение. — Странно — продължи той след малко и вдигна очи. Вече не искаше да убива Йорген.

— Кое е странно?

— Ами... *всичко*.

— Хайде, стига сме се разхлаждали — изведнъж реши Йорген и с жар се залови за работа.

Матис бе обзет от странна смесица от радост и страх от самия себе си. Смачка с крак остатъците от гъбата. И весело се засмя. Привидяха ми се разни работи, повтори той думите на строгия си началник.

Тази случка остави дълбока следа в съзнанието на Матис. Първоначалната радост отмина, но остана страхът, който не искаше да си ходи.

За малко не убих Йорген — как е възможно да съм такъв?

Или всичко беше заради мухоморката?

Няколко дни Матис ходи по петите на Хеге в очакване да чуе от нея заслужените думи на упрек. Хеге не казваше нищо и накрая се наложи той сам да започне разговор:

— Йорген нищо ли не ти е казал?

— За кое?

— За мен и за него, и изобщо за гората. И за гъбата.

— Не, а трябваше ли?

— Не.

— Случило ли се е нещо? — попита Хеге.

— Не, нищо, сама виждаш.

Матис се отдалечи. Йорген го беше удивил.

На другия ден Йорген отново повика Матис на сечището.

— Не искам повече да ходя там!

Отговорът му прозвуча толкова уплашено, че Йорген не настоя. Присъствието на Матис в гората само му пречеше, така че дори се зарадва.

Матис седеше на дивана си и гледаше в една точка. Хеге неспокойно се въртеше край него. Вече беше разпитала Йорген и знаеше за случилото се. Приблужи се и каза внимателно:

— Трябва пак да започнеш да превозваш на езерото, Матис.

— Не знам.

— Но нали толкова ти харесваше!

— Може сега да не ми хареса.

— Глупости.

Хеге се зае с работата си. Сега имаше много повече задължения отпреди, все свързани с любимия ѝ. Тя цялата цъфтеше, сръчните ѝ ръце поддържаха реда в къщата. Матис беше забелязал всички тези промени, които настъпиха у нея. И те ежедневно предизвикваха у него един и същи въпрос:

Какво ще стане с мен?

Не започна да ходи на езерото веднага. Нещо се бе променило. Веднъж, шляейки се безцелно край къщата, Матис потръпна, защото видя нещо искрящочервено край оградата. Беше голяма мухоморка, тайнствена и страшна. Тя растеше близо до оградата, сякаш надничаше в двора и вътре в самия Матис.

Не, не, помисли си той уплашено и се подготви за оказване на съпротива. Трябва да я унищожа, преди тя да ме погуби.

Отиде при гъбата и я ритна. Във въздуха избухна червено-бял взрив.

Но скоро Матис откри още една, този път от другата страна на оградата, вътре в двора. Беше още по-красива от предишната. Тази не я ритна. Обля го горещина и той се отдръпна. Сега знаеше, че наоколо е пълно с мухоморки — и край оградата, и по поляната, и в гората.

Сякаш домът им бе обграден от отровен кръг.

Дали е било така и преди? По-рано не го беше забелязвал. Откъде се взеха тези мухоморки? Може би растяха под погледа на човек?

Може би Йорген ще умре в този кръг, помисли си Матис. Той отвсякъде е обграден от отрова!

Не, не! Аз не искам това!

Но тази мисъл отново припълзя, сякаш беше змия.

Какво да правя? — ужасено се запита Матис, без да е в състояние да се помръдне.

Трябва да направя нещо. Иначе скоро пак ще се нахвърля върху него.

Всичко приключи както обикновено: той се обърна към умните. И както винаги това бе Хеге.

— Не ти ли се струва, че тази година има особено много мухоморки? — попита той без други обяснения.

— Не съм забелязала — каза Хеге. — Според мен не — добави тя и се зае с работата си.

И като знак, че никой не е обграден от отровен кръг, по пътеката се зададе едно момиче. Матис не повярва на очите си. Той даже я познаваше: през лятото заедно плевиха ряпа. Онази, същата, дето се щипеше с приятеля си. Това беше чудо — да я види да слиза по пътеката в този труден момент.

Тя идва при мен, веднага си помисли Матис, припомняйки си приключението на острова.

Но тя си имаше любим, това беше известно.

Тук никога не идваха момичета. Само Хеге. Щом забеляза девойката, Матис си помисли: Ана или Ингер? Но тя се приближи и той видя: нито едната, нито другата. Щеше да бъде прекалено хубаво. Матис все пак се зарадва, тази също я познаваше.

Това, че бяха работили заедно, го накара да се почувства свободен и уверен. През онзи ден на полето тя бе толкова добра. Оказа се, че и двамата го помнят. Момичето кимна на Матис като на познат и се усмихна. Всичките му несгоди веднага изчезнаха, а отровната гора се превърна в надежден защитник.

Преди още тя да се приближи и да го заговори, Матис неочаквано попита:

— Вие вече не се ли обичате?

Момичето се засмя.

— Кой?

— Ти и онзи младеж, който те щипеше на полето.

— И защо реши така? — попита тя. — Хората не ходят постоянно прегърнати.

Матис помръкна. Пак ли беше изгърсил някоя глупост? Като поразмисли малко, осъзна, че момичето, разбира се, е право. Тя го извади от затрудненото положение, като каза:

— Между другото, всичко между нас свърши. Ти позна.

Матис усети пробождане. Даже две — едно приятно и едно болезнено.

— Ти защо се навъси? — попита девойката.

— Не съм — измърмори Матис под носа си.

— Той е непостоянен човек — обясни тя. — Но ти веднага го разбра, нали? — добави успокояващо. Момичето имаше добро сърце.

Матис не посмя открито да излъже, като каже „да“, затова само многозначително изхъмка. Но ѝ бе благодарен.

— А сега *имаш* ли си някого? — нервно попита той. — Някой нов?

— Не, почти никой — отговори момичето и равнодушно отметна глава.

— Хм — каза Матис.

По някаква неизвестна причина девойката отново се засмя, но не подигравателно. Най-накрая заговори за причината за своето посещение:

— Пратиха ме при един дървосекач, който живее у вас, мисля, че се казва Йорген. Само че вероятно не си е у дома през деня?

— Да, в гората е — унило отговори Матис. Беше сбъркал, тя идваше при Йорген.

— Тогава ще предам съобщението на теб. Ти нали няма да объркаш нищо? — изпусна се тя.

Матис се изчерви. Но тя с младежкия си егоизъм даже не забеляза.

Той не се реши да се нагърби с нейното поръчение. Страхуваше се да не обърка нещо. Още повече че се отнасяше за Йорген.

— Най-добре предай на сестра ми, тя си у дома — каза той с горчивина в гласа.

Девойката се усмихна.

— Вярно! Съвсем забравих.

Бързите ѝ крака я понесоха към къщата. Матис се загледа подире ѝ, отдавна вече ѝ бе простил. Той много се промени през това лято, защото беше плувал с Ана и Ингер и защото премина направо през бурята, и защото се справяше толкова добре като лодкар. Затова можеше да прости на момичето думите, които то не би трябвало да казва.

През главата му бързо се стрелнаха планове, свързани с нея. Искаше му се да поговорят още малко. Матис се отдалечи по пътеката на разстояние, от което не можеха го видят от къщата, спря и зачака. На връщане момичето със сигурност щеше да мине оттук.

Стана така, както планираше. След малко девойката се появи по пътеката и се натъкна на Матис, сякаш той беше някакъв капан. Но тя не се смути.

— О, тук ли си? Стоиш и дебнеш кога ще си тръгна обратно?

Колко бързо умните схващат всичко, помисли си той. Почти всичко. Матис не можеше да ѝ отговори със същия безгрижен тон, в този момент главата му бе заета от прекалено сложни, даже тържествени мисли. Пристъпи към нея и попита сериозно:

— Мога ли да те изпратя? Само малко, до шосето?

— Щом искаш — отговори момичето.

Матис каза, заеквайки:

— Да, пък и нали сега си нямаш любим.

— Не съм казала такова нещо — отговори тя. — Само казах, че *почти* нямам. Всъщност имам един. Донякъде.

Матис ококори очи и забави крачка. На лицето му бе изписано недоумение. Това не можа да го схване.

— Ти какво, не искаш ли вече да ме изпращаш? — попита девойката. — Щом не искаш — недей.

— Не искам?

Матис нищо не разбираше. Нима можеше да я изпрати, след като тя си *има* любим? Тогава защо ѝ е Матис?

Момичето се канеше да продължи пътя си, но той вдигна ръка, сякаш посегна да хване нещо, после размисли. Това я накара да спре.

Край пътеката имаше един плосък бял камък. Откак се помнеше, Матис все минаваше край него — но сега за пръв път той сякаш се откри сред хилядите безименни предмети. Матис възнамеряваше да си върви, но този камък... Без сам да разбира какво точно иска, той посочи камъка на момичето и каза бързо:

— *Плоските камъни са удобни за сядане.*

Нещо в гласа му накара девойката да седне на камъка. Матис не го очакваше.

Това не може да е истина, помисли си той и седна до нея.

Камъкът беше голям и Матис се дръпна настрана, за да не я докосва. Какво искаше той? Сам не можеше да си отговори на този въпрос. Да чуе нещо. Да поседи близо до някого. Само разбираше, че не трябва да мълчи: момичето настойчиво го гледаше и го чакаше да заговори.

— Това беше умно казано, не мислиш ли? — изтърси той, без да мисли.

Момичето се галеше по бузата с една сламка. Нервно поклащаше крака. Не можеше да седи спокойно на едно място.

— Кое беше казано умно?

— За плоския камък. Че е удобно да се седи на него.

Девојката изфуча и скочи от камъка.

— И ти ли си същият? — разочаровано попита тя. Може би му се разсърди...

Разсърди му се...

— Какъв? — уплашено запита той на свой ред, без да става от камъка.

Сега тя ще си тръгне. Матис не смееше да помръдне.

— Не знаех, че не бива да се говори така — каза той.

— Добре, добре, нямам време да се занимавам сега с това.

— Разбираш ли, аз...

Но тя го прекъсна:

— Хайде, стига сме говорили за това, то не се отнася за нас. Нали?

И си тръгна. Първо му кимна приветливо и може би малко засрамено, но си тръгна.

Матис се хвана за своя спомен.

— Те съвсем не бяха такива! — каза той. — И си говорих дълго с тях.

Момичето веднага се спря.

— Кой те? За кого говориш?

— Имам предвид тях — Ана и Ингер — промълви той. — Ти чувала ли си за тях?

— Разбира се, че съм чувала.

— Цял ден плавахме из езерото и разговаряхме. Те изобщо не бяха такива.

Момичето се върна назад, погледна го право в очите и съжали за постъпката си. Очите на Матис се разтвориха още по-широко. Какво чакаше? Сам не знаеше. Но чакаше.

— Матис, миличък...

Той трепереше.

— Да?

Момичето също бе объркано. Беше надникнало в очите му.

— Не, аз... — започна тя. — Дори не знам *какво* се говори на такива като теб!

Като каза това, тя го погали бързо по бузата и веднага си тръгна — този път наистина, забързано и леко, — след няколко секунди вече беше изчезнала.

Матис не се и опитваше да разбере състоянието си, беше възнаграден за всичко, при това с лихвата. Водена от някаква щастлива интуиция, тази девойка бе направила онова, което не бяха направили нито Ана, нито Ингер — и затова зае особено място.

Матис дълго седя на камъка.

И тогава дойде това. Нещо съвсем различно: светкавица, която избухна и освети за него всички заплетени като конци загадки. Изведнъж всичко стана ясно. Ясно и трудно.

Матис скочи от гладкия камък.

Раздираща светкавица. Само че този път вътре в него. Проблесна и озари всичко.

Не! — уплашено помисли той. Няма да се справя!

Забрави за момичето. Озари го точно докато седеше и се наслаждаваше на подарената му радост. И това озарение му подсказа изхода — всичко от начало до край изведнъж се проясни.

Светкавицата разряза заплетените конци мигновено и жестоко. И Матис трябваше да приеме това без въпроси и без страх, макар че вътре в него всичко трепереше. Сега видя какво трябва да направи, разбра и се подчини.

Така Матис получи просветление, докато седеше на осветения от момичето камък. Изходът от тази мъчителна безнадеждност. Хеге, Йорген и аз, мислеше си Матис. Бекасът не беше с тях, той бе на друго място.

Матис не забеляза как отново седна на камъка.

— Толкова е тежко! — изрече на глас. Но никой не го чу. Тежко е да си умен, мислеше си той.

Планът беше таен. Всичко трябваше да се прави в най-строга тайна. Не каза нито дума и на Хеге — тя щеше веднага да се намеси и да му попречи.

Условията на плана бяха сурови, затова, след като радостта от прозрението поутихна, Матис реши, че има право да се опита да намери по-приемлив изход.

На другия ден изчака Йорген да отиде в гората и тържествено се появи при Хеге. Тя седеше сред плетките си и тихичко тананикаше някаква мелодия.

— Какво става, Матис? — попита тя и спря да пее. По вида на брат ѝ отдалеч личеше, че става дума за нещо сериозно.

— Нещо важно — каза той. — По-важно, отколкото си мислиш.

— Да чуем тогава — с леко нетърпение го подкани Хеге.

Гласът на Матис звучеше така, сякаш гърлото му бе пресъхнало.

— Трябва да ми кажеш с кого искаш да бъдеш, с Йорген или с мен... оттук нататък — рече той, започвайки с най-трудното.

На Хеге не ѝ трябваша повече обяснения. Изглежда, че нямаше нужда и да се замисля.

— Тук няма да има никакви промени — отговори тя твърдо. — Ти сам разбираш с кого трябва да бъда... оттук нататък.

— Да, но тогава... — неуверено започна Матис.

Но се спря. За малко щеше да каже нещо излишно.

Хеге гледаше на всичко само от една страна.

— Ти не намираш ли, че това е естествено? Замисли се малко!

Матис се замисли и трябваше да признае, че сестра му има право. Но... Все пак всичко можеше да се промени. Той се хвана за тази мисъл. Знаем, че може! Ще свърши — и край! Както с онези, дето се щипеха на полето.

— Хеге, ти сигурна ли си, че вече нищо няма да се промени?

От отговора ѝ зависеше всичко.

— Да, сигурна съм, както съм сигурна, че седя тук... — отговори Хеге. — И слава богу!

Матис наведе глава.

— Така значи...

Хеге знаеше какво говори. Гласът ѝ беше твърд като камък. Сега за Матис нямаше никаква надежда, че ще си я върне.

— Това е умно и трудно — каза той. — И няма да е лесно да се направи.

— Кое да се направи? — попита неразбиращо Хеге. — Смяташ, че аз и Йорген няма да печелим достатъчно?

Матис онемя. Тя нищо не бе разбрала.

— Трябва да се радваш за мен, Матис!

Тези нейни думи решиха всичко.

Щрак. Резето падна.

— Да се радвам... — повтори той.

Вратата се затръшна. Вече няма за какво да се говори.

— Искаше ли да ми кажеш още нещо? — дружелюбно попита Хеге, защото Матис мълчеше, но не си тръгваше.

Той поклати глава. Беше му отговорила толкова ясно, че по-ясно не би могло да бъде. Значи всичко е решено. Трябваше да изпълни великия си план. Но преди това ще постои тук още малко.

Отвън в пристройката от много години се търкаляха заготовки за гребла. Матис така и не ги довърши, ползваше старите. Сега ги извади и започна да ги рендосва.

Новият план беше напълно сглобен в главата му и тези груби заготовки бяха част от едно цяло. Как всичко си дойде на мястото! — мислеше си той, усещайки тялото си по странен начин: съдбата му се намираще в непознати ръце.

Йорген се върна от гората и завари Матис да рендосва заготовките. Необичайна гледка.

— Ще правиш нови гребла?

— Отдавна се канех — отговори Матис.

— Смяташ пак да се захванеш с превоза по езерото? — попита Йорген, неволно приближавайки до опасната тема.

— Може би.

Матис не вдигаше очи. Не можеше да каже истината, планът щеше да пропадне, щяха да му забранят — и край! Можеха даже да го завържат.

— Това е добре — каза Йорген. — Вредно е за човек да се мотае без работа.

И после влезе в къщата при Хега и обяда.

Греблата бяха прекалено големи и дебели, Матис ги остърга малко, за да станат бели и кръгли, и те придобиха почти завършен вид. Но все пак си оставаха заготовки — както беше по план. На тях трябваше да доплува до брега и да се спаси. Или да потъне заедно с тях и да изчезне завинаги. В това се състоеше най-важната част от замисъла му.

И тогава ще разбере какво ми е писано. Там ще се види.

На най-дълбокото място ще пробия дупка в дъното и лодката ще потъне, вече съвсем е изгнила. А аз не умея да плувам. Ще се държа за

тези дебели гребла и ако ми е писано, ще доплувам до брега на тях, ще се прибера у дома и ще живея с Хеге и Йорген както преди.

Само че това *няма* аз да го реша.

Но е трудно, мислеше си той.

Матис си легна чак когато довърши греблата. Сега бяха бели. Всичко беше готово. И толкова странно. Оставаше да направи едно-единствено нещо.

Но не утре, помисли си той.

Защо? — сякаш настойчиво и нетърпеливо попита някой в него.

И аз не знам, отговори той. Просто така.

Лежеше на дивана си и гледаше нощното небе през прозореца.

Когато се прибра вкъщи вечерта, Хеге и Йорген ги нямаше в стаята, но от тавана се дочуваха приглушени гласове. Обикновено това бяха щастливи разговори, за каквито Матис си мечтаеше. Но имаше и други, отнасящи се за него самия, съвсем не толкова приятни — той чувстваше колко тежки бяха те за Хеге и Йорген.

Но греблата вече са готови и скоро всичко ще се изясни.

Матис прогони тази мисъл, сега не искаше да поглежда в бъдещето. И веднага си каза: това не е по-страшно от бурята!

Отгоре през цялото време се чуваха гласове. От време на време се разнасяше нежен смях и подскачаше по пода като стъклено топче. Значи така се смее Хеге, когато е щастлива! Беше ли я чувал да се смее така?

А сега заговориха за него. Защото престанаха да се смеят.

По стената почука вятър.

Пронизващ есенен вятър.

— Чувам, чувам! — високо и весело отговори Матис и седна на дивана.

Когато вятърът нахлу във вехтия им дом, той сякаш зашептя и се изпълни с тихи звуци. Дърветата въздъхнаха провлачено. По повърхността на езерото заиграха бели зайчета.

Колко хубаво!

Той се отпусна и почувства спокойствие. Утре сигурно пак ще има вятър. И ще ми попречи да го направя. Ще изляза само в тихо време. Сега мога да спя.

И той заспа — денят беше тежък и напрегнат.

Тихо и безветрено време, спокойно езеро — това бе единственото условие на Матис. Когато се подложи на изпитанието, водата трябва да е като огледало. Затова се налагаше да следи вятъра.

Матис смяташе, че това условие се разбира от само себе си.

Вятърът духа няколко дни.

Греблата бяха готови, лодката също. Матис се събуждаше сутрин с трепкащо сърце: дали езерото е спокойно?

Но всяка сутрин вятърът свиреше и в гърдите на Матис сякаш се впиваха нокти.

Още един ден, мислеше си той. И никой нищо не знае! Колко странно!

После съобрази, че така и трябва да бъде.

Не правеше нищо. Йорген повече не го попита за превоза и не настояваше да ходи с него на сечището.

Мухоморките предизвикателно се червенееха, но сега те не вълнуваха Матис. Вече нищо не можеха да променят.

И никой не знае нищо! Хеге и Йорген гледат дебелия гребла и нищо не разбират: мислят си, че просто не умея да ги изтъня.

Може би наистина съм станал умен?

Още едно утро. Матис притаи дъх и зачака да чуе как в кухнята Хеге ще каже на Йорген: днес водата е като огледало.

Знаеше, че въпреки всичко ще потрепери, когато настъпи моментът.

Представяше си по какъв друг начин Хеге можеше да го каже: днес изобщо няма вятър. Или: днес е някак прекалено тихо.

Но Хеге не каза нито едното, нито другото. Тя разговаряше с Йорген за много по-важни неща. Вятърът и дъждът нямаха за тях никакво значение. Йорген работеше в гората при всякакво време.

Така че водата може да е гладка като огледало и без Хеге да е казала нещо, мислеше си Матис, лежейки на дивана. Изправи се с

необичайна тежест в тялото си. Бързо към прозореца.

Ах!...

Вятърът не беше утихнал, тъмносини вълни се надигаха из езерото под безоблачното небе. Странно е да ги наблюдаваш, когато са изпълнени със скрит смисъл. Още един ден отсрочка.

По време на закуската Матис улови върху себе си внимателния поглед на Хеге. Веднага му се отця да яде и излезе навън. Нима си личи по мен? Намери инструментите си, върна се в кухнята и каза, че отива на езерото да си ремонтира лодката.

— Добре, занимавай се с лодката — окуражи го Хеге доволна. — А аз ще знам къде си.

— Можеш да седнеш до прозореца и да ме наблюдаваш.

— Защо да те наблюдавам?

— А нима не го правиш?

И отиде да поправя лодката. На дъното под седалките откри особено изгнило място. Ако стъпи там с крак и натисне с цялата си тежест, щеше да се образува дупка. А у Матис имаше достатъчно тежест, усещаше я в себе си още от сутринта. Дори повече от достатъчно...

На плоските камъни е удобно да се седи, повтаряше си той тихичко, работейки. Добре казано, но момичето не го разбра. Все ми е едно.

Матис седна до лодката и обърна лице срещу вятъра, танцуващ по езерото.

Духай, ветре! — тайно си пожела той.

Врълетяха го множество мисли.

Камъни върху всички очи, каза си той изведнъж.

Ана и Ингер, и всичко.

Всяко дърво, на което има птици.

Всяка пътечка, по която сестра ми Хеге е стъпвала.

Но всичко беше прекалено сложно и той не се осмели да добави още неща.

Лодката както винаги миришеше на смола, а изгнилите дъски — на слънце. Матис гледаше как вятърът набраздява повърхността. Вълните се плискаха в краката му.

Но скоро вятърът щеше да утихне. Не можеше да духа вечно. Аз и бекасът сме едно, преплитаха се мислите му.

Когато работата по лодката приключи, Матис се качи при Хеге.

— Е, лодката ти готова ли е да превозва пътници? — попита тя, сякаш го подканваше, както правеше Йорген.

— Да, всичко е наред. Утре мога да започна — отговори Матис.

Той не поглеждаше сестра си.

— Хубаво, утре значи! — каза Хеге и добави: — Много добре, Матис!

На брега беше обмислил онова, което ще каже. И се радваше, че всичко върви по план.

— Стига да няма силен вятър — продължи той. — Лодката е прогнила и във ветровито време е опасно да се плава на нея. Като нищо може да се продъни, ако стъпиш по-рязко.

Не му се удаде да произнесе тези думи равнодушно, но все пак не се получи зле. Хеге веднага забрави за желанието си да го прати на езерото, сега я вълнуваше само опасността, грозяща брат й.

— Значи тя и в тихо време не е особено сигурна? Според мен повече не трябва да излизаш с нея!

Матис изпръхтя:

— Аз познавам лодката си!

— Сигурен ли си в нея? Изобщо не искам да се озовеш на дъното.

— Глупости.

Матис се развълнува, докато разкриваше плана си по този начин. Но думите му бяха уместни, той каза онова, което бе необходимо. И според него го каза умно. Сам разбираше, че е умно. Колко странно, човек поумнява прекалено късно, помисли си той.

— В тихо време мога да плавам на нея цял ден — добави Матис. — Ти не се тревожи, Хеге, знам какво може и какво не. Къде мога да стъпвам и къде — не.

— Добре, добре, само внимавай! — отвърна Хеге и излезе. Но веднага се върна. — И все пак ми се иска Йорген да погледне лодката

ти, може да е опасна. Йорген разбира от лодки. Ако каже, че не става да се ползва, няма повече да излизаш с нея.

— Пак Йорген! — възмути се Матис.

Точно сега, по този въпрос, тя не трябваше да споменава Йорген. Матис избухна:

— Ще се оправя и без него! Той не ми трябва! Ако го докараш там, не знам какво ще направя!

Хеге отскочи.

— Матис, миличък...

— Престани да пъхаш навсякъде твоя Йорген! Ако се появи там, ще му дам да се разбере!

— Спокойно, спри... — каза Хеге. — Йорген не бива да *научи* нищо от теб! Той е свестен мъж и ти мисли доброто.

Матис вече не можеше да се спре:

— Сега това ще го реши времето!

— Времето?

— Да, чуваш ли? Вятърът и времето! Може би смяташ, че не умея да *мисля*?

Матис употреби тази дума, която у дома се стараеха да не произнасят заради него, така твърдо, сякаш заби гвоздей в стената.

Хеге да отстъпи малко.

— Разбира се, че умееш да мислиш! — каза тя. — На всички ни се наложи да мислим много за онова, което се случи напоследък.

За Хеге съществуваше *едно-единствено* събитие и тя говореше само за него. Матис стоеше пред нея печален. Сестра му не беше вече същата, сега тя бе част от Йорген. Половин Йорген.

— Как можа да станеш такава? — попита той.

— Каква?

— Такава, каквато си! Не мога да те позная. Какво стана с теб?

— Какво стана с мен ли? Ти сам знаеш. Вече ти разказах. Много съм щастлива.

Тази мисъл я заливаше като вълна.

— И веднъж те прегърнах заради това. Не помниш ли, Матис?

До нея невидимо присъстваше Йорген и това успокои изблика на Матис. Той само се ограничи миролюбиво да й каже:

— Тогава върви горе при Йорген!

Хеге сякаш не се учуди.

— Тъкмо се канех да го направя. — И тръгна.

Матис остана сам. Отвън добрият вятър шумеше. Свечери се. Той по навик започна да се озърта. Не искаше, но не можеше да се спре. От тавана се дочуваха неясните гласове на Хеге и Йорген — шушукаха и говореха, говореха и шушукаха.

Сега всичко е готово, мислеше си той. А за лодката успях да ѝ кажа онова, което исках. Сега ми е все едно дали вятърът ще спре, или не, от мен вече нищо не зависи.

Беше издържал тежка битка с Хеге, а и толкова неща бе премислил за този ден, че се чувстваше ужасно уморен и се вмъкна в леглото по-рано от обикновено.

Горе от тавана вече не се чуваха никакви гласове. Матис не знаеше да се радва или не. Отвън вятърът се удряше в къщата и се обаждаше със стотици гласове, съобщавайки, че утре ще духа пак.

Но вятърът спря.

Матис се събуди през нощта и още преди да успее да се отърси от съня, разбра, че няма вятър. Беше утихнал, без да спази обещанието си. Дърветата мълчаха, не се чуваше шумолене на листа.

Само не през нощта! — беше първото, което си помисли Матис. Никога не съм казвал, че ще го направя през нощта.

Рано сутринта вятърът можеше пак да задуха. Сега беше утихнал, както става нощно време.

Блестяща лунна светлина заливаше прозореца. Имаше пълнолуние — както в онази нощ, когато Матис прекоси езерото. Той още веднъж си повтори, че нощем понякога вятърът спира, но това не помогна. Вятърът беше утихнал някак по различен начин. Глупости, откъде мога да знам, нали спях.

В къщата не се чуваше нито звук.

Интересно, къде ли е сега Хеге — в своята стая или при Йорген? Това не ме засяга, строго си каза той. Стига ми, че вятърът е утихнал.

Матис не можеше просто да лежи и да чака, трябваше да излезе навън и да погледне. Той се облече безшумно в мъртвешки тихата къща. И тръгна.

Лунната светлина беше прокарала по езерото познатата пътека. Водата беше гладка, дори и най-малък полъх не докосваше нейната повърхност. Езерото никога преди не е било толкова безкрайно. Матис го гледаше като омагьосан.

Гледаше също и гората, и зеления склон, и поточето с обрасло с билки корито. Да мога да пия вода от поток, помисли си той изведнъж.

Тръгна през мократа от роса долчинка надолу към потока. Това беше всъщност миниатюрно поточе, то не каза на Матис нищо, само някак тихичко изхлипа.

Матис не искаше да се навежда над водата, не искаше да вижда в нея лицето си, което му се струваше застинало и странно, а в същото време му се искаше да види отражението си в ярката лунна светлина.

Докато гледаше неподвижното езеро, Матис отчетливо чу въпрос: кой от двата изхода предпочиташ? Кой знае какво ще се случи в лодката? Никой.

Не желаше да мисли за това. Не можеше. Вдигна глава и каза високо и строго, сякаш се обърна към блестящата луна:

— Това вече не зависи от мен, сега вместо мен решава то. То ще направи избора!

Така каза на луната. И се запъти по склона към оградата, към купчинките пръст, към всичко онова, което бе тъй удивително и неизразимо — и преди, и сега! Целият ми живот, помисли си той, но бързо прогони тази мисъл. Не за това сега!

Все пак приседна върху една купчинка. Имаше ги толкова много наоколо, изглеждаха добри и приветливи и на Матис му се прииска да поседи тук малко. На тази светлина той приличаше на призрак, въвлечен в тайнствената игра на луната и сенките.

Скоро му стана хладно и тръгна през поляната към къщи. Отново си легна. Но не можеше да заспи.

Дъното, помисли си той. Накрая стигна и до него. Но то може да бъде най-различно. Тревисто. Пясъчно. Заблатено. Каменисто. Или такова, каквото никой не е виждал.

Ами ако е друго? — с отчаяние си помисли и му стана страшно.

Значи там ще отида? — попита той, вкопчвайки се тази мисъл.

Да! — отговори си сам.

Не можеше да заспи. Вятърът беше утихнал.

Все пак към зазоряване Матис явно бе заспал: не беше чул кога Хеге е минала покрай него на път за кухнята. Не беше усетил и кога е минал Йорген. Когато се събуди, и двамата вече бяха в кухнята. До него достигна потракване на чаши... и нещо, което моментално го разсъни:

— Днес е толкова тихо, сякаш...

Хеге каза това на Йорген, без да влага някакъв особен смисъл, просто го отбеляза мимоходом, докато му наливаше кафе и му приготвяше храна за през деня.

— Да — безразлично отговори Йорген.

— Значи днес ще може да отиде на езерото — продължи Хеге.

Матис не чу дали Йорген отговори нещо, усети само как през цялото му тяло преминава някаква трептяща нишка. Мислите му се разбягаха в разни посоки и се оплетоха. Но все пак успя малко да ги усмири и да се вземе в ръце.

Стойте си там, където сте! — заповяда той на мислите си и започна да се облича. Сега трябваше да осъществи своя план.

През прозореца Матис погледна езерото, беше все така неподвижно, както снощи, когато се разхожда навън. Само ефирната като воал мъгла леко помръдваше — беше прекрасна есенна утрин. Слънцето още не се бе показало, но скоро щеше да изгрее, да затопли земята и да разтопи остатъците от мъглата.

Матис така и не успя да овладее мислите си. Когато влезе в кухнята, всичко бе изписано на лицето му. Хеге беше сама. Йорген отдавна бе отишъл в гората. Матис се зарадва.

— Какво се е случило? — веднага попита Хеге, като видя, че тази сутрин е по-особен.

Матис поклати глава — това бе целият отговор.

— Казвай! — изкомандва тя по стар навик и той се подчини, но не изцяло.

— Едва не умрях от разни мисли — отговори Матис и каза истината.

— Само това ли?

Той потръпна.

— Седни да закусиш.

Матис се опита да хапне малко. Хеге бе удовлетворена от отговора му и не го разпитва повече. Той не я изпускаше от очи и накрая съобщи:

— Днес пак започвам да превозвам по езерото.

Хеге с радост подкрепи идеята:

— Браво на теб! Много добре!

Наистина ли толкова го бе чакала? Но после си спомни, че лодката не е много сигурна.

— Нали веднъж спомена, че лодката не е здрава. Много ли е прогнила?

— О, не е чак толкова зле!

— Провери я добре и ако е опасна...

— При тихо време не е страшно, казах ти. Когато има вятър, е друго нещо.

— Само те моля да се пазиш! — рече тя малко забързано. — Днес не съм ти приготвила храна, като огладнееш, си ела вкъщи.

— Добре — каза Матис.

Той вече бе готов, трябваше да тръгва, но се спря напред стаята.

— Има ли нещо? — попита Хеге.

— Не.

Трябваше да върви. Сега можеше да й каже толкова много неща, но не биваше. Тежко е да си тръгнеш, без да кажеш нищо.

Докато Матис се спускаше към езерото, слънцето се показва над хълмовете. Есенните му лъчи грееха, без да топят, и от тази светлина всичко наоколо стана прозрачно. Като че ли вървенето сред окъпаната в слънце зеленина стана по-лесно. И все пак *беше* трудно.

Матис гледеше как денят настъпва.

— Хубав ден за гребане — каза той високо и някак напук, защото днешното спускане към езерото му се стори дълго и трудно.

Направи няколко крачки и добави:

— Днес може много хора да дойдат при мен.

Още няколко крачки:

— *Това* е хубаво.

С усилие преодоля добре познатия път до брега и лодката. Посрещна го мирисът на смола, разбуден от утринното слънце. Грамадните нови гребла лежах в близките храсти и бялата им дървесина проблясваше. Матис ги сложи в лодката.

Така, всичко е готово.

Какво още?

Не...

Сега трябва да се действа бързо. Бързо в лодката. Оттласна се. Но после се огледа наоколо, някак диво, обърна лодката към брега, скочи на крайбрежните камъни и се спусна към венеца от млади брезови издънки, обграждащ брега. Хвърли се към една самотна брезичка и впи зъби в сивата ѝ кора, горчивият брезов сок опари устните му. Никой не биваше да вижда това и то продължи само миг. За един безумен миг Матис замря край дървото, а после, сякаш освободен от нещо, побягна към лодката — следите от зъбите му по брезовата кора започваха постепенно да почервеняват.

Сега какво?

Повече нищо.

Лодката започна да се отдалечава. Матис гребеше и през цялото време гледаше онова, което напуска.

На езерото не се виждаше никой с изключение на една моторна лодка, която пърпореше в далечината и ставаше все по-малка. Матис искаше да осъществи замисленото без странични наблюдатели. Раздялата бе мъчителна, но той все пак успяваше да изпраща обичайните мисли-конци до лявото и дясното гребло, без те да се преплитат. Гребеше както в най-обикновен ден. Не се концентрираше върху някоя определена точка, за да държи прав курс, това при него се получаваше от само себе си, като по навик.

Носът на лодката гледаше към безлюдните западни склонове, а гребецът седеше с гръб. Колкото по-надалеч отплаваше Матис, толкова по-широк изглеждаше родният бряг. Всичко, което виждаше, му бе скъпо.

По едно време си помисли:

Не гледай натам!

Но не можеше да избяга от мислите си. *Един е създаден така, а друг — иначе*, каза си той, но не посмя да продължи тази мисъл. Трябваше да се сдържа, ако искаше да изпълни плана си.

Сега вече не решавам аз, избора ще направи друг.

Когато греблата се вдигаха над водата, те сочеха напуснатия бряг. Нови, груби гребла — ще бъде удобно да се крепи на тях, ако лодката под него потъне. Добре че изобщо не мога да плувам — ако умеех, подобно изпитание нямаше да е възможно.

Изкушенията го нападаха отвсякъде, сочейки му кристалния въздух и златистите дървета. Той ги гонеше от себе си, независимо в каква форма му се явяваха.

Още по-надалеч. Къде трябваше да спре? Ако го видеха от брега, сигурно щяха да се опитат да се намесят. Значи трябваше да се отдалечи от къщите и изобщо от бреговете.

Трябва да стигна до черната дълбина. Само там мога да направя това. Трябва да стигна по-далеч от далечното.

Постепенно се приближи до мястото.

Никога преди не съм бил тук, опитваше се да си внуши той.

Плаваше така, все едно не бе тукашен, а идваше от някакво друго място.

Неочаквано Матис вдигна греблата — по челото му избиха едри капки пот. Какво става? Тук. Това е мястото. Тук, далеч от всички брегове и от всички погледи. Точно тук! Да не мисля.

Матис качи мокрите гребла в лодката. Те блестяха на слънцето, лодката се плъзна още малко напред и спря окончателно.

— Е, Хеге, това е!... — каза той на водата.

Искаше му се да произнесе думите високо и твърдо, но не се получи. Затова пък осъществи плана си без трудности. С отслабнали, сякаш чужди ръце вдигна дъската за сядане и откри най-изгнилото място. Кракът му също бе отслабнал и чужд, но Матис с цялата си тежест настъпи гнилата дъска и тя веднага поддаде. Дръпна крака си като опарен. Водата нахлу в лодката. Целият треперещ, Матис седна на дъното и стисна греблата под мишници.

Къде ми е тялото? — помисли си той. Кой направи това? Не съм аз. Но сега най-после ще стане ясно кое е правилно и кое не.

Лодката бързо се пълнеше с вода. Изгнила, цялата в пукнатини тя незабелязано се изплъзна под Матис. И преди да се опомни, той увисна върху греблата. Точно както искаше.

Водата не беше студена. Тя още пазеше лятната топлина. Но черната дълбина го сграбчи за краката и Матис потръпна. Само главата му стърчеше над повърхността. Започна да ритя с крака под водата, да гребя с ръце, опитвайки се да плува към брега. Това беше разрешено, то влизаше в плана. Размахваше ръце и крака с всички сили, вдигайки странен пляскащ шум, и бавно започна да се придвижва. Водата беше като огледало и в нея преобърнати се отразяваха небето и земята.

Матис размахваше ръце и крака и плуваше. Очите му бяха приковани в една точка на западния бряг. Най-близката. Това бе част от плана — да се бори с всички сили, до последно.

Скоро повърхността се набразди от лек повей, сякаш някой бе духнал над водата. Тук-там се появиха сенки. Матис не видя това, той работеше като бесен и дишаше тежко. Малко по малко се придвижваше в нужната посока. В това време над хоризонта зад гърба му се надигна стена от облаци — нея Матис също не я видя.

Той вече нищо не виждаше, погълнат от това да размахва ръце и да се придвижва, без да изпуска греблата под мишници. Тялото му бе все така чуждо, странно и натежало като олово. Разстоянието, което успя да преодолее, бе нищожно в сравнение с онова, което му оставаше. До брега беше почти толкова далече, колкото и в началото.

— Хеге! — изведнъж извика той, като забеляза, че е излязъл вятър. Значи все пак днес вятърът трябваше да се появи отново! От вятъра водата се набразди. Пребледнял, Матис гледаше тъмносинята ивица, която се показва в далечината над повърхността на езерото. Тя бързо се приближаваше. От стената от облаци, издигаща се зад гърба му, задуха вятър — син и неумолим... И скоро цялата вода се развълнува.

Вятърът разпени вълните, които сякаш искаха да напълнят устата на Матис с вода, да го задушат, та да изпусне греблата.

— Матис! — обръщайки се, извика той в крайно отчаяние. Над пустинното езеро гласът му прозвуча като вик на непозната птица. Голяма или малка — по слух не можеше да се определи.

ЛЕДЕНИЯТ ЗАМЪК

I
СИС И УН

1

СИС

Крехко бяло челце си проправя път в мрака. Единайсетгодишно девойче. Сис.

Макар да е следобед, тъмнината вече обгръща всичко. Мразовита късна есен. Звезди проблясват, но луна няма, а няма и сняг, който да отразява светлината, та мракът е непрогледен въпреки звездите. Мъртвешки смълчана гора от двете страни на пътя — в този час всичко живо и зъзнецо се е спотаило в недрата ѝ.

Сис си мислеше за какво ли не, докато вървеше, топло облечена заради хапещия студ. Беше се запътила към почти непознатата за нея Ун. За пръв път ѝ се случваше да отива на среща с някого, когото не познава, и затова се вълнуваше.

Изведнъж се сепна.

Силен грохот смути нейните мисли, очакването. Сякаш разцепи тъмнината, преди да заглъхне в далечината. Беше се пропукал ледът, сковал голямото езеро малко по-надолу. Опасност обаче нямаше, напротив, беше добър знак, трещенето доказваше, че ледът е здрав. То ехтеше като пушечна стрелба и прорязваше надълбоко под повърхността му пукнатини, тънки като острие на нож — ледът обаче ставаше още по-здрав и плътен до следващото утро. Тази есен се случи необичайно дълга, студена и безснежна.

Искрящ студ. Но Сис не се страхуваше от мраза. Не *това* я тревожеше. Грохотът в мрака я беше стреснал, но момичето се овладя и продължи да върви с твърда крачка.

Пътят до Ун не беше дълъг. Сис го познаваше, беше досущ като онзи до училището, само дето трябваше да свърне малко встрани. Затова и получи разрешение да тръгне сама, въпреки че вече бе мръкнало и родителите ѝ малко се безпокояха. Следвай широкия път, предупредиха я вечерта, когато излизаше. Добре, щеше да ги послуша. Пък и самата тя се боеше от тъмнината.

Широкият път. Все пак си беше страшно да върви по него сама. Гладкото ѝ челце бе високо вдигнато, сърчицето тупкаше, сгушено в топлото палто. Беше напрегнала слух, защото от двете страни на пътя цареше прекалено дълбока тишина и тя знаеше, че още по-наострени уши следят стъпките ѝ.

Затова трябваше да крачи неотклонно и уверено по втвърдения като камък път. Стъпките ѝ следваше да отекват отчетливо. Поддадеш ли се на изкушението да се промъкваш крадешком напред, загубен си. А да не говорим пък, ако хукнеш, обзет от безразсъдство. Тогава ужасът би те тласнал направо в *людешки* бяг.

Сис трябваше да стигне до Ун тази вечер. И щеше да успее. Мракът се спусна толкова рано, че можеше да поседи при нея достатъчно дълго и пак да успее да се прибере вкъщи преди лягане.

Интересно, какво ще науча у Ун. Със сигурност ще узная нещо. Чаках тази среща цяла есен, от първия ден, в който тази нова ученичка дойде в класа ни. Нямам представа защо.

Срещата им беше напълно ново и необичайно събитие, случи се точно онзи ден. След дълго очакване стана внезапно.

На път към Ун. С лек трепет на нетърпеливо очакване. Гладкото челце пори студеното въздушно течение.

2

УН

На път към нещо ново, вълнуващо — Сис си мислеше какво знае за Ун, докато вървеше сковано, с изпънато тяло и с високо вдигната глава, опитвайки се да потисне страха от тъмнината.

Всъщност знаеше съвсем малко. Навярно щеше да научи повече, ако разпита съседите, макар да се съмняваше в това.

Ун беше нова — пристигна тук през пролетта, от друго селце някъде надалеч, с което местните хора нямаха връзка.

Според мълвата момичето се преместило, след като през пролетта останало сираче. Майка ѝ била болна и умряла в селцето, където живеели. Нямала мъж, нито близки роднини, а тук живеела нейна по-голяма сестра, която прибрала Ун при себе си.

Лелята на Ун живееше в селцето отдавна. Сис я познаваше, макар и рядко да минаваше оттам. Жената обитаваше сам-самичка своята къщурка и се справяше с живота доколкото можеше.

Почти не я виждаха, само понякога я срещаха, запътена към магазина. Сис беше чула, че Ун била сърдечно посрещната в дома на леля си. Самата тя беше ходила там веднъж с майка си заради някакво ръкоделие, с което майка ѝ не бе могла да се справи. Това бе преди няколко години, когато никой изобщо не подозираше, че Ун съществува. Сис помнеше, че самотната ѝ леля ги беше посрещнала приветливо. Никой не бе чул лоша дума за нея.

Така настрана се държеше и Ун, след като дойде в селото: не се сприятели бързо с останалите момичета — така, както те очакваха и им се искаше. Виждаха я само да се мярка по пътя или другаде, където се срещаха хора. Гледаха се като чужди. Така и не се сдружиха. Тя беше сираче и това сякаш хвърляше върху нея друга светлина, необясним отблясък. Но момичетата знаеха, че няма да останат дълго непознати: наесен щяха да се срещнат в училище и тогава всичко щеше да се промени.

Сис също не беше правила опит да се сближи с Ун през лятото. Понякога я виждаше с нейната стара мила леля. Тогава и забеляза, че двете с Ун са почти еднакви на ръст. Поглеждаха се с учудване и отминаваха. Надали съзнаваха защо се чудят, макар за това да имаше някаква причина...

Говореше се, че Ун била много срамежлива. Звучеше любопитно. Всички момичета очакваха с нетърпение срещата в училище със срамежливата Ун.

Сис имаше специална причина за това: тя беше признатата *водачка* на класа. Бе свикнала да дава идеи за игрите в междучасията и го правеше с удоволствие. Изобщо не се замисляше защо беше така, но се радваше, че когато Ун дойде и се включи в тяхната група, ще го види и разбере.

В началото на учебната година целият клас, и момичетата, и момчетата, както винаги се струпва около Сис. Тя чувстваше, че тяхното внимание все така ѝ се нрави, затова полагаше усилия да го задържи.

Срамежливата Ун бе застанала малко встрани. Разглеждаха я изпитателно и бързо я одобриха. Изглеждаше съвсем нормално. Приятно, симпатично момиче. Съвсем като останалите.

Тя обаче не помръдваше от мястото си. Опитаха се да я привлекат по един или друг начин, но напразно. Обкръжена от групата си, Сис я чакаше да пристъпи към тях. Така протече първият ден.

Сетне минаха още няколко. Все така. Ун не показваше с нищо, че има намерение да се приближи до тях. Накрая Сис отиде при нея и я попита:

— Няма ли да дойдеш при нас?

В отговор Ун само поклати отрицателно глава.

Веднага усетиха, че си допадат. Странна светкавица проблесна помежду им. *Трябва да се сдружа с нея!* Неизвестно защо, но трябва.

Сис повтори въпроса, без да прикрива учудването си.

— Няма ли да дойдеш при нас?

Ун се усмихна стеснително.

— Нне...

— Но защо?

Ун отново се усмихна смутено.

— Не мога...

В този момент Сис усети, че двете подхващат някаква примамлива игра помежду си.

— Нещо друго ли чакаш? — попита тя, без да се церемони, за което впрочем веднага съжали, и то горчиво. Съвсем ясно бе, че момичето не чака нищо.

Ун се поизчерви.

— Не, нищо друго не чакам.

— Да де, но би било много добре, ако се присъединиш към нас.

— Не ме подкачай повече за това — отрони Ун.

Думите ѝ сякаш плиснаха студена вода върху Сис и тя млъкна. Обидена се върна при съучениците си и им разказа за разговора.

Те също престанаха да задават въпроси. Ун остана на своето място, далеч от глъчката и игрите им. Някой подметна, че е надута, макар да не изглеждаше такава. Никой обаче не посмя да я дразни, у нея имаше нещо, което ги караше да се въздържат.

В часовете веднага пролича, че тя е от най-умните в класа. Но не се фукаше с това, макар да вдъхваше у другите неволно уважение.

Сис зорко забелязваше всичко. Бе почувствала силата на Ун там, на самотното ѝ място в училищния двор. Съвсем не беше някаква беднячка и нещастница. Сис се стремеше да ръководи другите и това ѝ се удаваше, но не я оставяше усещането, че застанала надалеч, Ун беше въпреки всичко по-силната, макар и да не правеше нищо, макар да беше сама. Сис щеше да загуби битката с нея, а и приятелките ѝ май смятаха така, та не смееха да се приближат до новото момиче. Ун и Сис бяха сякаш съперничещи си партии, които обаче не воюваха помежду си и мълчаха — това засягаше само тях двете.

Не след дълго Сис започна да усеща погледа на Ун върху себе си. Тя седеше няколко чина по-назад и имаше изгодна позиция за наблюдение.

Погледите, които ѝ отправяше от мястото си, предизвикваха у Сис приятни тръпки. Толкова се радваше, че не можеше да го прикрие. Стремеше се да не го показва, въпреки че се чувстваше въввлечена в нещо непознато и хубаво. Погледите на Ун не бяха нито изпитващи, нито завистливи: стрелнеше ли ги бързо, в очите ѝ се четеше *копнеж*. И очакване. В междучасията обаче Ун се държеше, като че ли нищо не

се бе случило, и не напускаше своето неизменно място настрана от другите. Но Сис продължаваше да усеща приятната тръпка в тялото си: Ун седи и ме гледа.

Избягваше да пресреща тези очи, все още не набираще смелост — поглеждаше натам съвсем набързо, и то крадешком.

Но какво иска Ун?

Един ден ще го каже.

В училищния двор тя стоеше права, облежната на стената, без да се включва в игрите на другите. Стоеше си така, спокойно заглеждана в тях.

Търпение. Само търпение и ще дойде денят. Засега промяна нямаше и всичко си оставаше както преди — и без това достатъчно странно.

Но никой не биваше да го забелязва. На Сис се струваше, че умее да го прикрива. Но ето че една от приятелките ѝ подхвърли с доловима ревност:

— Ама колко те е обаяла тази Ун!

— Нищо подобно!

— Хайде де! Непрекъснато я гледаш. Да не би да си мислиш, че ние нищо не виждаме...

— Нима?

Приятелката ѝ се усмихна язвително.

— Всички го виждаме, Сис, и то от много време насам.

— Ще я гледам колкото си искам. Това си е моя работа!

— Ха.

Сис отмина, унесена в мислите си. И ето че най-сетне настана мигът — *днес*. Дългоочакваният ден. Затова и отиваше там. Рано сутринта, когато понечи да седне на чина си, тя намери първата бележка:

Трябва да се срещна с теб, Сис.

Подпис: Ун.

Сякаш проблесна лъч светлина.

Тя се обърна и погледите им се срещнаха. Проникнаха един в друг. Странно. Това им беше достатъчно, та кой смееше и да мисли за повече.

Бележки кръстосваха помежду им в този тъй хубав ден. Доброжелателни ръце ги подаваха от чин на чин.

И аз искам да се срещнем.

Подпис: Сис.

Кога?

Когато искаш, Ун! Може и днес.

Така да бъде!

Искаш ли да дойдеш у дома, Ун?

Не. Ти трябва да дойдеш у нас, иначе не мога.

Сис бързо се извърна. Какво беше това? Тя срещна погледа ѝ, видя Ун да кима в потвърждение на написаното в бележката. Сис не помисли и секунда, преди да изпрати отговора:

Ще дойда.

С това приключи размяната на бележки. Не си казаха и дума до края на часовете. После обаче говореха в надпревара. Тогава Сис още веднъж попита Ун дали не иска да отиде у тях.

— Но защо? — не отстъпваше новодошлата.

Сис не отвърна веднага. Настояваше, защото си мислеше, че у тях има неща, които може би липсват при лелята на Ун, пък и беше свикнала нейните приятелки да ѝ гостуват. Испита неудобство и реши да не дава повече обяснения.

— Не, нищо, просто така.

— Нали се съгласи да дойдеш у нас.

— Да, но не мога да тръгна веднага. Трябва първо да се прибера, за да кажа на родителите си къде ще съм.

— Добре.

— Ще дойда привечер — рече Сис, сякаш омагьосана. От онова непонятното, което според нея обгръщаше Ун.

Това знаеше Сис за нея, преди да се отправи към дома ѝ и след като бе уведомила родителите си.

Студът я пронизваше. Снегът скърцаше под краката ѝ. Ледът пращеше.

Ето че вече зърна къщичката на Ун и нейната леля. Снежnobелите брези искряха от скреж. Сърцето на Сис биеше учестено от радост и нетърпение.

3

ЕДНА-ЕДИНСТВЕНА ВЕЧЕР

Навярно Ун бе стояла до прозореца, за да я види, когато идва, защото изхвъркна навън, преди още Сис да беше стигнала до стъпалата пред входа. Бе със същия панталон, с който ходеше на училище.

— Беше тъмно, нали? — попита тя.

— Тъмно? Да, но какво от това — отговори Сис, въпреки че доста се бе напрегнала, докато премине през тъмната гора.

— А и студено, а? Ужасно студено е тук тази вечер.

— И това не е толкова страшно — отвърна Сис.

Ун продължи:

— Много се радвам, че се съгласи да дойдеш при нас. Леля ми разказа, че си идвала тук един-единствен път, и то като малка.

— Да, спомням си. Тогава не знаех, че ти съществуваш.

Измерваха се с очи, докато разговаряха. Появи се и лелята, усмихната любезно.

— Ето я и леля — представи я Ун.

— Добър вечер, Сис. Хайде, влизай бързо, много е студено, за да стоиш на прага. Ела на топло и се съблечи.

Лелята на Ун говореше мило и спокойно. Влязоха в малката топла стая. Сис събу полузамръзналите си ботуши.

— Помниш ли как изглеждаше тук, когато дойде като малка? — попита я лелята.

— Не.

— Все същото си е, точно както преди. Не съм забравила, че те доведе майка ти.

Лелята изглеждаше приказлива, та нали рядко имаше случай да побъбри с някого. Ун чакаше да остане насаме с гостенката си. Лелята обаче продължаваше:

— После се виждахме другаде, Сис. Разбира се, нямаше за какво повече да идваш в дома ми, преди Ун да се премести при мен. Сега всичко е по-различно. Щастлива съм, че тя е тук.

Ун едва сдържаше нетърпението си.

Лелята обаче не спираше:

— Хайде, Ун. Спокойно. Приготвила съм нещо топло за Сис.

— Вече не ми е студено.

— Готово е на печката — допълни лелята. — Прекалено студено и късно е, за да ходиш насам-натам в такова време. Трябваше да дойдеш в неделя.

Сис погледна Ун и отговори:

— Едва днес разбрах, че ще идвам.

Лелята се усмихна. Беше в добро настроение.

— Добре, добре.

— И трябва да се прибера вкъщи, преди мама и тате да са си легнали.

— Сега ела насам и пийни това.

Напитката беше вкусна и сгрываща. Вълнението все повече обземаше Сис. Скоро щяха да останат сами.

Ун каза:

— Имам своя стая, да идем там.

Сис трепна. Започваше се.

— Нали и ти си имаш стая у вас, Сис?

Сис кимна утвърдително.

— Хайде, ела.

Любезната и разговорлива леля май охотно би ги последвала и в стаята на момичето. Но очевидно не й позволиха. Ун категорично я отреза и тя си остана на стола.

Стаята на Ун беше много тясна и на Сис веднага й се стори доста странна. Осветяваше се от две малки лампи. На стените бяха залепени изрезки от вестници и снимка на жена, която толкова приличаше на Ун, че беше излишен въпросът коя е. След малко Сис установи, че стаята никак не е странна, напротив беше почти като нейната.

Ун погледна въпросително Сис. Тя отбеляза:

— Колко е уютна стаята ти.

— А твоята каква е? По-голяма ли е?

— Не, почти колкото тази.

— На човек не му е и нужна по-голяма.

— Да, така е.

Трябваше да си разменят няколко празни приказки, за да се поотпуснат.

Сис седеше на единствения стол с изпънати напред крака, а Ун се бе настанила на крайчеца на леглото, като поклащаше стъпала във въздуха.

Овладели стеснението, двете момичета се гледаха изпитателно. Измерваха се с погледи. Съвсем не без основателна причина. Напротив, преценяваха дали си подхождат. Погледите им се срещнаха — разбиращи, жадуващи и в същото време дълбоко смутени.

Ун скочи на пода, отиде до вратата и завъртя ключа. Сис, сепната от този звук, тутакси попита:

— Защо правиш това?

— Тя може да влезе.

— Страх ли те е от нея?

— Да ме е страх? Разбира се, че не. Друга е причината. Мислех, че двете искаме да останем насаме: ти и аз. Никой не бива да влиза тук сега.

— Не, никой не бива да влиза — съгласи се Сис и почувства прилив на радост.

Усещаше как връзката между Ун и нея започва да укрепва. Отново застинаха на местата си. Ун попита:

— На колко години си, Сис?

— На единайсет и малко отгоре.

— И аз съм на единайсет — рече Ун.

— Почти на една възраст сме.

— Да, и най-вече еднакви на ръст — отбеляза Ун.

Беше им трудно да завържат разговор, независимо от това, че изпитваха взаимно привличане. Попипваха с пръсти неща, които се намираха наоколо, попоглеждаха насам-натам. Беше спокойно и приятно топло. Топлината идваше от бумтящата печка, но не само от нея. Печката щеше малко да помогне, ако момичетата не се намираха на една и съща вълна.

Въпросът на Сис отекна в топлината на стаята:

— Харесва ли ти при нас?

— Чувствам се добре у леля.

— Разбира се, но нямах предвид това. Говоря за училището — и защо ти никога...

— А, пак значи. Нали ти казах да не ме питаш повече! — прекъсна я Ун така рязко, че Сис дълго щеше да съжалява, загдето е задала въпроса.

— Ще останеш ли тук завинаги? — Този обаче би трябвало да е безопасен. Има ли в него нещо рисковано? Едва ли, но може ли някой да се чувства напълно сигурен.

— Ще остана тук — отговори Ун, — нямам с кого другото да живея освен с леля.

Поседяха още малко така. После Ун се обади:

— Защо не ме питаш за майка ми?

— Какво?

Сис отмести очи и се вторачи в стената, като че бе хваната да върши нещо лошо.

— Не знам — отрони.

Отново срещна погледа на Ун. Не можеше да го избегне. А също и въпроса. Трябваше да отговори, защото ставаше дума за нещо важно за Ун. Тя се запъна:

— Ами чух, че е починала тази пролет.

Ун изрече високо и отчетливо:

— Мама не беше омъжена, затова и тук никой... — замълча.

Сис кимна.

Ун продължи:

— Напролет тя се разболя и умря. Боледува само седмица и умря.

— Да...

Изречените думи разрешиха напрежението в стаята. Всички съседни бяха осведомени какво се бе случило с Ун, леля й вече им го беше разказала, преди момичето да дойде при нея. Нима Ун не го знаеше? Все пак трябваше да го споменат в началото на тяхното приятелство. Трябваше да споменат и нещо друго. Ун подхвана отново:

— Знаеш ли нещо за баща ми?

— Не.

— И аз не знам, само онова, което съм чувала от мама. Изобщо не съм го виждала. Той имал кола.

— Сигурно.

— Защо говориш така?

— Ами нали повечето хора имат коли.

— Права си. Никога не съм го виждала. Нямам си никой освен леля. Ще остана завинаги при нея.

Да, помисли си Сис. Ун ще остане тук завинаги. Ясните ѝ очи държаха Сис в плен както първия път. Повече не говориха за родители. Майката и бащата на Сис те дори не споменаха. Сис беше сигурна, че Ун знае всичко за тях. Че живеят нашироко в хубава къща, че бащата има добра работа, та не се нуждаят от нищо... Какво тогава да разказва за тях. А пък и Ун нищо не попита. Като че родителите на Сис не заслужаваха това.

Не така беше относно братята и сестрите.

— Имаш ли брат или сестра, Сис?

— Не, сама съм.

— Тогава всичко е наред — каза Ун.

Сис разбра скрития смисъл в думите ѝ: тя щеше да остане тук завинаги. Приятелството им се откриваше като прекрасен път напред. Беше се случило нещо голямо.

— Да, всичко е наред. Може да се виждаме пак.

— Нали се срещаме всеки ден в училище.

— Да, срещаме се.

Усмихнаха се леко една на друга. От напрежението нямаше и следа. Всичко се развиваше както трябва. Ун свали огледалото, окачено на стената до леглото, и седна с него в скута си.

— Ела тук.

Сис не знаеше какво ще последва, но се премести до нея на леглото. Двете хванаха огледалото всяка от своя край и го вдигнаха нагоре, без да продумат, почти допрели буза до буза.

Какво виждаха?

Виждаха себе си, преди изобщо да го разберат.

Четири очи с проблясващи лъчи изпод миглите.

Изпълнили докрай цялото огледало.

Въпроси, които пламват и гаснат.

Не знам: искри и лъчи, искри и лъчи от теб към мен, от мен към теб, помежду ни, в огледалото и обратно към нас, без никакъв отговор какво е това, без никакво разяснение. Пухкавите ти алени устни, не това са моите, а колко си приличат! И косите са същите, и искрите, и

лъчите. Това сме ние. Не можем да направим нищо, всичко е като от някакъв друг свят. Картината се замъглява, потреперва, пак се прояснява, но не, не става по-отчетлива. Устни, които се усмихват. Устни от друг свят. Не, не са устни, не е усмивка, а какво е, никой не знае — само ресници, разперени над искри и лъчи.

Пускат огледалото. Поглеждат се със зачервени лица, объркани. Излъчват светлина една към друга, съществата им се сливат, загадъчен миг.

Сис пита:

— Ун, видя ли това?

Ун пита:

— И ти ли го видя?

Изведнъж се въдвори някаква неловкост. Ун потрепери. Трябваше да поседят малко, за да могат да се съвземат след странната случка.

След малко едната от тях каза:

— Нищо не се е случило.

— Не, нищо не се е случило.

— Но беше странно.

Разбира се, че нещо се беше случило, тук при тях, те само се опитваха да го прогонят. Ун окачи огледалото на мястото му, седна спокойно. И двете мълчаха, чакаха. Отвън никой не тропаше на вратата, за да влезе. Лелята ги беше оставила на мира.

Пълно спокойствие, без да е спокойно. Сис следеше Ун с поглед и виждаше как тя се насилва да мълчи. Всичко в нея подскочи, когато Ун рече бързо с изкусителни нотки в гласа си:

— Хайде да се съблечем!

Сис се опули.

— Да се съблечем?

Ун сияеше.

— Да. Просто ще си свалим дрехите. Няма ли да е забавно?

И тя веднага започна. Без колебание!

Изведнъж и на Сис се стори, че ще е забавно, та бързо я последва. За да настигне Ун и дори да я изпревари.

Ун обаче набра преднина и първа стъпи гола на пода. След малко до нея застана и Сис. Спогледаха се. Прекалено кратък, странен миг.

Сис беше готова за голямата веселба, в която трябваше да се впуснат, и се чудеше на какво ли ще играят. Но остана неподвижна. Усети как я докосва бързият поглед на Ун, видя напрегнатото ѝ лице. И тя не помръдваше. Подир по-малко от миг обаче лицето на Ун се разведри, стана успокоено и приятно за гледане.

Същевременно с някаква неестествена радост тя възкликна:

— О, не, Сис, много е студено. По-добре ще е веднага да се облечем. — И посегна към дрехите си.

Сис остана на мястото си.

— Няма ли да се забавляваме?

Тя беше готова да се хвърли презглава в леглото или нещо подобно.

— Не, прекалено студено е. Вътре няма да стане по-топло, когато навън дърво и камък се пукат от студ. Не и в тази къща.

— Струва ми се, че тук е топло.

— Не, става течение. Не го ли чувстваш, като направиш ето така?

— Може би.

Сис повтори показаното от Ун движение. Наистина духаше. Доста се усещаше. Стъклата на прозореца бяха замръзнали. Безкрайно дълго времето се бе задържало мразовито.

Сис също посегна към дрехите си.

— Бихме могли да правим нещо друго, вместо да стоим голи — добави Ун.

— Разбира се.

Сис желяеше да я попита защо се съблякоха, но не се реши и замълча. Облякоха се, без да бързат. В интерес на истината Сис се чувстваше измамена. Това ли беше всичко?

Заеха предишните си места. Само там можеше да се седне в стаята. Ун не изпускаше от очи Сис, която усещаше, че сякаш нещо иска да ѝ каже с погледа си. Целеше вероятно да засили напрежението. Сега Ун не изглеждаше радостна — онова просветление бе вероятно само моментно състояние.

Сис започна да проявява нервност.

— Няма ли да правим нещо друго? — обади се тя, за да наруши възцарилото се мълчание.

— Какво предлагаш? — отвърна Ун разсеяно.

— Иначе трябва да си тръгвам.

Думите на Сис прозвучаха като заплаха.

Ун веднага реагира:

— Не трябва да си тръгваш още!

О, не, Сис също не искаше да си върви. Тя цялата бе като изтръпнала от желание да остане.

— Нямаш ли снимки от мястото, където си живяла преди? Някакъв албум?

Тези въпроси дойдоха тъкмо навреме. Ун изтича до етажерката и донесе оттам два албума.

— В единия има само мои снимки. От раждането ми досега. Кои искаш да разгледаш?

— И двата.

Заразливстваха албумите. Бе снимано далечно селище, Сис не разпознаваше нито един човек на фотографиите освен Ун. Тя присъстваше навсякъде. Сега правеше кратки коментари. Албумът беше като всички останали. На една от снимките се открояваше засяяла от радост девойка. Ун гордо заяви:

— Това е майка ми.

Дълго гледаха тази снимка.

— А този е баща ми — каза Ун след малко. Обикновен младеж, застанал до една кола. Явна беше и неговата прилика с момичето.

— Това е колата му — допълни тя.

Сис попита с лека уплаха:

— Къде е той сега?

Ун отговори с неохота:

— Не знам. Няма значение.

— Ясно.

— Никога не съм го виждала, не помниш ли, че ти го казах. Знам го само от тази снимка.

Сис поклати глава.

Ун добави:

— Ако можех да го открия, навярно нямаше да дойда при леля.

— Разбирам.

Разгледаха още веднъж албума, в който имаше само фотографии на Ун. Тя винаги е била хубава, мислеше Сис. Накрая приключиха и с това занимание.

А сега какво?

Сякаш нещо предстоеше. Изведнъж по държането на Ун си пролича, че ѝ е хрумнало друго забавление. Сис очакваше този миг през цялото време и толкова беше напрегната, та чак потрепери, когато настъпи. Сякаш изскочи от завързан чувал.

Ун подхвана след дълго мълчание:

— Сис...

Трепет.

— Да?

— Искам нещо — продължи Ун и се изчерви.

Сис беше цялата нащрек.

— Е?

— Забеляза ли нещо у мен тогава? — попита Ун бързо с очи, вперени в Сис.

Сис пламна още повече.

— Не!

— Искам да ти разкажа нещо — подхвана Ун с неузнаваем глас.

Сис бе притаила дъх.

Ун замълча, но след малко добави:

— С никого не съм го споделяла.

Сис попита, заеквайки:

— Дори и с майка си?

— Не.

Мълчание.

Сис прочете тревога в погледа на Ун. Няма ли да ѝ разкаже?

Прошепна:

— Искаш ли да ми разкажеш сега?

Ун се поизправи.

— Не.

— Не...

Отново мълчание. И двете желяеха лелята да влезе при тях. Сис подхвана:

— Но ако...

— Не мога, това е!

Сис се дръпна настрани. Много догадки се въртяха в главата ѝ, съвсем безразборно, и биваха отхвърлени. Тя промълви смутено:

— Това ли искаше да кажеш?

Ун кимна.

— Да, нищо друго.

Момичето си отдъхна. Като че всичко бе преминало и нямаше да се повтори. Сис също усети облекчение. Подобно чувство ги спохождаше за втори път тази вечер. И слава богу, по-добре, отколкото да се чуе нещо, което би ги изплашило.

Поседяха още малко, успокоени.

Сис мислеше: хайде, време е вече да си тръгвам.

Ун промълви:

— Недей още, Сис.

И пак стана тихо.

Но на тази тишина не трябваше да се вярва, нима я имаше тук през цялата вечер. Подобно на нея, не трябваше да се вярва и на вятъра, променлив вихър, който бързо приижда и отминава. Уж беше затихнал, но ето че внезапно се изви неочаквано и на тласъци.

— Сис.

— Да?

— Не знам дали ще отида на небето.

Ун беше впила поглед в стената, сякаш проучваше дали ръбовете ѝ са равни.

Сис я обливаха ту студени, ту горещи вълни.

Какво?

Трябваше да си тръгва. На Ун можеше да ѝ хрумне още какво ли не.

Ун каза:

— Нали добре ме чу?

— Да!

Сис бързо рече:

— Трябва да се прибирам.

— У вас?

— Да, защото иначе ще стане много късно и нашите ще си легнат.

— Е, все още не са.

— Ще си тръгвам. — Пак тъй бързо отбеляза: — Скоро ще стане толкова студено, че по пътя ще ми замръзне носът.

Подобно дърдорене беше необходимо при настъпилото смущение, защото все някак трябваше да се излезе от тази ситуация. Налагаше се просто да избяга.

Ун се усмихна на казаното от Сис, както се полагаше, и се съгласи с нея:

— Не, не бива да замръзне.

Щастлива беше, че Сис наложи такъв обрат в разговора.

Двете отново почувстваха, че са избегнали някаква прекалено сложна тема.

Ун отключи вратата.

— Седни, ей сега ще донеса палтото ти — изкомандва тя.

Сис седеше като на тръни. Чувстваше се сякаш в опасност. Какво ли още можеше да хрумне на Ун? Но Сис нямаше да я изостави! Никога. Искаше да ѝ заяви, преди да се разделят:

„Ще ми го разкажеш следващия път. Когато искаш.“

За тази вечер бе достатъчно. Дори прекалено.

Струваше им се невъзможно да продължат. А сега към къщи, и то най-бързо. Иначе щеше да се стигне дотам, че да развалят всичко. Да изчезнат онези лъчи, които моите очи отправяха към нейните и нейните към моите.

Ун влезе с палтото и ботушите и ги нагласи до бумтящата печка.

— Нека се постопят.

— Не, трябва да тръгвам — не отстъпи Сис и започна да се обува.

Ун изобщо не продума, докато Сис се навличаше заради студа. Бръцолевенето за носа вече не помагаше, те отново се развълнуваха. Не произнесоха обичайните фрази за прощаване от рода на: „Ще дойдеш ли скоро? Не искаш ли да ме последваш вкъщи?“ Дори и през ум не им минаха. Всичко всяваше смут и уплаха. Това, което възникна между тях, си оставаше, но колко трудно беше да стоят изправени една срещу друга, лице срещу лице. Най-сетне Сис беше готова.

— Защо си тръгваш?

— Нали ти казах, че трябва да се прибирам.

— Да, но...

— Щом съм казала, значи трябва.

— Сис.

— Хайде, отвори ми.

Вратата не беше заключена, но Ун бе застанала пред нея. И двете се запътиха към лелята.

Тя седеше на стола с плетиво в ръце. Като ги видя, стана и с все същата любезност както преди заговори:

— Е, Сис? Ще тръгваш ли?

— Да, трябва да се прибирам.

— Казахте ли си всички тайни? — добродушно ги подразни лелята.

— Не тази вечер.

— Чух, че заключи вратата, Ун.

— Заключих я.

— Да, от предпазливост глава не боли — продължи лелята и веднага попита с друг тон: — Случило ли се е нещо?

— Нищо не се е случило!

— А защо сте така намусени?

— Съвсем не сме намусени.

— Добре, добре — съгласи се лелята. — Просто остарявам и май започвам да недовиждам.

— Благодаря за гостоприемството — каза Сис в опит да я прекъсне, защото само ги дразнеше и подкачаше, без нищичко да разбира.

— Чакай малко — спря я лелята. — Първо ще пийнеш нещо топло, преди да излезеш на студа.

— Не, благодаря, не сега.

— Толкова ли бързаш?

— Тя трябва да се прибира — намеси се Ун.

— Добре.

Сис стана.

— Останете си със здраве и много благодаря за вечерта.

— Подобно, Сис. Благодаря, че ни дойде на гости. Ако тичаш към къщи, вместо да вървиш, ще ти бъде по-топло. Става все по-студено и тъмнината е непрогледна. А ти, Ун, защо си така унила, нали пак ще се видите още утре сутринта.

— Разбира се — кимна Сис. — Лека нощ!

Ун остана на прага и след като леля ѝ влезе вътре. Просто така, без да продума. Какво се беше случило с тях? Чувстваха, че е невъзможно да се разделят. Наистина удивително.

— Ун...

— Да.

Сис се впусна в студената нощ. Можеше да поостане още, имаше време, но тук беше опасно. Достатъчно бе това, което се случи.

Ун не помръдваше край отворената врата, където се сблъскваха мразът и топлината. Студът минаваше покрай нея и нахълтваше в къщата. Но тя сякаш не го усещаше.

Сис хвърли поглед назад, преди да побегне. Ун не помръдваше от осветената рамка на вратата — красива, странна и плаха.

ДВЕТЕ СТРАНИ НА ПЪТЯ

Сис тичаше на път за къщи. Бързаше, борейки се отчаяно със своя страх от тъмнината.

Внезапно дочу: аз съм този, дето е встрани от пътя.

Не, не! — мислеше си само тя.

Ето, идвам, разнесе се пак гласът.

Тя побягна. Усецаше как някой я следва по петите, почти долепен до гърба ѝ.

Кой е?

Не ѝ стигаше Ун, ами и това. Нима не знаеше впрочем, че на път за дома щеше да ѝ се случи нещо такова!

Дори обаче да беше тъй, все пак трябваше да иде при Ун.

Чу се пропукване на леда. Грохотът проехтя отвъд скованата в мраз равнина и сякаш хлътна в някаква дупка. Когато ледът става поплътен, започва да поддава — в него се образуват дълги-дълги процеци. Сис подскочи, стресната от оглушителния екот.

Олюлявайки се, загубила равновесие, тя стремително си пробиваше път през мрака. Когато крачеше към Ун беше уверена и силна, сега беше друго. Без да му мисли, търти да бяга и това беше голямата ѝ грешка. Тутакси се оказа беззащитна пред онази неизвестност, която в такива вечери те дебне плътно отзад.

Пред неизвестността.

Срещата с Ун я беше разтърсила, толкова повече след като беше казала довиждане и излязла от дома на леля ѝ. Още с първите стъпки по обратния път страхът я обзе и взе да нараства като лавина. Бе беззащитна пред онова, което се спотайваше от двете страни на пътя.

Мрак, обгърнал всичко наоколо. Няма нито форма, нито име, но когато минаваш през него, съвсем отчетливо чувстваш как изпълзва и

се примъква след теб, а по гърба ти сякаш се стичат леденостудени струйки.

Точно този ужас бе обзел сега Сис. Тя просто не бе в състояние да мисли повече. Ужасно се страхуваше от тъмното.

Скоро ще стигна у дома!

Не, няма да стигнеш.

Дори не усещаше как студът хапе лицето ѝ.

Опитваше се да си представи своя дом, ярко озарен от лампи. Вътре е топло и светло. Майката и бащата, удобно настанени в креслата си, чакат своето единствено дете да се прибере. Единственото дете, което — така си бяха казали — няма да глезят и ще възпитават строго... Не, и това не помогна, тя не е *там*, не си е вкъщи, тя се намираще между двете страни на пътя.

А Ун?

Размисли се за Ун.

За чудесната, красивата, самотната Ун.

Какво ѝ е?

Спря напред устремния си бяг.

Какво ѝ е?

И пак хукна. Зад нея се приближаваше *онова*.

Ние сме от двете страни на пътя.

Тичай!

Сис тичаше презглава. Някъде откъм езерото се разнасяше мощният грохот на сковалия го лед, а ботушките ѝ звънко потропваха по замръзналата повърхност на пътя. Това я поуспокояваше — ако и стъпките си не чуваш, направо можеш да се побъркаш. Нямахше повече сили да бяга бързо, но продължаваше да тича колкото можеше.

Най-сетне пред нея засияха прозорците на дома ѝ.

Най-сетне.

Оставаше само да притича до светлината на крайпътната лампа.

Те отстъпиха — онези, дето бяха от двете страни на пътя. Изостанаха, кръгът светлина ги спря и отвъд очертанията му се раздаваше тяхното злобно ръмжене.

Сис се добра до дома, влезе при мама и татко. Баща ѝ беше шеф на кантора в селището и сега уютно, по домашно, се бе разположил в креслото си. Майка ѝ четеше книга, както обикновено, когато ѝ оставаше малко свободно време. Все още беше рано за лягане.

Те не скочиха в уплаха при вида на Сис — измъчена и премръзнала. Останаха на местата си и спокойно я попитаха:

— Какво ти е, Сис?

Тя най-напред впери изпитателен поглед в тях — нима не се страхуваха?

Не, ни най-малко. Да, само тя се страхуваше, тя, която идваше отвън.

— Какво се е случило, Сис? — попитаха те повторно и все така спокойно. Знаеха, че тя все едно няма да им отговори. А и не можеха да я успокоят — толкова бе задъхана, измъчена, от дъха ѝ яката на палтото се беше заледила, но те не намираха други думи.

— Има ли нещо, Сис?

Тя поклати глава.

— Просто тичах.

— От тъмното ли те беше страх? — попитаха я леко усмихнати, като че така би следвало да се обръща човек към всички, които се ужасяват от тъмнината.

Сис отговори:

— Съвсем мъничко...

— Съмнявам се — рече баща ѝ. — Във всеки случай ти си вече прекалено голяма, за да се боиш от нея.

— Някой би помислил, че си бягала на живот и смърт през целия път — обади се майка ѝ.

— Нали трябваше да се прибера, преди да си легнете, така ми казахте.

— Знаеш, че не си лягаме толкова рано, така че не го увъртай.

Сис се затрудни при събуването на замръзналите си ботушки и те шумно тупнаха на пода.

— Ама че сте се разбъбрили тази вечер.

— Моля, моля?

Взряха се в нея с учудване.

— Какво толкова сме казали?

Сис не отговори, беше заета с ботушите и чорапите си. Майка ѝ се надигна от креслото.

— Май не си... — започна тя, но млъкна.

Нещо в лицето на Сис я накара да спре.

— Иди да се измиеш, Сис. Ще се почувстваш по-добре.

— Добре, мамо.

Наистина се почувства по-добре. Миеше се продължително. Знаеше, че няма да избегне въпросите. Влезе и седна на един стол. Не се осмеляваше необмислено да се отпрати към стаята си. По-добре беше да остане, защото иначе щеше да стане по-лошо!

Майка ѝ каза:

— Сега изглеждаш много по-добре.

Сис чакаше. Майка ѝ продължи:

— Как прекарахте с Ун, Сис? Беше ли весело?

— Хубаво беше! — сопна се Сис.

— Съвсем не звучи така — намеси се бащата с усмивка.

Майката се сепна:

— Но какво ти е тази вечер?

Тя ги погледна. Бяха любезни, по свой начин, ала...

— Нищо ми няма — тросна се пак момичето, — но вие не спирате да ровите. Искате всичко да разберете.

— О, какви ги говориш, Сис. Иди в кухнята и хапни нещо. Всичко за вечеря е сложено на масата.

— Вечеряла съм.

Не беше, но тях какво ги засягаше.

— Тогава най-добре ще е да си легнеш. Изглеждаш много изморена. Утре сутринта всичко ще бъде наред.

— Лека нощ, Сис.

— Лека нощ.

Тя веднага се запъти към леглото. Те нищичко не разбраха. Едва когато се пъкна между завивките, почувства колко е изтощена. Странни и ужасни неща се въртяха в главата ѝ, но топлината след студа се прокрадна в нея и я приспа.

ЛЕДЕНИЯТ ЗАМЪК

Ун, ставай!

Обичайното сутрешно подвикване на леля й. И днес както всеки делник, когато Ун беше на училище. Но за момичето съвсем не беше обикновен, а особен — бе денят след срещата със Сис.

— Ун, ставай!

Такава си бе леля й, въпреки че още беше рано, тя не я оставяше да се излежава до последната минута.

Ун чуваше привичния тътен от пропукването в мрака на сивкавия като стомана лед, докато си подаваше главата изпод завивките. Сякаш бе сигнал за началото на новия ден. През нощта беше дочула подобен приглушен грохот, който сякаш известяваше, че е дълбока нощ. Още тогава й беше трудно да заспи. Дълго време остана будна след вечерта, прекарана със Сис. Мислеше за всичко, което можеше да стане, когато двете са заедно.

— Навън е по-студено от всякога — отбеляза лелята, докато приготвяше закуската.

Ун вдигна очи към ясните блещукащи звезди над къщата. На изток, докдето поглед стигаше, те избледняваха в скованото от мраз зимно или предколедно утро.

Постепенно с разреждането на мрака се очертаваха заскрежените корони на дърветата. Ун гледаше и тях, докато се приготвяше за училище.

Към училището и към Сис.

Без днес да мисли за онова, *другото!*

Изведнъж се сети, че няма да може да срещне Сис само няколко часа след като се бяха разделили по този неприятен начин. Тя я изплаши и Сис побягна. Не можеха да се срещнат веднага след случилото се! Не можеше да отиде на училище днес.

Погледна гората от заскрежени дървета, открити в избледняващия мрак. Трябваше да се скрие някъде. Да избяга. Но да не се среща със Сис.

Утре щеше да бъде различно, но днес — не. Днес не можеше да я погледне в очите.

Опита се да прогони мислите, ала те я връхлетяваха неумолимо.

Изгаряше от желание да се види със Сис, но...

Във всеки случай сега трябваше да излезе, както всеки друг ден. Безполезно ще е да заяви, че няма да ходи на училище. На леля й тези номера не минаваха. Прекалено късно беше и да се престори на болна — пък и не бе в нейния стил. Погледна се бегло в огледалото: изглеждаше съвсем здрава, затова беше излишно да лъже.

Щеше да тръгне уж за училище и да свие от пътя, преди да срещне някого. Да се отклони и скрие до края на учебния ден.

Въпреки че лелята вдигаше шум и я събуди, тя се изненада, когато видя Ун готова за излизане, с чанта в ръка:

— Толкова рано ли тръгваш?

— Да не би днес да е по-рано от друг път?

— Мисля, че да.

— Искам по-скоро да видя Сис.

Сякаш нещо я прободеше при тези думи.

— Аха. Толкова ли се сприятелихте?

— Мммм.

— Тогава няма какво да добавя. Хайде, тръгвай. Добре че имаш дебело палто, толкова е студено. Вземи си и два чифта ръкавици.

С подобни думи лелята я изпращаше всяка сутрин на училище. Трудно можеше да ги избегне. Но не и днес! След като Сис беше избягала снощи.

— Какво има Ун?

Ун се сепна.

— Не намирам ръкавиците!

— Ето ги, точно пред теб.

Тя излезе от къщата в мрака, който се оттегляше. Трябваше да измисли начин, по който да прекара този ден, и то веднага след като се скрие от погледа на леля си.

В главата й се въртеше само една мисъл: Сис.

Този път водеше към нея.

Този път водеше към Сис.

Не можеше да се срещне с нея, а само да мисли за нея.
Да не мисли за онова, другото.
Само за Сис, която открих.
Сис и аз в огледалото.
Искрици и лъчи.
Да мисля само за Сис.

На всяка крачка.

Стигна до първите заснежени дървета, зад които можеше да се скрие. Тук се отклони от пътя. Трябваше да намери някакво скривалище, където да се притаи до обичайното време за прибиране у дома, ако не иска да отговаря на въпроси.

Но къде да иде? Къде да прекара този дълъг учебен ден. А и в такъв студ? Въздухът, който поемаше, като че спираше дъха ѝ, сгъстяваше се. Щипеше бузите ѝ. Но дебелилото палто и закалката от есенния студ я спасяваха от измръзване.

Бум, разнесе се грохот изпод чернолъскавата стоманена повърхност на леда.

Чудесно, защото ѝ подсказа решение. Веднага ѝ хрумна какво ще прави: ще се разхожда по леда.

Сам-самичка.

Така денят щеше да бъде запълнен, тя нямаше да мръзне и всичко щеше да е наред.

За разходка по леда говореха в училище всички през последните дни. Ун не се намесваше в разговорите, но беше чула достатъчно, за да добие ясна представа и да разбере, че такава разходка би трябвало да започне веднага — преди да е натрупал сняг.

Имало водопад някъде там в далечината, при езерото, който образувал необичайна планина от лед през този сезон на продължителни и тежки студове. Говореше се, че приличал на замък и че никой не си спомнял такава неща да е ставало преди. Именно този замък щеше да е целта на един такъв излет. Тръгваш покрай езерото към устието на реката, след което слизаш надолу по течението към

водопада. Краткият зимен ден изцяло би бил погълнат от разходката дотам.

Ето че планът ѝ беше готов.

Но нали трябваше да го видя заедно със Сис...

Тя прогони тази мисъл с друга, по-ведра: *втория* път ще го видя със Сис — така ще е още по-добре.

Заледената повърхност на езерото беше тъй гладка и блестяща, че създаваше впечатление за нереалност. Не лед, а стомана. Нито една снежинка не беше паднала във водата, докато е замръзвала, а и след това.

Ледът беше дебел и плътен. Пукаше, трещеше и все повече се ствърдяваше. Ун побягна надолу към езерото. В такъв студ е съвсем естествено да се тича. При това искаше по-бързо да се озове там, където нямаше да срещне хора — никой не трябваше да я вижда днес.

И успя. Настойчивият вик: „Ун, ела тук!“ Гласът на нейната добра леля не стигаше до нея. Сега леля ѝ е убедена, че тя е на училище.

А какво предполагат в училище?

За това не беше помислила.

Че е болна, та нали поне веднъж и тя би могла да се разболе. Дали и Сис мисли така? Тя може би се досещаше за причината на нейното отсъствие.

Ун тичаше по скованата от студ земя, която кънтеше под стъпките ѝ. Минаваше на зигзаг между заснежените дървета, за да остане скрита от любопитни погледи. Първо щеше да прекоси леда и да поеме покрай брега.

Сис, за нея мислеше тя. За срещата им, която предстоеше утре — тогава всичко ще се е поуталожило и няма да е болезнено както днес. Но най-сетне не бе сама. Намерила бе някого, комуто ще може да разкаже всичко, скоро.

Носеше се радостна по леда, по покритата със сняг земя, между побелелите брези, които блестяха като сребро. Вече почти се беше развиделило. Тревите, покрити със сивкав скреж, стърчаха с пречупени нагоре краища — Ун докосваше бледите им широки стръкове така, че сребърният скрежец проскърцваше сухо като пясък под ботушите ѝ.

Радваше се на леда: по-плътен и по-твърд.

Такъв, какъвто трябва да бъде.

Събуден от грохота му през нощта, човек си мисли: ето, ледът става все по-дебел.

И стените на старата им дървена къща пукаха в този студ. Леля й казваше, че гредите се свиват. Ако ги чуеше през нощта, човек си мислеше: толкова е студено, че чак стените се пукат, и беше безполезно да повтаря: все по-дебел и по-дебел.

Беше стигнала до брега, без някой да я види, без дори да я забележи, та да каже за това на друг.

В този ранен час, както бе предположила, на леда нямаше никакви хора. Към обяд обикновено идваха хлапета, които можеха да се боричкат на воля, тъй като ледът беше здрав като скала, без нито едно опасно и потайно кътче. Езерото е огромно, сега представляваше една безкрайна пързалка.

Беше приятно да се взираш през прозрачния тъмен лед чак до дъното. Ун беше още малко момиче и можеше да легне по корем върху повърхността му и да затули с длани лицето си встрани, та излишна светлина да не й пречи да го наблюдава навътре.

Усещането си можеше да сравни с гледане през измито стъкло на прозорец.

Точно тогава слънцето се показва, студените му коси лъчи пронизаха леда чак до кафявото дъно, покрито с тиня, камъни и водорасли.

Малко по-навътре от брега езерото се бе заледило чак до долу. Самото му дъно беше побеляло от скреж, а върху него се разстиляше дебел блок от стоманеносивкав лед. В него бяха замръзнали широки и с формата на мечове бледи, тънки треви, а също и семенца, пращинки, дори голяма кафява мравка — всичко това примесено с перлите на въздуха, припламващи като истински бисери, когато ги докосваха слънчеви лъчи. Ледът бе сковал също и черни камъни, заоблени или остри, заедно с охлузени дървени пръчки. А пречупените папратови стъбла изпъкваха като изящна картина.

Някои от растенията се намираха на дъното, други, обгърнати от замръзваща вода, плаваха в нея. Постепенно повърхността на езерото се бе втвърдила и леденият слой беше станал непробиваем като броня.

Както бе легнала по корем, Ун наблюдаваше очарована гледката, по-прехласваща от която и да било приказка.

Нека види повече...

Изпъната върху леда, тя все още не чувстваше студа. Крехкото ѝ телце хвърляше на дъното сянка с причудливо разкривени форми на човешко тяло.

Отмести се малко по-напред по гладкото ледено огледало на езерото. Красивите папрати в ледения блок, облян в море от светлина, останаха зад нея.

Тук беше тя, страховитата пропаст. На местата, където ставаше особено стръмна, дъното се виждаше и всичко по него беше кафяво. Между оскъдната растителност в тинята щапукеше черно раче и мърдаше клещи — очевидно безсмислено, защото водата не се размътваше, а то не се придвижваше от мястото си.

На крачка от брега стената от кал почти отвесно се спускаше направо в черната бездна.

Тази страховита пропаст.

Ун се премести и пълзящата сянка я последва, изчезвайки точно над бездната, сякаш погълната вдън земя. Толкова внезапно, че момичето потръпна и едва подир миг проумя какво се бе случило.

Стори ѝ се, че е паднала във водата. За миг почувства световъртеж, но тутакси усети под себе си надеждния твърд лед.

Не беше приятно обаче да се гледа стръмната урва. Там сигурно намираха смъртта си онези, които не можеха да плуват. Ун се беше научила, но някога, когато още не умееше, беше се озовала на подобно място. Уж стъпваше по дъното, ала изведнъж под краката ѝ то изчезна и тя се бе вцепенила, чувствайки как нещо я тегли надолу. В този миг една здрава ръка я сграбчи за гърба и я тласна към безопасната суша, при радостната глъчка на приятелите.

Докато си припомняше тази случка, някаква ивица се стрелна изотдолу през тъмнината точно към нея. Една риба сякаш летеше право към лицето ѝ и момичето се отдръпна, забравяйки, че между тях има цял пласт лед. Мярна се сиво-зеленото плоско гръбче, сетне рибата се показа отстрани и неподвижното ѝ око за секунда се вторачи любопитно в нея.

Това беше. И пак изчезна в глъбината.

Ясно беше какво е необходимо на рибата. Човек лесно можеше да си представи как сега тя там долу, дълбоко под повърхността на езерото, разказва за мен на другите риби. Това е дори приятно.

Но любопитната рибка наруши очарованието, което я държеше тук. Пък ѝ стана и студено. Тя се надигна, затича се, ту се пързеляше, ту крачеше по гладкия лед. На моменти излизаше на брега, бързо пресичаше заострените издатини и пак се връщаше на хлъзгавата му повърхност. Постопли се и ѝ стана весело.

Дълго се беше скитала, а ѝ оставаше още доста до устието на реката.

Но се добра до него.

Водопада тя нито виждаше, нито чуваше, намираше се още по-надолу. Долавяше само плясъка на свличащата се вода, а горе при устието течението беше напълно спокойно и безшумно.

Тук от голямото езеро извираше огромно количество вода. Тя струеше изпод леда толкова равно и беззвучно, че движението ѝ беше почти незабележимо. Издаваше го само облакът от пара, който се кълбеше в студения въздух. Тя не знаеше къде се намира, беше като в хубав сън. А за хубавия сън са нужни такива прости неща.

Сърцето ѝ не се бунтуваше, че е тръгнала на непозволена разходка и че навярно ще ѝ е трудно да се върне. Спокойната вода край леда я изпълваше с тиха радост.

Разбира се, дори сега предишните мисли нахлуваха отново в нея, тласкайки я надолу, на дъното на яма, пълна със сенки, но в този прекрасен час те веднага отстъпваха пред онова, което се откриваше пред погледа ѝ, пред голямата река, която безшумно и плавно течеше изпод края на ледената пустош и сякаш обмиваше самата нея, сякаш я носеше с течението си, сякаш ѝ нашепваше онези думи, от които тя имаше нужда.

Толкова тихо беше наоколо, та ѝ се стори, че дочува водопада, неговия далечен тътен — там, където реката се спуска стремглаво от пропастта. В училището говореха, че оттук не можело да се чуе, но шумът му я достигаше съвсем отчетливо.

Там трябва да идеш. И *недей* да мислиш за онова, за другото. Сега имаш свободен ден.

Такава щеше да бъде целта и на училищната екскурзия. Водопадът. Грохотът му сподавяше мразовития въздух, тъй че тя наистина не би следвало да го чува.

Мека и черна, водата на езерото беззвучно се лееше изпод шлифованите ръбове на леда. Неизменно нова и *чиста*, тя се стелеше леко и плавно. Като в сън.

Разнасящият се отдалеч тътен на водопада ѝ напомняше, че се е запътила натам. Тя се отърси от вцепенението. Да можеше само да сподели с някого какво чувства в този миг... Ала добре съзнаваше, че няма да съумее да го стори.

Усети колко е премръзнала веднага щом поспря и остана на едно място. Студът проникваше през дрехите ѝ. За да се стопли, Ун побягна отново.

Досами устието на реката местността се снижаваше. Дотам безщумна, водата изведнъж започваше да шурти. Студът и парата, която се вдигаше от потока, бяха нагиздили речните брегове с удивителна ледена дантела. Водата се промъкваше до ледените висулки и ги облизваше.

Земята беше покрита с пирен и буци пръст, покрити подобно всичко наоколо със скреж, проблясващ като сребро под косите слънчеви лъчи. Сякаш се намирам в приказна страна, мислеше си Ун, подскачайки от буца на буца. В чантата ѝ потропваха учебниците и увитият за обяд сандвич.

Следваше малко по-стръмен склон. Тук реката се провираше между черни камъни, увенчани с корони от бляскав лед, и шумът на водата отекваше по-силно.

Ун знаеше, че никой не би ѝ позволил да се спуска по него. Дори си помисли, че всъщност не ѝ се иска много да го прави. Истината обаче бе, че все повече и повече желаше това...

Сега чуваше с особена яснота примамливия грохот по-надолу. Все още бе отдалечен и колкото по-силно я привличаше, толкова по-твърдо ставаше решението ѝ да се спусне до него.

Лудешкият бяг я бе сгрял. Дъхът ѝ я обкръжаваше с малки облачета, когато сегиз-тогиз поспираше. Да бяга в дебелилото палто, беше неудобно, стана ѝ много топло, очите ѝ заблестяха. Все по-учестено дишаше, стъпила на някоя буца, и многобройните облачета от горещия и дъх се кълбяха около нея.

Реката под стръмния склон шумеше по-силно, но глухият тътен на водопада — застрашителен и мамещ, все още идваше някъде отдалеч.

Тя си помисли с упорство:

Не искам!

Но го искаше. И това бе по някакъв начин свързано със Сис.

Ето единствено правилното решение, макар запретиено и може би щуро. За нищо на света не можеше да се върне. Това имаше нещо общо със Сис и с всичко хубаво, което предстоеше. Поемеше ли сега обратния път, нямаше да стигне до онова, което бучеше там долу, и щеше да се прибере у дома, така да се каже, с празни ръце, усещайки дълбоката липса на нещо, което така и не е успяла да открие.

Грохотът се усилваше. Течението на реката набираше скорост, водата се изпъстри с жълти ивици. Ун хукна надолу по склона наравно с нея, тичаше по посребрен килим от пирен и буци кал. Понякога подминаваше и някое дърво.

Грохотът се усилваше все повече и внезапно пред нея се надигна звънтящ воден облак: беше се озовала на самия край на пропастта, над водопада.

Толкова бе неочаквано, че се закова на място — оставаше ѝ да направи само една крачка и щеше да падне в бездната.

Сякаш я връхлетяха две вълни: първо парализиращо студена, последвана от топла — тъй както става, когато очакваш да се случи нещо важно.

Ун бе попаднала тук за първи път. През лятото, когато се премести да живее в областта, никой не я беше водил на излет по тези места. Леля ѝ само мимоходом спомена, че недалеч има водопад, но нищо повече. Едва в късната есен дочу съучениците си да говорят за него, и то след като леденият замък се беше образувал и предизвикал интереса им.

И какво всъщност се разкри пред очите ѝ?

Та именно замъкът, но...

Слънцето внезапно изчезна. Ун бе застанала наскред тесен проход с отвесни стени. Може би малко по-късно то пак щеше да изгрее, но в момента наоколо се стелеха ледена сянка и хапещ студ.

Пред момичето, в самите му крака, се простираше вълшебно царство е омагьосани кули, сводове, заскрежени куполи, изящни арки и пръснати в безпорядък снежни дантели. Всичко беше от лед, водата струеше между фигурите и продължаваше да гради нови. Ледът дълбаеше разклонения от водопада, които поемаха нови русла. Всичко искреше. Слънчевата светлина още не бе проникнала там и погледът обгръщаше среда, която преливаше в синьо-зелен и мъртвостуден блясък.

Водопадът сякаш пропадеше в черна пропаст, отвеждаща чак в недрата на земята. На самия край на бездната водата се придвижваше напред и струите ѝ променяха цвета си според нарастващата мощ на водопада — отначало черен, после зелен, жълт и накрая бял. От черните недра се разнасяше рев: водата се разбиваше о камъните и се превръщаше в бяла пяна. Във въздуха се издигаха валма мъгла — диханието на водопада.

Ун нададе радостен вик. Гласът ѝ обаче потъна в кипенето и рева тъй, както в студения воден прах изчезваха без следа топлите облачета на нейното дихание.

Пръските се издигаха като стена, а струите се разливаха встрани и нито за миг не прекратяваха своята бавна, но неотклонна работа, фантастичното си архитектурно творчество. Мразът изграждаше от водата стаички, коридори и улички, покриваше ги с ледени куполи, които ставаха все повече и по-големи. През целия си живот Ун не бе виждала нещо толкова сложно и великолепно.

Сега тя се взираше във всичко това отгоре. Но трябваше да го погледне и отдолу, взе да слиза по стръмния, заскрежен склон редом с водопада. Огромният леден замък я бе обсебил изцяло, струваше ѝ се тъй голям, прехласващо величествен.

Едва изотдолу обаче Ун го видя в онова великолепие, което замъкът би трябвало да разкрие пред погледа на едно малко момиче. Безследно изчезнаха всякакви угризения на съвестта. Оттук огромният леден замък ѝ се стори седем пъти по-голям и по-прекрасен. Наистина, много добре направи, че се бе отправила към него.

Гледката я прехласна: ледените стени се издигаха като че чак до небето, сякаш израстваха пред очите ѝ. Накъдето и да се обърнеше, съзираше всевъзможни прегради, надстройки, форми, чиито названия тя просто не знаеше. Ледът бе изпълнил всичко наоколо и само по

средата, където се спускаше водопадът, бе останало свободно пространство.

На някои места водата вече бе привършила своето строителство и се беше оттеглила, оставяйки блестящи и сухи градежи, други бяха изпълнени с воден прах и стичащите се капки тутакси застиваха в синьо-зелен лед.

Това беше вълшебен замък, замък-магия. В него човек трябваше да се опита да влезе — стига да имаше вход! Навярно изобилстваше със странни пътечки и вратички, през които можеше да се мине. Това, което се откриваше пред погледа ѝ, бе толкова необичайно, че Ун забрави всичко на света, обзета от една-едничка мисъл — да влезе в ледения дворец.

Но съвсем не беше толкова лесно. Неведнъж онова, което изглеждаше като вход, се оказваше всъщност само някаква вдлъбнатина. Тя обаче не се предаваше и в края на краищата намери цепнатина, подгизнала от вода и достатъчно широка, за да се промъкне през нея.

Сърцето ѝ заби силно, когато достигна първата зала.

Зелена, с греди от светлина, които я пресичаха тук-там. Пуста, само хапещ студ. По някакъв начин това будеше страх.

Тя се провикна, без сама да знае защо:

— Ехо!

Сякаш зовеше някого. Празното пространство я караше да го направи. Човек трябваше да вика в него. Не знаеше защо, макар да съзнаваше, че е сама.

Веднага получи отговор. „Ехо!“ — отвърна сподавено залата. Тя потръпна.

Уж безмълвна като гроб, залата беше изпълнена с нестихващия грохот на водопада, чийто шум проникваше през ледените стени. Играта на необузданата вода, която камъните по дъното на водопада разбиваха в пяна, тук преминаваше в тихо и плашещо бучене.

Ун постоя така, съвземайки се от уплахата. Нито знаеше защо бе извикала, нито пък кой ѝ бе отвърнал. Надали бе обичайното ехо.

А може би тази зала не е тъй голяма, както изглежда? Тя не извика отново, за да чуе отговора, а се опита да намери път, който да я изведе още по-нататък, в дълбината на замъка. Мисълта да поеме обратно, назад и навън, дори не ѝ хрумна.

Не ѝ беше нужно да търси по-дълго време — между полираните колони от лед се откриваше широк процеп.

Сега пък се озова в зала, която повече приличаше на коридор, но все пак си беше зала, изпробва това с възглас, не тъй силен, както предишният, и получи в отговор едно като че леко боязливо: „Ехо!“ Тя знаеше, че в замъците има такива покои — усещаше се очарована и омагьосана. Мислите ѝ бяха изцяло обсебени от замъка, а онова, което бе ставало преди, се губеше някъде далеч назад.

Тя не бе извикала „Сис!“ в този мрачен проход, бе извикала „Ехо!“ Неочаквано омаяна, Ун не мислеше за Сис, а за поредицата зали в зеления замък от лед и с нетърпение очакваше да премине през всяка от тях.

Студът я пронизваше до костите. Прииска ѝ се да види колко голям е облакът от пара, който издишва, но наоколо цареше плътен здрач. Боботенето на водопада се раздаваше сякаш изпод краката ѝ, но тя знаеше, че това е невъзможно. Всичко в този замък бе нереално и въпреки това човек го възприемаше като съвсем истинно.

Само дето тук беше толкова студено.

Тя мръзнеше дори в топлото си палто, купено от леля ѝ, когато през есента започнаха направо зимни студове. Но мисълта да влезе в следващата зала така я завладя, че момичето забрави за студа. Трябваше да я намери на всяка цена, защото бе тъй сигурно, че я има, както бе сигурно, че тя е Ун.

Така си и беше — изходът от тясната зала се оказа в другия ѝ край. Зелен сух лед, дълбока пукнатина, издълбана от водата.

От това, което видя в следващата зала, дъхът ѝ секна.

Намираше се на сред вкаменена гора. Ледена гора.

От водата, стичала се тук преди, се бяха образували ледени стволове и клонки. Между високите дървета бяха израснали и пониски. Личаха и причудливите очертания на форми, за които нямаше създадени названия, но тук си бяха на мястото, както всичко останало наоколо. С широко отворени очи Ун разглеждаше този непознат и приказен свят.

Тътенът на водопада ехтеше някъде отдалеч.

В залата бе светло. Слънцето не проникваше в нея, а и сигурно още не се бе издигнало над билото, затова пък дневната светлина,

странно мъждукайки, се процеждаше отвсякъде през ледените стени. Цареше невероятен студ.

Но какво означава студът, щом си тук. Та нали точно така следва да е в неговото царство. Изумена, Ун се взираше в гората от лед и отново — нерешително и сякаш за проверка — нададе глас:

— Ехо!

Този път не получи отговор.

Потръпна: наистина нямаше отговор.

Наоколо — твърд като скала лед. Всичко бе тъй странно. А и отговор не дойде. Нещо не беше в ред, тя отново потръпна и изпита чувството, че над нея е надвиснала опасност.

Гората стана враждебна. Залата бе удивителна с великолепието си, но също тъй неприятна и това я плашеше. Незабавно трябваше да намери изход, докато не ѝ се бе случило нещо. Не се замисляше вече накъде да поеме — дали напред или назад, бе загубила усещането си за посоките.

И отново се натъкна на пукнатина, през която можеше да се промъкне. Където и да се озовеше, подобни пролуки сякаш по поръчка изникваха пред нея. Тя се промъкна и през тази, за да бъде посрещната от друга светлина, позната от предишния живот, от обикновена дневна светлина.

Озърна се, леко разочарована: над нея се разстилал обикновено небе! Вместо леден свод там горе се виждаше синьо и студено зимно небе. Ун се намираще в кръгла зала с гладки стени от лед. Личаха си следи от някогашни водни потоци, които се бяха отклонили в други посоки.

Да извика „Ехо!“, Ун не се решаваше: ледената гора бе потиснала желанието ѝ да го прави, но затова пък сега, на тази обикновена светлина, можеше да наблюдава облачетата пара, които изпускаше с дъха си. Току се сецаше за студа и всеки път изпитваше усилващо се усещане, че измръзва. Докато се спускаше към водопада, се беше позагряла, но от тази топлина не бе останало нищо и сега тя издишваше последните остатъци от нея с облачетата пара, които излизаха от устата ѝ. Пускаше ги едно подир друго, сякаш в гъсти прекъсвани редици.

И тъкмо щеше да продължи нататък, когато внезапно се закова на място: раздаде се „Ехо!“.

Откъм онази страна.

Тя се обърна. Нямаше никой.

Но не, не ѝ се беше сторило.

Тук сигурно е тъй: когато не вика човек, вика ледът. И Ун отвърна неохотно и тихичко, по-скоро с шепот:

— Ехо!

Веднага почувства облекчение, това ѝ вдъхна смелост и тя се зае да търси поредната пукнатина, през която да се промъкне, за да продължи напред.

Могъщият и плътен тътен на падащата вода ѝ подсказваше, че водопадът е съвсем близо. Трябва да върви нататък!

Момичето трепереше от студ, но бе така погълнато от онова, което му се случваше, че не го усещаше. Ето и пукнатината! Достатъчно бе да го поиска мислено, и пред нея тутакси се откриваше проход.

Бързо през него.

Но тук се натъкна на неочаквана гледка: в новата зала стените сякаш ронеха сълзи.

Едва-що се измъкна от прохода, толкова нисък, че трябваше да мине през него превита одве, когато усети как капка се отцежда върху шията ѝ.

Това беше зала на плача. Стъклените стени едва просветваха и от капките, които се стичаха по тях в полумрака, се създаваше впечатлението, че залата ридае. В нея още нямаше изградени ледени фигури, капките от тавана падаха с тих плясък, всяка в своето езерце от сълзи. И всичко това навяваше печал.

Капките се стичаха по палтото и зимната ѝ шапка. Нищо от това, но защо сърцето вътре в нея натежа като камък. То ридаеше. А защо ридаеше?

Трябваше да престане!

Ала не преставаше.

Напротив, като че зариде още по-силно. Водата се стичаше все по-изобилно, капките се процеждаха все по-учестено, сълзите се лееха като из ведро.

Стената се обливаше във вода. Сърцето сякаш нямаше да издържи и щеше да се пръсне от мъка.

Ун прекрасно разбираше, че това е чисто и просто капеща вода, но, така или иначе, залата плачеше. И защо тук мъката свива сърцето все по-силно и по-силно? Мястото е такова, че няма кого да повикаш, нито пък някой ще повика теб. За тътена на водопада вече дори не си и спомняше.

Капките по палтото ѝ се бяха вледенили. Дълбоко натъжена, тя понечи да избяга. Лутайки се между стените, изведнъж се озова пред изхода или пред входа, какво значение имаше?

Този изход бе най-тесният от всички досегашни цепнатини, но като че извеждаше към ярко осветена зала. Ун вече смътно я съзираше и изпита непреодолимо желание да влезе и в нея, сякаш от това зависеше животът ѝ.

Отворът обаче се оказа наистина прекалено тесен. Не успя да се промъкне през него. А трябваше да мине оттатък. Заради дебелилото палто е, помисли си и веднага свали раницата и палтото. Щеше пак да го облече, на връщане. Съблече се, без да мисли за студа, искаше на всяка цена да влезе в залата!

Този път успя, слаба и крехка, каквато беше, и с малко повече усилие.

Новата стая ѝ се стори истинско чудо. Ярка зелена светлина проникваше през стените и тавана, като внушаваше приповдигнато настроение у посетителя, до този момент угнетен от толкова плач.

Да! Изведнъж разбра и го видя ясно пред себе си: там, в онази предишна зала, бе плакала самата тя. Защо, не знаеше, но именно тя се обливаше в собствените си сълзи.

Нека не мисли повече за това. Сега бе застанала на прага на зала, сияеща от чистота и озарена от зеленикава светлина. От тавана ѝ не се отронваше и капчица, грохотът на водопада беше приглушен, тук човек можеше да вика на воля, ако имаше за какво, да *нададе* силен, отчаян възглас, молба за приятелство и утеха.

Тази молба се изтръгна от нея, Ун изкрещя:

— Сис!

Потръпна, когато веднага дочу, поне откъм три страни, отклика:

— Сис!

Не помръдна, докато ехото не се разтвори в шума от водопада. Сетне прекоси залата, мислейки за майка си, за Сис и за онова, другото — за всичко, и то само докато бе направила тези няколко крачки. Викът сякаш откряна пред нея врата, която сега отново се бе затръшна.

Защо съм тук? — почуди се тя. Обикаляше от стена до стена, не повече от няколко метра, но всяка крачка ѝ струваше все повече усилия и краката ѝ сякаш бяха нечии чужди. Защо съм тук? Зае се да търси отговор на тази загадка. Обикаляше залата, обзета от странна радост, някак объркана, без да е в състояние да проумее какво всъщност ставаше с нея.

Бе достигнала последната граница.

Върху ѝ се стовари ледена ръка.

Усещаше как се вцепенява от студа, проникнал у нея. Палтото си бе оставила някъде отзад, там е работата. И сега студът прави с нея каквото си иска.

Обзе я страх, тя хукна към стената, за да се върне обратно при топлата си дреха.

Откъде беше влязла тук?

Гладката ледена стена беше твърда като камък. Ун се метна към друга. Колко ли са тук? Накъдето и да се обърнеш, виждаш все гладки и твърди стени.

Тя изкрещя простички думи:

— Пуснете ме да изляза!

И веднага намери изход.

Но колко странен беше този замък: тя изобщо не се бе върнала при палтото си, а попадна на съвсем друго място и то не ѝ допадна.

Още едно помещение. Този път малко, с нисък таван, осеян с надвиснали ледени висулки, от които капеше вода, подът бе осеян със сякаш израснали от него ледени копия, стените пропукани и тъй дебели, та зелената светлина едва мъждукаше и се образуваха всевъзможни ъгли. Но шумът на водопада тук не бе сподавен, напротив, неочаквано проехтя съвсем наблизо или под теб или някъде наоколо — но ти сякаш буквално се намиращ *в него*.

Водата се отцеждаше по стените в тази зала и ѝ напомняше за онази, където бе плакала.

Сега обаче не плачеше. Студът спираше плача и правеше нещата неясни. Те преминаваха през нея като в мъгла, опитахте ли се да хванете нещо, се оказваше съвсем друго. Това, разбира се, беше опасно. Тя искаше да извика високо и предизвикателно, така както подобава в един леден замък:

— Ехо! Ехо!

Но не се получи. Някаква друга мисъл сякаш бе препречила пътя на вика и тя самата едва дочу собствения си глас. Викът не отекна надалеч, а отговорът бе неистовият грохот на водопада, който сподавяше всички други звуци. Е, няма страшно. Друга мисъл, нова вълна от студ — и викът беше забравен.

Тя се досети, че в този грохот би могло да се легне. Просто така, да се легне и той да те отнесе със себе си — надалеч, надалеч. Тази мисъл изчезна тъй бързо, както се бе появила.

Тук подът беше наводнен, а на места и заледен. Не, нямаше как да остане и Ун отново се зае да търси изход в неравните стени.

Това беше последната зала, от нея нямаше накъде да продължи.

Тази мисъл си изясняваше с усилие. Във всеки случай тук не се виждаше изход. Нищо не помагаше, каквото и да правеше. Имаше достатъчно пукнатини, но те не водеха навън, а само навътре към леда и към причудливите отблясъци на светлината.

Но нали беше влязла?

Нямаше полза от подобни разсъждения.

Сега трябваше не да влезе, а да излезе — нещо съвсем различно, мислеше тя, докато сновеше наоколо. Пролуката, през която се беше промъкнала, сега, естествено, бе неоткриваема.

Нямаше смисъл и да крещи. Грохотът заглушаваше всичко. Яма, пълна със сълзи, се разтваряше наготово пред нея, можеше да се гмурне и да потърси изход навън, но не посмя. Вече се бе наплакала другаде.

Да удря по стените?

Не, тук по тях не се удря. По ледените стени това е невъзможно.

Зае се да потърси сухо място. Най-сетне откри кътче, студено и недокоснато от влагата. Седна и подгъна крака под себе си, вече не ги и усещаше. Цялото ѝ тяло бе сякаш онемяло, безчувствено, дори студът не я терзаеше така силно. Започна да я надмогва умора. Ще

поседи така малко, после ще се захване сериозно с търсенето на изход, за да се измъкне оттук — към палтото си, при леля си и при Сис.

Мислите ѝ бяха все по-объркани. В нейното съзнание изплува образът на майка ѝ, но някъде бързо изчезна. Всичко останало се сля в някаква плаваща мъгла, която прорязваха ярки проблясъци. Нищо, ако се сети за нещо важно, ще има време да го обмисли.

Всичко ѝ се струваше тъй отдалечено, тъй отдавнашно. Колко изморена бе от тичането из този странен замък. Как хубаво е да поседи, когато студът не я мъчи толкова.

Седеше, здраво стиснала ръце. Защо, вече бе забравила. На тях беше нахлузила два чифта ръкавици.

Стори ѝ се, че дочува ромон от падащи капки. Отначало не чуваше нищо освен мощния тътен на водопада, но сетне долови съвсем отчетливото „кап-кап“. Капките неохотно се откъсваха от ниския таван и падаха върху израсналите нагоре висулки и в локвичките, пеейки монотонно и непрестанно: „кап-кап, кап-кап“.

Но какво е *това*?

Тя се изправи, обзе я страх, какъвто досега не беше изпитвала, започна да вика — откри у себе си внезапно тъмен и дълбок извор с викове, но успя да изтръгне само един.

Там, в леда, имаше нещо! Отначало безформено, то придоби очертания, докато тя викаше, и започна да свети като ледено око, вторачено в нея и спиращо всякакви нейни мисли.

Съвсем явно това беше око.

Огромно.

Вперено в нея, то става все по-голямо. Вътре в леда е и цялото свети.

Затова и бе извикала само веднъж. Като го поогледа, видя, че не е дотам страшно.

Сега мислите ѝ станаха по-простички. Студът ги сковаваше една по една. Огромното око в леда я наблюдаваше неотклонно, но в това няма нищо страшно, мислеше си тя: е, какво гледаш толкова? Това съм аз. Някак смътно ѝ хрумна онова, което обикновено идва наум в такива случаи: нищо лошо не съм сторила...

Няма защо да се бои.

Тя отново се сгуши както преди, подгънала крака под тялото си, и се огледа. Окото лумна по-силно, стана по-светло.

Просто едно голямо око.

Тук очите са големи.

Но тя усещаше, че то се вира в нея от своя ъгъл, и затова вдигна лице, взря се също в него.

Това съм аз. Тук съм открай време. Не съм направила нищо лошо.

Постепенно звукът от стичащите се капки изпълни цялата зала и всяка от тях сякаш беше частица от обща песен. На фона на тежкия и възгуб тътен на водопада тънкият им капчук се разнасяше като светла музика. Тя й напомни нещо отдавна забравено и в същото време познато и успокоително.

Светлината се усилваше.

Окото срещу нея ставаше все по-ярко. Но Ун смело пресрещаше погледа му, нека се вира в нея колкото си ще, тя не се бои от него. Вече дори не усещаше и студа, смътно си спомняше, че доскоро я бе измъчвал вътре в замъка. Не се чувстваше добре, усещаше се натежала и отмаляла, искаше й се да подремне, но окото нямаше да й позволи да заспи.

Седеше неподвижна, без да помръдва и облежната на стената, с повдигната глава, за да гледа светещия лед. Между нея и окото се стрелкаха бързи падащи капки, които пееха своята монотонна мелодия.

Това огнено око се оказа само предвестник на ярък пламък, който избухна в залата и я потопи в заревото си.

Зимното слънце най-сетне се беше издигнало дотолкова, че лъчите му достигнаха ледения замък.

Макар окъсняло и студено, то пак притежаваше много сила. Лъчите му пронизаха дебелите ледени стени, ъглите, пукнатините и унилото помещение сякаш затанцува в причудливи многобагрени форми, образувани при пречупването на светлината. Ледените висулки — и онези, които надвисваха отгоре, и другите, дето бяха израснали отдолу, и капките се впуснаха в изненадващ вихрен танц наред това внезапно нахлуло море от светлина. Капките проблясваха и

замръзваха, проблясваха и замръзваха една подир друга и всеки път неголямата зала се смалвяваше с по една. Щяха да я изпълнят докрай.

Заслепяващо море от светлина. Сега за Ун съществува единствено това сияние. Окото, което я гледаше в упор, изгоря и започна да искри. Тя вяло помисли:

Колко много светлина.

Беше готова да заспи, а не се ли беше и стоплила? Във всеки случай вече не бе студено.

Странните фигури танцуваха по ледената стена, блясъкът ги открояваше по-силно. Горе и долу сменяха местата си, всичко се разтроши на частици от светлината, изпълнила помещението. Но на Ун това изобщо не се стори странно, а нещо напълно в реда на нещата. Надмогнаха я умора и сънливост, искаше да поспи и беше готова да потъне в сън.

II ЗАСНЕЖЕНИ МОСТОВЕ

1

ИЗЧЕЗВАНЕТО НА УН

Беше ли това само странен сън?

Ун и аз ли бяхме снощи заедно?

Да!

Когато сънят се разсея, тя отчетливо разбра: това наистина се бе случило. И смущаващо, и радостно.

Днес я бе обзело едно-единствено чувство — желанието отново да види Ун. Днес щеше да иде на училище и да се срещне с нея, днес това е възможно, сега всичко ще бъде другояче.

Сис поостана още в леглото, за да помисли за новото, което предстоеше. Придаде му тържественост, като си каза: завинаги ще остана приятелка с Ун. Направи го толкова интензивно и искрено, колкото можа.

Родителите ѝ не задаваха повече въпроси. Не пророниха и дума за нейното необичайно прибиране снощи. Вероятно щяха да изчакат ден-два и да я поразпитат внимателно, между другото. Така по принцип постъпваха почти винаги, когато искаха да узнаят нещо.

Но сега нищичко нямаше да разберат! То се намира отвъд границата. И думичка нямаше да изтръгнат от нея, що се отнася до Ун. Прекалено крехко бе онова, което светеше в нейния поглед, за него не биваше да се говори.

Утрото започна както всеки друг път. Сис се облече добре, за да не усеща хапливия студ, взе чантата си и се отправи към училище.

Коя от тях щеше да пристигне първа? Пътищата им се пресичаха почти пред училището. Но никога не се бяха срещали там.

Дали Ун ще се чувствава неловко днес, мислеше си Сис.

Този ден беше по-мразовит от всякога. Високо над коприненонежния сумрак на утрото небето просветваше стоманеносиньо. Сега покрай пътя не я дебнеше нищо страшно, сутрешният мрак бе дори приятен и постепенно се разпръскваше. Струваше ѝ се странно, че снощи направо бе загубила ума и дума от страх.

Какво ставаше с Ун?

Тя, разбира се, щеше да ѝ го каже. Не ми се мисли за това. Просто ми се ще да сме заедно. Дори и нищо да не сподели с мен. Ако е нещо лошо, не искам изобщо да го знам.

Ун не беше дошла, когато Сис влезе забързано в топлата класна стая. Повечето от съучениците ѝ вече бяха вътре. Някой я поздрави равнодушно:

— Здравей, Сис.

Тя не спомена пред тях нито дума за вчерашната среща. След онази размяна на бележки те тръпнеха от любопитство да узнаят нещо, но се сдържаха да питат. Щяха да изчакат да видят какво ще стане, когато се появи Ун. На Сис това беше ясно и тя бе решила за себе си, че веднага щом зърне Ун на прага на класната стая, ще отиде да я посрещне и по този начин ще покаже на останалите какви са техните отношения. Тази мисъл будеше у нея такава радост, че едва се сдържаше на мястото си.

Нима толкова се бе променила? Едно момиче от групата на нейните предишни приятелки я попита направо:

— Какво ти е, Сис?

— Нищо.

По всичко ли си личеше, че тя ги пренебрегва, очаквайки нетърпеливо идването на Ун?

Толкова ли зорки очи имаха? Да, да, но какво от това. Скоро всичко щеше да излезе наяве. Независимо от каквото и да било, ще се втурне към Ун, сияейки от радостта на приятелството им.

Нямаше ли най-сетне тя — новото в нейния живот — да се появи от сумрака?

Още не идваше. Почти целият клас се беше събрал. Дойде и учителят. Време бе да започне часът.

Учителят ги поздрави с добро утро.

Но нима Ун нямаше да дойде?

Отсъствието ѝ веднага бе забелязано от катедрата:

— Ун я няма днес.

Урокът започна.

Ун я няма днес. Спокойна констатация. Вярно, може би защото бе напрегната, Сис като че долови лека почуда в гласа на учителя. Това сигурно бе убягнало на останалите. Днес отсъства един, утре ще е друг. Това надали будеше особено вълнение. В обемистия дневник бе отбелязано, че Ун днес не е дошла на училище. И толкова.

Сис неспокойно се въртеше на чина.

Знаеше, че Ун никога няма да избяга от училище. Следователно бе станало нещо необичайно. Сис веднага направи връзка с вчерашната им среща. Ами ако Ун просто не желае да се вижда с нея след вчера? Нима е дотолкова смутена?

В междучасието Сис се опитваше да се държи както обикновено. И успя, защото никой не ѝ каза нищо. Никой не отрони и дума за отсъстващата, нея и бездруго я нямаше.

Училищният ден следваше своя ход. Късното зимно слънце се беше показало и огряваше докдето стигаше през прозорците. Сис само чакаше то да залезе и денят да свърши, за да разбере какво става с Ун. Струваше ѝ се, че времето тече бавно.

Следобед слънцето се скри зад мъглите. Още не беше изминало своя кратък път до хоризонта, а небето бе затулено от пелена, която бързо се превърна в сива и мъхеста обвивка от облаци.

Учителят от катедрата ги предупреди:

— Според прогнозата следобед времето ще се промени. Казаха дори, че може би ще завали сняг.

Сняг.

За пръв път тази година.

Дума кратка и наситена — „сняг“.

Самото ѝ звучене беше особено. А какво съдържаше, знаеха всички в класната стая. Голяма част от живота им. Сняг.

От катедрата учителят продължаваше:

— И студът, слава богу, ще си отиде. — И после: — Но пък снегът ще покрие леда.

За момент учениците се натъжиха. Сякаш бяха чули за погребение или за нещо друго, също тъй прискърбно. Така поне прозвучаха думите от катедрата. Езерото блести като бронирана стомана. За последен път. Вече толкова пъти те, въпреки студа, се бяха носили по него на кьнки. Но ето че днес на пързаянето им се слагаше край. От снега.

Когато следващият учебен час свърши, децата излязоха на двора, сняг още нямаше, но въздухът бе станал сив и ако си вдигнеш лицето, нещо невидимо го гъделичкаше. Огромната повърхност на езерото вече бе побеляла. Гладкото му огледало бе поело снежинките много преди земята да ги привлече.

Странно колко бързо всичко можеше да бъде заличено. Като равния, бял и мъртъв лед.

И ето че най-накрая отново стана дума за Ун. Следващият час започна с въпрос:

— Знае ли някой защо Ун отсъства?

Никой сигурно не забеляза как трепна Сис, ала тя тутакси се овладя. Учениците се спогледаха, но наистина нищо не знаеха.

— Не — гласеше единственият и най-достоверен отговор.

Учителят продължи:

— Чаках целия ден да се появи. Толкова нетипично е за нея. Може би се е разболяла.

Стана им ясно, че Ун тук е по-важна, отколкото бяха предполагали. Макар че сигурно осъзнаваха този факт, подминавайки го. Навярно често бяха чували колко умно отговаря тя в час, въпреки че странеше от тях и не търсеше близостта им. Ако все пак се случеше да се включи в игрите им, бързо и рязко се отдръпваше, заставайки настрана както дотогава. Дали пък не се надуваше, дали не искаше да се прави на недостижима.

Те впериха сините си очи към катедрата.

Чуха как учителят хвали Ун.

Той обхвана с поглед цялата стая, плъзна го между чиновете:

— Никой ли тук не другарува с Ун, никой ли не знае дали не е болна? Досега, от началото на учебната година, тя не е отсъствала нито веднъж.

Не получи отговор.

— Толкова ли е самотна? — настоятелно питаше учителят.

— Не, не е така!

Всички се обърнаха към Сис. Тя заяви, че Ун не е самотна, или по-скоро го извика. Сега седеше изчервена на мястото си.

— Ти ли се провикна, Сис?

— Да, аз.

— Познаваш ли Ун?

— Да.

По лицата на останалите се четеше съмнение.

— Добре, знаеш ли какво ѝ се е случило?

— Не съм я виждала днес!

Изразът на Сис бе дотам странен, че учителят счете за необходимо да продължи този разговор. Той се приближи към нея.

— Ти каза, че...

— Казах, че съм приятелка на Ун — прекъсна го Сис.

Нека го знаят, помисли си. Някой, който седеше близо до нея, я погледна така, като че искаше да попита: „И откога сте приятелки?“ Затова тя побърза да добави припряно:

— Снощи бяхме заедно, така да знаете.

— Скъпо дете — намеси се учителят, — ние с нищо не сме те обидили.

— Да, но...

— И снощи Ун се чувстваше добре?

— Да, всичко беше наред.

— Хубаво. Тогавя може би на път за вкъщи трябва да минеш покрай нея, за да разбереш какво се е случило. Знаем, че тя си има свой маршрут, но ти би могла да направиш едно неголямо допълнително отклонение, нали?

— Да — каза Сис.

— Благодаря.

Всички я гледаха учудено, а в последното междучасие не спираха да я питат:

— Какво знаеш за Ун?

— Нищо не знам.

— Не ти вярваме. По държането ти личи, че знаеш нещо. Дори и учителят го забеляза.

Бяха малко заядливи. Още не бяха преглътнали факта, че Сис е отишла на гости на Ун просто ей така. Добре усещаха, че тя крие нещо, което не желае да сподели с тях.

— Ясно ни е, че знаеш нещо, Сис.

Погледна ги безпомощно. Внезапно се бе оказало, че около Ун витае мистерия, която единствено Сис бе разгадала.

Връщаха се към дома. Над тях бе надвиснало плоското небе. Все още само леко шумолене отгоре възвестяваше предстоящия снеговалеж. Сис предвождаше по-голямата част от групата, но добре разбираше, че всички ги занимава една-единствена мисъл: „Какво знае тя за Ун?“

Стигнаха до мястото, където Сис свиваше от пътя. Поспряха — днес обаче бе по-различно от друг път. Чувстваха се обидени и виновна за това беше именно Сис.

— Е, какво има? — попита ги тя остро.

Оставиха я да си тръгне. И тя забърза с всички сили по пътя към малката къща.

Ето че заваля и снегът.

Започна да натрупва. Привечер въздухът се постопли, както става при истински снегопад. Бели парцали се посипаха върху замръзналата корава земя, по скованите в лед склонове на планината. Наближаваше дома на Ун. Когато стигна, дворът на къщичката бе целият побелял.

Никой не се мяркаше.

Какво знам за Ун?

Те си мислят, че знам нещо.

И така да е, *то засяга само Ун и мен*. А може би и Бог, добави тя за всеки случай, загледана в снега, който се сипеше.

Една кратка и важна почивка по пътя.

Сред снежната виелица, когато още не бе минала през двора, Сис съзря лелята на Ун да излиза на прага. Господи, какво ли означава това? Тя усети, че нещо не е наред още докато вървеше към къщурката на Ун, а ето че сега и леля ѝ излиза на стълбата, загледана в пътя. Защо?

С няколко дълги скока Сис се устреми към къщата, докато снегът не преставаше да вали. Следите ѝ бяха първите по новия бял килим, който вече покриваше двора. През снежните парцали лелята, дребничка и самотна, ѝ се стори посърнала.

— Нещо случило ли се е с Ун? — почти извика тя, преди Сис да е стигнала до стълбата.

— Какво да се е случило? — изумено попита на свой ред Сис.

Нещо не бе както трябва. Всъщност беше го предполагала.

— Питам защо идваш сама тук, без Ун.
Повече нямаше как да прикрива страха си.
— Но няма Ун не си е вкъщи?

Тъмните отвори на опасенията внезапно се уголемиха като широко зинали прозорци на страха. Объркани въпроси от двете страни. Безрезултатно и трескаво претърсване на къщата и плевника.

Напрегнато и припряно суетене насам-натам. В дома, а и наоколо нямаше телефон, затова лелята се завтече при по-отдалечени съседи, за да се обади оттам.

— Ще се мръкне и няма да успеем да направим нищо — вайкаше се тя и хукна презглава.

Сис пък се втурна към дома си. Сега имаше нужда от своите родители, от всяка тяхна дума. Снегът се стелеше, мракът вече се спускаше.

Момичето отново трябваше да измине същото разстояние, сега тичешком. Затрупан от снега, пътят ѝ се видя чисто нов. Не срещна нито една кола, не видя никаква дия. Не мислеше за онова, което може би се спотайваше от двете му страни, а само за едно: да се добера по-скоро до дома, да разкажа, да предупредя.

БЕЗСЪННАТА НОЩ

Ун бе потънала вдън земя.

Стъмваше се.

Макар че не трябваше да се стъмва!

Ранният мрак не може да бъде възпрян от желанието да му се попречи, колкото и силно, колкото и необузвано да е то. Напротив, спуска се по-плътен и непрогледен.

Мъжете от цялата област вече бяха известени за случилото се и се събираха, за да се включат в издирването. Фенерите не достигаха, а тъмнината и снежните преспи превръщаха търсенето в безпомощно лутане. Отблясъците от фенерите и несекващите викове „Ун!“ затъваха в снега и във все по-гъстия и сгъстяващ се мрак. Хората се придвижваха в редици, пред тях се издигаше стената на нощта. Именно нея трябваше да сринат. Не се отказваха, рушаха я доколкото могат.

Ун бе потънала вдън земя.

— Ако този сняг беше паднал вчера — коментираха търсачите, — то днес щяхме да имаме следи.

Но уви, беше завалял прекалено късно и това само влошаваше нещата.

Сис също беше сред тази суматоха. Никой обаче в началото не обърна внимание на това. В гърлото ѝ сякаш беше заседнала буца. У дома бе водила кратка битка, за да получи разрешение да участва в издирването.

— Искам *и аз* да дойда, татко!

— Децата не бива да се скитат в нощта в такова лошо време — мърмореше баща ѝ, докато на бърза ръка се подготвяше да се присъедини към другите.

Тя обаче продължи да го умолява.

И ето че ѝ зададе естествения въпрос:

— А вчера, когато беше при Ун, случи ли се нещо необичайно?

— Не — категорично отсече Сис.

— Добре, но тя не ти ли каза нещо? — обади се майка ѝ. — Ти си дойде у дома някак странна. Какво си говорихте?

— Няма да кажа! — упорстваше Сис и в същия миг проумя, че е отишла твърде далеч, за което ще се разкайва. Майка ѝ разбра всичко от половин дума.

— Мили боже, тя нещо май ти е казала и ти знаеш защо сега я няма?

— Не, не знам нищо за това!

Слава богу, че задават въпросите си по такъв нелеп начин, та с чиста съвест може да им отговаря с „не“. Нали избягах оттам, когато Ун се готвеше да ми разкрие своята тайна.

Майка ѝ се обърна към баща ѝ:

— Аз бих я взела с вас. Не знаем за какво става дума. Нали виждаш как го преживява.

Сис тръгна с баща си. Отначало в издирването участваха много деца от класа ѝ, но после ги отпратиха да се приберат. Самата тя бе заела позиция в края на редицата и не я забелязаха.

Не след дълго падна нощта. Търсенето обаче не бе преустановено. Ун надали щеше да се намира някъде под открито небе. Ако се наложеше, щяха да я издирват цялата нощ.

Ала къде? Навсякъде. Нямаат нищо, от което да се ръководят. Домът на лелята се превърна в център, от който се насочваше издирването. Самата тя едва се държеше на крака. Неколцина мъже се обърнаха към нея с намерението да обсъдят положението. Губеха се в догадки.

— Във водата — предположи някой.

— Във водата? Достъп до вода тук има само при голямата река. Надали е отишла там.

— Пък и какво ли би правила там?

— Но какво ли би правила и другаде?

— Мисля си за *пътя*. За колите, които минават в двете посоки...

Тихият разговор секна. Въдвори се непродължителното и тягостно мълчание между хора, които с готовност са обикаляли навред в тъмнината, без да намерят нещо. Пътят. Вечно опасният и страшен път. За него не им се и мислеше дори.

— С всички от двете страни на пътя отдавна е направена връзка — бързо се обади някой.

— Но има нещо друго. Водопадът, по-точно огромната ледена камара, която се е образувала там... Учениците май се готвеха да отидат на излет до него. Дали пък Ун не е тръгнала сама и после да се е загубила?

Лелята се намеси:

— И да е избягала от училище заради това? Ун не би го направила!

— Но какво би направила тогава?

— Има ли приятелки?

— Не. Такава си е. Вчера у нас дойде едно момиче за пръв път, откакто племенницата ми живее при мен.

— Така ли? Точно вчера? Кое момиче?

— Ами тази, Сис. Но и тя не иска да говори. Питам я вече. Има нещо, което премълчава. Мисля си, че е някаква момичешка тайна. Усетих го, когато Сис си тръгна за къщи. Но едва ли е нещо сериозно.

Объркана, лелята тъпчеше в снега пред къщата и беше напълно непригодна да помогне на издирването. И все пак около нея се въртеше всичко.

— Защо завая сняг *после* — тюхкаше се тя. — Точно след като...

— Обикновено така става — обезсърчено ѝ отвърна някой.

— Не, не — противеше се лелята.

Тази нощ всички къщи светеха. Пресният сняг по пътищата и по пътеките между домовете беше отъпкан. Фенерите примигваха едва-едва, заслепени от преспите в горичките и по полето. Виковете се извисяваха, но не достигаха надалеч. Непрогледната тъмнина ги възпираше.

Говореше се, че с настъпването на утрото съществува по-голяма надежда да открият Ун. Но никак не можеха да чакат дотогава.

Сис се добра до неголям храсталак и там ѝ се подкосиха краката. През цялото време бе вървяла така, че да вижда фенерите и да чува гласовете. Баща ѝ не я изпускаше от очи, но тя все гледаше да се придържа към края на веригата. И ето че при мисълта за Ун краката ѝ се подкосиха и тя падна в храсталака.

Къде е Ун?

— Ей! — раздаде се възглас отблизо, но тя вече не обръщаше внимание на подвикванията, които отекваха от всички страни.

Краката ѝ се подкосиха не от умора, а от мъка.

Дано не е станало нещо лошо с Ун...

Чу стъпки зад себе си. Обърна се и видя млад мъж с фенер в ръка. Зърна лицето му, озарено от чиста и искрена радост, загдето я беше видял.

— Ей ти!

При неговия вик тя се сви на топка. Но той вече я приближаваше.

— Ето къде си била! Сега вече няма да изчезнеш пак.

Тя почувства как две силни ръце я прегръщат и вдигат, готови да я смачкат в пристъп на радост.

— Сигурен бях, че ще те намеря, знаех си го!

Тя разбра.

— Но аз не съм Ун!

Той се разсмя.

— На друг ги разправяй тия. Впрочем, хайде стига и нека да...

— Но нали ти казвам, че не съм Ун! И аз я търся, тук съм заедно с останалите.

— Значи не си Ун? — попита момъкът и помръкна.

Приятно ѝ беше да го чуе, но трябваше да отговори:

— Не, аз съм Сис.

Силните ръце я пуснаха на земята тъй рязко, че тя падна и се удари болезнено в някакъв кол. Младежът измърмори сърдито:

— Какво се мотаеш тук тогава? Всички ще те вземат за Ун.

— Трябва да съм с вас. Аз съм нейна приятелка. Ние сме близки.

— Така значи — вече по-меко рече той.

И тя не му се сърдеше.

— Удари ли се? — попита.

— Ни най-малко.

— Май се удари, но наистина не исках да стане така.

Слаб лъч на радост в мъката.

— Но не се мотай наоколо, защото през цялото време ще те бъркаме с Ун. Не сме дошли тук за забавление. Хайде, върви си у дома — каза по-мрачно той.

Сис обаче не отстъпваше. Не искаше да се отнасят към нея като към дете, което пречи и от което искат да се отърват. Без да помисли,

повтори отново:

— Но аз съм приятелка с Ун. Ние бяхме заедно вчера.

Впечатли ли го това сведение? Не. Той попита направо, и то недовошно:

— Тогава ти знаеш нещо?

Тя го погледна. Фенерът светеше така, че те добре се виждаха. Младежът сведе очи и си тръгна.

Сис тепърва щеше да се разкайва за необмислените си думи. Хората бяха напрегнати. Тя внезапно се озова в мрежа, която сама бе изплела. Всички за миг разбраха, че девойчето Сис знае нещо.

За хората от спасителната акция минутите бяха скъпоценни. Не след дълго я хванаха здраво за ръката. Пред себе си тя видя не младежа отпреди малко с добрите изпъкнали очи, а суровото лице на познат съсед. Лицето му впрочем бе сурово и разтревожено само в тази нощ.

— Ти тук ли си, Сис? Хайде, ела с мен!

Сис не можеше да помръдне.

— Къде?

— Трябва да се прибереш у дома. Тук няма какво да се пречкаш. Не само в това е обаче работата — заяви той и при тези негови думи момичето се разтрепери.

Мъжът я държеше здраво, беше принудена да тръгне с него.

— Но татко ми позволи да дойда, ти не знаеш това — съпротивяваше се Сис. — И аз изобщо *не съм* изморена.

— Хайде, давай. Ние искаме да си поговорим с теб.

Не бива! — помисли си тя.

Отидоха при други двама участници в издирването, които Сис също познаваше, бяха им близки съседи, а ръката, която я държеше, поохлаби хватката. Сис вече бе разбрала какво я очаква.

— Знаете ли къде е татко? — попита, за да си вдъхне смелост.

— Да, навярно е тук наблизо. Но *чуй*, Сис. Ти спомена, че знаеш едно-друго за Ун. Прекарали сте заедно миналата вечер.

— Така е. Бях й на гости.

— И какво ти каза?

— Ами...

— Какво знаеш за Ун?

Фенерът осветяваше три чифта очи, впити в нея. Нормални добри съседи. Сега обаче бяха притеснени и сурови.

Тя мълчеше.

— Отговаряй! Не е изключено от това да зависи животът на Ун!

Сис потръпна.

— Не!

— Но ти заяви, че знаеш нещо за Ун, нали така?

— На мен тя нищо не ми каза. Нищо не ми каза за онова...

— Кое онова?

— Ами че иска да отиде някъде.

— Дали пък не ти е споменала нещо, което би ни помогнало да я намерим?

— Едва ли.

— А какво точно ти каза?

— Нищо.

— Нима не разбираш, че работата е сериозна? Разпитваме те не за да те измъчваме, а за да намерим Ун.

— Ти каза, че...

— Ами аз просто така.

— Трудно е да ти повярваме. Виждам, че нещо знаеш. И така, какво ти каза Ун?

— Не мога да го кажа.

— Защо?

— Защото не беше, както си мислите, тя не говореше за *него*. И изобщо не спомена, че има намерение да се укрие.

— Хубаво де, но все пак...

Тя се разкрещя:

— Оставете ме на мира!

Мъжете се сепнаха от вика ѝ и прекратиха разпита. Явно не биваше да прекаляват с въпросите си, на момичето нещо ще му стане, ето как се разкрещя.

— Добре, прибирай се у дома, Сис. Съвсем си без сили. Сигурно майка ти те очаква.

— Не съм изморена. Разрешено ми е да съм тук. *Трябва* да съм тук.

— Трябва ли?

— Да, убедена съм в това.

— Не можем да губим повече време. Жалко, че нищо не искаш да ни кажеш. Това би ни помогнало.

Не, помисли си тя. Мъжете я оставиха.

Сис усети някаква странна пустота в съзнанието си. Трябва да се прибере, но не може да си тръгне, длъжна е да остане тук през цялата нощ. Тя се помъкна нататък, стараяйки се, както и преди, да бъде близо до фенерите, но така, че светлината им да не я разкрива. И пак я спряха. Сега беше друг мъж. Той бе прекалено погълнат от задачата по издирването, та дори не се учуди, като я видя.

— Слушай, Сис, нека те попитам нещо: как мислиш, щеше ли Ун да иде да види замръзналия водопад?

— Нямам представа.

— Нали планирахте училищен излет дотам?

— Да, планирахме.

— Не спомена ли, че предпочита да иде там сама? Нали много обича да ходи сама?

— Не, не спомена.

Мъжът не беше тъй настоятелен, задаваше въпросите си дори меко, но и това стигаше, за да премине границата, отвъд която вече бе Сис — тя не можа да издържи повече и снежната нощ се огласи от горчиво ридание.

— Ох, недей — опита се да я успокои мъжът, — съвсем не исках да се получи така.

— Там ли ще отидете? — попита Сис.

— Да, налага се, и то веднага. Особено щом сте говорили в училище за такава екскурзия. Съвсем възможно е — предположи мъжът — Ун да е решила да иде там и да се е загубила. Ще хванем пътя покрай реката надолу по склона.

— Добре, тогава...

— Благодаря ти за помощта, Сис. Не е ли по-добре вече да се прибиращ вкъщи?

— Не, и аз ще дойда при реката.

— Не знам. По-добре питай баща си, мисля, че го виждам ей там недалеч.

Баща ѝ наистина беше наблизо. Неспокоен и мрачен, като останалите.

— Искам да дойда с вас. Нали каза, че може.

— Не, ти беше дотук.

— Но и аз издържам на ходене като вас — извиси се гласът ѝ сред групата мъже и Сис усети как силите се завръщат в тялото ѝ.

— Да, тя ще се справи — подкрепи я някой, комуто бе допаднала нейната разгорещеност и упоритост.

Видът на Сис не позволи на баща ѝ да възрази:

— Добре, може би наистина ще се справиш. Аз обаче ще отскоча да се обадя на майка ти, която не спи и те чака.

Голямата група спасители се отправи през нощния мрак към реката. Придвижваха се покрай брега на езерото, образувайки верига, но без да се губят от поглед. Снеговалежът вече не бе така обилен, въпреки че снежинките не преставаха да се стичат по лицата, а снегът беше толкова дълбок, че затрудняваше придвижването. Сис обаче стъпваше с лекота, изпълнена с нови сили и надежда.

Почти всички носеха фенери. Едно голямо петно от светлина, което ту избледняваше, ту ставаше по-ярко, се придвижваше по хълмове и криволици на брега по посока към речното устие. Беше необичайна гледка, необичайно бе и да вървиш наред тази група, да си част от нея. Сис се беше заредила с нова енергия, изпълваше я надежда.

Езерото се разтваряше в нощта, подобно на бяла снежна равнина. Ледът беше здрав като скала, така че си стоеше непокътнат. Не мислеха, че Ун е закъсала, придвижвайки се по него. Газеха снега и напредваха. Сис вървеше редом с баща си, след като той се беше съгласил да ги последва.

Ето че стигнаха устието. Осветиха откритата тъмна вода, която се плъзгаше плавно покрай заледените си брегове без ни най-малък звук.

Мъжете се вторачиха в черната водна повърхност, която всяваше ужас. Не можеха да доловят красотата на гледката.

Някъде надолу беше водопадът, но от гълчавата шумът му не се чуваше.

Течението се носеше дълбоко и спокойно. Групата се бе разделила и пое едновременно по двата бряга.

Снегът заваля по-силно, биеше върху стъклата на фенерите, топеше се, разсейваше светлината и въобще създаваше само проблеми. В групата имаше един младеж, който беше прекалено нервен и възбуден, та направо се озъби, настървен на лошото време:

— Престани!

Изведнъж спря да вали. Като че чувалът сняг бързо се бе изпразнил. Младежът се сепна, почувства се неловко. Огледа се да види дали някой не е забелязал.

Никой не беше.

Сега, когато снегът престана да трупа, мъжете за първи път усетиха простора и спокойствието на нощта.

Сис стоеше до потока, който се лееше беззвучно изпод леда на брега. Можеше да погълне и отнесе всичко, което попаднеше в него. Не, не биваше да мисли за това.

Мъжете продължаваха надолу покрай реката, по брега и през хълмовете. Земята се накланяше, реката сякаш зина с уста и заговори.

Бързаха. Носеха се устремно напред, без да се съобразяват с терена, но зорко се оглеждаха на всички страни.

Две трепкащи и подскачащи вериги от фенери се придвижваха заедно по двата бряга, отблясъците играеха по коравите ледени дантели. По средата чернееше вода. Фенерите осветяваха само края на реката, оттатък светлика им дебнеше черна неизвестност. Някъде далеч надолу вече се долавяше тътенът на водопада.

Нищо не откриха покрай реката.

Така си и знаехме, че ще е, но... Така е при издирването.

Първият, който бе слязъл долу, извика:

— Насам!

И изведнъж всички го видяха. Видя го и Сис. Никой от мъжете не беше имал време да си направи приятна разходка до водопада, както се бяха канили през есента.

Напоследък леденият замък беше станал огромен. Студът постепенно бе превръщал водата в могъщ строител. Мъжете

протегнаха фенери нагоре към водопада и останаха поразени от гледката.

Сис се взираше в тях, в замъка, в нощта и във фенерите — никога нямаше да забрави това изживяване.

Групата се спусна от двете страни на водопада. Пълзеше върху ледените издатини, осветяваха се всички вдлъбнатини и кътчета, до които се добираха.

Замъкът изглеждаше двойно по-голям на тази мъжделива светлина. Водопадът беше доста висок и водата бе изваяла фигури от дъното до върха. Мъжете осветяваха гладките блестящи стени. Те бяха здрави и непристъпни, снегът не бе успял да се задържи върху тях и беше навалял в подножието им. Горе, на върха, обаче цепнатините между зъбците и куполите бяха запълнени със сняг. Отблясъците от фенерите играеха малко по-нагоре по стените — над светлината им обаче те сивееха в тъмнината. Дълбоко долу като свиреп звяр ревеше реката, затворница на самата себе си.

Замъкът беше тъмен и мрачен, от него не излизаше никаква светлинка. Спасителите не успяха да видят как изглеждат залите отвътре, тъй като фенерите им не стигаха дотам. И все пак бяха запленени.

Водата гърмеше вътре в замъка, разбиваше се на пяна в скалите и прииждаше, пенлива и пръскаща, покрай кули и стени, събрала сили и превърнала се в мощен речен поток, забързал по-нататък. Към неизвестността, както изглеждаше в тази свръхнаситена с емоции полунощ.

Нищо не се виждаше освен замъка, реката — и величавостта.

Замъкът беше затворен.

Сис погледна към мъжете — дали са разочаровани. Не — по нищо не им личеше. Зависи какво се надяват да открият. Именно за това става дума.

Мъжете стояха, без да продумат.

Какво ли имаше там долу?

Сега никой не обръщаше внимание на Сис, оставиха я да следва баща си. Не й задаваха повече въпроси. Всички се суетяха, търсеха. Никой не можеше да стигне по-далеч от тях сред ледените блокове. Те се събраха тук от двете страни на реката, в снега върху куполите на

замъка и като се напругаха да заглушат шума, се съветваха гръмко какво да правят по-нататък.

Някой извика:

— Тук все пак има отвор!

Те забързаха. Малко по-надолу имаше прикрит вход между зелени стени. Двамата най-слабички от групата се промъкнаха вътре, носейки фенери.

И тук не я откриха. Само леден ветреца, който ги пронизваше до мозъка на костите. В замъка беше много по-студено. Навън бе поомекнало. Имаше само една зала, друга не откриха. Зад тях бучеше невидимият, безспирен водопад.

С викове констатираха, че тук няма никой!

Осветиха още веднъж пространството наоколо, откриха само цепнатина по-тънка от ръка, по чиито краища звънко шуртеше вода.

Нищо друго.

Провряха се обратно при останалите.

— Празно е — съобщиха им.

— О, не...

Мъжете объркано се визираха в издигащата се във висините постройка от лед. Тази нощ всички са сериозни. Този сред тях, който се бе заел да ръководи издирването, отбеляза:

— Ще ни трябва още доста време.

Не знаеха точно какво има предвид, но всеки един от тях усещаше колко мистериозно и непостижимо е онова, което се случваше. Сис погледна баща си. Той изобщо не се опитваше да ръководи, беше редови участник.

Един от мъжете неочаквано се запъти към уморената Сис. Тя се беше поизтощила, дори доста, но бе толкова възбудена, че успяваше да прикрие умората. Погледна мъжа с уплаха, може би следваха нови въпроси.

— Ун спомена ли, че иска да дойде тук?

— Не.

Бащата се намеси и рязко отсече:

— Трябва да се сложи край на това! Никой повече да не притиска Сис.

Водачът веднага се приближи, заявявайки бързо и решително на човека, който беше попитал:

— Сис каза каквото знае.

— Това твърдя и аз — обади се бащата.

— Съжалявам, не исках да причинявам неприятности — измърмори смутено този, който бе попитал, и се отдалечи.

Сис погледна с благодарност двамата строги мъже. Водачът продължи:

— Нека обиколим всичко още веднъж. Има толкова много процепи, през които би могла да се подхлъзне — ако е била тук и е решила да разгледа.

Всички се съгласиха и подновиха търсенето. Непознатият леден замък силно ги привличаше. Дори в състоянието, в което се намираха, хората бяха запленени.

Подеха обиколката пак.

Сис стоеше в подножието и гледаше как леденият замък оживява. Мъжете се запътиха към него от всички посоки. Фенерите се поклащаха в лабиринта от вдлъбнатини и пукнатини, по стръмните завой нагоре към кулите, в зигзаги горе, между върховете и през дантелите от лед. Това не беше само някакъв си замък, а такъв, сякаш бляскаво тържество е в разгара си, макар да бе осветена само връхната му част.

Развълнувана от съпричастието със ставащото и изтерзана от страх за Ун, Сис, широко разтвори очи, попиваше с цялото си същество. Поплака си малко, без никой да я забележи, беше неизбежно.

Мислеше си, че трябва да издържи на всяка цена. Оттук нямаше да поемат за вкъщи. След двореца щяха да продължат надолу по реката, дотам, където тя се влива в друго замръзнало езеро. Не беше чак толкова далеч, водопадът се намираше почти в средата между двете големи езера.

Мъжете не спираха. Силите и светлината бяха на тяхна страна. Бяха се озовали в непозната крепост, която им се струваше крепост на смъртта. Ако някой удареше с щеката по някоя от ледените ѝ стени, усещаше я твърда като камък. Ръцете потрепераха от неуспешния удар. Никъде не се образуваше отвор, но те продължаваха да удрят.

3

ПРЕДИ МЪЖЕТЕ ДА СЕ ОТТЕГЛЯТ

Те не поемаха назад. Чакаха.

Не можеха да се откажат.

Непостижимата ледена постройка се извисяваше над тях; властваше, възправяше върхове в тъмнината и студения зимен въздух. Замъкът сякаш бе готов да остане така там цяла вечност, но това няма да стане, защото съвсем не след дълго, в един прекрасен пролетен ден ще рухне.

Тази нощ замъкът държи мъжете в своя плен. И те ще останат тук повече, отколкото е възможно при търсенето на изчезнал човек.

Навярно все още не го осъзнаваха. Бяха съсипани от умора, но в никакъв случай не могат да прекратят издирването, отново и отново се връщат на местата, където вече са били. В затворения леден замък имаше живот, който не ги пускаше.

А и те самите му бяха дали живот. Живот и светлина на мъртвата буца лед и на безмълвната глуха нощ. До момента на тяхното идване тук водопадът сляпо и с печален тътен изригваше своите струи, а леденият колос бе чисто и просто безмълвен мъртвец. И едва когато играта между царящата тук смърт и внесения от тях живот ги завладя, те разбраха какво са донесли тук.

Но не това бе главното.

Имаше някаква тайнственост. Обзеха ги спомени за всичко тъжно, което са изживявали, и те сякаш ги тласкаха в тази нощна игра със светлини и предчувствие за смърт. Предадоха се на тази игра и така им стана по-леко. Ето сега обикалят мистериозните кътчета, фенерите хвърлят треперливи отблясъци, които се свързват с отблясъците от пукнатините и ледените призми, за миг озаряват нови части на замъка, за да ги притулят сетне завинаги. Всичко това им е познато до втръсване. Тук е опасно, но тази опасност е привлекателна

и те нямат сила да се отклонят от нея. В замъка не е възможно да се влезе — онова, което е изглеждало вход, се оказва игра на сенки.

Трябва да се връщат, но не могат да заставят сами себе си да тръгнат.

Все още са в плен на играта с ледения палат.

Като че нещо ги е обсебило, трескаво търсят скъпо за тях човешко същество, изпаднало в беда, застигнала обаче и тях. Изнурени, тези сериозни мъже сякаш против волята си се поддават на магия и казват: то е *тук*. Със сурови напрегнати лица те стоят в подножието на ледения замък, затворен, мамещ ги, и са готови да подемаат скръбна песен — само трябваше някой измежду тях да я подхване, а всички останали щяха да запеят заедно с него.

Малката Сис е там и ги гледа с отворена уста, разбира, че нещо *става*. Вижда, че са готови да запеят. Баща ѝ също. И той би пригласял, докато Сис, треперейки от студ, щеше да ги слуша в очакване стените на замъка да се сринат. Тя с уплаха наблюдава възрастните мъже.

Но никой не се осмелява да започне песента, всички мълчат. Тези хора умеят да търсят, но и знаят как да държат затворени скривалищата на своите души.

Водачът предлага: „Да минем навсякъде още веднъж.“ Той самият е завладян от общото настроение и би могъл да извърши някаква неочаквана постъпка. Всички добре разбират, че времето е скъпоценно. С усилие се покатерват по гладкия лед върху покрития със сняг покрив на замъка, но не съзират нищо. Бездънната сякаш вода се плъзга покрай замъка и продължава надолу. И хората трябва да продължат. Водачът призовава: „Хайде, да вървим.“ Той самият би им пригласял в песента, тъжна и сърцераздирателна.

ИЗГАРЯЩА В ТРЕСКА

Застанала на прага, Ун гледаше навътре. Но тя не беше ли изчезнала? Не. Ун стоеше край вратата и се взираше в нея.

— Сис?

— Да, ела де...

Ун кимва и влиза.

— Какво има, Сис? — пита съвсем друг глас.

Тя се опомня, това изобщо не беше Ун, а собствената ѝ майка.

Сис лежеше в кревата в своята малка стая. Мислите ѝ бяха объркани. Привидя ѝ се Ун, ала се оказа майка ѝ. Тя се суетеше в мъглата.

— Не си добре, Сис. Имаш висока температура. — Майката говореше меко и търпеливо. Тя продължи: — Тази нощ в гората изчерпа силите си. Прибра се вкъщи болна.

— А Ун?

— Знам само, че все още не са я намерили. Всички продължават да я търсят. А ти се прибра призори болна.

— Бях с тях цялата нощ!

— Да, но ти дойде пряко сили.

— Бяхме при замръзвания водопад, при реката, но нищо друго не помня.

— Ами ти просто се чувстваше много зле, когато баща ти те доведе, въпреки че ходеше сама. После дойде докторът и каза...

Сис я прекъсна:

— Но сега какво е? Вечер?

— Да, вечер е.

— А татко, той къде е?

— Навън с останалите, които търсят Ун.

Значи той все пак е по-силен от мен, помисли си Сис и това ѝ хареса.

Майка ѝ продължи:

— И съучениците ти се включиха днес. Училището беше затворено.

Прозвуча ѝ странно. Затворено. Училището било затворено. Лежеше, мислейки за това.

— Стори ми се, че преди малко видях Ун тук, край вратата. Не може да е отишла много надалеч.

— Това никой не знае. Но със сигурност не е била тук. Днес ти се привиждат много неща. И какво ли не наговори, бълнувайки.

Какво ли е говорила? Сис изведнъж се почувства, като че ли е гола, и придърпа към себе си пухената завивка.

— И какво говорех? — веднага трябваше да смени темата, да се прикрие зад нещо. — Ун е жива!

Майка ѝ отвърна търпеливо:

— Сигурно и скоро ще я намерят. Може би дори вече са я открили. — Тя хвърли предпазлив поглед към момичето. — И тъй като ти наистина...

Сис побърза да се престори на заспала.

И тя действително заспа.

Когато се събуди, треската беше попреминала. Вече нищо не ѝ се привиждаше. Едва бе успяла да се поразмърда, когато в стаята ѝ се появи майка ѝ, дочула шума.

— Доста си поспа. Късна вечер е. Сънят ти беше спокоен и дълбок.

— Късна вечер ли? Ами татко къде е?

— Продължава издирването.

— Още ли не са я намерили?

— Засега положението е непроменено. Не знаят къде да я търсят. Никой няма представа какво трябва да се направи, Сис. А и леля ѝ не може да окаже никаква помощ.

Ето пак същото. Няма да ѝ даде да живее, ще я държи непрестанно в своя плен, беззащитна е спрямо него. Но наистина не знае нищо, с което би могла да им помогне!

— Татко ти идва тук, докато ти спеше. Искаше да ти зададе някой и друг въпрос, но решихме да не те будим. Каза обаче, че е нещо

важно.

Майка ѝ вероятно и не подозираше, че тя е съвсем на предела на силите си, че след миг просто няма да бъде в състояние да издържи.

— Чуваш ли ме, Сис?

Дали да не заспи пак? Не бива. Какво ли съм казала, бълнувайки? И изобщо казала ли съм нещо?

— Сис, опитай се наистина да си спомниш за какво си говорихте с Ун. Какво сподели тя с теб?

Сис впи пръсти в завивката и почувства как я връхлита нещо чуждо и страшно. Майка ѝ продължаваше:

— Баща ти рече, че трябва да знае за какво сте си говорили. И не само той, а и всички онези, които участват в издирването. Не би ли могла да ги улесниш по някакъв начин?

— Вече казах, че не знам нищо!

— Но сигурна ли си в това, Сис? Докато имаше треска, наприказва куп странни неща, които издават обратното.

Сис се взря в майка си с уплах.

— Трябва да разкажеш всичко. Не смея сега да те насилвам, но е важно. Та нали всичко се прави само заради Ун.

Сис почувства как онова, страшното, е надвиснало над нея, притиска я.

— Но щом твърдя, че нямам какво да им разкажа, значи нямам!

— Сис...

Изведнъж ѝ причерня, от гърдите ѝ се изтръгна необичаен и ужасяващ вик.

Майка ѝ се хвърли към леглото. Сис извика:

— Тя нищо не каза, разбра ли!

След което всичко потъна в пълен мрак.

Майка ѝ, изгубила ума и дума, я разтърси. Сис се мятеше и стенеше.

— Сис, повече няма да те тревожим! Чуваш ли? Сис, не знаех.

В НАЙ-ДЪЛБОКИЯ СНЯГ

Къде беше Ун?

Като че нещо отвърна:

Сняг.

Сляпо и безсмислено.

В мъгла минава целият кратък ден. Вече не е студено, но снегът все още вали ли, вали. И вечерта настъпи с настойчивия въпрос:

Какво е станало с Ун?

Сняг, отговорът е приглушен.

Настана сурова зима. А Ун беше изчезнала безследно. Никакъв знак, никаква диря. Търсят я сляпо, като в непрогледна снежна пелена.

Но мъжете не се предаваха. Постоянно измисляха нови начини, за да я открият. Безполезно беше да бродят из горите или да газят наоколо в дълбоките снежни пресни. Започнаха да използват други методи.

Само за миг всички разбраха за изчезването на дотогава неизвестната на мнозина Ун. Във вестниците имаше нейна снимка, направена миналото лято, от която Ун въпросително се вираше в читателите им.

Голямото езеро се беше превърнало в застинала снежна равнина, от него не долиташе ни звук, сякаш то изобщо не съществуваше. Красивото открито устие, покрай чиито леко закръглени брегове бавно течеше реката, си беше пак там, макар и никой вече да не се запътваше към него. Някъде там долу се спотайваше и леденият замък, постепенно губейки очертанията си под нарастващите снежни преспи. Никой не напираше да се отправи на излет до него, и то на ски за дълбок сняг.

Търсачите обаче бяха запомнили нощта пред ледените му стени и таяха предположението, че Ун със сигурност е влязла в замъка, паднала е в реката и е била отнесена от течението ѝ.

Още диреха в реката, надолу по водопада, където имаше вирове. Канджите, с които я претърсваха, се заледяваха нощем, когато ги

оставяха, и сякаш се целеха в заснеженото небе. Нови пъртини се отпъккаха към къщата на лелята. Хората се събираха там, всички нишки сякаш се свързваха при угрижената самотна жена, единствената опора на Ун. Невидимите нишки не водеха доникъде, но се кръстосваха тук, при стопанката на дома, в суха и неовлажнявана от сълзи пресечна точка.

— Ясно — казваше тя. — Благодаря ви. Направихте всичко по силите си.

Опората на Ун в живота.

Една снимка от миналото лято. В очите на Ун се чете някакъв въпрос. Тя е на единайсет години. Поставена е на масата в къщата на лелята.

Жената изслушва разказа на онези мъже, чийто ред беше да продължат търсенето. Рибарските им канджи са оставени навън, докато те, уморени, разговарят с дружелюбната леля. Други пък я посетиха на разсъмване следващата сутрин. Снегът бе валял през цялата нощ. Зимата обещавахе да бъде много снежна.

Лелята изслушваше и другата, по-голяма група, която се опитваше да открие следи от живата Ун. Засега без успех.

— Благодаря ви.

Тя приемаше и хора, които идваха само за да я попитат за всичко, което би могло да внесе някаква яснота по случая. Но не знаеше нищо, което да ги упъти. Срецаха една възрастна, любезна жена. Със сигурност доста по-възрастна от майката на Ун. Забелязваха и снимката, която всички бяха видели.

— Правена е миналото лято, нали?

Лелята потвърждаваше с глава. Беше изморена от подобни въпроси. От първия миг изразът *миналото лято* придаде на снимката някаква притегателност. Неизвестно защо, но бе факт.

Мамещо беше да се предполага как се е променяла кожата на лицето оттогава, макар и да нямаше смисъл. От миналото лято. Гледаха снимката и нямаше да я забравят.

Още по-внимателно гледаха и лелята, която трябваше да понесе всичко. Нямаше вид на особено издръжлива, въпреки че се долавяше безгранична сила в спокойствието ѝ.

Неизбежен беше въпросът, на който отговаряше постоянно:

— Каква беше Ун?

— Аз я обичах много.

Това бе всичко.

Всеки, чул тези думи от устата на лелята, ги намираще за най-прекрасните. Независимо колко пъти бяха изричани... Все по-задълго приковаваха поглед върху снимката.

— Тя изглежда тъй, сякаш пита нещо?

— Да, и какво от това?

— Ами нищо... Просто така.

— Изгуби майка си в началото на пролетта. Най-близкият ѝ човек. Така че би било естествено да задава въпроси.

През прозореца се виждаше как навън се сипе сняг, сякаш да изличи Ун и всичко останало.

6 ОБЕТЪТ

Обет на Сис пред Ун, даден в най-дълбокия сняг:

Обещавам ти, че няма да мисля за никого друго освен за теб. Ще мисля за всичко, което знам за теб. Ще мисля за теб и у дома, и в клас, и на път за училище. Ще мисля за теб по цял ден и ако се събудя през нощта.

Обет, даден през нощта:

Струва ми се, че си толкова близо, та мога да те докосна, но не смея.

Струва ми се, че ме гледаш, когато лежа в мрака. Помня всичко и ти обещавам, че само за това ще мисля утре в училище.

За никого друго. И всеки ден, докато те няма.

Тържествен обет, даден в една зимна утрин:

Струва ми се, че стоиш на вратата и ме чакаш, когато ще излизам. За какво мислиш?

Обещавам, че няма да се повтори случката от вчера.

Тя е без значение! Дори и сега нямам никого освен теб. Никого, никого друго.

Трябва да вярваш в това, което ти казвам, Ун.

Повторен обет, даден от Сис на Ун:

Няма никой друг. Не ще забравя обещанието си, докато не се върнеш.

УН НЕ МОЖЕ ДА БЪДЕ ЗАЛИЧЕНА

По този начин Ун никога нямаше да бъде заличена. Така реши Сис в своята стая. Там даде и обета си.

След седмица вече се вдигна на крак. Седмица със снежни преспи чак до прозорците и много будни нощи, през които не я оставяше чувството, че такъв сняг досега никога не е валил, но сега трупаше, за да засипе всяка следа от Ун. За да я унищожи напълно. За да не остави никакво съмнение в това, че тя никога не ще се върне. Че издирването е обречено на провал.

Тогава съпротивата ѝ ставаше все по-силна и непреклонна. Тогава даваше обетите. А и в моментите, когато вестите от търсачите все повече се разреждаха. Когато възникваше чувството, че всичко е сякаш напразно.

Тя ще се върне. Тя трябва да се върне. Това си повтаряше Сис, затворена в стаята.

Никой повече не я терзаше с въпроси. Някой бе запретил да я измъчват с тях. Безпокоеше се, че трябва да иде при лелята веднага щом оздравее — първото нещо, което щеше да направи.

Ако чакаха лелята да дойде да разпитва Сис, то чакаха напразно. Тя не се появи. Но Сис трябваше да я посети веднага щом се привдигне от леглото. Така ѝ бяха казали.

Ярката картина от нощите с висока температура: Ун е тук, жива е и стои наред своята стая както тогава.

— Здравей, Сис.

И ето че Сис оздравя. Утре щеше да тръгне на училище и се боеше от това. Днес имаше среща със самотната леля. Едва ли щеше да избегне нейните въпроси. Тръгва натам.

Светъл зимен ден. Майка ѝ малко предпазливо я бе попитала дали да не я придружи. Все пак предстоеше ѝ трудна среща. Като че майката на Сис се боеше да я пусне сама.

— Не, ще ида без теб — бързо отговори Сис.

— Защо да не дойда?

— Не искам никого с мен.

Баща ѝ се намеси:

— Най-добре е днес да идеш там с майка си, Сис. Не си ли спомняш колко зле се чувстваше, когато те разпитваха за това и онова.

Майка ѝ добави:

— Тя ще те пита за Ун.

— Не.

— Ще те пита. Ще пита за всичко, което си чула за Ун. Досега не го е направила, защото ти така и не остана насаме с нея.

— Ще ида сама — отрони Сис уплашена.

— Добре, чухме това — съгласиха се родителите ѝ. — Прави каквото искаш.

Сис чувстваше, че трябваше да позволи на майка си да я последва, че със своя отказ бе обидила родителите си. Но те не знаеха, че тя е длъжна да иде сама при лелята.

Запъти се бързо към усамотената къща. Дърветата наоколо бяха натежали от сняг. Домът изглеждаше пуст, макар че пътеката към входната стълба бе разчистена. Може би някой от мъжете бе изринал снега, лелята надали би се справила толкова добре. Някой се беше погрижил за нея и ѝ бе помогнал да разчисти снега. Може би и сега не беше сама? Сис боязливо прекрачи прага.

Лелята беше сама.

— О, ето те и теб — рече, когато Сис отвори вратата. — Добре че дойде, оздравя ли? Разбрах, че си се разболяла от търсенето край реката.

— Вече всичко е наред. Утре съм на училище.

Изведнъж страхът ѝ изчезна. Вместо това у нея се затвърди убедеността, че е направила много добре, дето е дошла тук.

Жената продължаваше:

— Да, знаех си, че не дойде, защото не си могла, а не защото не си смеела или пък си била притеснена. Но аз те очаквах.

Сис не отговори.

Лелята я остави малко така, после седна до нея.

— Ако те интересува нещо за Ун, питай — подкани я тя.

— Какво? — запита Сис, напрегната при мисълта, че самата тя ще отговаря на въпроси.

— Какво най-вече искаш да попиташ?

— Нищо — отвърна Сис.

— Толкова ли е тайно — настояваше лелята, но Сис не проумяваше. Възкликна:

— Нима няма скоро да я намерят!

— На това се надявам всеки ден, но...

Нима лелята вече не вярваше, че ще я открият? Нейните думи прозвучаха някак странно.

— Искаш ли да надникнеш в стаята ѝ?

— Да.

Лелята отвори вратата. Сис веднага забеляза, че всичко там си е, както го знаеше от предишния път. Огледалото, столът, леглото, албумът на етажерката. Всичко беше на място. Разбира се, тя бе идвала тук неотдавна, само преди няколко дни. Не е задължително някой да е променял нещо в стаята ѝ, мислеше си Сис. И всичко тук ще остане така, докато се върне. Лелята каза:

— Седни на стола.

Сис седна, както миналия път. Лелята се настани на ръба на леглото. Беше малко странно. И Сис не се сдържа:

— Защо Ун е такава?

— А каква именно? — попита предпазливо възрастната жена.

Двете преднамерено говореха за момичето тъй, сякаш с него нищо не се бе случило.

Сис каза предизвикателно:

— Тя е мила.

— Да, а също тъй и весела — в онази вечер, нали?

— И не *само* весела — изпусна се Сис.

— Не познавах Ун, преди да загуби майка си през пролетта — поде лелята. — Разбира се, бях я виждала, но не я познавах. А ти, Сис,

още по-малко я познаваш. Тя не може все да е весела, щом загуби майка си преждевременно.

— Да, но има и нещо друго.

Сис се стресна в момента, в който произнесе тези думи. Но късно. Така или иначе, бе засегнала опасната тема.

— А какво именно? — попита лелята сякаш нехайно.

Сис веднага започна да отстъпва:

— Не, *не знам*. Тя не сподели нищо с мен.

И ето я тук — в зловещата примка, от която не можеше да се изтръгне. Лелята се доближи до тайната на Ун. Сис беше сгорещена и нервна. Това, което Ун бе казала, беше предназначено за нея, а не за добрата сродница.

Възрастната жена се приведе към Сис и заговори:

— Бяха тук и ме разпитваха, докато почти ме изтощиха, Сис. За всичко, свързано с Ун. Знаем, че и теб са питали. Трябваше да го направят и никой не можеше да ги спре.

Тя млъкна. Сис беше нервна. Знаеше си, че разговорът с лелята ще тръгне в тази посока, но... Трябваше да се овладее.

— Извини ме, че те разпитвам, но аз съм й леля и смятам, че е малко по-различно. Не знам нищо повече за Ун от това, което всички знаят и са видели. Тя изобщо не споделяше нищо с мен. А на теб каза ли ти нещо по-специално онази вечер?

— Не!

Лелята я погледна, Сис смело пресрещна погледа й. Лелята се отдръпна.

— Не, разбира се, че не знаеш нищо повече. Не е за вярване, че Ун би ти разказала с подробности за разни неща още при първата ви среща.

— Не, не е за вярване — съгласи се Сис, която вече се почувства съвсем уверена. — Ами ако тя не се върне? — попита след малко момичето и веднага съжали за думите си.

— Без подобни въпроси, Сис.

— Добре.

И все пак получи отговор.

— Трябва да знаеш, че и аз си го мислех. Ако Ун не се върне, ще продам къщата и ще отпътувам. Не смятам, че мога да остана тук, въпреки че с Ун живяхме заедно само половин година... Добре, добре

— продължи тя след малко, — нека не говорим за това. Ун може да се върне още двайсет пъти, няма значение, че досега не се е появила. Аз няма да пипна нищо тук, можеш да бъдеш сигурна.

Откъде можеше да знае *това*?

— Трябва да се прибирам — каза неспокойно Сис.

— Да, разбира се, че трябва. Благодаря ти, че дойде.

Лелята беше неизменно спокойна и любезна въпреки подозрението си, че момичето знае нещо, което не иска да сподели.

Сис забърза към къщи. Добре че това свърши.

УЧИЛИЩЕТО

На следващата сутрин Сис пое към училището. Както винаги през зимата, навън все още бе тъмно.

Щом пристигна, веднага я наобиколиха. Съучениците ѝ я обичаха.

— О, ето те и теб!

— Добре ли си?

— Лоша ли беше онази нощ?

— Ама и Ун — представи си! Никаква следа от нея!

Сис отговаряше едносрично. Оглеждаха я, но тя се стремеше да не им обръща внимание.

Още няколко надойдоха, така че кръгът около Сис се състяваше. Бяха не само момичета, а и момчета. Всички почти на една и съща възраст. В суматохата с удоволствие щяха да направят всичко, което Сис им кажеше. Виждаше радостта в очите им при тази нова сутрешна среща. Стана ѝ хубаво, но нито за миг не забрави тържествения си обет. Именно тук трябваше да устои.

— И ние участвахме в търсенето — заяви гордо някой от групата.

— Знам.

Произшествието с Ун беше изпълнило дните с напрежение и уплаха, тя бе в центъра на всичко като тъмна сянка. Но сега, когато те не участваха повече в търсенето ѝ, когато Сис се появи и застана сред тях както преди, на сърцата ѝ им поолекна. Радваха се. Имаше няколко деца, които Сис смяташе досега за равнодушни спрямо нея, но ето че и те се усмихваха. Докато ги гледаше, в съзнанието ѝ изплува споменът за толкова техни общи игри и забавления. Усети как в гърлото ѝ засяда буца при мисълта за обета, който си бе дала.

Беше напрегната независимо от дружелюбните лица, които виждаше около себе си. Нервите ѝ бяха опънати до краен предел.

Някой не се сдържа и зададе въпроса, чийто отговор всички искаха да чуят.

— Какво всъщност се случи?

Сис се стресна, като че я бяха нападнали с нож, ала беше прекалено късно да спре този, който беше започнал:

— Говорят, че Ун ти е разказала нещо, което ти не искаш да...

Тя обаче го скастри:

— Млък!

Но късно. Вече беше изречено. Изопнатите докрай нерви на Сис не издържаха и тя, без да знае какво прави, скочи напред — биваше я в това и в училище се възторгваха от пъргавината ѝ. Скочи напред и се развика в изблик на гняв, който не можеше да потисне:

— Не издържам повече!

Хвърли се в купчината сняг пред себе си и зарида.

Всички стояха безпомощно. Не бяха очаквали такова държане, тъй нетипично за Сис. Просната в снега, тя не преставаше да хлипа. Най-сетне едно от момчетата отиде и я побутна с ботуш. Останалите се споглеждаха или се взираха към небето. Времето и днес беше тежко, мрачно и като че изпълнено с тътен на надвиснала буря.

Но момчето беше съвсем добронамерено.

— Сис — обади се то ласкаво и лекичко я побутна с ботуша си.

Тя го погледна.

Този?

Преди винаги беше оставал на заден план, с нищо не се бе откроявал сред другите.

Сис се изправи. Никой не каза каквото и да било. Бързо изтупаха снега от гърба ѝ. За щастие в този момент пристигна учителят и започнаха обичайните занятия.

Той дружелюбно ѝ кимна, когато влязоха в класната стая. Сега се чувстваше по-уверена, повече нямаше да ѝ задават този въпрос.

— Вече си добре, нали, Сис?

— Да.

— Това е хубаво.

Размениха си само тези думи и изведнъж ѝ олекна. Мислеше и за момчето, което я беше побутнало с ботуша си. Седеше на чина пред нея и тя виждаше тила му. Обзе я благодарност, че тази сутрин мина по-леко, отколкото се опасяваше и отколкото предвещаваше тъжното ѝ начало. Колко крехко и нетрайно бе всичко!

Тя бързо погледна дали мястото на Ун е останало незаето. Да, никой не седеше там, макар чиновете да бяха подредени така, че обратното би било напълно естествено.

Никой не обезпокои Сис през останалата част на деня. Тя странеше от другите, облегната на стената, а те все още приемаха това поведение. Малко се срамуваха от сутрешната случка. Не се споменаваха за Ун и за търсенето, темата беше отшумяла и всички бяха изморени от нея. Появата на Сис бе възвърнало временно оживлението. А пък и Ун никога не бе дружила с тях, държеше се настрана, вдъхваше им уважение, но нищо повече.

Сис забеляза, че стои край стената точно като Ун, докато наоколо, както обикновено, децата тичаха и си подвикваха. Едно от момичетата, изглежда, бързо бе поело ролята на водач.

А аз ще стоя тук. Така съм обещахала.

Денят в училище продължи постарому.

Сис обаче мислеше за друго. Някак непривично и странно бе това, че стоеше встрани, но пък така си отдъхна от онова, което бе станало, преди да започнат часовете.

Дните се заредиха с обичайната бързина. Скоро дойде Коледа. Малко необикновена за Сис, защото тя си остана у дома и не покани никого на гости. Оставиха я на мира, защото всички постепенно бяха осъзнали до каква степен са изпънати нервите ѝ. Навън се сипеше сняг.

Преспите ставаха все по-високи, а Ун не си идваше.

Търсенето постепенно се преустанови — тук, сред дълбокия сняг, хората не мислеха вече за него. Снегът трупаше ли, трупаше връз всичко както отвън, така и отвътре.

Самотната леля остана вкъщи по Коледа. Мнозина наминаваха да я видят, но Сис не се решаваше да го стори.

Тя със страх очакваше да чуе, че лелята е продала къщата и ще се мести. Щом го направеше, значи я беше напуснала всякаква надежда.

Но лелята все още беше там.

Сис искаше да се обърне към майка си с въпроса, дали и тя е престанала да мисли за Ун.

Явно хората бяха започнали да забравят изчезналото момиче. Изобщо не го споменаваха. Сис не задаваше на майка си своя въпрос, но ѝ се струваше, че носи сама прекалено тежко бреме. Често през нощта мислеше за ледения замък, обкръжен от мъжете тогава. Щом напролет станеше възможно да се стигне до него на ски, тя възнамеряваше да иде отново там.

Сис все пак пристъпи към майка си и ѝ каза с упрек, макар и не направо:

— Вече *не* мислят за Ун.

— Кой?

— Никой не мисли! — промълви Сис, въпреки че предпочиташе да не уточнява. Но бе се стъмнило и тези думи просто се изтръгнаха от нея. Майка ѝ отговори напълно спокойно:

— Не можеш да съдиш за това, момичето ми.

Сис замълча.

— А и никой не я познаваше. И това, каквото и да се каже, променя нещата. Хората си имат толкова много други грижи. — Майка ѝ поспря, погледна я и добави: — *Но ти единствена можеш да си позволиш да мислиш само за Ун.*

Сис почувства, че е получила сякаш драгоценен подарък.

9 ПОДАРЪК

Нощ е сега — а какво е това?

Това е подарък.

Не разбирам.

Нощ е и аз съм получила един голям подарък. Получила съм нещо, което не знам какво е. Нищо не разбирам. Подаръкът ме гледа където и да съм.

Подаръкът чака.

Вече не вали, небето е ясно. Преспите са огромни, заличили са всички възможни следи, закътали са всички скривалища. Големи звезди са надвиснали над снега, а моят подарък стои навън и ме чака, но може би пък ще влезе у дома и ще седне до мен.

Чувствам, че съм го получила, но...

Вятърът също е утихнал. Ако отново задуха, снегът ще се надигне, ще закипи. Хълмовете ще завият, ще застенат, но моят подарък е при мен, в дома ми, мой си е и ме чака.

В къщата цари тишина. Тихо е и на тавана с мрачната капандура. Мисля, че подаръкът ми е точно там и гледа отвисоко, докато аз го разпознавам.

Следва ме навсякъде, където и да ида. Чувствам, че е голям подарък. Какво ще правя с него!

Глупаво е, че се страхувах: от двете страни на пътя няма никой. Ще поведе топлият вятър, ледовете ще започнат да се топят и Ун ще се завърне.

Тя ще се завърне и дори за това да е необходимо този вятър да духа хиляда пъти! Знам го и не желая да мисля за нищо друго, получила съм голям подарък.

ПТИЦАТА

Дивата птица със стоманени нокти витае като тъмна мълния между два планински върха. Не каца, а се издига нагоре, носейки се все по-надалеч, неуморно, без цел, непрекъснато в полет.

Отдолу се разстила зимна шир. Птицата се рее над пустошта. Очите ѝ я разсичат на ивици, от тях сякаш изскачат невидими късчета стъкло и светкавици, които прорязват мразовития въздух с погледа си.

Във висините тя е господар. Затова и наоколо няма други живи същества. Разперените стоманени нокти са леденостудени и разсичат със свистене въздуха.

Птицата разпределя пустошта на тесни ивици и спирали, сеейки смърт. Ако все пак някое живо същество бе оцеляло в храсталаците или в подножието на някое дърво, то мълнията от очите ѝ се спускаше мигновено и косо към него, за да го погуби. Един живот по-малко.

Птицата не съзираше никой, който да ѝ е равен.

Полетът над заснежените равнини бе за нея нещо обичайно, делнично. Тя летеше без прекъсване и не знаеше що е умора.

Живееше вечно.

Стремителна снежна буря се разрази над полята. На определени места земята се оголваше. Преспите се отделиха една от друга, времето не беше омеквало дори за малко. Вихърът навяваше огромни купчини сняг. След това настъпи ясно време със студено слънце.

Острото като нож око на птицата се вираше отвисоко в това преобразяване на пейзажа.

Сега се озова над ледения замък. Вятърът бе разпръснал снега отгоре му и палатът се показваше такъв, какъвто е. Птицата забеляза промяната и се спусна рязко надолу, прорязвайки въздуха с мълния. Направи рязък завой, описвайки дъга, и с позабавена скорост пое обратно, летейки покрай ледената стена. Сетне отново се издигна на

главозамайваща височина и се превърна в черна точица нейде в необятния простор.

В следващия миг обаче отново рязко се снижи. Пак пресече мразовития въздух досами замъка с поразителна точност. Това беше една свободна птица, която не признаваше препятствия и понякога, когато сама го поискаше, се поддаваше на изкушението да ги пренебрегва изцяло.

Не можеше да се отдели от това място. Не можеше и да кацне или да се отпусне за кратък отдых. Само прелиташе безспир покрай ледената стена, подобно на тъмен порив на вятъра. Ту се издигаше устремно към хоризонта или спираловидно достигаше небето, ту отново се носеше покрай ледената стена, там, където бе само преди миг. Не бе същата волна птица както досега, чиито метални нокти разрязваха вятъра, а сякаш бе здраво прикована *тук*, към това място.

Станала бе пленница на своята свобода. И не можеше да спре. А онова, което виждаше, я объркваше и омагьосваше.

Някога щеше да се нарани до смърт при собствените си резки движения — в ивиците, на които разсичаше пространството, твърди като стъкло и невидими. Те цепеха въздуха. Един ден щяха да пронизат и нея.

ЕДНО ПРАЗНО МЯСТО

Училището и зимата следваха своя ход. В междучасията Сис стоеше до стената. Съучениците ѝ вече бяха свикнали с това. Седмиците минаваха, досущ еднакви. Голямото търсене на Ун беше приключило.

Сис заставаше до стената според обета, който бе дала. Групата имаше нова водачка.

В една обикновена зимна утрин непознато момиче влезе в класната стая. На възраст бе колкото останалите и щеше да учи с тях. Родителите му се бяха преместили тук съвсем неотдавна.

Изведнъж се усети напрежение. Сис видя, за свое удовлетворение и радост, че станалото неотдавна не е забравено. Празният чин на Ун веднага се превърна в център на вниманието. Момичето стоеше, без да познава някого или нещо, и се оглеждаше. Останалите заеха местата си.

Новодошлата забеляза, че има свободен чин в средата на стаята, и направи няколко крачки към него. Спря и попита:

— Свободно ли е мястото?

Всички погледнаха Сис. Сис, която напоследък се беше променила. Сис, която мечтаеха да си върнат обратно. Сега можеха да ѝ покажат колко държат на нея. Това внимание тя усети като вълна, която я обля и се отдръпна, докато бузите ѝ поруменяха. Неочаквана мимолетна радост.

— Не — каза тя на момичето.

То изглеждаше малко учудено.

— Това място е заето завинаги — заяви Сис и целият клас се изправи зад чиновете, обединен от общо чувство, което момчетата и момичетата не подозираха, че изпитват: желанието да защитят мястото на Ун.

Гледаха с неприязън към невинната новодошла, като че тя им се беше подиграла.

Нямаше други чинове, така че момичето остана право до появата на учителя. Напрежението нарасна.

— Така, нека сега намерим едно място — каза той, след като се поздравиха с класа. Погледна към учениците, преди да посочи мястото.

— Седни ето там. Свободно е.

Момичето погледна Сис.

Тя стана.

— Не е свободно — запъна се.

Учителят срещна погледа ѝ и рече спокойно:

— Сис, трябва да използваме мястото. Вярвам, че така е по-добре.

— Не!

Учителят беше затруднен. Погледна класа и усети по лицата на децата солидарност със Сис.

— В коридора има чинове, които изобщо не се използват — добави Сис, която стоеше права.

— Знам добре това. Тук седеше момиче, което изчезна през есента. Навярно си чела за това — обърна се учителят към новодошлата.

— Неведнъж.

— И ако мястото ѝ не остане свободно, тя никога няма да се върне! — възкликна Сис и това нейно безразсъдно твърдение прозвуча в момента съвсем не нелепо. Класът потръпна.

Учителят каза:

— Смятам, че прекаляваш, Сис. Никой от нас не трябва да говори така.

— Но мястото може да не се заема, нали?

— Харесва ми, че си такава, Сис, но не бива да прекаляваш. Нима този чин няма да може да се използва отсега нататък? Естествено е някой да го заеме. С това положението няма да стане по-лошо?

— Ще стане — не отстъпваше Сис, която не мислеше за друго в този напрегнат момент. Вперила бе очи в учителя: нима той не разбираше *нищо*?

Непознатото момиче все още стоеше право и не помръдваше. Личеше ѝ, че ужасно много ѝ се иска да избяга от всичко това. Беше посрещната с открита неприязън, за която нямаше вина. Класът

застана твърдо зад Сис и тази подкрепа ѝ вдъхваше непонятно удовлетворение.

Учителят взе решение:

— Ще донеса друг чин.

Сис го погледна с благодарност.

— Не си струва да бъде унищожено нещо подобно — допълни той и излезе в коридора.

Веднага след това всички погледнаха новодошлата с други очи. Тя не им беше враг, щяха да я приемат радушно.

По някаква причина те се обърнаха към Сис, която се беше присъединила към класа:

— И повече няма да се делиш от нас, нали, Сис?

Тя поклати глава.

Не можеше да им разкаже за своя обет и за големия подарък, който бе получила. В този миг очакваше единствено учителя, който влезе, тътрейки чина. Искаше да се обърне само към него.

БЛЯН ПО ЗАСНЕЖЕНИ МОСТОВЕ

*Стоим, а снегът вали все по-силно.
Ръкавът на палтото ти белее.
Ръкавът на палтото ми белее.
Сякаш минават между нас
покритите във сняг мостове.*

*Но те са бели, вледенени,
а вътре тук е животворно топло.
Гореща под снега дори ръката твоя
приятно тегне върху моята.*

*Снегът се сипе, не престава,
върху мостовете смълчани.
Мостове, неизвестни никому.*

ЧЕРНИ ЖИВИНКИ В СНЕГА

Първият предвестник е олюляването на върховете на дърветата. Още няма вятър, а привечер през зелените върхари на боровете и смърчовете сякаш минава лека струя. Едва през нощта ще задуха по-силно: нощно въздушно течение.

И този ден валя сняг. Всичко е блестящо ново и бяло, но небето е натежало, облаците са надвиснали и са напълно гладки.

Ето че то започва. Тези, които са навън, го усещат и ускоряват крачка. Така че да стигнат навреме къщи.

Колко е меко и приятно, казва нещо вътре в тях. Иначе не изпитват нужда да говорят. То вече започва.

Полъхът набира сила и се издига все по-нагоре в хвойновата гора. Острите иглици на дърветата вадят езичета и запяват непозната нощна песен. Поотделно са тъй мънички, че песента не би се чувала, но сбрани заедно, те звучат тъй ниско и могъщо, сякаш биха могли да затрупат планинските възвишения и чукари, стига само да поискат. Но въздухът е топъл, снегът се разстила разкашкан и неподвижен, без да се извива във виелица.

Толкова е меко, казват окъснелите, забързани към домовете си. Те излизат от гората в откритите нивя, където ги облъхва същият възтопъл вихър. Омайва ги и го посрещат като приятелски вестоносец. Снегът се задържа дълго и сигурно скоро отново ще нахлуе студ. Но в този полъх те долавят мига, който най-вече биха искали да задържат. Влажният вятър в зимната тъмнина кара хората поне за миг да станат такива, каквито биха искали да бъдат, и те засияват.

Всичко си е на мястото, нищо особено не се случва, но очакването е вездесъщо — нали облаците вещаят промяна. Изпълнени от него, всички най-сетне се добират до домовете си, вече потънали в сън. И на другия ден никой не ще узнае, че в някакъв миг през нощта те са излъчвали светлина и са били различни.

На разсъмване времето ще бъде все още много меко. Ще се чува шум на листа и свистене на вятър. Когато се развидели, ще се окаже, че мокрият сняг е осеян от малки черни буболечки, които щъкат из всяка педя, и то на десетки мили наоколо.

Те са живи-живенички, движат се, сякаш искат да запълзят нанякъде. Наскоро бяха облак, носен от вятъра в нощта, лъскава частица от онова, дето става из големия свят, и подир следващата виелица им е съдено да се превърнат в тънка ивица.

ВИДЕНИЕТО ПРЕЗ МАРТ

Безоблачният март измести мрачния февруари. Утрото настъпваше по-рано, ясно и с рязка светлина. Снегът беше стегнат и подходящ за каране на ски. Време беше за ски походи. Време беше за излет до ледения замък. Март преваляше.

Класът се уговори за разходката в една събота, след часовете, когато всеки се готвеше да се прибира вкъщи. Щяха да се срещнат в неделя сутринта. Разходката обещаваеше да бъде необикновена, защото и Сис се бе съгласила да дойде.

Приятелките ѝ смятаха, че са я спечелили отново. Трите я увещаваха:

— Ела този път на излета, Сис.

Тези трите ѝ допадаха най-много.

— Не, няма — гласеше отговорът ѝ.

Точно тези трите. Останалите от класа знаеха кого да изпратят, за да я увещава. Не смятаха да се примирят с нейното първо „не“.

— Ела е нас, Сис. Не можеш просто да се държиш така, като че не ни забелязваш. Не сме виновни за нищо.

Съблазънта беше прекалено голяма. Тя и бездруго щеше да иде до замъка сама.

Едно от трите момичета, което се чувстваше най-уверено, направи крачка напред и каза тихо:

— Сис, искаме да дойдеш с нас.

И подир малко, още по-тихо, е опасно изкусителен глас:

— Сис.

Другите две момичета стояха неподвижно и правеха подканата още по-настойчива и неустоима.

А изкушението действително бе силно. То сякаш позасенчи обета, даден от Сис, и тя отвърна със същия коварен тон на изкусителка, какъвто подобаваше в случая:

— Добре, ще дойда. Но тогава ще идем до ледения замък.

Лицата им просветнаха.

— Така те искаме.

Сис се почувства гузна веднага щом остана сама. Но родителите ѝ толкова се зарадваха, когато чува новината, че това дори леко я разстрои.

На другия ден групата се събра и шумно пое на излета. Утрото беше ослепително ясно. Имаше малко мек сняг върху втвърдения от студа, както трябваше и да бъде, за да е най-добре за каране на ски. На всички хареса идеята да минат покрай водопада, пък и настроението като цяло беше приповдигнато, защото Сис бе с тях. Тя чувстваше топлината от това, усещаше се лека и волна. Ските я носеха безгрижно по дефилето, покрито с новонавалял сняг.

Всичко беше както трябва, но все пак не съвсем.

Поеха по маршрут, който щеше да ги изведе до реката точно под водопада. Течението ѝ беше спокойно, повърхността бе заледена и при желание можеше да се мине на откъдния бряг. Водопадът тътнеше в тишината, те се запътиха нагоре към него.

Всички бяха виждали ледения замък през зимата, така че не загубиха ума и дума при вида му, въпреки че им се стори огромен в цялата си величественост и странност. Сега всичко излъчваше светлина, а снегът беше спрял.

Мартенското слънце вече бе успяло да стигне дотам и ледените блокове искряха под лъчите му.

Тъй като помнеха много добре случилото се, децата не обелваха дума на опасната за Сис тема. Тя усети това и се почувства едновременно сигурна и неспокойна. Обзе я дълбок потрес при вида на мястото, което ѝ бе внушило, че между нея и замъка има връзка — неразривна от онази незабравима нощ. Прииска ѝ се да се отдели от спътниците си и да остане тук сама.

Те се нагледаха на замъка, наслушаха се на грохота на водопада, който скоро щеше да стане много по-силен, и бяха готови да продължат нататък.

Точно в този момент Сис спря запъхтяна. Случи се онова, от което се страхуваха, а именно че в даден момент тя ще се откъсне

отново от тях. И те също спряха, изчаквайки да чуят какво ще им каже.

— Мисля, че не желая да продължа нататък. Всъщност исках да дойда точно тук.

— Защо — обади се някой.

Едната от трите „изкусителки“ веднага заяви:

— Нека Сис реши за себе си. Ако не иска да продължи, няма да ѝ се бъркаме.

— Да, ще остана тук — оповести Сис с обичайния израз на лицето си, когато не приемаше възражения.

— Тогава ще останем и ние — отвърна с готовност групата.

Сис се разтревожи.

— Не, моля ви. Не мога да продължа според плана ви. Бих искала да остана тук за малко сама.

Те помръкнаха. Нима иска да се отърве от нас? — сякаш казваха погледите им. Молбата ѝ, която прозвуча почти тържествено, им припомни състоянието на Сис през цялата зима. Разочаровани, те мълчаха.

Сис разбра, че денят им е опропастен, но какво можеше да направи. Беше вече прекалено късно: обетът се издигаше между тях и нея като стена.

— Значи не искаш да си с нас до края на деня?

— Не, не искам. Не знаете как се чувствам. Става дума за нещо, което съм обещала! — сепна ги тя.

От думите ѝ те смътно разбраха, че е дала някакъв обет пред Ун — Ун, за която никой не знаеше дали е жива, или не. Доловиха нещо величествено и тревожно. Това ги караше да мълчат.

— Знаете добре, че сама ще намеря пътя към дома. Ще карам ски по собствените ни следи.

Тъй като им говореше със съвсем делничен тон, те се овладяха и дори в надпревара изразиха отношението си към онова, което бе рекла:

— Добре, но работата не е в това.

— През цялата зима стоиш настрана, до стената — осмели се да добави някой.

— И сега повярвахме, че всичко ще бъде както преди.

— Аз първа ще се прибера вкъщи — увещаваше ги Сис, която искаше да смени темата.

— Да, но ние повярвахме, че всичко ще е както преди.

— Вървете и не говорете така — помоли ги тя.

Те ѝ кимнаха и започнаха да се отдалечават. Събраха се на едно малко равно място, постояха там, като се съветваха, след което задружно потеглиха.

Сис, която изпитваше срам и горчивина, побягна на ски обратно към водопада и ледените стени. Грохотът я притегляше като зовящ глас.

Спомняше си мъжете. Те бяха толкова странни в онази нощ, като да бяха убедени, че можеше да се случи нещо неочаквано. Сигурно защото вярваха, че Ун е изчезнала някъде покрай водопада. Сметнаха го за съвсем допустимо, когато не знаеха какво да правят повече.

Тя си помисли: и аз не знам какво да правя. Точно както мъжете повтаряха много пъти на ден, без действително да си го мислят.

Засрамена и нещастна, тя избяга от приятелите си — в грохота на водопада, в ледения замък.

Еднакво застрашително висок и причудлив от която и страна да го погледнеш. Покрит с чист сняг, блестящ, обгърнат от студения вятър насред мекия мартенски въздух.

Под леда течеше реката, черна и дълбока, тя устремно се носеше надолу, завличайки всичко по пътя си.

Сис остана доста тук. Искаше ѝ се да постои по-дълго, подобно на мъжете, преди да тръгнат, малко преди да запечат своята тъжна песен.

Осветяваше ги треперливата светлина на фенерите, в чийто кръг изчезналото момиче сякаш аха-аха да се появи, за да им разкаже, че там няма да открият нищо. Ала Сис не го вярваше, не можеше да повярва.

Една голяма птица прелетя покрай нея тъй близко, че тя потръпна, после се загуби от погледа ѝ.

Нямаше какво да търси тук. Нямаше какво да намери. Но все пак остана. Заради онези възрастни мъже.

Тя искаше да бъде тук. Свали ските и закрачи по твърдия сняг нагоре покрай ледената стена.

Самият замък, създаден от водни струи и пръски, беше достатъчно привлекателен. Ледената постройка беше сега особено

здрава и твърда. Сис искаше да стигне до върха, да го обходи, просто да бъде там.

Когато се изкачи догоре, тя съзря хаос от ледени форми. Върху тях нямаше и снежинка — вятърът не бе позволил да бъдат покрити със сняг. Сис внимателно взе да се спуска по дълбоките улеи в леда, неизменно преследвана от подличката мисъл, че ледът може да поддаде, да не се окаже толкова устойчив. Дали не е било така и с Ун?

Одеве смутена бе изоставила приятелките си. Сега се срамуваше, че беше тръгнала с тях, сякаш бе извършила предателство. Бе забравила за обета, примамена от призивните погледи на своите приятелки, от идеята за разходка на ски. Не, не от разходката, но че ще бъде заедно с тях. Да се съпротивлява на подобно желание, ставаше все по-трудно и тя го правеше, докато имаше сила за това.

Обзе я дълбоко вълнение върху високия и неравно изрязан от лед купол. Тя се плъзгаше по вдлъбнатините, спускаше се по пукнатините и изненадващо се оказа върху осветена от слънцето малка издатина в самия край на замъка над пропастта. Сърцето ѝ биеше неудържимо. Насред издатината видя неголяма вдлъбнатина. Плътен и прозрачен лед. Слънчевите лъчи го осветяваха, украсявайки го със стотици шарки.

Внезапно момичето извика, защото там беше Ун!

Точно пред нея, загледана навън през ледените стени!

За миг ѝ се стори, че вижда Ун!

Сякаш дълбоко вътре в леда.

Яркото мартенско слънце грееше право върху нея, обграждайки я с блестящ ореол, е всевъзможни фигури, коси ивици и светлинни линии, чудати цветя, рози от лед и разкошна украса. Гиздеше я сякаш за най-голям празник.

Вцепенена, без да може да помръдне или да произнесе звук, Сис се взираше в леда. Разбираше, че пред нея е просто видение. Неведнъж бе чувала за хора, които имат такива видения, и ето че подобно нещо сега се случваше с нея самата. Явило ѝ се бе видение, явила ѝ се бе Ун. Беше съзряла мираж, видя Ун.

За кратък миг.

Но видението не изчезваше, стоеше си неподвижно и спокойно вътре в леда — ала Сис нямаше сили да го гледа повече. То я бе връхлетяло като ненадейно нападение.

Ун изглеждаше огромна зад закръглените ледени стени. Много по-едра, отколкото бе в действителност. Всъщност само лицето ѝ се открояваше на преден план, останалото личеше едва-едва и смътно.

Резки лъчи светлина, проникващи през незнайни пукнатини и ъгли, прорязваха образа ѝ. Красотата, окръжаваща Ун, секваше дъха, бе непостижима и непонятна. Сис не можеше повече да се взира в нея, отърси се от вцепенението и се премести на друго място, обсебена от една-единствена мисъл — да се скрие някъде. Прекалено дълго беше гледала видението, та цялата трепереше.

Когато дойде на себе си, вече бе далеко. Испита чувството, че и видението е изчезнало. Виденията обикновено изчезват бързо.

Това означаваше, че Ун е мъртва.

Да, разбира се. Ун е мъртва.

Щом осъзна това, Сис изведнъж рухна. До този момент тя изобщо не бе и допускала подобно предположение, беше си забранила да мисли за Ун като за мъртва, макар че в глъбините на душата ѝ през цялото време се таеше ужас, а сега тази смърт, за която хората сигурно съвсем открито говореха, се превърна в реалност и от нея не можеше да избяга, трябваше да я приеме.

Докато лежеше, проснато ничком върху леда, момичето дочу някакво свистене, което сякаш прорязва простора, усети силен порив на вятъра и съзря как нещо профучава във въздуха — всичко това наведнъж, съвсем близо.

Тя потрепери. Почувства студенината на леда, върху който лежеше. Започна да пълзи нагоре в гладката вдлъбнатина. Беше трудно да се придвижва по обратния път. В искрящите пукнатини под нея непрекъснато играеха преливащи се отражения на светлината. Понякога тя се подхлъзваше встрани и това можеше да завърши зле. Но Сис отново и отново успяваше да се добере до повърхността.

Когато се озова горе, всичко наоколо ѝ се стори изненадващо унило и печално. Тя стоеше, оглеждайки се, и у нея се прокрадна съмнение: дали действително бе видяла нещо?

Разбира се, че беше истина.

В същото време не я оставяше мисълта, че в някой пролетен ден цялата тази планина от лед ще се пропука и разбие на дребни късчета,

които бурното течение ще понесе и стрие на прах, ще ги изсипе в долното езеро и от замъка няма да остане и следа.

Сис си представи, че е на това място в този ден и че наблюдава как замъкът се руши.

За миг я споходи и мисълта, че точно сега се намира на самия купол на ледения замък, но тутакси я отпъди.

Не.

Намери ските си, но вместо да ги прикрепи към обувките, седна на гальовното дърво върху огрения от гальовното слънце хълм. Все още не беше се съзвела напълно, от съзнанието ѝ не изчезваше видението — Ун, нагиздена от леда.

Съвършено ясно ѝ бе само едно: никому и никога не бива да разказва за това. Никому в целия свят!

А защо бе го видяла?

Дали защото бе забравила Ун?

Нито дума на родителите ѝ, нито дума на лелята, нито дума на когото и да било.

Но дали бе видяла всичко това наяве? Дали просто не бе задрямала на припек, споходена от кратък сън. Когато, седейки на ските, обгръщаш с поглед облените в слънце склонове на планината, не е трудно да се убедиш, че вероятно е било само игра на въображението.

О, не. Не е тъй просто. Тресеше я цялата, а след кратка дрямка това не се случва.

С треперещи пръсти тя нагласи ските. Хвърли поглед към ледения замък и си помисли: навярно го виждам за последен път. Няма да се осмеля да дойда отново тук.

И се понесе по обратния път.

Прибра се у дома изнурена и запотена, беше карала ски в неудържим бяг. Нещо е станало, предположиха родителите ѝ и ги обхвана силна тревога.

— Върна ли се вече? Лошо ли ти е?

— Не, всичко е наред.

— Но нали знаем, че всички останали няма да се приберат скоро, обаждахме се, питахме.

— След водопада аз си тръгнах веднага.

— Но защо?

— Просто така — отговори тя на тревожния им въпрос. — Почувствах, че няма да ми стигнат силите за целия поход, и затова побързах да тръгна обратно.

— Значи не си толкова издръжлива?

— Сега всичко е нормално. Но имаше момент, в който ми стана трудно.

Това не им се стори убедително. Не беше характерно за Сис да се предава тъй лесно и при това — първа.

— Жалко — рече баща ѝ.

— Утре щяхме да се радваме за теб — обади се майка ѝ, — понеже щяхме да сме сигурни, че вече съвсем си се справила. Мислехме, че отсега нататък всичко ще бъде както преди.

„Справила“, така се изразиха.

Нейните родители все се опитваха да ѝ втълпят, че според тях тя трябва да се „справи“. Лесно им е да говорят така, но как да стане, когато видението танцува пред очите ти?

Сис разбра, че опитите ѝ да заблуди родителите си са напразни — те бяха достатъчно проникателни. Но поне можеше да си мълчи. Много ѝ се искаше да ги зарадва по някакъв начин, но нищо не ѝ хрумваше. Гледаше майки си и мълчеше.

— Хайде, вземи си вана — рече майка ѝ — и после ще поговорим.

— За какво ще говорим?

— Добре де, върви сега. Има гореща вода.

Такъв бе обичайният и добре познат съвет на майка ѝ — когато се завръщаш у дома след тежък труд, влизай във ваната. Изкъпи се.

Лежеше в горещата вода и виждаше пред себе си лицето, обградено от искрящи ледени цветя и отблясъци. То я преследваше неотстъпно. Чувството за умора и спокойствие, обичайно след такава разходка, чакаше своя ред, за да дойде при нея, но пътят му беше отрязан. Пречеха ледените стени и четворно увеличените лица.

Нека това бъде най-съкровеното кътче в душата ѝ, нека бъде сред онези мисли, които за нищо на света не би споделила пред другите. Тя единствена ще носи това тежко бреме.

Счу ѝ се: Сис...

Не, само ѝ се бе счуло.

През топлата благодатна пара се подаваше лицето на Ун.

Сис... Отново го чу. Паниката, която я дебнеше през целия обратен път до дома, сега, в банята, я обзе. Заобикаляха я ледени стени, очи...

— Мамо! — завика тя.

Майка ѝ се появи начаса. Мигновено, сякаш бе очаквала, че ще бъде извикана. Сис се почувства като съвсем малко момиченце. Но не каза нито дума за онова, което се бе случило.

ЕДНА ПРОВЕРКА

Обетът — какво означаваше той сега?

Какво те заобикаля? Шумоленето на вятъра, който ласкаво разрошва косите ти. Лекият, сякаш несръчен ветрец.

Ун никога не ще се върне, няма да дойде при мен, ние не ще се срещнем, както се казваше в обета. Какво да правя тогава, щом тя не е жива?

На другия ден Сис отново се изолира от съучениците си и се прибра у дома сама. Когато влезе вкъщи, отиде в стаята си и се затвори там. Видението в ледения замък не я оставяше, то бе непрекъснато пред очите ѝ и трябваше да се контролира напълно, за да не се издаде. Споменеше ли за него пред други, паниката отново щеше да я обземе.

Ето защо оставаше в стаята си, където четеше или се разхождаше сама. В очите на родителите си долавяше опасност: можеше да се поддаде и да сподели с тях всичко, което таеше у себе си.

Те впрочем очакваха нещо от нея и Сис добре го усещаше. Но нямаше сили да пристъпи към тях и да открие душата си. Веднъж се обърнаха към нея със свършено спокоен тон:

— Сис, рядко те виждаме.

— Ами да — отвърна тя.

С това разговорът им приключи. А нали те имаха властта да я заставят да говори. Не знаеше какво да прави.

Защо видях Ун?

За да не я забравя?

Безусловно.

На Сис започна да ѝ се струва, че в училище са забравили Ун. Никой не говореше за нея, името ѝ не се споменаваше. Нито у дома, нито в клас. Сякаш не я беше имало на белия свят, с възмущение си мислеше Сис.

Само аз я помня. А също и леля й, вероятно и тя не я е забравила. Не е продала къщата си и не е заминала оттук.

Кой още мисли за Ун?

Този въпрос не й даваше мира. Така я терзаеше, че тя реши да направи проверка.

Извърши я една сутрин в класната стая преди започването на часа. Всички, освен учителя, вече бяха заели местата си. Не й се искаше учителят по някакъв начин да повлияе на децата. Решението си бе взела трудно.

Набра смелост, стана и сякаш обявявайки нещо важно на всеослушание, гръмко изрече:

— Ун.

Само името и нищо друго. Друго не можеше да каже. Но те щяха да схванат.

Отначало, въпреки очакването й, не стана нищо. Естествено, всички се обърнаха към нея, глъчката стихна, възцари се тишина — и това беше.

Вероятно те очакваха още нещо. Но тя мълчеше и те взеха да се споглеждат. Все още никой не се обаждаше. Сис реши, че ги е изплашила. Плахо обгърна с поглед лицата на своите съученици.

Стена от неразбиране. От неприязън? Не няма никаква стена. Просто са объркани.

Объркана е и тя самата. Как можа да й хрумне всичко това!

Най-сетне получи отговор. И то не от момичетата, не от най-близките й приятелки, а от момче — от онова, което я бе побутнало с ботуша си. Сис бе забелязала, че напоследък той все по-често играеше главна роля в живота на класа. Сега произнесе рязко:

— Не сме я забравили!

Сякаш отсече с нож.

Едно от момичетата поде:

— Разбира се, че не сме. Ако това имаш предвид.

Сис поруменя от неудобство. Разбра колко дълбоко е грешила в своето старание да се държи настрана от своя клас. Запъвайки се, продума:

— Но не, аз просто...

И сведе глава, без да изрече онова, което бе възнамерявала, без да отправи горчив упрек.

III ТРЪБАЧИ

1

ЛЕЛЯТА

Не си само ти, която пази спомена за Ун, хората просто не говорят за нея. Защо? Защото не им е присъщо.

От време на време Сис потръпваше при мисълта, че лелята на Ун е продала къщата си и се готви да замине.

На другия ден, когато се връщаше от училище, тя мина покрай нейния дом.

Видя, че е обитаем както преди, разпозна вещи на лелята тук-там из двора.

Щом не е продала къщата си, значи продължава да се надява.

Веднъж Сис мина съвсем близо до дома на лелята на Ун и възрастната жена я видя. Тя отвори вратата и махна с ръка на момичето:

— Сис, ела!

Сис отиде при нея не особено охотно и изпълнена с някакво тревожно очакване.

Лелята рече:

— Бях обещала да ти кажа, когато реша да продам къщата си и да замина оттук.

— Да. Е, продадохте ли я?

Жената кимна.

Значи къщата е продадена. Да не би лелята да е узнала нещо? И в такъв случай кога — тогава, когато аз бях в ледения замък? Невъзможно! О, кажи още нещо, примоли се тя безгласно и лелята призна откровено:

— Сега съм убедена, че няма какво повече да чакам.

— *Знаеш ли го?*

— Не, не знам, но... Всъщност да, знам го. Затова и продадох дома си. Ще замина надалеч оттук.

Колкото и да бе странно, Сис сякаш беше сигурна, че лелята няма да я подхване с думите: „Сега, когато заминавам, ти не можеш ли да ми разкажеш всичко онова, за което не искаше да продумваш досега?“ Не, нямаше да я пита.

— Още утре ли тръгваш?

— Защо мислиш така? Защо да е утре? — Лелята ѝ хвърли бърз поглед. — Да не би някой да ти е казал?

— Не, но всеки ден си мисля, че утре ще заминеш...

— И ето че си отгатнала — наистина заминавам утре. Затова те повиках, колко хубаво стана, че те видях. Ако не бе минала оттук, аз довечера сама щях да дойда у вас.

Сис не каза нищо. Учуди се, като чу, че лелята ще заминава. Беше много печално. Възрастната жена също млъкна за миг, след което продължи:

— При това те повиках, защото и без това ще се разходя тази вечер. Последната вечер, в която съм тук. Би ли искала да се разходиш с мен?

Радостен вик.

— Да! Къде ще отидем?

— Никъде. Просто ще пообиколим малко.

— Но първо трябва да се отбия вкъщи, защото идвам направо от училище.

— Добре. Имаш време. Няма да тръгна, преди да се свечери. А вече не се мръква толкова рано.

— Тръгвам веднага.

— Предупреди родителите си, че ще се забавим — каза лелята, — но нека не се тревожат.

Сис беше в приповдигнато настроение, когато се прибра у дома. Лелята и тя щяха да излязат заедно. Щеше да бъде необичайна разходка.

— Ще закъснеем — съобщи Сис вкъщи, вече готова за излизане. — Каза да ви предупредя.

— Добре, можеш да закъснееш — без уговорки се съгласиха родителите ѝ.

Сис добре разбираше причината за тяхната готовност да я пуснат. Родителите ѝ се радваха, когато на нея нещо ѝ се искаше. Дори и вечерна разходка със страничен, чужд човек. Ето докъде ги беше докарала.

Мислеше за това през целия път до лелята.

А тя още не беше готова.

— Имаме време — рече ѝ. — Ще излезем, когато се стъмни. Ще се разхождаме само двете, така че никой няма да ни е нужен.

Колкото и печално да бе това, че тя заминаваше, сърцето на Сис бе изпълнено с радостно очакване.

Лелята продължаваше да се суети, да прибира и подрежда.

Сис се стараяше да ѝ помага, но главното беше вече опаковано. Къщата бе пуста, с голи стени, неуютна и сега сякаш много голяма.

Вратата към стаичката на Ун беше затворена. Това беше добре.

— Искаш ли да надникнеш?

— Не.

— Добре. Там сега няма нищо.

— Всъщност извинявай, но все пак ще надникна.

Отвори вратата. Стаята беше съвсем празна. Обхвана я странно чувство на неувереност.

Мръкнало се бе, можеха да тръгват.

Достатъчно беше да излезеш на прага и вече можеше да усетиш полъха на пролетта. И гальовният въздух, и преспите дори излъчваха пролетен мирис, макар че снегът още никъде не бе започнал да се топи. Небето беше тъмно и топло, покрито с ниски облаци. В такова време можеше да се разхождаш полека-полека. Време само за разходки. И те двете вървяха дълго, без да разменят и дума.

Постепенно всичко наоколо взе да губи очертанията си. От двете страни на пътя се мяркаха контурите на къщите. Прозорците им бяха осветени. Сис не продумваше. Лелята правеше своята прощална обиколка. Утре вече няма да бъде тук.

Скоро ще заговори.

Априлската вечер бе станала сякаш по-плътна, превръщайки всичко в неясна, неспокойна шарка, която плавно се плъзгаше от двете страни на пътя. Мътно проблясваше снегът, пътят се виждаше съвсем

ясно. Окоето с труд различаваше високите дървета, които изплуваха покрай пътя, сякаш протягайки предупредително ръце, а и надвисналите черни скали, напомнящи юмруци, вдигнати над челото ти.

Лелята на Ун правеше своята прощална обиколка. Тя не отиде да се сбогува със съседите: не общуваше много с тях, докато живееше тук, и винаги бе дружелюбна непозната жена, която никого не безпокоеше със своите проблеми и сама се оправяше с работите си. Но когато стана нещастieto — изчезна племенницата ѝ, — всички, като един, ѝ се притекоха на помощ. Сега Сис виждаше как лелята извършва прощалния обред посвоему.

И така, двете вървяха дълго, без да отронят и дума. Но тази разходка бе не само прощална. Сис чакаше и този миг най-сетне настъпи. Лелята спря и смутено отрони:

— Сис, поканих те *не само* за да се поразтъпча в приятна компания.

Момичето отвърна тихо:

— А аз и не си го помислих.

Как ще потръгне разговорът? Дано по-скоро свърши всичко. Не, не, нека стане, но...

Лелята отново тръгна по заснежения смълчан път. Напрежението, разтворено във въздуха, сякаш насищаше и думите ѝ.

— Макар да живея сама, все пак дочувам по нещичко. Дори се срещам от време на време с хора тук и там — поде лелята. — И знам, че и на теб ти е било достатъчно трудно и тежко през тази зима.

Тя замлъкна, сякаш да даде възможност на Сис да пообмисли отговора си.

Нито дума, реши за себе си Сис, готова да даде отпор.

— Дочух, че не си общувала с децата в училище, а донякъде дори и с родителите си.

Сис отсече припряно:

— За това съм дала обет.

— Да, досещах се, че е заради нещо подобно, и като близка роднина на Ун сигурно би трябвало да съм ти благодарна. Не искам да ми разказваш повече за това. Но обетът не бива да те кара да се чувстваш зле, още повече че с течение на времето такава обвързаност изгубва значението си.

Сис мълчеше и се опитваше да схване накъде бие лелята. Беше ѝ приятно да слуша какво ѝ казва.

— Ти беше болна — промълви възрастната жена.

— Те се опитваха да изкопчат нещо от мен, докато накрая не издържах! Задаваха ми въпрос, на който не можех да отговоря. Задаваха го пак и пак...

— Да, да, знам добре. Не бива да забравяш, че това бе в самото начало на издирването, когато, за да се намери някаква следа, трябваше да се опитат всякакви средства. Самата аз бях тъй объркана, че също, както си спомняш, положих усилия да изтръгна нещо от теб. Никой от нас не се замисляше, че силите ти няма да стигнат.

— Вече престанаха.

— Да, най-сетне бе сложен край, когато стана ясно, че положението се влошава.

Сис се беше вторачила в неясния силует на лелята.

— Престанали са? Сложили са край?

— Да, ти каза, че са престанали. Навярно отдавна не си чувала някой да споменава за това ужасно нещастие. По-точно пред теб. Докторът, който те наглеждаше, ги възпря. В училището също бяха предупредени да бъдат внимателни.

Сис беше изненадана да го чуе и попита с недоумение:

— Какво?

Помисли си, че е добре, дето двете не виждат ясно лицата си. Тогава не биха могли да разговарят така. Лелята беше избрала подходящия момент за техния разговор.

— Както знаеш, отнасяха се много сериозно към твоето състояние. Ти беше изпаднала в дълбока депресия. След като заминавам, считам, че трябва да ти го кажа. Би следвало да го знаеш.

Сис все още мълчеше. Много от онова, което не бе в състояние да си обясни, сега започваше да се прояснява. Лелята продължаваше:

— Сега, когато всичко е приключило, следва да знаеш истината. Когато повече няма какво да очакваме.

Сис я прекъсна:

— Всичко е приключило ли? Кое е приключило!

— Това имам намерение да ти кажа.

Сис усети как сърцето ѝ заби учестено. Но лелята пак подхвана същата тема:

— Не трябва да смяташ, че хората напълно са забравили тази, която търсеха. Не са, знам това. Толкова ми помогнаха, че сега, когато ще заминавам, аз се чувствам много объркана, а би трябвало да обиколя всички и да им благодаря. Но не мога да го направя, не съм така устроена.

— Да...

— Именно затова се разхождаме и по тъмно тази вечер. Напълно съм объркана: хем искам да пообиколя съседите, хем не смея да се покажа пред тях.

Лелята изглеждаше поизморена в настъпващата априлска вечер. Но не се чувстваше така.

— Да повървим малко, Сис. Мислех да направя пълна обиколка, преди да си легна.

Пътят отново минаваше покрай къщи и хора. Все още тук-там светеха прозорци. Сис усещаше колко добре се чувства на тази разходка с лелята. Запита се, защо никога не е излизала така с майка си? И не намери отговор. Колкото и силно да обичаше майка си, все пак се побояваше от нея. Да, малко се боеше и все пак не беше то, което я смущаваше. Боеше се и от баща си, макар по принцип да се разбираше много добре с него. Какво, за бога, я караше да се разхожда с тази малко странна възрастна жена, дори цяла нощ, ако това беше възможно?

Сис я попита:

— Сега трябва да ми кажеш какво е приключило, както спомена преди малко.

— Имах предвид, че е приключило за теб.

— О, не...

— И все пак така е. Няма какво повече да чакаме. Тя не е жива и няма да се върне.

Добре че беше тъмно.

Сис отрони с въздишка:

— Откъде си толкова сигурна?

— Не бих казала, че съм *сигурна*, както се изрази ти, но все пак го знам.

Сис усещаше, че моментът е важен. Лелята се прокашля, готвейки се да изрече решаващи думи:

— Чуй ме, Сис, преди да замина, искам да те помоля: опитай се да се върнеш към предишния си живот. Каза, че си дала обет. Но той не може повече да е в сила, тъй като ответната страна вече я няма. Само в нейна памет не бива да се обвързваш по този начин и да избягваш всичко, което е естествено за теб. Така само измъчваш себе си и другите, пък и никой няма да ти бъде благодарен, напротив. При това причиняваш болка и на родителите си. Чуваш ли какво ти казвам?

— Да, да!

— Добре, нека продължа: тя няма да се върне и ти можеш да нарушиш обета си.

Беше зашеметяващо.

— Да наруша обета, който съм си дала?

— Да.

— Ти би ли го направила?

— Да, смятам, че бих го направила още тук и сега.

В гласа на лелята прозвучаха повелителни нотки. Сис беше смутена. Испита безкрайно облекчение, но заедно с това и известно съмнение.

Лелята я сграбчи за ръката.

— Ще се договорим ли за това?

— Не мога обаче да знам дали е вярно — рече Сис.

— Дали е вярно? — гласът на лелята прозвуча обидено.

— Да, че *ти* можеш да ме освободиш от него. Защото, когато аз...

— Значи тъй далеч си стигнала, а, Сис? Но нали и ти самата си мислила за това неведнъж сега през пролетта?

— Така е, но...

— Тогава според мен всичко ще се оправи. И мога да замина малко по-щастлива.

— Ти си толкова мила — промълви Сис с благодарност.

Измина малко време, в което тя не се осмели да си откъхне. Беше освободена от обета? Наистина ли бе така? За хубаво или за лошо? „Ти си толкова мила“, бе единственото, което можа да каже.

— Хайде да се връщаме — предложи лелята, — не бива да се прибираме вкъщи толкова късно.

— Мога да вървя още, но щом казваш.

Край тях се плъзгаха все по-неясните очертания на дървета, къщи и хълмове. Сегиз-тогиз се ширеха черни като сажди поля. Щом се зададеше такава гледка, сърцето на Сис сякаш спираше да бие от силна уплаха. Какво е това! И отново, и отново момичето се убеждаваше, че е просто игра на въображението, но сърцето му се разтуптяваше, напълнено с кръв. Всъщност ние се движим, а всичко останало си стои на мястото, казваше на себе си то.

Гласът на лелята:

— Пак ще повторя: ти трябва да се чувстваш освободена от обета, който си дала. Поведението ти е неправилно. То не ти съответства. Ти си съвсем друга.

Никакъв отговор. А и какъв би могъл да бъде. Но все едно от дъното на кладенец виждам как звездите блещукат. Необяснимо.

Разходката им приключи. Беше вече тъмна нощ. Лелята привърши своята обиколка. Първо стигнаха до къщата на Сис. Отвън светеше една-единствена лампа, която сякаш я чакаше. Не се чуваше никакъв звук.

— Ето че пристигнахме, бих искала да ти кажа... — започна лелята, но Сис бързо я прекъсна:

— Чакай. Аз бих искала да те изпратя до вас.

— О, не, остави това.

— Не се страхувам от мрака.

— Не, не е там работата.

— Мога ли да те придружа?

— Добре тогава. Да вървим.

Те продължиха. Спящият дом с чакащата лампа се скри от погледите им. Пътят беше безлюден. Двете почувстваха, че са се поизморили.

— Не е студено.

— Не, не е — съгласи се лелята.

Сис се осмели да я попита:

— Какво ще правиш, когато се установиш някъде?

За това, къде точно щеше да се установи тя, Сис нямаше и представа, възрастната жена не го бе споменала. Пък и нямаше навика да обсъжда работите си с други хора.

— О, ще се занимавам с това-онова, все някак ще се оправя — рече тя. — Нали сега продадох къщата. Изобщо не се тревожи за мен, Сис.

— Няма.

— Аз съм особен човек — продума лелята след малко.

Вече приближаваха къщата ѝ, а и минутата на тяхната раздяла. После тя продължи:

— Една наистина странна жена. Когато се случи нещастieto, хората тук направиха всичко за мен, а ето че сега аз обикалям в мрака, вместо да се сбогувам с тях, както се полага. — Как мислиш, Сис? — попита, тъй като момичето мълчеше.

— Не мога да кажа нищо.

— А ето че се разхождам и със задната мисъл, че щом ти си с мен тази вечер, ще им разкажеш, и наистина ще ти бъда признателна, ако го направиш. Знаем, че нормалните хора не постъпват като мен.

Настъпи мигът, в който трябваше да се сбогуват.

Почти се бяха слели с тъмнината. Самите те не излъчваха светлина. Стъпките им не се чуваха. Само диханието. И може би биенето на сърцата. Те бяха станали частица от загадъчните нощни движения, леки като трептенето на дълги нишки.

— Аз да се боя от мрака?

Светлите тръбачи закрчиха от двете страни на пътя.

КАТО КАПКАТА И КЛОНКАТА

Кой е освободен от обета си?

Никой, но...

Никакъв радостен скок към другите: ето ме и мен! Никой не е освободен. Но в живота сякаш се втурнаха тръбачите.

Като капката и клонката денем. Голата влажна клонка с мокър сняг, който се процежда надолу, и прозрачната капка, отронена върху снега. Снежната преспа се разтапя, в средата ѝ тъмнее ивица — низ от черни буболечки, — просечена от вълнист пласт сняг, бягайки с него през хълмове и долини. Странен спомен: в продължение на десетки километри се сипе сякаш порой от черни буболечки, подобен на топла тъмна нощ между студовете. Сега обаче всичко се превръща в потоци кална вода от разтопен сняг и лед или в неподвижни жълти локви.

Здравей, Сис!

Далечен вик. Глас сякаш от друг свят.

Чувстваш се като капката и клонката. Не знаеш защо. Но живееш.

Обетът е отменен, ала още тегне върху ми. Нещо продължава да ме гнети. Не мога да обясня защо.

И изведнъж — събития, стихийни като пожар.

Майката, отново ободрена:

— Сис, можеш ли да свършиш нещо след училище днес?

— Да, мога.

Защо сега е по-различно? Видели ли са нещо? Или може би само така ми се струва?

Тя тръгна, за да изпълни заръката на майка си. Наоколо всичко беше голо. Ситен дъжд, вятър и свистене. Как мина училището днес? Не знаеше, не можеше да си намери опора. Да се втурна към него, не мога. Обетът ми беше някаква опора — здрава, макар и жестока. Сега вече я нямам и не знам как ще я бъде. А когато вечерният въздух ухае на пролет, съвсем се обърквам.

Някой се приближи отзад.

През вятъра и дъжда на пътя, откъм северния склон, се спускаше юноша.

Едно съседско момче, което Сис познаваше. Облечен бе топло, силно запотен. Момичето постепенно се съвземаше от уплахата.

— Ти ли си, Сис! — възкликна той и на нея ѝ се стори, че засия. — Най-сетне стигнах до главния път. Покатерих се по северния склон, където преспите са до колене. Затъваш в тях като в мокър пясък.

Сис му се усмихна.

— Толкова надалеч ли ходи?

— Да, надалеч! Но иначе снегът там се е разтопил. Ходих до реката — поясни момчето.

— Бил си чак до реката...

— Да, тя сега се размразява.

Стана ѝ ясно: някой все още продължава издирването. У нея нахлу вълна от нежност. Попита го:

— А дебелият лед все още ли се държи?

— Да — отвърна късо момчето. Като че беше спряло по средата на нещо и не желаше да продължи.

Но Сис искаше да узнае повече.

— Същият ли си е?

— Да, същият.

— Но навярно няма да се задържи още дълго?

— О, не, реката е повишила нивото си и то се надига все повече.

Какво чудесно момче и колко благодарна му беше за тежкия път, който бе извървяло. Това очевидно се изписа на лицето ѝ.

— Боботенето ѝ се чува от разстояние — разказваше той за реката с повече думи, отколкото отговаряше на нейните въпроси. — А ледът, нали знаеш, се вижда отдалече.

— Така ли?

— Да, и от едно възвишение наблизко. Искаш ли и ти да го погледаш?

— Не искам.

Настана тишина. Добре осъзнаваха, че говорят за изчезналата Ун.

— Сис — поде той бързо и приятелски.

Сега пък какво? — помисли тя.

— Възнамерявах да ти кажа нещо, когато някой път те срещна — започна той, замлъкна и после продължи някак неуверено: — Вече нищо не може да се направи, Сис.

Ето че го каза. Съвсем ясно. Сис не отговори.

— Помисли върху това.

Да, по-ясно не можеше да се изрази. Бе докоснал направо тънката и изопнатата до краен предел струна в душата ѝ, но странно, тя не изпита онази болка, която я измъчваше преди, у нея не се надигна вълна на протест и възмущение. Напротив, думите му ѝ прозвучаха приятно.

Тихо, почти шепнешком, тя промълви:

— Откъде знаеш, че е така?

— Извинявай — каза момчето. — Ама ти си имала трапчинки — добави сетне и замълча.

Тя бе вдигнала леко глава, лицето ѝ бе мокро от ситния дъждец. Капките се стичаха надолу по бузите и се събираха в трапчинките ѝ.

Сис бързо се извърна.

По-добре да не показва колко се изчерви. Колко щастлива беше.

— Довиждане — каза той, — отивам вкъщи да се преоблека.

— Довиждане — отвърна Сис.

Той щеше да поеме в обратна посока, така че нямаше да я последва. Живееше някъде на доста голямо разстояние от нея, имаше свой кръг приятели. Беше едър и почти зрял мъж.

Само заради това ли, което каза за трапчинките ѝ? Тези думи ли успяха толкова да я развълнуват?

О, да. Всъщност така си беше.

И все пак значи още имаше някой, който обикаляше покрай реката и търсеше, а сетне се прибираше капнал у дома. Обикаляше там сам.

Търсене, лишено от всякакъв смисъл, и то след като лелята беше заминала и нищо вече не бе както преди.

Време на сняг и смърт, време на затворената стая — и ето че всичко това някак се бе изместило встрани и надалеч, а на теб ти притъмнява от радост, загдето един младеж е казал: „Ама ти си имала трапчинки...“

От двете страни на пътя крачат тръбачите. Ти се придвижваш бързо-бързо и ти се иска пътят да не свършва.

Но пътят свърши и тя се прибра вкъщи прекалено рано. По вида ѝ личеше, че нещо се е случило.

— Приятно ли е навън? — попита майка ѝ.

— Приятно ли? Духа и вали.

— И въпреки това е приятно, нали?

Сис я погледна крадешком. Майката не зададе повече въпроси.

И тя си замълча.

3

ЗАМЪКЪТ ЗАТВАРЯ ВРАТИ

Леденостудени мълни изхвърчават от всички пукнатини на замъка, пронизват опустялата земя, забиват се чак в небето. С настъпването на деня и в неговия ход те менят формите и посоките си, но едно остава неизменно: където и да е слънцето, замъкът удря с мълни именно *там*. Стръмните склонове, над които се стрелка птицата, са на около и тя ги прорязва напъряко със своите стоманени криле. Но не се приближава до замъка повече от първия път.

Леденият замък не търси нищо, само изпраща светлина извън пропуканите си зали. Една игра, която хората изобщо не виждат. Те не идват тук.

Замъкът проблясва, а птицата все още не се е наранила гибелно.

Игра, която никой не вижда.

Тя и не бива да продължи прекалено дълго. Замъкът е обречен, ще се срути. Какво ще стане с птицата, никой не знае. Тя ще се извиси като точица в небето, уплашена до смърт, когато замъкът се сгромоляса.

Слънцето се издигна бързо и лъчите му станаха по-топли. Тогава и нивото на реката започна да се повишава. По повърхността на черната, плавно лееща се вода се преплитат жълти и бели нишки, тя по-смело обвива ледените дантели от двете си страни и когато най-сетне достига височината на водопада и се спуска надолу в подножието на замъка, от нея се разнася сподавен и груб рев. Замъкът започва да се разклаща, а това предвещава краха му.

Слънцето грее все по-силно всеки ден. Планинското възвишение до леда се оголва от снега. Стените на залите му са изложени на слънцето и вече не принадлежат на този свят, изоставени от снега, те се превръщат в безпомощни страници.

Замъкът бавно мени цветовете си. Лъскавият зелен лед избелява на слънчевата топлина. Прозрачните зали и куполите му са замъглени,

сякаш ги изпълва пара и те крият онова, което се намира в тях. Всичко става бяло и започва да се разпада. Отвътре замъкът запазва звънтящата си твърд. Ледът му сега не изпуска светкавици, но искри и белее, излъчвайки спокойна светлина. От огромния леден замък остава само бяла купчина лед върху кафявата и бледожълта пролетна земя. Той се свива под покрива си и затваря врати, като се подготвя за края.

ЛЕДЪТ СЕ ТОПИ

Сис се намираше сякаш сред разтапящ се лед. Надлъж и нашир около нея се простират сиви заледени поля, подобни на плаващи кристални късове. Една нощ върху дълбокото езеро се образува черно петно размразен лед и на сутринта водата продължително и дълбоко задиша през тази голяма пролука. За миг върху един заледен отломък кацна птичка и топна човка във водата. Не след дълго се появиха още петна от размразен лед, огромните ледени блокове се размърдаха, но без да се придвижват нанякъде: устието още не се бе прочистило.

Сис мислеше за замъка-водопад. Онова, което се бе случило с нея там, сега, след разговора с лелята на Ун, получаваше нов смисъл — сигурно всичко ѝ се бе привидяло. Толкова бе разстроена тогава, че без съмнение е била в състояние да приеме миража за действителност.

Замъкът бе станал по-различен и след плахите реплики, разменени с момчето. Това беше пробудило у нея ново желание да отиде там. Разговорът с младежа се беше записал в съзнанието ѝ с неизличими букви. Не че се стремеше на всяка цена да го опознае, но все пак.

Младежът беше променил замъка, също както мъжете, застанали край него в онази незабравима нощ. Ето, пак участниците в спасителния поход изплуват в паметта ѝ.

Той беше казал, че течението е силно. Замъкът е бял. Скоро ще рухне.

Леденият замък трепереше под натиска на течението. Щеше да изчезне без остатък. Нещо я тласкаше да се отправи натам.

Междувременно видя как в дълбокия сив лед върху езерото една след друга се образуват размразени пътечки.

Водата се ширеше мътна наред голата кафеникава суша. Все още не се бе подала ни една тревичка. Планината е отрупана със сняг, който при топенето си ще рухне надолу в още по-силен поток. Тогава

замъкът щеше да се срути. Тази мисъл ѝ се стори едновременно тъжна и отрадна: ще дойде ден, наситен с нови ухания и с лека омара, земята ще се разтърси.

В училище за сближаване със съучениците още не можеше да става и дума, макар във въздуха да витаеше предчувствие за предстояща промяна. Първата крачка трябваше да направи Сис, а тя се държеше отчуждено както досега.

И тъй като сама не предприемаше нищо, един ден на чина си намери бележка:

Ще стане ли скоро както преди, Сис?

Тя не искаше да се оглежда наоколо, за да открие кой я е написал. Вместо това се приведе колкото можеше повече над чина.

Май бяха удържали скромна победа.

Наблюдаваха Сис скришом. Но не закъсня и пряката атака: момчето с ботуша застана пред нея една сутрин.

Може би го бяха изпратили, а може би правеше това по собствено желание.

— Сис...

Тя не го погледна с неприязън.

— Има ли нещо? — попита.

— Да, все още не е както преди — отговори момчето и я погледна право в очите.

Тя изпита желание да го отстрани или най-добре беше сам да се махне. Но никой от двамата не посмя да го направи.

— Да, наистина не е тъй, както беше — каза Сис. Гласът ѝ прозвуча отчуждено, но тази отчужденост не беше изписана на лицето ѝ. — Та нали знаеш защо.

— Донякъде, но все пак може да е както преди.

Харесаха ѝ думите му. Тя се усмихна така, че трапчинките ѝ да изпъкнат, но бързо се сепна и застана както обикновено.

— Изпрати ли те някой? — попита Сис глупаво и несъобразително. По-скоро трябваше да зададе въпроса: „Дойде, за да

ми кажеш това от името на останалите ли?“

— Не! — каза той обидено.

— Сигурно е така.

— Направих го по собствено желание.

— Да, знам.

Но той сериозно се ядоса, не искаше да каже нищо повече и си тръгна.

Това беше незначителната случка, която я накара да се замисли. Трябваше веднага да предприеме нещо. Да направи тази крачка, да преодолее чувството за срам, макар и да беше странно, че се срамува. Във всеки случай тя се беше изолирала от останалите. Добре беше в този момент да се опре на думите на лелята на Ун.

Замъкът на водопада ѝ даде възможност да покаже на своите съученици как се чувства. Тя самата искаше да подхване забранената тема.

„Ледът е готов да се разбие на парчета“, беше ѝ казал младежът и тя изпитваше силно желание да види как реката го поглъща.

В събота, когато всички се бяха събрали в училищния двор, Сис решително се приближи към съучениците си, застина в напрегнато очакване, и им каза:

— Знаете ли, имам едно предложение. Хайде утре да се разходим до ледения замък! Чух, че скоро ще се сгромоляса.

— *Нима го искаш?* — обади се някой тихо, изразявайки учудването и вълнението на всички. Останалите му зашъткаха.

Спогледаха се изумени. Значи до ледения замък, до онова най-опасно място, за което не биваше и да говорят. Лицата на всички сякаш питаха: „Какво е станало със Сис?“

— Но защо? — попита някой.

Сис отговори спокойно и уверено, след като вече беше започнала разговора:

— Би било забавно да го видим още веднъж, преди да се срути. Може да рухне в някой от близките дни, както ми каза някой. Мисля, че сега е още по-удивителен — заключи тя.

В класа имаше един водач или бяха станали двама. Двама, които вземаха думата при подобен повод. Изненадана, Сис видя, че единият

от тях е момчето с ботуша, което веднъж се появи пред нея като че от неизвестното и ѝ показа благоразположението си. Сега се оказа, че той е станал водач. Другият беше момичето, веднага поело функциите на Сис. Именно тя бе и говорител.

— Да не би да се шегуваш с нас, Сис? — попита тя, което вече беше прекалено.

— Разбира се, че не се шегувам.

— Предложението ти е неочаквано — каза момчето, за да покаже каква позиция заема.

— Знам.

— Не можем веднага да бъдем сигурни, че ще се върнеш при нас — поде момичето, — но щом така твърдиш...

Когато децата се връщаха от училище след края на учебния ден, Сис крачеше в средата на групата. Вървяха тихо, а Сис бе в центъра. Приятно ѝ бе. Странно е устроен светът, прибираш се спокойно у дома, а в душата ти е ведро.

Вкъщи я попитаха уж между другото какво се е случило. Развълнувана от сближаването си с другите деца, Сис им разказа всичко.

Вечерта забеляза, че родителите ѝ седнаха от двете ѝ страни. Пръв заговори бащата:

— Чакахме деня, в който ще се прибереш щастлива вкъщи.

Майката добави:

— Знаехме, че този ден трябва да дойде. Иначе нямаше да можеш да издържиш тази зима.

Сис изпитваше душевна болка. Родителите ѝ не казаха нищо повече.

Биха могли да добавят, че усещат промяната в нея, и с това да я накарат да се почувства още по-неловко.

Беше им причинила немалко страдание тази зима. Но тя го осъзнаваше и нямаше защо да ѝ го напомнят. В дома им сега беше ведро, но все още ѝ бе трудно да разговаря с родителите си.

ЕДИН ОТВОРЕН ПРОЗОРЕЦ

Само добрата дума не носи облекчение. Късно бе в съботната вечер и градусът на възбуда от прибирането със съучениците беше спаднал.

Сис се въртеше в леглото, опитвайки се да се подготви за следващия ден, но толкова се вълнуваше при мисълта за него, че нито можеше да заспи, нито ѝ хрумваха полезни идеи. Обхващаше я ту радост, ту тревога. Лампата ѝ светеше.

Тя лежеше с широко отворени очи, извърната към прозореца, закрит с тънка бяла завеса. Изведнъж видя как едно от крилата му се разтваря. Разтваря се в мрака. Какво беше това? Продължи само миг. Леко движение на завесата от течението, подобно на свиване на нечий стомах, и всичко застина отново. Ни полъх. А вятър все пак трябваше да подухва. Може би е забравила да прикрепи това крило на прозореца за куката, която го придържаше, макар добре да помнеше, че го затвори както трябва. При това стаята ѝ се намираше на втория етаж.

Прозорец, който се отваря от само себе си посред нощ — неволно си мислиш, че не е станало просто така.

Изведнъж като че ноктеста лапа сграбчи сърцето ѝ и Сис беше готова да нададе вик. Но се въздържа.

Нека не тревожи родителите си, без да има защо, да не нарушава радостта им от промяната в нея. Тъй и тъй не могат нищо да сторят, нека си спят спокойно.

През отворения прозорец нахлуваше нощният въздух като студен водопад. Сис погледна сковано към черната бездна, която се прокрадваше зад завесата. Щеше ли да дойде някой? Не. Не беше това. Никой не влизаше така през прозорците, а те просто не се отваряха сами.

Тя си вдъхна кураж с мисълта: това е измама, лежа си и го знам дълбоко в себе си. Прозорецът не може да се отвори просто така, въобразявам си. Няма никаква кука, вятърът е, на който не съм обърнала внимание.

Но все пак е неприятно да видиш как едното крило на прозореца се разтваря без причина. И да не знаеш кое е истина и кое — не.

Сис лежеше едновременно напрегната и спокойна. Не беше вцепенена от страх, по-скоро готова да преживее това, което предстоеше. Не можеше да го спре, след като всичко отново си беше както преди.

Тя се напрегна. Утре е последният ми ден, мина ѝ през ума. Затова се отвори прозорецът. Ще се случи нещо, свързано с ледения замък. Утре при замъка ще се случи нещо. Страхът хрущеше, подобно на лед в замръзнало езеро. Странно, не чувстваше крайниците си.

Аз им предложих тази разходка и те се съгласиха.

Но утре при ледения замък ще се случи нещо лошо.

Днес е последният ден. Огромната купчина бял лед се тресе. Реката се хвърля към него, за да го погълне.

Ясно вижда как именно ще стане. Цялата група, развълнувана, обикаля наоколо — и все пак никой от съучениците ѝ не бе преживял това, което бе сполетяло нея. Те искат да стъпят навсякъде, да се покатерят на покрива, по ледените куполи. Тя им крещи, заглушавана от силния грохот, че е опасно! Но викът ѝ не се чува, те стигат до покрива, самата тя също се озовава там, и то преди тях.

С отчаяни жестове си известяват, че е опасно, ала се катерят все по-нагоре и дълго пълзят по стръмнината — но настъпва мигът, който бе известен предварително и който не ѝ дава нито миг покой! Тъкмо него чакат замъкът и реката, раздава се страхотен трясък. Те стоят там горе, реката ги завлича с пороя си в този кошмар, замъкът се срива под краката им, олюлявайки се, рухва напред под напора на пенещата се вода и с всички деца, застанали на върха му. Това е краят. Сис го бе знаела през цялото време. Още оттогава, когато мъжете бяха обкръжили замъка, готови да подхванат своята жалейна песен.

Всичко това Сис виждаше през отворения прозорец и си представяше без ни най-малко усилие какво ще се случи в утрешния ден. Картината просто сама се рисуваше пред очите ѝ. Не усещаше паника, а само гледаше като страничен наблюдател, макар че бе участничка в събитието.

Ще го направя ли утре?

Ще дръзна ли?

Не! Не!

Долови полъх на студ откъм неподвижния отвор отсреща. Тя не стана да затвори прозореца. Вече не се боеше от тъмното, но пък и не й се искаше да отиде до прозореца.

Не се страхувам от мрака, беше казала тя, сбогувайки се с лелята, и още в същия миг наистина вече не се страхуваше.

И все пак май ме е страх, затова няма да стана, за да го затворя.

В гардероба й бяха окачени две палта.

Тя ги извади и метна върху кревата, за да се заледяват на течението от зиналия прозорец. Не можеше да му обърне гръб, нито пък да загаси лампата. Не можеше да си представи, че ще стои на тъмно с отворен прозорец, така лежеше и гледаше право към него, докато сънят не я обори.

6

ТРЪБАЧИТЕ

Неделната утрин беше ясна и хладна, преди слънцето да напече по-сериозно. Застиналата вода по избледнялата земя леко се пропукваше, когато Сис излезе от къщи. Бяха се уговорили да се срещнат на разсъмване, за да се отправят на път към водопада и замъка.

Сис не се обръщаше и не поглеждаше назад към дома си — ужасната безсънна нощ вече не ѝ изглеждаше чак толкова страшна. Моят последен ден? Глупости. Утрото беше настъпило и сега мислеше другояче.

И все пак усещаше напрежение.

Замръзналата вода образуваше тънка сребриста ципа в студените ясните априлски нощи. *Водата* — истинската вода, бе вездесъща и в непрекъснато движение. Тя изпълваше природата, живота, струеше навсякъде в различни русла и ромонът ѝ се чуваше най-отчетливо именно в притихналото неделно утро.

Голямото езеро, обкръжено с черни брегове, бе сякаш препълнено догоре с прясна димяща вода, в нея плаваха ледени късове — по-големи и по-малки. Неуде надалеч бучеше голямата река, чийто рев не стигаше дотук.

А сега — към този познат грохот, с трепет в сърцето.

Непрестанно движение само напред. Опияняващото пробуждане на природата. Замайващият лъх на влажна пръст. От всичко това сърцето започва да бие учестено. Бяха пристигнали кротките тръбачи на пролетта и мелодията на техните тръби опияняваше Сис, вплиташе я в своето тъжно и радостно очарование.

Ние сме тръбачите, нас ни привлякоха неща, на които не можем да устоим.

Навсякъде е голо и ново. Планинско възвишение се издига наред течащата вода. Прилича на неподвижна, вдигната във въздуха

брадва и разсича времето, за да можем бързо да стигнем напред. Нас ни очакват. Малка залутана птица се удря във възвишението и пада в пирена, но отново излита и изчезва завинаги.

Нас ни очакват.

Озоваваме се между бели стволоче на брези още преди да се опомним.

Насам сме се запътили. Тук ни очакват. *Тук е краткият ни живот.*

Прелита птица. В езерото се врязва нос, обрасъл с брези. Нашият кратък живот.

Сис каза на себе си:

Днес ще се върна при останалите.

Значи заради това?

Заради кое, кое *това*? Въпросът бе сякаш насочен към стената.

Сама не знаеше.

Сис излезе толкова рано, защото искаше да стигне първа до мястото на срещата. Така щеше да ѝ бъде най-лесно. Щеше да се върне при останалите, след като се беше изолирала от тях. Затова искаше да ги срещне един по един според реда на идването им. За да тръгне направо към цялата група, ѝ трябваше повече смелост, отколкото може би притежаваше.

Но се оказа, че още някой е искал да пристигне най-напред и вече беше там. Когато Сис дойде, мълчаливото момиче-водач вече чакаше на уреченото място.

Без да каже нито дума и без никой да знае защо, беше заела мястото на Сис веднага след като тя бе започнала да страни от съучениците си. Енергична и пряма, тутакси бе одобрена от останалите.

Сис наблюдаваше промяната през цялата зима и мечтаеше да се сдружи с нея, но не смееше да предприеме нещо, за да се сблизат. Сега тя пристъпи напред и спокойно ѝ кимна с глава за добро утро. Сис попита:

— Вече си тук?

— Виждам, че и ти.

— Мислех, че ще е хубаво да съм тук, когато се съберат всички — добави Сис.

— Да, така би било най-добре за теб. Досетих се за това и тръгнах по-рано, защото много исках да те срещна насаме.

— За какво?

Сис зададе въпроса, макар че знаеше отговора му.

— Ами мисля, че знаеш.

Погледнаха се изпитателно. И двете забелязаха, че са приятелски настроени. Сис отново бе обзета от желанието за приятелка, но засега го потисна. Нека мине известно време. Тя чувстваше, че другото момиче не ѝ отстъпва по нищо. Сега лицето му, инак винаги гладко и спокойно, беше непривично напрегнато.

— Толкова вълнуващо бе, когато те изпратихме вчера, Сис. Всички се радваха.

Сис мълчеше.

— И на теб ти личеше.

— Да — рече тихо.

— Но не можеш да се измъкнеш с това — каза момичето, опитвайки се да придаде твърдост на гласа си.

— Да се измъкна от какво?

— О, смятам, че се досещаш. Но нека го назовем, преди другите да са дошли.

Тонът ставаше по-строг. Момичето продължи:

— Не беше толкова добра тази зима, Сис.

Сис се изчерви.

Момичето не спираше:

— Защо се държеше така?

— Не беше насочено към никого. Не съм била против... — подхвана Сис объркано.

Щеше да добави, че е дала обет, но се усети.

Останалите го знаеха прекалено добре. Всички навярно бяха чули за обета ѝ. Но това не помогна сега. Настойчиво, момичето продължаваше:

— Имахме чувството, че бе насочено сякаш *срещу нас*. Ти можеше да не страниш, нали?

Погледът на момичето бе станал остър. Сис отговори срамежливо:

— Не мислех, че мога да остана с групата, и затова не идвах.

— Но ти зае точно мястото на другата.

Сис трепна.

— Не я споменавай! Ако кажеш нещо за нея, то...

Сега бе ред на момичето да се изчерви, то посърна и взе да заеква:

— Добре, няма. Не беше нарочно...

Тя бързо се съвзе от смущението. Знаеше, че групата, на която беше водач, нямаше никаква вина в тази цялата история. Това беше разбрала и Сис, беше си взела поука.

Момичето отметна глава и погледна спокойно Сис.

Тя видя как то сияеше, почувства силата му, която преди не се усещаше, но бе излязла наяве именно през зимата. Също както при момчето с ботуша.

— Не се сърди, че ти го казах — поде момичето.

— Не се сърдя.

— Сигурна ли си?

Сис кимна.

Трябва да се сдружим, помисли си.

Момичето попита предпазливо:

— Какво искаш да ни покажеш на разходката?

— При водопада?

— Да, сигурно има нещо там.

— Има, но не мога да го кажа — отговори Сис безпомощно. — Трябва сами да го видите.

— Ще бъде интересно, щом го казваш.

— Да, останалите не са го видели! Не бяха там онази нощ.

— Така е — съгласи се плахо момичето.

Разговорът секна. Стояха една до друга и мълчаха.

— Сигурно скоро ще дойдат — добави то.

— Да.

— Какво ти е?

Сис беше нервна и променена. Гледаше това като че непознато момиче да стои там. На нейната възраст. Можем да се огледаме заедно в едно огледало, помисли си тя напосоки. „Какво ти е?“ — въпрос, зададен точно в подходящия момент, когато едновременно си свободен и заплепен, защото сега се случва същото, което вече беше.

Сис рече:

— Аз съм...

Момичето чакаше.

Сис пак започна:

— Навярно разбираш, че в тази история има толкова невъзможни неща.

— Да, Сис.

И нищо повече: само „Да, Сис“. Като удар право в сърцето. Трябва да се сбlijим.

Изведнъж една блуждаеща сянка се изпречи помежду им. Сис се изплаши и неочаквано рече:

— Но ти не трябва да се приближаваш до мен!

— Какво?

— И аз не трябва да се приближавам до теб!

— Какво?

— *Иначе всичко ще остане както преди* — провикна се Сис не на себе си.

Момичето я сграбчи.

— Не се отделяй от нас сега — ние сме с теб. Не сега. — Сис почувства само здравата прегръдка. — Чуваш ли ме?

— Да.

Силното момиче я пусна. Стигаше толкова. Сис се извърна наполовина, откъсна една върбова клонка и започна да рони пъпките от нея. Дочу се шум от стъпки и гласове в горичката, който двете посрещнаха с облекчение, въпреки всичко.

Строгото момиче каза припряно:

— Радвам се, че най-сетне идват.

— Аз също.

Вниманието им бе погълнато от трима-четирима съученици, които дойдоха при тях усмихнати.

— Добро утро, Сис.

— Добро утро.

Планът на Сис да ги срещне един по един стана на пух и прах. Другото момиче го беше осуетило.

Всички се събраха и се отправиха на път.

Мълчаливото момиче не каза нищо повече, само се смеси с групата. Най-отпред вървеше момче. Сис го виждаше добре. Без да

осъзнава, след миг тя крачеше редом с него. Той я бе побутнал с ботуша си в един неприятен ден. И от този ден нататък беше станал водач. Бяха се срещали и по друг повод, но не и като тогава.

Пълзяха наоколо между куполите и в процепите. Усещаха донякъде опасността и знаеха, че ако някой възрастен беше с тях, никога нямаше да се качат там. Сис беше спряла с предупрежденията, бе сред тях. И гледаше странно. Изведнъж замъкът се пропука.

Чу се трясък под тях в основата.

Трясък, удар или нещо подобно. Би могло да се сравни с удар с чук върху часовник, за да проработи. Но това беше пропукване. Пропукване, преминало в трясък. На места от ледения замък в налудничавото напрежение, в което се намираше, се бяха отчупили парчета. Това бе първият предвестник на смъртта.

Високо над шума от водопада.

Всички с побелели лица се добраха както могат до зелената повърхност. Нямаха никакво намерение да полетят надолу с леда, когато стана напечено. Искаха да живеят.

Не, не! — мислеше Сис от безопасното място, на което бе застанала. Но беше толкова близо до видението от миналата нощ.

В безопасност на земята те спряха, за да видят пълния разгром. Но нищо не последва. Нищо не последва. Ледът не помръдваше. Само този трясък! И вътре отново стана тихо. Реката преливаше отгоре му все по-обилна, но замъкът удържаше на натиска.

Малко изплашени, те се спуснаха надолу по склона, самоуверени, след като се бяха отървали. Имаха какво да разказват за в бъдеще. Но не бяха приключили мисията си тук. Леденият замък все още не ги пускаше. Очите им все искряха.

Насочваха блясъка към Сис, но тя не можеше да го посрещне от там, където беше застанала. Лудостта от преди малко беше преминала, не усещаха ли, че това място е невъзможно. Не, навярно не усещаха, пък и нямаха основание затова. За тях случката беше едно приключение.

Бяха ли прочели мислите ѝ и дали ѝ се сърдеха? Но тогава бяха разбрали колко невъзможно е това място. Вечният грохот на водопада тук изпълваше земята и небето, но не можеше да изпълни една простичка празнина. Те не знаеха това, а търсеха приключението със смеещи се очи.

След малко Сис се изправи и каза:

— Не мога да остана тук.

Никой не попита защо. Водачката се приближи до нея.

— Отиваш ли си?

— Не, ще се отдалеча само малко.

— Добре, скоро всички ще тръгваме.

Самите те бяха поразени от това могъщество и въобще от всичко.

Сис не преставаше да мисли за мъжете, които бяха стояли тук.

Тъжна песен се носеше на фона на грохота. Всичко се беше променило с времето: но тя ясно си спомняше песента им.

Сега всичко беше изчезнало. Като че захвърлено? Не, не беше захвърлено, никога нямаше да бъде забравено от тези, които бяха тук в онази нощ.

Скоро леденият замък ще се сгромоляса, ще остане само лудият водопад, който не се смущава от нищо, изпълва въздуха и разтърсва земята до безкрай.

Тук нищо няма да се промени, Сис. Някой я дръпна за ръката — там, където стоеше, попарена от мисли, от които не можеше да се отърве.

— Сис, не искаш ли да хапнем?

— Аз тръгвам.

Но ето че се опомни и видя кръг от приятелски лица.

Всички бяха сигурни, че искат да е с тях. Приповдигнатото настроение беше изчезнало.

След малко щяха с пълна скорост да се заизкачват към купола на леда. Нагоре по стръмния склон във водната пара. Там видяха как замъкът се беше вкопчил с ледени нокти в земната повърхност между камънаци в дупки и дървета.

Въпреки това водопадът щеше да бъде достатъчно силен, за да го срине. Вече беше започнал да полага усилия и достигнал върховната точка, макар и невидимо. Едно дърпане на въже, което не можеше да се заснеме, защото не спираше и за минута.

На върха ледът беше като на другите места. Бял и разяден от слънцето, без нито едно прозрачно петно.

— Може ли да се качим отгоре! — извика някой в хаоса от звуци. Сис трепна и си спомни какво рисуваше въображението ѝ, докато лежеше вкъщи.

— Не трябва, опасно е — каза тя, но никой не я чу поради грохота на водопада.

— Да, може! — извика момчето и с един скок се озова горе пред очите на Сис.

Тогава всички се втурнаха натам. Преди да се осъзнае, и Сис ги последва. Но в мига, в който стъпи там, усети трептенето на огромната планина.

— Не го ли чувствате! — викаше тя колкото й глас държи. Те не чуваха нищо. Всички крещяха един през друг еднакво високо. Пълна суматоха.

— Здравей! — отекна отнякъде нечий самотно откъснат вик, като че те стояха върху отцепилия се леден замък и плаваха надолу по кипящата струя. — Здравей!

Очите им искряха необичайно.

Тя поиска да каже нещо:

— Ти ли знаеш най-прекия път?

— Да — отсече той.

— Често ли си минавал оттук?

— Не — отговори той смутено и сухо.

Сис се забави малко след него.

Как трябва да се държа днес?

Вървяха като лъчи през гората. Разпръсваха се и се събираха.

Сис забеляза срамежливо как я превръщаха в центъра на групата. Но това не будеше у нея чувство на напрежение. Строгото момиче се бе оттеглило настрана, без да използва авторитета си на водачка. Останалите вървяха с удоволствие близо до Сис, без да говорят много, защото разходката беше необикновена, искаха да покажат, че участват в нея.

Всеки крачеше безшумно. Ако някой понечеше да каже нещо, беше спиран, посрещнат от познатото упорито мълчание. Досещаха се, че това е една възпоменателна разходка.

Знаеха, че леденият замък означава нещо специално за Сис. Тя искаше да я придружават и беше важно. Осъзнаха го, оттук идваше и тържествеността.

Ето че стигнаха до първата долина.

Бяха преминали през малки долчинки. Слънцето набираше мощ и сгръваше пирена и пожълтялата ланска трева. Миришеше като в блажена утрин от детството, а сега тази миризма се наслаждаваше в душата на човека. И то още преди да я долови. Тя носеше частица и от необикновената атмосфера. Вървяха тържествено, макар и ниският тон на тръбачите да замъгляваше погледа им.

Сис беше по средата. Опита се ли да се отмести настрана, те отново я заобикаляха. Гледаше към строгото, умълчано момиче и си мислеше:

Защо го правят?

Достигнаха първата долина. Изкачиха се на планинския склон, откъдето знаеха, че в далечината се вижда водопадът. Именно затова и се разбързаха нагоре.

На върха видяха отдалеч огромния леден замък, който се белееше в тъмна рамка от пролетна земя. Недокоснат от силното течение на реката.

Сис усети погледите върху себе си и попита:

— Няма ли да отдъхнем малко тук?

Тя не настояваше, не настояваше и никой от енергичната група, но поседнаха за малко, вперили взор към замъка и водопада.

Не беше ли всичко така, както трябваше да бъде?

Лидерът седеше до нея и попита полугласно:

— Ще се връщаме ли?

Тя подскочи.

— Да се връщаме?

Беше ли я разбрал правилно? Единствено към далечината ли искаше тя да поеме? От какво се страхуваше? Не беше сигурна.

— Защо питаш? Няма да се връщаме.

— Добре — съгласи се момчето, — тогава да продължим.

— Разбира се.

Групата все още не се беше отърсила от напрежението, продължиха пътя си както преди в плен на загадъчността. Така малката върволица стигна до втората долина. Склонът се спускаше стръмно надолу. Гледката като че изведнъж изчезна. Правеха го заради Сис.

Вървяха тихо и безмълвно. Ако ги видеше човек, нямаше да повярва, че това са същите деца от училищния двор.

Оставаше още малко...

До какво?

Сис беше обхваната от силно вълнение във втората долина. Тя познаваше този път, нямаше връщане назад и осъзнаваше, че иска да е там, където се намираше. Непрекъснато си повтаряше нервно какво предстои да се случи:

Сега ще се върна при останалите.

Тази долина бе пресечена от рекичката, която трябваше да прескочат. Това ги накара да потръпнат. Не трябваше да спират, бързаха да стигнат до върха, за да видят отново целта, която се приближаваше.

Вместо да вървят тържествено, те полутичаха, защото нямаша време и искаха да се изкачат, преди леденият замък да се срути. Една нервна надпревара.

Ето, че чува грохота на водопада, не толкова силен на гребена на планината, а като хармонично кръжене, дошло да ги посрещне. От края все повече се белееше замъкът.

Все още оставаше в далечината, но беше огромен. Той не принадлежеше на този свят, но имаше още един нетърпелив миг. Живот. Изправен пред Сис.

Всички бяха върху Сис, макар и поразени от гледката. Момичето, което ги водеше, се приближи до нея и тихо попита.

— Искаш ли да се върнеш?

Всички бяха убедени, че Сис се бои. Този въпрос ѝ бе зададен за втори път.

— Не, защо?

— Не знам, малко странно изглеждаш.

— Въобразяваш си. Всички ще отидем там.

— Това е *твоят* излет, ти го знаеш.

— Да — трябваше да признае Сис.

— Затова бихме се съгласили да се върнем. Наистина изглеждаш така, като че ти най-много го искаш.

— Не, не искам.

Сис погледна безпомощно упоритата водачка, която не знаеше нищо за спомените ѝ при ледения замък.

— Добре, така да бъде.

Момичето се обърна към останалите и каза, че ще продължат към водопада и там ще направят почивка за обяд.

И се запътиха към третата долина. Никой не тичаше напред. Но приповдигнатото настроение се беше запазило.

Спускането не беше лесно. Третата долина беше труднопроходима с блата и храсталаци. Малко се раздалечиха един от друг, докато си проправяха път напред. Рекичката течеше и тук с вирове и малки шапки от пяна.

Сис поизостана зад едно блато, когато някой изведнъж се приближи към нея. Беше момчето, което вървеше начело, но не и сега. Тя го погледна в очите и видя необичайна искрица в тях.

Попита го запъхтяно:

— Какво искаш?

— Не знам — каза то.

Тя не спираше да следи очите му. Момчето продължи:

— Тук никой не ни вижда.

Сис отговори:

— Не, съвсем никой.

— Можем да прескочим реката — предложи то.

Хвана я за ръка и заедно прескочиха реката. Беше странен и кратък миг. Момчето поддържа кутрето ѝ няколко стъпки след скока.

Вълнуващо бе. Усети как пръстът ѝ се заби малко в дланта му. Ей така, от само себе си. Забързаха, заобиколиха блатото, за да се смесят с останалите.

Бяха в подножието на замъка. Той се извисяваше величествен. Обвита в мъгла бяла ледена маса и падащият водопад. Духаше студен вятър. Стигнаха възможно най-близо. Дрехите им бързо добиха сребристосивкав оттенък от водните пръски. Облакът стоеше върху средната част на замъка и капките се стичаха надолу. Въздухът се тресеше.

Стояха зяпнали един срещу друг, без да чуват нито дума. Упорито отваряха уста, за да кажат нещо. Беше прекалено влажно и въобще всичко бе прекалено, оттеглиха се настрани, за да могат да си говорят.

Обкръжиха Сис. Бяха я довели дотук, и то по най-красивия начин, такова бе изражението на лицата им.

Сис закрачи ситно между дърветата, където обратният път ги очакваше.

Не, няма да ги изоставя.

Отивам при тях.

Минаваше между дървета и блата. Седна върху един камък. Широколистната гора беше все още гола. Стволовете на изящните дървета проблясваха един до друг в далечината. Сис седеше под една стръмнина, която приглушаваше водопада, но не спираше трептенето на въздуха от мощта му. Луд и неудържим. Вечно нов и вечно напред.

Тя мислеше как останалите ѝ бяха засвидетелствали уважението си днес. Когато дойдат, трябва да се опитам да се държа по-различно. Но как?

Седеше върху камъка и размишляваше. Очакваше да чуе трясъка там, отзад, с който замъкът се сгромолясва. Но той не идваше, долавяше само монотонното бучене.

Вероятно вече е паднал.

И всичко е свършило, трябва да свърши.

Днес сериозно се разделям с обещанието си. Правя го заради лелята, заради нея ще успея да го направя. Макар все още да не съм убедена, че трябва.

Но искам.

Благодарна съм на лелята на Ун.

Ще ѝ пиша, когато разбере къде се е преместила.

Сис не поседя дълго сама. Групата не дойде, по една суха клонка изпращя върху меката земя и две тънки следи се очертаха в нея: бяха момичето и онова момче.

И двамата се приближиха.

Почувства, че нещо я повдига. Стана. Лицето ѝ леко се изчерви.
Оттам се задаваха те двамата.

ЗАМЪКЪТ СЕ СГРОМОЛЯСВА

Никой не може да бъде свидетел, когато замъкът се сгромолясва. Става през нощта, когато всички деца са си легнали.

Никой не е чак толкова дълбоко замесен, за да присъства. Вълна от беззвучен хаос разсича простора чак до отдалечените спални, но никой не се събужда и не пита: какво е това?

Никой не знае.

Замъкът рухва във водопада, понесъл всичките си тайни. Тежко е, но след миг всичко е приключило.

Луда бъркотия в безлюдната полусветла и полустудена пролетна нощ. Трясък към небитието, от най-вътрешните опори, които се изпълват.

Обреченият на смърт леден замък се жалва в последния час, преди да загуби опора и да полети. Той се надвесва и натежава, като че казва: *тъмно е при нас*.

Пропуква се под напора на водата и се свлича в бялата пяна на водопада. Големите парчета лед се блъскат едно в друго и се разбиват на по-малки късчета, така че водата още по-лесно ги поглъща.

Прегражда бента на реката, разпръсква вира и се преобръща надолу покрай бреговете, носени от широката водна бразда, не спира никъде и скоро бива погълнат със замах. Целият замък изчезва от лицето на земята.

Бреговете на реката са издълбани и насечени, с преобрънати камъни, изтърбушени дървета и меки клонки само с обелена кора.

Ледените маси се преобръщат бързо в езерото и скоро ще се загнездят в недрата му, преди някой да се е събудил и да е видял каквото и да било. Там напуканият лед ще изплува на водната повърхност, ще се носи по нея, докато се стопи и изчезне.

ЛОДКАТА ВЕЧЕР

ВСТЪПЛЕНИЕ ПЪРВО

*Моят първи сън.
Моят прекрасен сън
за вода, която се лее, и за моя
сън.*

*Сърцето живее край реки,
които се леят.
Реките подяждат в своя ход
бреговете,
чиито ивици, все по-тесни,
остават безименни.*

*Винаги има там брегове
за един сън
за вода, която се лее, и за моя
сън.*

* * *

*Очакването в Змийско гнездо,
където децата, уплашени,
стояха и чакаха
змията да изпълзи отвътре.*

*Никой и нищо не се появи
през всичките години.
Нищо не се приплъзна под
петата.*

Толкова, толкова отдавна...
Сега е късно
и тънкият скелет на змията
просветва в нощния мрак,
притулен сред камъните
оголен,
излъскан от мудния вятър.
Така и не се приплъзна под
петата.

Там вятърът свири за никого
беззвучно през процена по-
тънък от косъм.
Свисти покрай тъмното око.
Окото, което укрива всяко
деяние,
всяка мисъл, всяка мъничка
твар,
а и змията, така люто
прокълната.

ВСТЪПЛЕНИЕ ВТОРО

*За разпиления образ
от закъснялата лодка*

Сърцето е разцепено на две и не знае какво иска. Лодката все пак трябва да отплава — нощта и денят са само различни завеси, през които следва да мине. Продължавай пак тъй бурно и смело. Не заради хората. Заради неразгаданите загадки. Съвсем потайно сърцето се е разцепило на две.

То се движи, живее в лодката. Възникват поредици от образи. Лодката продължава с неотклонност, която никой не разбира. Онези, които са на суша, наблюдават движението ѝ през гъстите сенки.

Съвсем неочаквано се появява тогава. Макар да не е нещо ново, било си е там и преди.

Но не е онова, дето идва откъм близките брегове, от изкушенията там подобно на поздрав, отправен набързо:

Ей! Викат от брега, едва доловимо.

Ей! Отговарят също тъй тихо от лодката.

Това е всичко.

Сякаш различни времена няма, сякаш не съществуват.

КАКТО СИ ГО СПОМНЯМ

Ето го, стои там под снега, който се сипе. Насочва мисълта ми през снеговалежа, който не престава. Един баща и неговият дорест кон със зимен чул — в снега.

Неговият дорест кон и собственото му лице. Острите му думи. Сините очи и брадата. Брадата се откроява червеникава на белия фон. Снегът се стеле ли, стеле. Сляп, безкраен сняг.

Все по-навътре в гората. Дълбоки пъртини в преспите. Изкопи в снега, пътеки за превоз на дървени трупи между зидове от сняг.

Сляпа, безкрайна гора — защото хоризонтът днес чезне в меката смесица от мъгла и влага на снежното време. Всичко тук е тихо, по прокараните в снега пътеки движението е безшумно в рохката белота, която се трупа безспир.

Какво има извън това?

Сякаш нищо.

Има нещо, но то е момчешка тайна. Строго пазена.

Потръпваш сегиз-тогиз, загледан в стената от снегопад и мъгла. Естествено, знаеш какво би следвало да има там, но пък е лесно да си мислиш за *много друго*, ако си хлапе или полудете и прекалено млад, за да се намираш с остроезичен баща сред тежки като олово трупи и редом с кон, тъй як, сякаш е от желязо.

Защо все да си мислиш какво има отвъд?

Там има само още сняг, който вали. И склонове, които познаваш толкова добре, всяка стръмна извивка, всяка урва.

Но да си го казваш на себе си не помага.

Тук си, за да ринеш сняг. Да разчистиш път за превоз на дървени трупи.

Ала и това да казваш на себе си не помага.

Не е съвсем ясно какво точно е онова отвъд. В първите часове на разчистването на снега, преди да си се изморил да ринеш дотам, че

вече не можеш да си измисляш какво ли не, извън стената от мъгла и зида от сняг възниква зашеметяващо трескав живот. Там куп същества са застанали с муцуни, обърнати към вътрешността на обръча, който ги обгражда. Не са обикновени твари. А животни, каквито изобщо не са виждани. Високи колкото два коня един връз друг, с червени муцуни, които свеждат и тикат в стената от мъгла, докато нещо мислят. Имат дълги опашки, които размахват, за да отпъждат снежинките, сякаш са мухи лете. Толкова са много, че могат да стоят редом в плътно затворен кръг — очичките им са малки и най-често притворени, докато те стоят така, чудят се нещо и размишляват.

А ако времето изведнъж се изясни — пак ли ще се виждат така отчетливо?

Какво ще правят тогава?

И какво впрочем искат?

Просто *желаеш* да са там, това си е.

И те са там. През целия ден.

Вярно, стоят така и мислят, а ти в това време прокарваш път за превоз на трупи, ринеш ли, ринеш сняг, размишлявайки на свой ред. А снегът затрупва сляпата гора.

Дръжката на широката лопата се вкокалява в дланите.

Ако сега се проясни, а те продължават да са там...

Какво ли искат?

Толкова са живи, че от тях сякаш се излъчва слаб мирис, който идва дотук. От по-близко разстояние мирисът се усеща по-силно. Дали е мирис, впрочем не се знае, не ти е известно с какво сетиво го долавяш. Стоят хълбок до хълбок в един затворен кръг от плът, но между тях и теб се издига стената от мъгла, сипе се снегът.

Прекалено примамливо е да се мисли за тях. Снегът се трупа по муцуните им, а опашките се размахват и сякаш се шибат едни други.

Тогава отеква рязкото:

— Какво е това?

Той потръпва. Какъв въпрос.

Какво е това? — ехти оттам с тежките удари на лопатата му. Странен въпрос при вида на непознатите животни пред теб. За какво мисли самият той, ей там? Сигурно също си мисли за нещо. Но за това не можеш да го попиташ.

Въпросът сигурно означаваше само, че лопатата е била неподвижна твърде дълго. За това, както и за още много друго, онзи ей там има набито око.

Тежък делничен ден е.

Мъжът и конят имат трудни задачи. Трупите трябва да се извозят по дългия път през гората, чак дотам, откъдето могат да се спуснат по вода. А лошото време през зимата превръща тази работа в нескончаемо бъртане.

Изобщо не получава отговор на своя въпрос, онзи строгият. Но лопатата бива задействана отново, значи въпросът е помогнал. Винаги става тъй, както той го иска. Каналът в снега трябва да се прокопае още по-нататък, към нови грамади трупи, заровени дълбоко под бялата му покривка. *Има* всъщност един път, един канал, изцяло заличен обаче от снега и вятъра. Най-напред там бива изпратен конят, който души и открива пътя със своите изострени сетива, после идват и двамата с лопати, отъпквайки го. Разширяват онова, което е наченал конят. Така върви, малко по малко.

Нескончаемо бъртане.

Да не мисли за това.

Да мисли за плътния обръч от големи животни нейде в мъглата. Странни същества, каквито не си виждал в никаква книга.

Но не бива да се мисли, това означава да почиваш.

Поеми онова, което би трябвало да е техният мирис. Тук, където всичко е пропито от тежкия и мек дъх на свежа влага, на мокър сняг, на сняг, който се стапя по лицето.

Почивка, за която да мисли. Да се мисли за нея, е възбуждащо.

Всичко се сбира тук.

Конят, аз и ти, заедно тук.

Но ние сме вътре в един кръг от нещо, каквото никой човек не е виждал. Това би трябвало да знае онзи, онзи, който е там по-надалеч. Онзи, дето говори с малко и остри думи.

Лопатата му спря.

Какво прави той? Подпира се на нея, вгледан право пред себе си, някъде в пространството.

Наоколо е вече тихо, но изглежда тъй, сякаш едва сега всичко е замлъкнало напълно. И не от умора стои той така, подпрян на лопатата си, толкова рано през деня. Сигурно поради друго:

Той вижда нещо пред себе си.

И той.

При тази догадка през тялото му минава странна топлина.

Я виж само.

И той също.

Сега не се чува никакъв звук. Лекото скриптене при разравянето на преспите е стихнало. Конят стои наскреж купчина сняг, загризал брезова клонка по дължината ѝ, но и то е безшумно. Хълбоците му са вир-вода след преминаването през натрупалия сняг. Там се срещат мокротата на снегопада и наквасеният чул, метнат връз гърба му. Целият е прогизнал. Гледа другите двама с кротките си бездънни очи. Пуска клонката и неспокойно настръхва. Личи си, че размишлява.

Трима сме.

И тримата размишляваме.

За какво именно?

Навън от нещо. Може би навън от това тук.

Да, навън от това.

Този снегопад никога няма да секне. Снегът лети надолу сякаш в някакъв безразсъден танец, стеле се по гърба на коня, по раменете, по всичко, което му предоставя място за това. Танцува като обсебен и ще запълни всички просеки и пътеки, изкопите, утре работата вероятно ще започне съвсем отначало. Навън от това.

Затвори също животинския кръг, излез и от него — когато бащата е застанал по този начин.

Гледай.

Няколко напрегнати минути.

Бащата сънува таен сън. Това е невероятно.

Не, не е невероятно. Все сме чували едно друго през всичките тези години.

Може би знаеш какво именно сънува той. Случвало се е да изрича по нещо, та околните да получат някаква представа за какво става дума, но в същото време то ни причиняваше и болка, загдето така безпомощно бе отдалечен от своя сън. Един сън^[1], чието сбъждане така и не можа да постигне.

Сега той без съмнение е там.

Тъкмо в такова снежно време се отправя натам. При тъй напрегнато разчистване на сняг. С безумно тежките трупи, които трябва да се повдигнат, да се повдигнат въпреки болката, която пронизва гърба. Той изглежда силен, но веднъж се беше изкилил и оттогава все не е наред. Това, че работи с предишния замах, показва, че някога е бил наистина *силен*.

А може и да не е бил, но поне така се говори.

Хубави, изпълнени с вълнение, минути се нижат сега. Нищо, освен снега във въздуха, не помръдва. Конят извързва глава в посока, обратна на тази на вятъра. Дълго ли ще стоим тук, без да се движим?

Тогавата може би онези ще излязат от кръга и ще се втурнат между нас, ще нидушат с муцуните си, ще ни докосват с опашки, до една високо вдигнати.

Какво ще правят сега?

Дали не поглъщат такива като нас — на един залък?

Не, не. Те няма да изядат никого.

Могат да се смеят. Ще вирят опашки и ще се смеят.

Тихо...

През цялата група минава тръпка.

Онзи ей там потръпва. Изтръгва се от съня си.

Бърз и остър поглед натам. Не, тук не бива да оставаме неподвижни твърде дълго.

Нямаше ли някаква искрица на срам в този поглед? Но тръпката продължава. Грабнати отново, лопатите се забиват в прясната.

Този, който не забелязва нищо или за нищо не го е еня, е дорестият кон. Дори не примигва.

Да, конят.

Дали не си мисли така:

Трупай се сняг, вали си, сняг.

Такава е песента ми, да, такава е моята песен, денят е дълъг и песента ми е все същата, нека снегът ме засипе, нека си вали, вали, денят е дълъг, да, дълъг е денят.

И хубаво е да подремнеш, вали си, вали.

Да, конят.

Сега е неговият ред.

На животното му предстои да нагази отново в снега и да се опита да намери още един отрязък от пътя. Мъжът се сепва от съня си, за да го подкара.

Поема юздите.

Не поглежда към голямото си дете. Сякаш нещо го тормози.

— Хайде, Дорчо!

Конят се вира напред с бездънните си очи. Снегът се сипе по него и се стапя в топлото покривало, метнато връз гърба му.

Мъжът повежда коня по правилната диря. Търпеливото животно нито за миг не се противи, юрва се напред, хвърля се в преспите, минава през тях, прави пробив в снега и се озовава оттатък. Днес нямат шейна, конят трябва да работи освободен, за да може да прокарва път без двойното усилие, и да я тегли.

Известно време всичко върви добре, после конят спира, за да си поеме дъх. Водачът му го разбира, повежда го обратно, двамата се запътват назад към голямото дете, което вече е започнало да разрива. Конят крачи с леко клатушкане по вече разчистения канал. Оставят го да постои там, да погризе брезови клонки и може би да пее песента си дълбоко вътре в своя непознат свят, където за човека няма място.

Мъжът хваща лопатата си. Рине.

Голямото дете рине.

Голямото дете стои напред своя невероятен обръч от животни и рине сняг.

Кой пее?

Конят пее за своето си, дълбоко нейде в себе си, а мъжът и детето мечтаят всеки за тяхното. Така и трябва. Към това се прибавя мощният тон, издаван от тайния кръг, откъдето детето усеща теченията. То ги чува, докато рине снега така, че ръцете му отмаляват.

Става по-леко и престава да вали. Видимостта сега е малко по-добра, но все още пред очите им се издига стената от гъста мъгла.

Мъглата не редее. Човек няма никакво желание да хвърли поглед отвъд хълмовете и хребетите, че и по-нататък, отвъд тях, поне не сега. Тук, на това място, трябва да се стегнеш. Много си млад за другото и хвърлиш ли поглед отвъд засинелите хребети, можеш съвсем да загубиш смелост. Странният тайнствен обръч трябва да се намира току навън. Там са застанали те, плътно доближени едни до други. Това придава сила, твърда хватка на ръката. Някак успяваш да превърнеш

фантазията за онези животни в един вид упоритост, в размах на лопатата. Те нещо ти подвикват. И при това издигат нагоре муцуни.

Викът им не звучи красиво, ала за младия и несигурния, който рине сняг, е привлекателен. Не знае какво викат, но след това ще бъде по-силен, по-силен, отколкото преди — защото сега не е, защото не е сега.

Приклещен между зидове от сняг в един безок и кратък ден и средата на зимата.

Момчето наблюдава баща си. Ботушите му тегнат от едри буци сняг. Запотен е, та направо дими. Лицето му е отново строго, затворено. Като благодарност изпълва въздуха моментът, в който то си спомня как мъжът току-що бе седял, неподвижно приведен над лопатата, умислен за нещо, което го нямаше на това място, но беше почивката му.

Не разменят помежду си ни дума.

Не се и поглеждат. Поред потръпват, когато забелязват, че другият е нащрек. Нещо тайнствено се е натрупало тук, неизвестно какво точно. Това, което виждаш, не означава нищо и е все пак толкова значимо, че направо се смаляваш.

Мъжът вади часовника си. Детето внимателно го следи. Сигурно е време за почивка.

Да, така е. Няма защо да се казва — тук винаги се говори толкова малко. А че е дошло време за почивка, личи и по начина, по който бащата пъха голямата сребърна луковица обратно в джоба си.

Почти няма защо да се казва нещо, щом имаш очи да виждаш и своя собствена песен.

Почивката витае в мислите от доста време. Почивката винаги идва. Елата за отдых вече е готова да ги подслони. Дървото има дълги висящи клони и със снега под тях им предлага истинска къщичка. Мъжът се грижи за коня. Зелено уханно сено. Синът успява да напаля огън в набързо стъкменото огнище от три камъка и слага отгоре им канчето. Никой не е продумал. Конят хрупка сеното, този звук отеква приятно наред с снега и казва повече от всякакви думи. Сякаш те тримата си изпращат взаимно плахи съобщения с помощта на този звук, будещ чувството за уют.

Огънят съгрява и пращи. Канчето клоква. Дъвчат студени сандвичи, примесват зальците си с топла напитка и с парата, която се вдига от дрехите им. Топлината навлиза в тях и очите се замъгляват.

Погледът на мъжа е отсъстващ и насочен към нещо определено. Обхваща детето по особен начин, почти като страха, вдъхван от израза, с който строгият се вира в нещо, което е далеч, далеч. Това предизвиква усещането за плашеща самота.

Къде витаят мислите на мъчаливеца? На този, комуто не липсват думи за истинските приятели. При тази гледка направо забравяш за своя собствен детински обръч от странни животни.

За какво мисли мъжът? *Не* за дома, сигурно за неща, които са далеч, далеч отгук, нейде по чужди земи — поне дотолкова можеш да предполагаш.

Детето разсъждава за това с тревога. И въпросът се изплъзва навън. Въпросът от тази сутрин се връща:

— Какво е това?

Без да го иска, прозвучава уплашено.

Мъжът свива рамене.

— Има ли нещо? — пита той по-скоро остро. Неизменният начин да се пресреща нежелан отговор.

— Нищо — смотолева момчето.

То отново се затваря в себе си. Изпитва гузно чувство, така си е. Защото винаги се държи до спокойната и силната, която оправя всичко там у дома, винаги е на нейна страна, ако се наложи. И следователно напреки на този, мъчаливия. Който впрочем съвсем не е толкова мъчалив, добре дошъл е навред и може да разсмива другите, стига само поиска.

Но *тук* няма с кого да се веселиш или да говориш за коне. Детето го знае толкова добре. В особено трудните и дотегливи дни, изпълнени с работа, лицето на мъжа придобива израза, който има сега. Загледан е в нещо, за което не бива да го питаш.

Той е сам и аз съм сам — а онази там вкъщи е много различна — какво е тя? Но във всеки случай те могат да разговарят за много неща.

Могат да се смеят заедно.

Най-малко самотният тук е конят.

Не, не.

Топлината се е вгнездила в телата им. Храната, топлината, умората от усиления труд надвиват съвкупно мъжа. Главата му клюмва и той потъва в дълбок сън.

Детето не спуска очи от него, докато спи. Но не може да открие нищо.

Сега той сънува.

Какво ли?

Какво става с лицето му? То живее в онова, което той сънува.

Допадат ли си двамата?

Да, много признаци го сочат.

И все пак са си чужди.

Не знае.

Толкова кратко — ето че той вече отваря очи, объркано се оглежда наоколо. И тутакси бърка в джоба си за часовника.

— О! — възкликва с учудване и прилепва циферблата до ухо, за да провери дали тиктака.

На детето му се иска да извика: нима мислиш, че си сънувал прекалено дълго? Но думите засядат някъде в него, не излизат.

Конят, спрял да дъвче, сега е полузадрямал.

— Не, така не може — пъшка мъжът, сякаш укорявайки някого, и се надига.

Погледът му е все още отсъстващ. Не е тук. Пъха юлара в устата на коня. Животното леко отваря уста, за да направи място.

Изминали са вече първия отрязък от пътя и конят бива подготвен да отъпче нов. Знае какво се иска от него, достатъчно е просто да се отпуснат поводите, едва ли е нужно да му се казва нещо.

— Хайде, Дорчо!

Някаква дума трябва все пак да му се отпрати, за да почувства, че те, тримата, работят заедно. Животното нагазва в мокротата и мрака, поспира да отдъхне, загризва брезова клонка и отново нахълтва в снега. Напред и с все сила.

Единственият тук е, който може да я удвои с досегашния напън.

Подкованите със стомана копита стъпват наслуки в дебелия сняг. Там е тъмно и долната част на краката не се вижда. Конят си пробива път напред, тъпчейки. До вечерта е още далеч, далеч — такава е моята песен.

И какво стана сега?

Чу ли се нещо?

Не, нищо, но все пак нещо бе станало:

Червено по буците сняг, които краката на коня разхвърлят по време на работата. Кръв по буците сняг.

Никакъв звук. А конят дори не спира. Не преди да се намеси мъжът:

— Накриво ли е стъпил?

— Нали виждаш?

И малко по-късно:

— Наистина зле се е ударил.

Мъжът внимателно разчиства крака на коня от окървавения сняг. Дълга драскотина аленее съвсем над копитото. Блестящата и остра подкова на другия крак се е оказала прекалено близко. Ранен от собствената си подкова. Мръсна вода от разтопен сняг се процежда по крака и през раната.

Тиха беззвучна болка.

Конят се олюлява сякаш насън. Поразхлабва тежестта върху крака. Накланя се още повече. При човека е. При него е в щастие и в беда.

Сам му се е дал.

Неговият строг господар може би хвърля бърз поглед назад към отишлото си време. Не забелязва детето, което не сваля очи от него, визира се в изминалите времена, вижда нишките, които минават през всички тях: никога да не се предаваш. Да не стоиш безпомощно напред дивата природа и снега. Това не бива да допуска никой.

Столетен живот с кон и сняг. Опит, предаван от баща на син. Горчив или хубав. Наследен от векове.

Лекуване на рана при липса на нужното за първа помощ: трябва да се справиш с каквото имаш подръка. Бързо и брутално. Като полъх

от старината: топлата рана да се промие с твоята собствена солена вода! Така хората са правили от езически времена. Дали е помагало, или е нанасяло вреда, не се знае с точност.

Затова навъсеният стопанин бързо прикляка пред конския крак, пораздърпва влажните си дрехи и се приготвя.

Като вик от древността до днешния ден. Неизвестен за полуизраслото дете. То не е съвсем наясно какво изпитва при тази гледка.

Голямото момче гледа смутено. Защо смутено? Не знае. Не знае за това, досега не се беше налагало. Наблюдава как баща му се подготвя. И как конят се навежда напред.

Вижда как баща му се суети нервно.

Няма течност за промивка на раната. Няма нищо. Той не изпуска нищо.

Бащата, който сякаш никога не е търпял неуспех, пламва. Вика високо, като че от болка, извърнат към своя син:

— Прекалено много се потих днес!

Сякаш момчето има вина за поражението му — поне така прозвучава. То тутакси долавя, че започва да става опасно. Понечва да се измъкне. Но е вече късно.

Не, не искам.

Твърде късно е. Удар във въздуха.

— Хайде, идвай тук! Какво стоиш и зяпаш?

Смутеното момче не бива пощадено.

Придърпано е в слепи, тъмни обръчи.

Усеща непонятна съпротива.

Безпомощна съпротива, макар че тъкмо помощ трябва да окаже.

Не мога.

И защо не?

Една мисъл се стрелва настрани, към обръча от мъгла, към онези големите, дето стоят там с розови муцуни, вдигнати опашки и малки очички — там са, затворили своя таен кръг.

Мисли си за тях като за някаква помощ.

Но те не се примъкват насам седешком. Той е и остава съвършено сам. Обзет от гняв, заеква към баща си:

— Ами ти?

Макар че съвсем ясно бе видяло поражението, момчето задава този въпрос ей така, напук. Между стените от сняг произнася със запъване тези думи към баща си.

Все едно че ги изрича направо в грамадата на планината и след това се подчинява.

— Чу какво казах — процежда бащата, все още клечейки пред конския крак.

Гласът му е твърд.

Дългите линии, отвеждащи далеч назад в езическата древност, трепват в гласа му. Тогава прозвучава така.

И думите стават корави като камъни.

То моментално отговаря:

— Да, чувам.

— Хайде тогава, идвай де.

— Да, да.

Защо това му се струваше невъзможно? Не е ли всъщност нещо твърде просто да се помогне на ранения кон?

Онова, което трябва да извършиш, е най-често възможно.

Няма невъзможни неща, когато има трябва.

Би следвало да се срамува, той, дето знае толкова тайни, дето знае онова за обръча от животни.

Ами да, срамува се и пламнал цял, нагазва в снега към баща си и коня.

Коленичи и се приготвя. Трима са. Други наоколо няма.

Но всичко се случва вътре в обръча на онези, за които знае само един от тримата тук.

Сега към копитото. Конят навежда глава, сякаш сънува нещо, ала всъщност причината е болката и страхът, поради които безмълвното животно се държи по този начин. Поотпуска крак, застава на останалите три и го вдига толкова високо, че раната се отдалечава от студения сняг, в който се намират всички те.

Конят, голям и безпомощен. Силен и напълно безпомощен, но нали е при човека. Разчита на него, когато го боли. Разчита вероятно изцяло и на полуизраслия мъж, заел място в снега току до раната.

*Голям или малък,
човекът трябва да дойде при смъдящата рана.
Такава е моята песен.*

Смутен и разтреперан край конския крак.

Иска да направи онова, което трябва, но не може да пусне нищо.

Предварително знае, че не може. Трябва обаче да се преструва, че уж може. Изпитва нещо странно: сякаш се отваря някаква тъмна стена, през нея излиза бащата и казва нещо твърдо като камък на детето си. Излиза направо от една черна стена с непознати съвети за помощ, които той самият не бе успял да приложи.

Изложи се и превърна собствения си провал в думи-камък за уплашеното дете.

Излезе от каменната стена, сякаш ругаейки, че всичко ще се обърка.

Никога толкова много вековни съвети. Кон и човек в самотата трябва винаги да се подкрепят, когато боли. Стари, черни съвети направо от стената.

Тогава не можеш, ако си дете.

Строгийт мъж тук е наследил това от столетия, готов е и дава заповеди въпреки поражението си.

Отсича късо:

— Е?

Горчиви мигове.

И при детето не се получава.

То би могло да се провикне към баща си: „Не се ли потих днес и аз колкото теб?“ И това би било достатъчно, съвсем правдиво като оправдание.

Има обаче и друга причина, поради която се е затворил, една по-дълбока причина.

Черната заповед, излязла от каменната стена. Не може да се обясни. Поне той не може.

Нито една жалка капка.

Острото око на мъжа е вперено в него отгоре и го парализира така, че не може да помръдне.

Но и сега няма да се получи, острото око на мъжа вижда това от раз.

Отчаяно, момчето седи в снега до вдигнатия и ранен конски крак. Стоманената подкова проблясва и по искрящия метал аленеят струйки кръв.

Но кажи си го де! — нарежда то на себе си. Кажи му, че и ти не си по-добър от него. Че и ти беше така окаян.

Не.

Такова нещо не се казва. Във всеки случай не на човек като този. Вместо това се премълчава.

От вътрешната страна на стената от мъгла владее чувство на несигурност. Затова викам онова, което е скрито дори за теб: хилядите, застанали там и махащи с опашки, тъй близо едни до други, та топлината преминава от едните в другите... Онези, дето душат с вдигнати муцуни... Те ще довтасат тичешком, само да ги извикам — защото са мои.

Толкова са много на брой, че ще притъмнее, сякаш в гората е настъпила вечер.

Щури мисли, които сякаш намигат покрай теб. Тук са само трима. Само трима, па дори и да се скъса от викане.

Но дори от това да зависеше животът му, пак не би могъл да осъществи такова едно съмнително промиване на раната. Възвръща си способността да се движи и вече прави опит да се надигне.

Изправил се на крака, той вижда как лицето отсреща червенеет от несправедлив гняв. Малко неочаквано го отблъсква, макар че и неговите бузи пламтят от срам.

Нито дума.

Поражението е двойно.

Единственото, което остава, е да пооправи вкоравените си измокрени от снега дрехи, да се закопчае.

Конят се навежда напред, сякаш нищо не е забелязал, вдига крак: безпомощен при безпомощни хора, немият от хилядолетия спътник на

човека.

Нито дума.

Коравият мъж с неговите тайни и меки сънища, как е той?

Сваля си палтото. Смъква си ризата. Всичко това със сърдити движения. Поражението явно е преминало в гняв. Разкъсва ризата си така, че се разнася свистене, увива я около ранения крак и пристяга. Без да продума. Така поне в отворената рана няма да влиза повече студен сняг, а пътят до дома е дълъг. Дълъг път през сипкав сняг, изкопът нямаше време да се слегне. У дома и там грижи за коня, колкото може по-бързо.

Тримата, все така мълчаливи, поемат към къщи.

Замърсената рана кърви в съвестта, независимо дали за това има причина, или не.

Голямото дете носи болката. Ще помни тази случка до края на дните си.

Не, болката носи конят, но разликата е там, че при него тя е чиста и честна.

А *мъжът*, какво ще си спомня той? Детето няма никаква представа за това. Относно него нищо не се знае със сигурност. Но че сънуваше над своята лопата, това е всичко, което се знае.

Отново вали сняг. Мъглата става все по-гъста.

Ами обръчът от животни?

Точно сега целият този обръч някъде чезне. Не може да бъде задържан. Не помага дори да ги вика. Няма да откликнат, ако се опита да ги примами.

Вместо това голямото дете носи болката, тя е лишена от очертания, но има в себе си нещо, което ще се загнезди у него завинаги.

Пламтящата болка носи конят.

Без звук, както другите.

При човека е, при човека

*и никъде другаде освен при човека.
Аз съм конят,
такава е моята песен.*

---

[1] Думата *draum*, употребена в оригинала, означава едновременно „сън“ и „мечта“. — Бел.прев. ↑

В БЛАТОТО И НА СУШАТА

Голямо, оголено блато.

Какво ще правя тук, и то толкова рано?

Ще похода. Ще погледам. Само ще погледам.

Тук също.

Ранна утрин край едно голямо блато. Излизам полека, ще търся тук важни неща. И защо именно? Поради причини, които сам преценявам за важни. Но които едва ли желая да разяснявам.

Тук не е необходимо да се питаш: виждам ли това? Пред очите ти се е разстлало черно блато — рано напролет, преди да започне раззеленяването, и призори, когато въздухът е наситен с привкус на лед. До съвсем неотдавна всичко тук е било покрито със сняг.

Имаш усещането, че тази сутрин и ти самият си изпълнен отвътре с черна пръст и леденеещи снежни петна. Затова си излязъл и вървиш.

Усещане, подобно на онова, че нещо не е наред.

Не си в състояние да го посочиш, но във всеки случай не е наред.

Да се измъкнеш не особено охотно от една къща. Да се добереш до блато.

Прекалено си млад.

Всичко е така прекрасно безумно. Толкова ужасно вълнуващо.

Насред блатото си.

Студено и рано. Насмалко и мъхът да замръзне тази нощ.

Черно, оголено и обширно. Късна пролет. Изобщо не е сигурно, че някой ще ти помогне да продължиш, ако изгубиш опора под краката си. Във всеки случай можеш да го наречеш така — загуба на опора за известно време, не за повече. Трябва да излезеш и да търсиш нещо, докато си в празното пространство, а съзреш ли блато тъй голямо и голо като това, което ти видя да се укрива в пролетния здрач снощи,

трябва непременно да идеш при него веднага щом утрото настъпи и се съмне.

През нощта блатото е било обгърнато с мъгла. Сега тя се разпръсква на валма, неизменно наситена с безпокойство. Много от тези кълбета са се зареяли надалеч, но други са останали и застиват — като останки от нощни случки. Студени, сурови пролетни нощи, в които набъбва живот.

Все по-рано просветлява. Ясни и строги закони за съществуване в едно такова блато. Трябва да навлезе в него. И може би ще намери нещо там.

Винаги има какво да търсиш, без да го знаеш къде е. Да имаше поне някакво приложимо наименование този особен недостиг, който носиш у себе си.

Ако беше наименуван, щеше да е по-малък и не така натрапчив. Тогава би могъл да се захванеш направо с него и да провериш дали има значение и какво.

През тялото минава тръпка. Дали някой от покрайнината на блатото не те наблюдава? Въобразяваш си. Мислиш тъй, защото си също толкова оголен, както е то.

Това усещане обаче не те напуска.

Някой те наблюдава откъм края на блатото. Чувстваш странната тръпка, която това предизвиква.

Сега замръзналата снежна кора скрипти. Останало е малко от нея между дърветата. Значи все пак там има някой. Ушите са наострени и чуват добре.

Не се ли отдалечават нечий стъпки ей там? И очите са наострени, щом безименната тревога се е всмукала в теб, но никой не се вижда. Само проскърцване на стъпки. Сигурно е някой, който непременно иска да върви по замръзналата снежна кора и намира последните остатъци от нея. Сега изчезва, без изобщо да се появи.

Това не ти харесва. Не бива някои да се спотайват и крият между дърветата, когато други са излезли навън, притеснени. Направо имаш чувството, че си разсъблечен наред едно черно блато. Няма защо да те дебнат иззад дърветата и да те зяпат.

Сиви или черни туфи с посърнали стръкове ланска трева. Смачкани от тежестта на снега през зимата. Оттук са минали много животни и са оставили следи, а във вдлъбнатинката на всяка от тях

тъмнее локвичка. Изглежда така, сякаш блатото има хиляди очи. Черни очи, които се взират, неподвижно изцъклени като слепи или равнодушно вторачени право във въздуха, съвсем чужди и подобни едни на други. Блатото засега мъртвее, лятото с жужащия си живот не се е събудило, то като че дори още не е създадено.

Добре е, че се отпрати насам, макар да ти е трудно да си обясниш защо.

Дали не го сънувам?

Дали наистина вървя тук?

Как в действителност ще проверя *това*?

Установявам, че наистина вървя тук. Че всичко, което виждам и усещам, е истинно.

Това е едно неизвестно блато, но то все пак изглежда познато. Обикалял съм го ден подир ден, без нищо особено да се случи. Снощи дойдох тук и видях как нощта се отпуска за отдих над повърхността му — при все това мисля, че съм бил тук, че съм обикалял ли, обикалял. Нощем ли се случват нещата? Трябва нещо да разбереш, за да се изправиш отново.

Някои от безбройните очи из блатото сякаш се насочват към мен, вторачени. Тази мисъл съвсем не е неприятна, като че ли между теб и онова, което те заобикаля, възниква някаква връзка, бърза и лека. Това е важно. Постепенно трябва да научиш истината за границата между голямо и малко.

Заледената снежна кора, която не виждаш, изхрустява отново. Защо някой ходи там и се мотае. Защо не се маха? Та нали вече не е неговото време, сутрин е. Не можеш да попречиш на неприятното чувство да те обземе, макар скриптенето на такава кора да спада към най-хубавите спомени от детството.

Остави го да се щура там.

Това блато се разпростира много нашироко. Краищата му почти не се виждат в стелещата се мъгла. Секнали са всички звуци и шумове с изключение на стъпките по заледената кора, но за днес онзи го няма повече. Бързам да се уверя в това.

Ние никога няма да се срещнем.

И изведнъж:

Въздухът тъмнее.

Не е обичаен мрак, но все пак — една голяма птица прелетява съвсем над главата ми и каца в блатото по-надалеч от мен.

Сега пък това.

Тук ли е големият жерав?

Долитат ли насам жеравите?

Първото, което следва да направиш, е да се проснеш по корем там, където си, опитвайки се да станеш колкото е възможно по-невидим сред ниските туфи и храсти. Така няма да се изпречваш на пътя на плахата голяма птица, на жерава.

Да скриеш човешкото си лице от предпазливата птица, прелитаща огромни разстояния, за да се завърне у дома. Да заровиш уста и брадичка в мъха, само очите ти да са отгоре. Защото в тях ще можеш да отразиш плахия и чист силует.

Мъхът носи вкуса на това, което е било, или на онова, което ще бъде — полепва се по устните ти, корона на блатото е, в чиито тъмни глъбини и потайни кътчета има тежки неща. Горещо обаче, на дневната светлина, има само мъх, тънък и невинен, нависоко.

И ето го жерава.

Той не обича хората.

Сигурно има и други, засега тук кацна само първият. Ето и втори, който прави завой над главата ми и се спуска.

Разбира се. Та нали те летят на ята. Това си е тяхното блато, в което аз съм навлязъл, за да преоткрия един стар сън за блато или за каквото и да било друго. Жеравите са пристигнали, за да останат тук за през лятото. Малките им никак не са много. И тази година както миналата.

Плахо, плахо се спускат те надалеч от мен. За миг само бяха зърнали, че тук има някой, който не принадлежи на територията им. Силният размах на крилете сякаш загребва въздуха. Могат да кацнат много надалеч. Онова, дете лежи в мъха, не им беше харесало. Ала от своето собствено блато не пожелаха да се откажат.

Тъмно във въздуха. Страх? Не, добре дошли са. Не знаех за тях, но във всеки случай те са добре дошли. Част от онова, с което човек броди наоколо и до което иска да се доближи, да запълни пустотата. Добре дошли с всичко, което е тяхно.

Тежката птица се сгушва там, по-надалеч. С очите си, подадени над мъха, мога да я гледам. Стои в блатото, вдигнала глава, наблюдавайки. Веднага след това пристига втората и заема същата поза. Треперя от вълнение, обзет съм от някакъв вид щастие. Студената влага на блатото, която ме обгръща, бавно се просмуква през дрехите ми, създавайки неприятно усещане, но гледката на жеравите ме сгръва — аз се намирам на тяхна територия, попаднал съм в светилище, където не ми е мястото.

Във всеки случай сега трябва да притискам нос в мъха и да се правя на възможно най-невидим. Да се превърна с шлиферното си яке в белезникава туфа съвсем до гъсталака от брезички-джуджета. Да се пуля сляпо като стотиците локвички там. И да си въобразявам, че птиците ще се заблудят.

Да наблюдаваш жерави. Това съвсем не е малко. Кацат един подир друг. Учудени ли са от нещо? Пролетта вероятно им се струва по-хладна и по-гола, отколкото са си я представяли, когато са излитали за насам.

Никой не им е разказвал за това, наложило се е да поемат на път, без да знаят как изглежда сега тяхното блато. У тях бе отекинал особен звук, подтиквайки ги да полетят. Вече пристигнали, те сякаш са обзети от съмнения поради мразовитата пролет.

Обливат ме топла вълна подир вълна, въпреки влагата, която ме пронизва и иска да ми развали удоволствието. Въздухът внезапно потъмнява от крила. Птиците кацат една подир друга, дългошиести, търсеци, нащрек. Моето блатно око ги гледа и отразява.

Окото на жерава също оглежда всичко. От въздуха птиците са забелязали буцата в яке, която не би трябвало да е там. Затова побързаха да се оттеглят и да я наблюдават от разстояние.

Елате по-близо — вика ги желанието ми, тъй силно, както никога досега.

Но те не го разбират. Изобщо не им хрумва да се приближат до човек. Завърнали са се от дълъг път. Изпълнени са с достойнство и предпазливост. Държат се твърде настрана и без страх. Човекът не означава за тях нищо.

Ала как ще свърши това сега? И какво всъщност става с мен?

Те са там, изпълнени със спокойна радост след дългия си преход. Протягат шии и непрекъснато се движат, за да се отпуснат и нагодят

към инак добре познатата им среда. Също тъй развълнуван е вързопът между туйфите, който следи движенията им.

Това може да завърши с нещо особено, подсказват го движенията им. Очевидно е, че в момента те са всичко друго, ала не и спокойни.

Нова тръпка на радост: вероятно ще завърши с онзи танц, за който толкова сме чували. Танцът сигурно ще започне скоро.

Приземили се след своето дълго пътуване с необикновена история, те ще подхванат своя танц, вече достигнали целта си в страната на снега.

И преди да съм успял да се съвзема от непривичната гледка, то става.

Жеравите започват да танцуват.

Блатото получава ново съдържание, тайнствен ранг благодарение на всичко, което идва с големите птици. Излегнало се нашироко тук цяла зима, то го е знаело. Сега жеравите танцуват.

Да можеш да видиш това веднъж, пък макар и никога повече.

Жеравите танцуват. Да го видиш завинаги.

Влагата на блатото се просмуква през дрехите чак до кожата. Позата, която съм заел, е неестествена и причинява болка или вдървеност на много мускули. Усещам обаче това само донякъде, не му обръщам внимание, мисля единствено как още да прикрия възможно най-много от себе си.

Колко време съм лежал така, сливайки се с блатната влага и студ и с всички локвички надлъж и нашир — нямам представа.

Всъщност това не означава нищо. Тук не се задават въпроси относно време или влага. Жеравите започнаха своя танц.

Нещо, което бе избликнало у тях заедно с пролетта, сега се разпука като танц със странни фигури и пресилени движения.

Сега те явно не мислят така ясно, както когато долетяха над сушата. Не гледат толкова остро. В опиянението на танца през цялото време се придвижват в посока към мен. Сега са по-близо, отколкото преди — в своя скован, тържествен, но въпреки всичко възбуждащ танц. Заслепени от него, не забелязват чуждата буца. Все по-близо и

по-близо, поради една или друга причина. Скоро ще бъдат съвсем близо.

О, не, няма да стане, чак дотам не ще бъдат подведени от играта, та да стъпят върху мен. Но не подир дълго се озовавам буквално сред тях. Така поне изглежда.

Елате още по-близо, желанието ме обзема като треска.

Силно желание. По-силно, отколкото човек може би ще изпита, ако е наблюдател отвън, ала много силно за мен тук в мъха.

Те танцуват и разказват, а това е важно. Особените спазми, които ги разтърсват в танца, получават жизнено значение и за мен. Елате по-близо!

Те идват, пък и става все по-топло, но не заради мен и моята треска. През цялото време танцът се е насочвал насам. Това вероятно се дължи на движенията им в него, те ги направляват.

И отново си задавам въпроса: наистина ли го виждам? Или тъна в някакъв дълбок блатен сън?

Отразява ли се тази гледка във всички тъмни тресавищни очи наоколо тъй, както в моите?

Следва да се запитам: кой всъщност танцува и се държи по този начин? Наистина ли го виждам?

Жерави и жерави — какво е всъщност това?

Би могло да бъде и сън, вярно е. Но не е. Лежа мокър до кости в блатото и знам, че е истина. Никой не знае дали не е омагьосано.

Птици, казваме нехайно. Толкова много ги има в и под небето. Но това тук е отвъд птиците. Далеч отвъд онова, дето човек вижда, когато самият не е омагьосан. А някой е омагьосал и мен, и блатото, и безбройните локвички.

Това е и отвъд мен. Просто го чувствам. Съзирам го в едно отражение и го усещам, макар да е отвъд собствения ми свят. Тежките птици, замаяни и омагьосани след пристигането си тук, поемат със себе си всичко останало. Разиграва се в птичата зона. Но то е през цялото време извън нея. Диво и лудо в своите сковани, достолепни и ненадейни извивки, в спонтанните хрумвания. Смръзнато, разпръснато и тържествено. Сдържан и все пак неуправляем смях сякаш ръководи фигурите, които се образуват, разпадат и отново се изграждат напреки. Това не са птици, това сме *ние*, след като сме преминали през воденичните камъни, през трънаците, били сме в пожара и сме се

впусkali в необичайни пътешествия, давали сме сърцето си на някого, който не е заслужавал този дар — и чак до смъртта си сме били унижавани заради това.

Тогава то се случва.

Тогава сигурно танцуваме по този начин. Прикриваме се в гордия птичи образ и преминаваме през света, отдалечавайки се от тенджерите с месо, за да намерим едно блато, което познаваме, и там да надаваме диви крясъци и да правим причудливи фигури, танцувайки.

Тук се включват с играта си и локвичките. Между тези малките, които са се образували в следи от животни и тям подобни, има и по-големи, направо големи, както и застояла вода край някой ручей, заблудил се в блатото и затруднен да се измъкне оттам. Не липсват и дълбоки язове с клатушкащи се, почти плаващи в тях, буци пръст. В тази вода танцът се вижда, когато се разшири до покрайнината на зоната. Онзи, който се е проснал ничком, забил брадичка в мъха, съзира само частични отражения от него, но може да го гледа. Танцът в огледалото на водата, обърнат с глава надолу и крака нагоре, изглежда още по-истинен и правдоподобен.

Смътните очертания на краищата на блатото се огъват под тежестта на едрите птици. Те минават право през стъпканата ланска трева, чиито стръкове топят връхчета във водата. Торфът леко потръпва. Водата трепти в същия ритъм и кръгчетата от вълните нарушават целостта на обърнатата наопаки картина. Но не задълго, повърхността се изглажда, образът става нормален отново, всичко пак затреперва, движи се в ритъм и се превръща в тържествена обсебеност.

Върху плаващите буци танцът сега се приплъзва току през мен. Те се мятат заднишком, сякаш дъното на блатото под водата се пропуква. Никой не се бои, но без съмнение всички са обзети от тревога, това си личи. Не заради човека, човека те не виждат. Вътре в себе си носят скреж, а кръвта им кипи от треска, така поне изглежда от танца. Повече от красноречиво птиците, до една, разкриват своята игра

и същността си и за онзи, който ще стане зрител на края на всичко това, все едно дали главата е горе или долу.

Но последното се случва не тук. Извиквам го в мъха, без да издам гък. Тук именно са силите.

И то сила в излишък. Мощен размах на криле и продължителни преходи от страна над страна. От нея е останало дори за това изтощително зрелище, толкова по-добре с главата надолу тогава.

Танцуйте! — моля ги неспокойно и беззвучно, както съм легнал по корем и с отмалели до вцепеняване крайници. Танцуйте! Трябва да видя как завършва това.

Край, за който дори не смея да помисля.

Под моята скована повърхност се извършва бавно движение почти в ритъм с танца на жеравите. Този танц е влязъл вътре в мен. Малките локвички, пръснати като очи из блатото, не мога да видя, но знам как равнодушно гледат те. Моите собствени очи смъдят. Точно сега това е и мъчително, и вълнуващо. Мъчително е да се издържи и едното, и другото. Така човек подхваща доколкото може сподавения ритъм на жеравната лудост. Само му се иска да прави това с движения и викове. Да вика с викащите птици за онова, което иска да знае.

Не дръзвам. Тогава те ще отлетят надалеч, преди още да съм успял да се поизправам на колене.

Танцуйте! Умолявам ги — защото сега като че съм успял да поема танца в себе си. Сякаш съм извикал своето, когато птиците извикват тяхното. Никакви реални звуци. Ако се опитам да изтръгна от себе си крясъка на жеравите, големите птици ще застанат като вкаменени за миг, а след това ще се запилеят в облаците.

И въздухът пак ще почернее от мощните криле посред бял ден. И сетне те може би никога повече няма да се завърнат тук.

Или ще се втурнат като ято срещу ми, ще връхлетят връз мен, ще ме нападнат. Имат сила за това, пък са и толкова много. О не, това не.

Може би пък да остана да лежа така безпомощен, също тъй безпомощен, както когато изтръгнах от себе си вика, когато го нададох, след като го бях таил у себе си толкова дълго.

По-добре да танцуват.

Танцуйте, моля ги. Не само те се освобождават от онова, което носят, освобождавам се и аз.

Но това ли е то? Освобождаване от някого?

Освобождаване е голяма дума. Не ми подхожда, от какво да се освобождавам аз? Напротив, трябва да придобивам. Да запълвам празни пространства.

Мамиш себе си всеки божи ден.

Опустошително изчерпан и обзет от копнеж се чувствах, когато в студа на ранната утрин поех насам през блатото. Какво проблясва сега? Нещо за пустото пространство?

Все още всичко е хаос.

Докато танцът продължава.

Черният възел не се поддава на разхлабване, устоял е на натиска. Но не и за това танцуват жеравите. Птиците не се отърсват от нещо, танцувайки — те го показват едни на други. Никъде не може да се види през заплетените нишки. Все още не.

Една част от теб да лежи просната и вкочанена в мокротата, а на други места в тялото си да усещаш горещи приливи. Да изгаряш от нетърпение.

Трябва да узная повече.

За какво?

За много.

Жеравите извисяват неимоверно това чувство. Човек винаги може да узнава повече. Докато главата — обърната надолу или вдигната нагоре, се вижда над повърхността. Докато човек е в състояние да се придвижва по плаващи, олюлени буци, може да узнае повече.

От тези омагьосани птици например.

Да можеше само да им се внуши да танцуват и другояче. Съвсем другояче. Биха могли, личи си.

С брадичка, забита дълбоко в мъха, аз изричам пожеланието си към най-близката птица:

По-насам! По-насам!

Открито и без страх те показват в танца какви са. Разкриват своята възбудена и озадачена птича сетивност, та никой да не се усъмни в нея. По-насам!

Те не откликват веднага на този искрен повик. Такава сила желанието няма. Продължават да стоят на клатушкащите се буци, усещайки нестабилност, която ги подтиква към по-бурни движения. Това, че идват към мен, не се дължи на моето голямо желание.

Но приливът на копнеж е насочен към тях от онзи, който лежи с лице, наполовина заровено в тиня и мъх. Видът им го омайва. С уста в калта никой не би бил в състояние да издаде глас или да запее, ала във всеки случай сега е установен подсъзнателен контакт.

Идват насам. Най-близките съвсем не са далеч.

Повечето птици са спрели, изпъват глави на дългите си шии и се оглеждат наоколо. Тъй зорки както са, те без съмнение отново са забелязали онзи, който е в мъха.

Не ги ли плаши повече? Той май има основание да си го мисли.

Идват ли насам?

Не, свиват встрани.

Присъствието им се струва незначително в техния весел, буен ден. В себе си носят още танц.

Но най-близката птица въпреки всичко е обзета от някакво любопитство. Исква да се примъкне, стъпва изпитващо по леките буци. Бавно идва към мен. Главата ѝ е високо вдигната.

Друга птица забелязва това и тръгва подире ѝ, предпазливо и малко неспокойно.

Всички останали започват да танцуват пак. Някои всъщност изобщо не са преставали. Само тези двете гледат към мен.

Дали да не повикам първата?

Не, веднага ще изчезне.

Така или иначе, двете пристъпват все по-близко между неподвижно оцъклените локви. Птиците вървят към онова странно нещо в тресавището, което отдавна бяха открили и което не помръдва, спрямо което са любопитни и което не ги застрашава.

Застават малко по-надалеч. Плахи са по рождение. Главите са вдигнати по-високо от обичайното.

И тук е пределът. Не желаят да го прекрачат. Все пак достатъчно близко са, за да мога да надникна право в очите им. Не е нужно да шепна желаниа, защото биха дочули. Трябва само да се възползвам от обстоятелството, че едната е особено близо до мен, тази, тази, която дойде по собствен почин.

Обхваща те чувството, че сега над блатото се подават само очите ти. Хрумва ти, че това изглежда странно: чифт очи, щръкнали над мъха като на дръжка — и толкова.

Сега нищо не помръдва. Там има живот, тук всичко замлъкна. Колко далеч са от мен в момента? На пет, шест крачки. Съвсем близо.

Изобщо не понечвам да ги моля да дойдат още по-насам. Гордата глава е издигната високо и напрегнато, лъч светлина ме уцелва от окото, обърнато към мен. Непрекъснат и точен в попадението си, по този начин между нас се възцарява напрегнатост.

Знам ли нещо за онова, което струи от широко отвореното око на птицата? Не, нищо. Може да бъде какво ли не, най-вероятно страх. Не, не е страх. Ако птицата го е изпитвала досега, вече го е преодоляла. В окото може би се чете удивление. Удивление от всичко странно на този свят. Някаква разумност? Не.

Безпомощно се вкопчвам наслуки в предположението, че птицата излъчва един вид разумност. По време на танца се разбрахме напълно.

Глупости.

Но на човек му се иска да е някаква разумност. Горда и странна птица — известно ли му е онова, което може да я обитава?

Впервам поглед в окото ѝ. Във високата стойка. Жеравът се вглежда в моите очи на дръжка над мъха.

Най-сетне птицата предприема нещо: обръща се и впива в мен око от друга страна. Тежките ѝ криле са отпуснати покрай тялото. Човек си мисли за размаха им като за вихър в отдих, готов да се разбушува всеки момент.

Окото ѝ ме привлича. То без съмнение ме пита за едно или за друго. Но пък моето май пита повече. Смъдящото око, което се подава над мъха и сякаш стърчи на дръжка.

Но аз бях видял танца на жеравите, казвам на изпитливото ѝ и донякъде дръзко око. И какво не видях там? — питам, питам безсмислено. Окото е тъй светло, тъй ясно и в него съвсем отчетливо личи превъзходство. Какво е било по време на танца, никой не бе видял.

Жеравът не помръдва. Сега идват вторият, крачи наперено и застава край първата птица. И двете са по на равно разстояние до

съществува с яке в мъха.

Еднакво високи са. Обръщат по едно око към мен, око, пълно със светлина.

Но не могат да си ме обяснят.

Нещо такова съчиних в своето объркване. То не ми помага. Те са големи, уверени и сдържани. Но в себе си носят все пак разтърсващия танц, който могат да отрицат на воля. Танцът, който все още продължава по-надалеч в блатото.

Танцът, към който бе така лесно да се присъединиш.

Очите им са неподвижна светлина, която почива върху мен, без да разказва нещо.

Елате по-близо! — моля ги аз, някак издълбоко в себе си. От мястото в блатото, където лежа. Сърцето ми бие учестено и тупти в коравите буци. Едновременно му е хубаво и тежко.

Явно те все още мислят, че са се приближили прекалено. Стоят там, обзети от изумление или от каквото и да е. Аз не помръдвам и мускулче, не повдигам лице, само съм се втренчил в тях. Те не са уплашени, но гледат да имат достатъчно простор, за да разперят криле, ако се наложи да излетят. А за мен има ли отворен път? — питам се. Бих искал. Да разполагаме с открит простор, където да се устремим към онова непонятно, дето ни свързва, докато ходим по блатата и по земята.

Сега виждам, че светлината в очите им не изразява нищо. Но пък се сепвам, защото те правят няколко крачки в посока към мен и се озовават тъй близко, че бих могъл да сграбча някой дълъг и жилест птичи крак само ако протегна ръка.

Не се и опитвам да го сторя. В движенията им имаше нещо необичайно. По принуда си мисля, че те без задръжки ще ме оставят да приключи дните си тук, стига да го поискат. Започнат ли тези, скоро цялото диво ято ще се втурне насам. Ако двете птици тук изкрещат, зовейки останалите, с мен ще е свършено за секунда.

По-наблизо не бива да идват, защото тогава ще стъпят върху ми. Но не го и правят. Лежа съвсем неподвижно, сякаш дори не съм жив.

Но бях зърнал нещо, нещо бях доловил в техния оголен танц — и затова мога да устоя да ги гледам право в очите. Да ги потърся с поглед. Ако притворя моите, те сигурно биха се нахвърлили върху ми също тъй бързо, както менят израза си от учудване във враждебност.

Не бива да идват по-близо. Нито да викат. Крясъкът им е неприятен и може да отприщи порой от чувства у другите птици. Но така или иначе: искам да са тук, въпреки че тялото ми ме боли и е премръзнало. Произнасям със затворена уста:

Вие... не си отивайте!

Все още не си тръгвайте.

Трябва да видя всичко. Не си отивайте!

Направете нещо, което да ме уплаши, но не си отивайте!

Сякаш в отговор на това, вторият жерав подрипва във въздуха, набира достатъчно от него под крилете си и ги разтваря. Широко. С лекота. Всичко се изпълва с ефирност, летеж и волност. Беше се носил над зашумени краища и страни. Това, което прави сега, сигурно означава само, че се е уморил да стои неподвижно, а не че действително се готви да отлети оттук. Веднага прибира отново криле и заема същата статична поза както преди миг.

Първата птица стои и ме наблюдава все така неотклонно. Постепенно става трудно да търпиш това око, безспир вперено в теб, та сякаш си длъжен да му отговаряш също тъй непрестанно. Скоро не знам какво правя.

Тресавището е сключило болезнена хватка около мен. Просмукан съм от влага и имам чувството, че тежа като камък. Мисълта, която ме осени преди малко, по време на танца, за възли, които може би биха се разхлабили и просветнали, вече не се задържа в мен. Чифтът големи криле, които преди мигове се разпериха сякаш на показ, като че извисиха и мен едва-едва нагоре, не дотам обаче, за да повдигна брадичка извън мъха. Какво ли ще сторят сега?

След като ми демонстрираха какво значи криле и въздух, те сега стоят неподвижно и наблюдават. Така повече не бива да продължава, трябва да измисля нещо, каквото и да е то.

Нима вече не го желая: стойте тук! В същото време обаче чувствам, че на това следва да се сложи край.

Какво си бях въобразил? Не станах ли свидетел на много повече, отколкото можех дори да допусна.

Но вече не разговаряме по някакъв начин, усещам го. Те само ме наблюдават с кръглите си птичи очи. Пред моите започва да се

мерзелее. Не мога да го издържа. Нещо трябва да се предприеме, и то незабавно. Току до ръката ми се намира дълъг крак на жерав, значи сигурно са дошли още малко по-близо — и аз се надигам от мъха, ставам нещо повече от чифт очи, протягам едната си ръка и обгръщам с длан твърдото и високо стъбло-крак, надавайки своя собствен вик срещу онова, което не съм в състояние да проумея.

Този вик трябва да се е таил в гърлото ми през цялото време и сега излиза от само себе си. Ефектът е светкавичен.

Птицата потръпва, когато хващам крака ѝ, и на вика ми отвърща със свой още преди моят да е заглъхнал, и нейният не прозвучава приятно. Също така светкавично тя ме удря с гигантския си клон, разсичайки с огнена ивица лицето ми там, където успява да го улучи в бързината.

Свивам се от опасение, че ще последват нови атаки. Но не, птицата подскача, леко се освобождава от моята несръчна хватка, издува криле, разгръща цялата натрупана свобода в тях и се понася с нисък летеж към танцьорите. Със същата бързина и другата птица разперва криле и устремно се отдалечава от мен.

При крясъка танцът спира мигновено. Ятото жерави се издига във въздуха, превръщайки го в тъмно плющене на криле. Не след дълго птиците достигат недостижима височина и се насочват към нещо друго, което им е известно, друго блато например. Докато онова, което е тяхна собственост, отново стане чисто.

За кратко бяхме поели по странен път един към друг, аз и жеравите.

Кръвта от драскотината по лицето капе върху лицето ми. Кръвта във вените ми е сякаш лепкава и пъпли като мравки в грохналото тяло. Олюлян, се навеждам над една локва, за да се поумия. Раната пари. Но пари и някъде дълбоко вътре в мен от срам заради това, което току-що бях извършил сред плахите.

НИТО ЗИМА, НИТО ПРОЛЕТ

Въздуха изпълваха мокри снежинки, но това не разваляше вечерта. Тя си оставаше хубава, всичко бе както трябва.

Къщите, скупчени тук, надали образуваха град. Бяха строени една подир друга, постепенно, без някакво общо планиране и затова имаше толкова изненадващи проходи и къшета.

Над тях сега властваше снежно време. В тесните ъгли се срещаша мекият снеговалеж и силната светлина на уличните лампи. Сякаш белотата ставаше още по-бяла.

По този начин тя като че непрекъснато струеше между къщите. По снега под лампите не личаха следи. Хората си седяха по домовете.

Не всички обаче. Радостта от хубавата вечер беше *извън* къщите. Нисичко момиче беше застанало в сянка до една стена. Или в полусянка, защото смесицата от сняг и електрическа светлина тъй надделяваше, че сенките губеха плътност.

Момичето явно беше стояло така от доста време, следите му бяха засипани, та изглеждаше тъй, сякаш то се бе спуснало тук направо от вечерното небе.

Девојката не помръдваше. Можеше да се допусне, че е застанала там, за да бъде засипана от снега точно на това усамотено място — но всъщност бе дошла по съвсем други причини, стоеше до стената и сияеше.

Засипана от снега — не, няма как да ме затрупа, мислеше си тя, бълбукаща от радост. Черният мъж от метал, изправен върху пиедестала си наблизко, може да бъде покрит целият със сняг и сигурно така ще стане. Докато аз ще ставам все по-топла и по-топла.

Снегът не се трупа по мен, мислеше момичето, но и така да беше, пак щеше да ми е добре.

През това време мокрите снежинки се стелеха по раменете и по момчешката ѝ шапка, килната дръзко на тила. А и навсякъде другаде,

където имаше местенце, върху което да се напластяват. Тук-там по нея вече се бяха образували малки преспи.

Разбира се, че снегът се трупа по мен, мислеше си тя, когато забеляза това. И нека си продължава. Важното е да не помръдвам, защото нали го искам. Не да бъда затрупана от снега, но да стана различна, това искам. Тази вечер всичко е различно.

Той ще ме види тъкмо такава, различна, когато дойде на срещата.

Стоеше също тъй неподвижна, както черният мъж от метал. Той изглеждаше окаян и забравен от всички. А момичето преливаше от радост.

Така ще стоя, докато дойде. Мислеше си: Той не е от метал, той е живо момче. Ти ли си това, щеше да й каже, или просто купчина сняг? Така щеше да попита.

По-топло и по-топло.

Какво значение има тогава снегът.

За пръв път щяха да се срещнат така, след като се бяха договорили предварително. Чувството беше прекрасно. И много по-силно от мрака и снега.

Тя мислеше:

Какво ли ще узная?

Какъв е той? Не знам почти нищо за него. Видяла съм го само два-три пъти.

У нея сякаш звънтеше и тя си рече:

Но все пак знам. Видях каквото ми бе нужно.

Остави снегът да се стеле по нея колкото си иска, погълната бе от предусещането на близката среща.

Какво ли възнамерява да стори.

Всъщност тя си мислеше само за едно-единствено нещо. Какво ще направи той?

Ще каже „добър вечер“ и ще хване ръката ми.

Разбира се, а после?

Толкова много има да се предполага.

Може би след известно време ще ме докосне с ръцете си. Така правят те, знам го. Един вече го бе сторил с мен, но за това не искам и да си спомням, защото не беше както трябва.

Тази вечер ще се получи истински.

Какво е истински тази вечер, а?

Това беше опасен път, по който се втурна да разсъждава. Забрави целия план със снега, който щеше да я нагизди и преобрази. Мислите ѝ внезапно станаха буйни като снеговалежа и нищо не можеше да ги спре. Тя ги прекъсна едва когато беше украсила всичко, което знаеше, а то се оказа повече, отколкото бе допускала.

Огледа се и прошепна: добре е, че извън теб никой не е в състояние да разбере какво мислиш.

И сложи край на това.

Снегът не преставаше да се сипе, изграждайки върху ѝ кули и камбанарии. Понасяше го добре. Беше дребничка, лека и на седемнайсет години.

А и той самият не е по-възрастен, мислеше си. Няма да мине много време и аз ще разбера нещо, каквото и да е то. Моментът скоро ще настъпи. *Исках* да дойда тук първа, да постоя и дълго да чакам.

Ето го и него.

През снежната виелица различи някого, идващ към нея. Мярна ѝ се само като нещо черно.

Да, а аз вися тук, отрупана със сняг.

Към нея бързо се приближаваше мъж или младеж. Но тя потръпна: не беше този, когото очакваше. Беше друг, живееше в съседство. Слабо го познаваше. Онзи, когото очакваше, изобщо не беше оттук. Какво значи това? Ами просто че по една случайност минава оттук. Не възнамерявам да помръдна и мускулче.

Той обаче застана пред нея. Погледна я, както стоеше в разкошната бяла премяна, с очи, проблясващи изпод в снега.

— Но... — започна, без да завърши. Бърза изненада. Стоеше и я гледаше. Тя не беше виновна, загледа го също, влагайки в това цялата магия, на която бе способна, получи се от само себе си, преди да се засрами. Очите ѝ искряха дълбоко в топящия се сняг. Точно толкова, че сянката да не е сянка.

Той се приближи плътно до нея. Внезапно изплашена, тя отрони:

— Какво има?

Той протегна ръка, сякаш за да докосне снега, който я бе затрупал, но я свали. Движението му изглеждаше съвсем несъзнателно.

Тя пак промълви:

— Какво има?

Никакъв отговор. Той я гледаше, мълчалив и потресен. Обиколи я, без да сваля очи от нея. Тя не помръдна, но отново прошепна, когато се озова току до нея:

— Какво има?

Сега той сякаш се сети. Погледна лицето ѝ. Но така и не отговаряше на нейния въпрос. Тя беше престанала да искри с очи насреща му, макар да бе изкусително да се възползва от онова, което имаше в излишък.

Той заговори припряно и задъхано:

— Да, беше нещо, което... Само недей да се боиш.

Сякаш я прониза ледена стрела. По някакъв тайнствен път тя проумя какво означаваше това, още неизреченото от него.

— Няма да дойде ли?

Той продължаваше да я гледа.

Втория път му зададе въпроса си по-остро, за по-трудно нещо, което впрочем вече знаеше:

— Заминал ли е?

Младежът едва кимна. И той беше на възраст колкото нея. Очите му сега бяха омагьосани. Само кимна.

Тя не помръдна, за да отърси снега от себе си. Просто стоеше. Поради начина, по който я гледаше. Но сякаш *усещаше* как снегът се свлича от нея. Тътне като лавина, мислеше. И духа вледеняващо. Не, от нея не ще падне и снежинка.

— И те накара да дойдеш тук, за да ми го кажеш?

Той не желаше да говори за това. Нали беше казал достатъчно, кимвайки. Дръж се изправена, чу тя глас да се обажда вътре в нея.

Вестоносецът рече нещо съвсем друго:

— Не помръдвай. Нямах представа как изглеждаш.

Не издума каквото трябваше. Беше натоварен с вест, прекалено тежка за него.

А как изглеждаше, тя знаеше и в най-потайните си кътчета. За това впрочем той можеше да си мисли каквото ще. Не беше господарка на всичко у себе си. В същия миг по лицето ѝ потекоха сълзи. Бързо и

внезапно. Сетне времето сякаш се стопли, та те секнаха. Младежът не спускаше поглед от нея.

— Това е добре — каза, когато сълзите ѝ престанаха също тъй бързо, както бяха рукнали.

Тя не разбираше. Само попита:

— А каза ли защо?

Не получи отговор. Вместо това той заяви нещо, което я накара да потръпне:

— Ще те разопаковам.

Тя отново дочу собствените си мисли. Без да чака разрешението ѝ, той се зае го върши. Беше нахлузил изтъркани ръкавици, които свали и с голи ръце захвана да повдига снежната корона, която бе увенчала върха на вълнената ѝ шапка.

— Край на това великолепиe — рече. — Снегът спря.

Да, снеговалежът беше престанал. Чак сега тя го забеляза. Възцарила се бе мека тишина. Той отърси снега от шапката ѝ и пак я сложи на главата ѝ. Тя отново си стана дребничкото момиче, каквото беше. Той разчисти купчината сняг и по раменете ѝ. Смущаваше я начинът, по който го правеше.

— Ще те разопаковам — повтори. — Малко по малко. Педя по педя.

Не бързаше.

Извади я от пряспата, която се беше натрупала на гърдите ѝ. Тя долови, че пръстите му станаха несигурни. И сигурно са ужасно студени, помисли си.

Какво смята да направи?

Затаи дъх, но той просто продължаваше. Лека-полека тя отново се превръщаше в обикновено момиче.

— Е, това беше — каза той, когато най-сетне привърши. Но не си тръгваше.

Какво смята да стори сега?

Тя пак затаи дъх. Забеляза, че той полага усилие да издума нещо и че през цялата вечер бе изглеждал тъй странно. Каза ѝ неочаквано:

— Ти плака.

На това нямаше какво да се отговори. Тя не можеше да го отрече.

— Казах, че ти плака.

— Може и да е имало защо.

Той:

— Ами не знам. Нямам представа.

Тя се сопна:

— Та ти не можеш да знаеш всичко!

— И не съжалявам за това — отвърна ѝ и продължи оттам, където го беше прекъснала. — Но сега е съвсем друго — добави.

— Защо стоиш така? — попита го.

— Нямам ли право да те гледам? Струва ми се, че досега не съм те видял както трябва.

— Странно е все пак — каза след малко. Гласът му прозвуча някак безпомощно.

Тя отговори:

— Да, така е май.

После той подхвана:

— Пръстите ми премръзнаха, докато те освобождавах от преспите по тебе.

У нея дрънна някаква струнка.

— Наистина ли?

Повече нямаше какво да се прибави. И за двамата тази тема беше приключена. Тогава той се обади:

— Може би трябва да ги постопля.

— Не, не! — възрази тя мигновено.

— Добре де.

Тя каза само:

— Така е добре.

Той не сваляше очи от нея. Всичко сякаш се бе обърнало с главата надолу. А и въздухът бе станал толкова мек.

— Снегът съвсем се стопи — рече тя смутено.

— Да — съгласи се той и подмина темата.

Щеше ли да си тръгне сега? Не се бе държала особено добре с него. И той сигурно щеше да си тръгне.

Тя изрече на пресекулки:

— Ще си вървиш ли?

Той измърмори нещо и отново се възцари мъчителна тишина. Нямахше да си тръгне. Тя пак заекна:

— А ако пръстите ти са толкова премръзнали...

Лицето му просветна и той попита:

— И какво тогава?

— Ами нищо.

— Ако наистина са толкова измръзнали... — поде отново тя след малко.

— Не са чак толкова. Било е и по-лошо.

— Да, да, разбира се.

Всичко пак беше наопаки. Но се справи.

— Искаш ли да видиш? — попита я.

Гласът му прозвуча невероятно меко. Тя позволи на ръката му да се доближи. Той я пхна в нея, студена като лед. Но от това тя пламна цялата. Никой не можеше да измръзне сега.

Той рече тихо:

— Толкова е хубаво да си държа ръката така.

— Да — съгласи се тя едва чуто.

СУТРИН С БЛЯСКАВИ КОНЕ

Срещнахме се неочаквано една сутрин, почти призори. Двамина млади мъже. Другият се казваше Пер. Познавах го, без да сме близки приятели. Сега се срещнахме на поляната в една хубава и топла лятна утрин, преди още другите да бяха станали.

Променил ли се бе Пер в сравнение с преди? За това си помислих веднага щом го погледнах в лицето.

— Какво има?

И долових, че щом ме видя, си беше помислил:

— Какво има?

Изрече го Пер. Сякаш не се отнасяше и за него самия. А вероятно и така си беше. Може би го гледах не както трябва.

Във всеки случай не бях в състояние да отговоря на въпроса, който бе задал. Но защо беше станал толкова рано, в такъв необичаен час, ако нямаше нещо?

Никой от нас не зададе други въпроси.

Що се отнася до мен, аз се бях вдигнал тъй рано поради причини, които не мога да обясня. Просто го направих — както когато човек трепетно очаква нещо.

Огледахме се наоколо. Топла лятна утрин. Рано, рано! — отекваше вътре в нас, без по някакъв начин да получава гласност. Предварително знаехме, че нещо щеше да се случи, чувството се появи най-напред в мига, в който се срещнахме и отсъдихме, че си приличаме. Тогава го усетихме: рано, рано! Онова, за което няма никакво име.

Пейзажът тъкмо бе придобил своята светла и устойчива дневна форма с всичко на мястото си — не беше *това*.

Всичко си бе такова, каквото би трябвало да е — но беше ли наистина? Нямаше защо да се оглеждаме наоколо, за да отговорим с „не“. Вътре в нас бе по-рано от ранината. Бяхме отворени. Единият

гледаше другия, разбирайки, че собственият ни делник по изключение липсва. Ако първото беше само у единия, сега бе у двамата. Преминало от първия във втория като светкавица. А пък и атмосферата излъчваше някакво непознато сияние.

Искаше ми се той да рече:

Виждам го по теб.

Той ме погледна и произнесе във въздуха:

— Виждам го по теб.

Усетих как ме облива топла вълна. Не казвай нищо повече, пожелах си безмълвно и той наистина не продума.

Какво щеше да излезе от всичко това?

Нещо предстои.

Пер не бе онзи, който бе някога. Какво бяхме направили един с друг?

Без излишни думи ние го знаехме:

Днес е.

И то наистина дойде.

Най-напред пое срещу слънцето, това сега бе едното нещо.

Някакъв светец въздух се появи над хребета срещу слънцето.

Преди то да дойде с лъчите си от своята посока. Толкова рано бяхме излезли. Очите ни се насочваха все натам, независимо върху какво се опитвахме да ги приковем.

Трябваше да повярваме, че онова, което ставаше в момента, има собствени източници на енергия. Обзе ни и предчувствие за невероятно дълъг път през непознати местности и за зашеметяваща скорост — най-вече за възхитителни неща.

Усещахме се телесно леки. И в същото време ни пронизваше някакъв страх с обратен знак: такъв, дето предвещава възторг и щастие. През това време светлината се приближаваше по начин, който ни бе непонятен.

Възприемахме я като въздух, но знаехме, че е отблясък на нещо, което се носи към нас, сякаш слънцето идваше със своята светлина през хребета, за да ни посети. С широко разтворени сетива усещахме как то пристига от другата страна. В бързината го оприличавахме на

разни неща, наслуки. Но омаята не сравнявахме с нищо, беше си изцяло омая.

Да, очарованието разцъфваше около нас сред собствения ни пейзаж, както никога досега, приемайки неочаквани форми. С радост и възторг съзряхме внезапно едно голо момиче, покатерило се на скала от другата страна на пролива. На нашия собствен тесен пролив. Какво беше това, за бога? Девойката стоеше там и чакаше, изправена и неподвижна като нас. Подобно нам се беше извърнала към онова, което идваше, и ние я разбирахме прекрасно: че пред него е отхвърлила дрехите си. Не я познавахме. Не знаехме откъде е дошла.

*Когато видяхме онова момиче, застанало по този начин,
издигнало се сякаш от мислите ни
и разкрило се пред взора ни край нашия малък пролив,
изпитахме чувството, че сме станали по-меки
вътре и извън себе си.
По-близо не можехме да отидем, засега.
Стояхме там просто така. Не споделяхме нищо,
но всеки от нас виждаше, че и другият вижда.
Значи не беше илюзия.
Пред онова, пред което бяхме и ние, тя беше
захвърлила своите
дрехи.*

Мълчаливо наблюдавахме как отблясъкът става все по-силен над неравния хребет, в който бяхме вперили очи.

Дърветата и туфите пирен горе сигурно скоро щяха да пламнат. Не биха го понесли. Защото онова имаше нещо общо с огъня.

Но не бе и така. В същия миг видяхме, че нищо не е започнало да гори, преди да се е разразила все още прикритата светлинна буря — във възбудата си ние сякаш бяхме изпълнени с прекалено голямо очакване.

Очаквахме огън, но също и нещо, което бързо и решително щеше да осветли едно забулено в мъгли бъдеще, да разкаже истината, считано тъкмо от днес, от тази ранна лятна утрин.

И сякаш го желяехме.

И не само желяехме.

Желяехме го страстно.

Момичето отвъд пролива беше част от цялото. То стоеше както преди и също безмълвно очакваше.

Значи си струваше да изпитваш тъй силно желание.

Дали не виждахме отблясъка на нашите съкровени копнежи в онова сияние?

Видях, че то постепенно се движи насам. Че скоро ще преодолее гребена на планината при нас. И че не може повече да бъде възпряно от съмнение.

Невероятното идва там. То няма да ни подмине, няма да останем в тъмната си долина и само да го гледаме как отминава.

Каква форма имаше, не беше наша работа. Дали храстът гореше, или не — не беше наша работа. Нашата работа беше пламтящото поле от светлина. Нашите желания бяха обяснението за това. Наша работа бе онова, което не знаехме. Отвъд пролива имахме *форма*. Виждахме с момчешкото си око, горди, че такова нещо ставаше на наша почва. Взехме го в общото ни голямо извисяване, което осъществявахме. В светлинното поле, което се приближаваше, голото момиче сигурно щеше да влезе като сигурна точка на покой, като един вид разтърсено закотвяне в онова, което въпреки всичко имахме и ние.

Не познавахме онази, която стоеше там и светеше. Но тя ни принадлежеше. По някакъв начин мислехме, че ние се намирахме редом с нея.

Замръзнахме: ето го над хребета. Проблясваше между дървета и храсти.

Отпървом само като светлина.

Нищо не се запали там, но видението беше толкова силно, че заслепяваше.

Дали е истинско светлинно поле, или не, не можехме да видим, това бяха коне, коне — порой от светещи коне, или прилив на коне.

Порой от коне през хребета на планината, който покриваше нашите ручей като пуснат язовир. Но без тревога, без шум, беззвучно, подобно на сенките и светлината. Тази светлина щеше да ни изпълни и ние щяхме да бъдем в състояние да направим нещо забележително, внушихме си веднага.

Мълчи и не помръдвай, мислеше си човек с все по-пламенната мисъл, че всъщност не виждахме нищо, но вместо това умираме. Така можеше да се обърне и промени за миг.

Защо никой не язди конете? Защо не се разнася тропот, тропотът на нетърпеливи копита?

Това е смъртта. Никой не би могъл да язди кон от светлина.

Сега умирам.

И в същия миг, като клъцване: Вече? Не, не.

Мълчи, рекохме на мисълта, но тя не послуша, не си отиде, остана и продължи да ни гризе, искайки да унищожи нашата голяма радост, да опустоши извисяването ни и радостните ни изблици, които започнаха да възникват. Тогавя видях, че Пер стои и сочи един морски спасител през пролива, сочи момичето, застанало край скалата си и в очакване както преди. Отново всичко се промени, стана различно, ние не умирахме, живеехме и живеехме повече от това, бяхме отворени и готови да се изпълним от идващото.

Спусна се устремно по хълмовете. Един освободен танц на светещи коне.

И тъкмо на този хълм.

Нашият хълм. Точно тук щяха да изникнат вълнуващите видения.

Хълмът, там, където толкова пъти бяхме събирали роса по раменете си през нощите. В тревата под гъстите корони на дърветата, където тъмата бе страх и изкушение. Грохот на поток, наред който седяхме, обзети от странни и непозволени мисли. И там стръмен планински склон се криеше между пищни краища с трева, която правеше стръмнината му опасна и коварна. На този хълм, на който бяхме седели и размишлявали, сякаш извън реалния свят, там се стече буреносната светлинна вълна, подобно на пуснати коне. Там буйното ни вълнение се впусна на път и се носеше право срещу нас.

За да ни направи нещо друго?

Между дърветата просветваше на прекъснати интервали.

Високи треви и корави венци от ангелика се люлееха между танцуващите хълбоци на конете, бляскавите хълбоци, които бяха ничии и които не отекваха, а се придвижваха беззвучно. Понеже не се чуваха никакви шумове, езиците ни бяха като парализирани. Никой не можеше да се провикне сред тази тишина. Никой не дръзваше да погледне през пролива, стояхме неподвижно и само възприемахме.

Убедени, че всичко сега е съвсем различно.

Нямаше да умрем, а щяхме да бъдем пресъздадени на добре познатия ни планински склон.

Скоро изглеждаше тъй, сякаш целият хълм светеше — тъй както го бяхме искали. Какво знаехме? Стояхме там, обзети от някакво прекалено самочувствие. Въодушевени видяхме как ужасяващата планинска стръмнина сякаш не съществуваше: движението преминаваше направо през нея и нищо не се случваше, никой не изчезна в трапчините, светлинната тъкан не се прокъса където и да било.

И така:

сега те са тук.

Какво ще стане?

Водовъртеж от мисли

напред, назад,

по същия начин дойде трусът,
достигна ни,
прониза ни и ни взриви.

Не може да се каже, но
точно срещу нас,
право, право отпред.
Не виждахме очите им,
виждахме светеци копия,
нито това дори, ние
бяхме посред нещо,
издигнахме се като пух и като коприна
и в същото време беше изгарящ огън.
Чувстваше се тъй, сякаш бяха много,
много от един.
Не така обаче:
през нас мина устремно и напряко,
защото им бяхме на пътя, без това да ги спре.
Те просто препускаха през мен
и засветихме и ние.
Ясно бе, че е дошъл моментът,
но момент за какво?
Нарастващ тропот в мозъка
точно докато светехме.
Момент за какво?
Пер, приятелят, лежеше на земята
и светеше като дъга.
Надигна се бързо и ме докосна.
Засветих веднага и аз.
Казах му: обгърнат си в светлина.
Той ми извика в това състояние:
не го забравяй!
Повече нямаше, той онемя,
онемия от новите притоци.
Това, което искаше да каже, изчезна.
Беше тук, но недосегаем.
Прекъснатият вик изчезна надалеч

отвъд огнения хълм, подобно на сенките на
облаците,
скитащите се сенки на облаците в един невинен
делничен ден.

Не го забравяй? Какво искаше да каже?
Къде бях аз самият?
Нарастващ тропот в мозъка
и първото вече отмина тъй бързо.
Стоях така сред понякога никога невидени неща,
неназованите,
и наред хаоса има скъпи неща с имена:
големи прекрасни ангелики от хълма ми.
Ангелики с човешки бой край мен шумяха
с короните си, сякаш бе нещо важно,
което искаха от мен
и което аз би трябвало да разбера.
Да разбера, да разбера — обичайното послание
не ме достигна.
А Пер лежеше на земята и светеше,
не, не светеше, бе станал поле от светлина.
Последните коне се понесоха поройно,
времето бе свършило.
Тъй късно, за да успея да ги хвана.
Тъй късно, за да задържа и хвана нещо.

Тъй късно. Какво всъщност бе погрешно?
Безсмислено промъквайки се.
Ангеликите зашумяха, но това ме помогна,
светлинният порой щеше да ни остави.
Вече бяхме зад него.
Сякаш никога не е бил.
Какво бе онова, което не хванахме?
Никой ли не протегна ръце?

Видяхме там как светлинният поток изчезва.
Гледахме, без да знаем,

сякаш никога не го е имало.
Гледахме ли, гледахме, докато то изчезна нататък.
Не го хванахме.
Светлинното поле Пер получи отново своите форми
и се щуреше опипом с празни ръце.
Не го беше хванал.
Не продумахме.

Всичко бе станало със зашеметяваща скорост
през нас и по-нататък.
Още малко виждахме светлинния срив,
който обгърна пролива, без повърхността
му да се набърчи ни най-малко.
Разтърсени, ние го проследихме с очи.
То се понесе над водата, обгърна я и проливът стана
огнен пролив.
От другата му страна нашето голо момиче
се бе разпаднало на хиляди звездни искри.

И това също.
Ние го видяхме тогава?
Но без да го разбираме.
Стана право пред нашия взор:
разпадна се на хиляди звездни искри. Понесе се
нататък.

Дали тя го бе хванала?
Гледахме, без да разбираме: дали тя
беше го хванала?
Гледахме, без да можем да мислим.
Хиляди звездни искри, мислехме ние, като
един вид блажен страх.

Не, не умряхме, стояхме както преди на красивия
хълм.
Не бяхме успели да хванем голямото, докато то
беше тук.
Нищо не казахме.

*Ангелика с човешки бой до мен
зашумя с всички свои цветчета, зашумя в нашата
собствена малка буря.*

*Светлинното поле бе вече над друг хребет.
На скалата отсреща през залива нямаше никой.*

МОРЕПЛАВАТЕЛЯТ И ОГЛЕДАЛАТА

Наведи се над водата и огледалата.

Те блестят и омагьосват.

Да се плъзнеш надолу към тинята. Хич и не мисли. Хич и не мисли. Тинята внушение ли е? Недей да мислиш. Неизвестно е това, което освобождава и обайва.

В ход е омагьосването в близост до огледалата. Наведи се колкото може повече навън, само да не те напръска. Дълбокото стига тук чак до планинската стена, за малко да се прекатуриш и готово. Но краката все още намират опора в хресталака, в уханията и нерешителността, във всичко, което преследва човека и от което ти се е искало да се отскубнеш.

Наведи се и помисли. Поне се опитай да помислиш. Не става. Не са мисли.

Наведи се и се почувстввай готов, за да започнеш да се плъзгаш. Мислите за плъзгане стават все по-силни, колкото повече се вглеждаш във водата. Образът там е ясен, отчетлив, в него може да се четете като в книга. Няма течение, което да дърпа настрани чертите на лицето, та да се разкривяват, огледалото не обезобразява нищо. Но по-дълбоко има течение, което дърпа. За него се мисли сега.

Във всеки случай лицето е сега разкривено. Сгърчено, то не прилича на себе си. След нещастия, прииждали като лавини там отзад, където той е имал своя полуизминат живот. Какво всъщност се е случило? Той пресреща собствените си уплашени очи там долу.

Наведи се още малко.

Срещни едно око, което казва: Ела!

Толкова зле е. Каквото и да е, все едно е, щом е станало тъй изкривено, заключено и зло.

Заблудата бе започнала. Скоро образът долу ще започне да се рее. Да всмуква, да обвързва и да разкривява. Вече не вижда долу

собственото си око, а разпръснатото око и това парализира важни свързващи линии вътре в него самия.

Чувства се отчужден на собствения си бряг. И смразяващо самотен. Не бе пресметнал силата на собствената си съпротива, докато все още имаше време. Докато все още имаше съпротива.

Там, откъдето бе дошъл, зяп две големи скърби и някое и друго разтърсващо поражение. Никога обратно там, казва той в този ожесточен час. Не всичко е разпиляно, чете той в ужасяващото око във водата.

Тук няма вече нищо повече.

Нещо трябва да се направи. Да се направи. Спрян от водата и всмукването от дълбините, той мисли точно така — защото има обърнатите огледала срещу себе си.

Приплъзни се още малко.

Огледалата в заблудените очи там долу са се оживили и работят с него с всички сили. Всмукват го към себе си. Той разбира по-добре и по-добре, че там трябва да иде. Сега. Поотпуска се, започва да се оправя. Няма никакъв път между водните огледала. Те увеличават силата и своята мощ на привличане, хвърлят обратни образи от дълбините. Той им е пленник, вярва в тях, вярва сляпо в това, което му разказват.

Наведи се навън още малко. Още няма срив. Вгледай се в образа, който би трябвало да го представлява. Скоро му убягва, че той вижда всъщност *своя собствен* образ. Не разпознава в него нищо. Окото сега не е човешко око. То е някак преобразено, вика: Ела, а огледалата привличат безотговорно в промеждутъците. Има своята притегателна сила, защото това става на най-крайния ръб на стръмнината.

Напред и назад през цялото време. Късото време — това не може да изтрае дълго.

Блясък на огледала, които липсват, цветове в шлифовани ръбове на огледала, които обещаваат нещо по-добро. Омаяният горе на скалата не може да излезе с някакво истинско противодействие, това е вече решено.

Привлича: Ела!

Не е съвсем готов за това, краката увисват още малко, закачени за онова, по което е вървял.

Ела сега!

Не знае напред или назад, не знае кое е горе или долу. Това направиха с него огледалата. Но все още не се оставя да бъде приплъзнат надолу. Ела долу, казва то любезно и настойчиво. Той се навежда по-дълбоко и по-продължително.

Ела! — казва то и това е най-хубавата дума, която чува.

Чертите на лицето долу във водата губят обичайните си форми, избледняват от тежкия натиск, от напрежението. Остават само чифтът очи и онова, което казва: Ела! — равномерно като часовник. Има строга равномерност в онова, което е част от властта, която то има над него.

Той не знае, че изкушението и преследването, които се надигат насреща от водата, произтичат всъщност от самия него. Това му е чуждо. Чужд добронамерен приятел.

Най-хубавата дума се приближава откъм своята посока. То е двойно и през цялото време има по-късо разстояние между горе и долу. Всъщност се задълбочава, става по-дълбоко, всъщност през цялото време малко потъва и едно-друго важно угасва.

Но какво е важно и какво не е, когато собствените ти черти са се разпаднали? Дори и опитният на планинския ръб няма някакво приемливо гледище за това.

Най-хубавото слово оттам долу и тук горе се срещат и така всичко е готово за действие. Той не вижда рязката граница, през която минава. Краката започват да се изхлузват от своята опора, те правят това без някакъв сигнал от някаква централа.

Изобщо не е наясно, че той самият се плъзва надолу в този момент. Защото усещането за горе е равностойно.

Но ето че сега се спуска надолу. Пречка подир пречка тук горе трябва да го пропуснат и да разхлабят хватката си в него.

Спуска се надолу тихо, както сянка в дълбочина. Той не беше толкова нависоко, бе точно над водната повърхност. От това произшествие по нея не се образуват кръгове, само образът в огледалото става някак разпилян, това е всичко. Става меко и горе и долу в началото още не са сменили местата си.

Той е отпуснал последната хватка.

Мислите се преплитат в един безнадежден водовъртеж. Остави се да се спусне надолу, изплашен от това, че лицето му се разчупваше, докато го гледаше. Беше естествено да се спусне във водата. Човек беше всичко друго, онова, което викаше.

Преходът едва ли се забелязваше. Малко изтръпване от студ отнякъде. Окото, което причини движението, го няма. Мислите за онова, което го доведе тук, също ги няма. Сега то пропукваше над него като експлозии на нещо ново.

Огледалото му се счупи и изчезна, но само в секундата, в която окото се докосна до своя собствен обърнат образ. Докато той потъва, окото отново се появява, разкривено под водната повърхност, и вижда огледала или огледални образи в невъзможни фигури там долу. Те отразяват и просвяткват с невъзможни неща, докато той самият потъва все по-дълбоко и недостигът на въздух започва да го пристяга. Бързо става настойчиво, започва да маха с ръце и крака, за да поеме още въздух, без да мисли или да си спомня къде имаше въздух, уплашен и още повече борещ се.

Всичко наведнъж. Стават неща, които той не разбира. То протича през него за никакво време. Само малко от него успява да улови.

Наоколо просветва. Беше взел със себе си на дълбокото няколко перли светлина. Нищо странно с това. Огледалата са горе, разположени с всевъзможни ъгли. Перлите святкат около главата му и осейват с малки светлинни точки пътя му надолу. Той ги докосва със силните движения на ръцете си и тогава те стават още повече.

Бързо престават да го съпровождат. Става по-тъмно, но не съвсем.

Всичко наведнъж. Струни, които тръгват от него навън в съгъстващата се тъма малко по-нататък. Странни отблясъци от огледалата и от неговите собствени чудовищни очи, и от перлите, с които той все още мисли, че понякога воюва. Тук нищо не спира, всичко се носи нататък, всичко тук долу се отнася от течение, бавно, с мека загриженост, която живее в голямата сила. Самият мъж бива прихванат от това и отведен полека и сигурно. По-нататък и нагоре във водните пластове, към повърхността.

За това той няма никаква мисъл.

За него всичко се случва наведнъж. Огромното взривяване за въздух. В ушите му тътне гръмотевица. Надолу го дърпат дрехите, но той се издига нагоре.

Междувременно се вцепенява и отпуска наполовина. Перли и отражения в огледала, всичко светещо гасне край него. Нищо тук не се провиква. Отпуснат, той бива изведен косо нагоре и нагоре — поради своята собствена олекотеност и поради твърдите закони, валидни за теченията в глъбините тук.

Наполовина отвъд както е, не му липсват танцуващите огледала, които така бързо изникнаха. То е някъде другаде и той го беше забравил. И никой не вика.

Не, никой не вика тук долу. Така му се беше сторило, той е далеч от по-тъмните неща, които тук се втурват към него: ако ще потъне. На ръба е, но през цялото време е нагоре, косо нагоре към повърхността, където има въздух. Той не го знае, сега той нищо не знае. Допуска, че има сянка, която минава покрай него, напред нея пламти точка. Изглежда по-голяма, отколкото може да бъде, защото е възникнала в огнена искра някъде. От повърхността, която той не познава. После няма нищо. Но повърхността вече не е толкова далеч. През цялото време приближава границата на пръсване. По-тежко и по-гъсто, за това той не знае повече от другото.

Сега знае малко.

По-тъмно там долу.

Има ли нещо?

Какво е нещо?

Тук няма никой.

Отдолу се стеле здрач. Все по-дълбок здрач.

Гръмотевица в ухото.

За течението тук долу той изобщо си няма и представа. То бързо бе променило посоката си, сега бележи отклонение и тутакси отново се спуска стръмно надолу.

Все едно, той не забелязва нищо.

Мъжът застава в тинята още веднъж. Не е съвсем тъмно, тук е по-плитко, така че малко от дневната светлина се процежда долу до тинята. Има някакъв блясък, но полуугасналият не може да го долови. Стъпил е в тинята, тежи от целия земен боклук, в който се е навлякъл. През ушите му минава гръм. Желязната хватка на гърлото и гърдите

започва да се вцепенява. Ако той вижда нещо, то е в неговото собствено въображение. Тук всичко става бързо.

Но животът прави напук, не иска това.

Той усеща, че нещата минават покрай него. Всичко е заблуда. Покрай него минават странни сенки. Минават гори. Минават цели народни морета. Изниква неочаквана ивица от друго място и малко просветлява: той усеща, че *стои върху нещо*. Потръпва във всичко полувзривено. Стъпил е на твърда земя с тежките си ботуши. Това донякъде го просветлява, предизвиква буйно дърпане с краката, за да се освободи от ботушите и да стане по-лек. Той има известно предчувствие за възможност да се направи по-лек и да се издигне нагоре. Тук има едно нагоре. Обезумял е от недостиг на въздух, но се навежда и успява да си свали ботушите. Бори се, сваля и палтото. През това време е полумъртъв, но се бори. Вече е и по-лек, сега отново следва течението.

Той надава силни викове, докато всичко това става, мисли си. Бори се с ужасяващи чудовища, мисли си. Разбутана тиня кръжи около него и се оттегля, самият той сега е по-лек и се надига нагоре при нов тласък на течението. Не го забелязва, отново всичко му се губи. Но *всичко* стана невероятно бързо, след като се остави да се спусне във водата, и у него все още има живот.

Посреща го поглед, който поддържа живота в най-последните завои, няколко буйни образа, които се разширяват. Той не го съзира като нещо за виждане, а по-скоро го усеща като тласък.

Скоро е вече горе.

Става голямо и различно. Част от лицето му е над водната повърхност — сега въздухът и водата се реят на парчета, мисли си той. Не знае какво е това, но нещо, което е носел вътре в себе си, експлодира. От него падат огромни люспи, той се издига в небето. Поема всичкия въздух на света. Повече нищо не знае.

Но още не е готов да плува на водната повърхност. Лицето само се грижи за дишането. Водата от време на време го залива, ала той се понадига и поема в себе си последното, което може от атмосферата и въздуха.

Меката неудържима мощ на течението отново го подхваща и бавно го носи със себе си. Той усеща това само донякъде, все още.

Отново огледалата играят с него. На слънчевата светлина те работят. Защото там горе има ден и слънце. Там долу той беше попаднал в една изкуствена нощ. Понякога се спуска под водната повърхност, но пак се издига над нея и може да задържи дъха си когато трябва. Изложен е на всевъзможни лъчи, които му е трудно да понася, на всевъзможни сенки, на всевъзможни полудремливи самовнушения.

Стигнал е до място в течението, където се носят отделни дървени трупи. Дървосекачите, които са ги пуснали, не се виждат наоколо в момента. Един от стволите го удря отстрани и без да съзнава какво прави, той го обгръща с ръце в конвулсивна хватка, която не отпуска. Това го държи горе, а лицето му — над водата. Така плуват заедно по течението. Не мисли за това. Надали го и знае.

На бреговете покрай реката не се виждат нито хора, нито къщи. Когато отчаян излезе, той веднага влезе навътре в гората, където широкият воден път тече самотно. Не се беше приближавал до него чак преди да дойде тук.

По тези места има гори, иначе всичко останало е пустош. Някой го вижда във всеки случай. Птиците горе във въздуха го виждат, беше го забелязал това. Те реагират по различен начин. Някои мълчат, други започват да крещат както могат. Два гарвана прехвърчат от дърво на дърво, мълчат тихо, но следват, чакат своето време.

А плувецът, дали самият той чува нещо? Вижда ли нещо? Не, той още не разбира какво има за виждане или за чуване. Нищо не е готово. Птичи крясъци и слънчеви отблясъци се променят с потапяне във водата — и така продължава. За поредицата образи той е сляп. Спи до половината напред, поема в себе си отново жизненодаен въздух и изкашля водата. Той се носи бавно, но неотклонно към юг, увиснал върху дървения ствол, покрай безлюдни брегове. Водните огледала го атакуват с изопачена слънчева светлина и с всичко, което е опасно и объркано в ситуация като неговата.

Внезапно той надава вик. Нещо го е ударило в крака долу. Веднага го пуска, но болката, която си въобразява, че е изпитал, го пронизва както водата, която тече край него. Това го разбужда.

Рита напосоки. Сляп страх, който лесно се усилва в хаотичните и празни потайности, които той има в себе си след борбата. Отново нещо го захваща или ужилва. Долу в дълбокото.

Нещо ще го изяде, мисли си той в паника. Проблясък от огледало му даде да го разбере. Може би вече е полуизяден? Как да го узнае? Огледалата и неговото собствено положение съвсем близо до смъртта могат да разкажат онова, което никой друг не може.

Той се хваща за нещо, което трябва да представлява: не, не!

Вик за помощ.

Викът беше силен. Търкаля се към бреговете. Двата гарвана, които го следват и изчакват, изпърпват от най-близкото дърво и се впускат в дълъг завой навътре, преди отново да се върнат и да се спотаят в едно близко разположено дърво.

Викът се връща като ехо, нараства в широката тишина тук. Разкъсва една ципа. И сега веднага удря възбуждащите огледала с всичко, което те имат. В пукнатини и дупки, които безпощадното движение напред едновременно отваряше и отново запушваше, там нападат те.

Ела! — казва то. Съвсем както преди, на суша.

Той не го разбира.

Ела? Какво значи това?

Не, отговаря нещо в него наслуки.

Той е безразличен.

И все пак това е момент на разбуждане. Намира се край шумолящи брегове. Върховете на горските дървета тихо шумолят. Бързо и рязко събуждане. Той все още се държи за дървесния ствол.

Тишината също има ухания от сушата до полумъртвия, който се носи на тласъци като дървесна трупа. Странната миризма, която го следваше от тинята, се смесва с тези ухания. Птици се реят в простора в същата посока като него, водата и огледалата. В един проблясък излиза пред него като голямо и шумолящо пътуване.

Че това са лешояди, които го следват, той не разбира, схваща ги като нещо, което му харесва. Всички са навън и пътуват. А сега той може да притвори очи и да поотдъхне, мисли си неясно, докато потъва в злочастието си отново.

Пред него се изпречва малък нос, вдаден в реката съвсем наблизко. Хрумва му да гребе с ръце и да се добере с плуване до брега.

Но от това сега нищо няма да излезе, не му е останала никаква сила. Остава му да се задоволи единствено с факта, че е по-лек от водата и без да оказва съпротива, да се носи по една река.

Явно не може да заспи, сега пък главата му се удря в нещо с удар, който се повтаря многократно. Оказва се дървесен ствол, който потъва и сега подава над водата само коренището си. Мъжът има свой собствен ствол, в който се е вкопчил, но за всеки случай отваря пошироко очи, забелязва, че засега има за какво да се държи.

Минават покрай ствола, който потъва, напомняйки тъмно лице, подаващо се над водата.

Блажена почивка е да си възвърнеш пълно съзнание на този дънер, да се държиш за нещо, което не пропада в момента. Но нещо друго пърпа в същото време току над него. Птицата и смъртта. Птицата се разполага наблизко на неговия ствол, но отново излита. Все още няма никаква смърт. Сиво-черната птица се надига тежко и разочаровано извън полезрението, за да почака още малко.

Краят, който приближава, е сякаш в комплект с птицата. Не някаква такава бурна смърт, а тиха, лежешком, умираше, което живее в ямите на гората и относно което гаргите никога не се лъжат. Мъжът нещо подразбира, насмалко да изпусне ствола, но бързо се съвзема отново, когато птицата излита. Дървото е нещо благословено, като опора в дълбока вода. Не искам да потъна, мисли си той.

Мъчителните хаотични огледала са упорито нагласени срещу плувеца. Всичко, за което той иска да мисли, накъдето и да обърне злочестата си глава, е, че огледалата са там и внасят още повече объркване. Може ли да е истина, че е така по този начин?

Не е истина, опитва се той да каже веднага щом пред очите му за момент се поизясни. Не го виждам. Нищо не бе истинно днес, мисли той.

Нагоре и надолу. Веднага след това повече не съумява да се държи за дънера. Отпуска хватката. Тутакси потъва под повърхността. И достатъчно дълго, за да види как доста неща поемат от него надолу, неща, които са се събирали и са го следвали по пътя. Той среща малки странични отблясъци от тях и ги улавя, че не са любезно настроени. Но са прекалено малки, за да го погълнат.

Той е долу само за миг, хваща се за дънера над себе си и отново изплува. Не може повече освен малкото, което се иска, за да се държи за спасителния жълтеникав ствол. Той не размишлява за тежест и тегло, само усеща, че е по-лек.

Да, изкачи се отново нагоре в свободната повърхност. Една мисъл се оформя през всички препятствия, а именно че всичко това е странно. Нещо повече също, но тук той спира и не продължава.

Едно начало на нещо:

Че е странно.

Малко по-късно:

Колко много е нужно?

По-нататък не отива.

Така мислеше в свободния въздух, защото сега главата му е отново над водата. Над блестящата повърхност. В мекото течение на водния път.

Той все още не прави нищо сам, не помръдва и се носи по течението. Докато мисли мисълта, че е странно. Тази мисъл заседна в него като един вид утеха заедно със ствола, който бе изпуснал и отново придобил.

Течението сега го е поело в своите ръце и сякаш е добронамерено и иска може би някъде да го извади на суша. Като друго дърво, пуснато с трупите. Като друг боклук. Такива, каквито понякога с удоволствие плават.

Не идвай тук! — мисли си той бързо. Отваря се нов прозорец на мисъл.

Мисля това за птицата, мисли той.

Не идвай!

Ела! — казват огледалата по своя начин, от своите гледни точки.

Той се носи по течението срещу всичко, което може би се намира отпред, без ни най-малко да го е грижа за него. Съпровожда го цялата му свита птици и смърт, и водата, от която той така и не може да се освободи, както и от огледалата на внушенията.

Ела! — казват другите. Самият той не го иска.

Той мисли: Какво е това? Отново и отново. Какво значи? Накъде се нося?

За мен ли е това, не мисли той.

Да спи. Уморен до смърт.

Не може да спи. Никой не може да спи. За онзи, който заспи, горе във въздуха кръжи птица.

Сякаш плува през огън и вода. Макар да изглежда като вода, то е пълно с огън. Плува в безкрайни времена от един заплашителен огън. Плува с голяма свита, долу в дълбините, на бреговете, в небето. Заедно с птицата, която придружава смъртта. Заедно с безбройните дървета на сушата.

Огледалата също присъстват и го изпълват с всевъзможни сипещи се наоколо късчета. Напомнят му за неща и ги покрива, преди да се избистрят.

Той си спомня за доста от уханията на сушата. Дотук те не стигат. Огледалата ги изстъргват, той също е с тях. Твърда почва. Земя, дърве, трева. И безкрайно време. Той допуска също всичко останало, което го няма, когато главата само се плиска в самата повърхност на водата.

И една стена от лица се появява, мисли той. Не може да се отърве от тях. Непонятната стена от лица, които са разположени по бреговете, толкова плътно, че човек не ги вижда другояче освен като стена. Огледалата ги показват по безпощаден начин. Стената и добрата твърда почва. Плува покрай нея. Стената пропуска уханията навън.

Устните в стената. Не иска досег с това нещо. Плава покрай нея, изпълнен с неприятно чувство.

Те нещо викат.

Не искам.

Огледалата се извързват доволни.

Там има лица, които се пукат и не са пропаднали, не лица, а цветя, под които можеш да се скриеш. Не обаче и тогава, когато плуваш покрай тях. Виждаш ги — те се разтварят и просто са си там.

В течение на вечността.

Виждаш лицата в стената, които се свиват и взривяват като пепел, и там има един друг, строг и взирац се човек в отвора в същото време. Всички познаваш, били са около теб, в любов и трудни времена, огледалата са открили това, огледалата разполагат с безкрайно време.

Устите викат за нещо. Навън през водата. Дълго покрай плувеца. Какво именно, не се чува.

Черните птици кръжат над водата със спокойно търпение. Летят изпреварващо и чакат долу. Следват го, след като са чакали отгоре. Плувецът се движи прекалено бавно за тях. Но тяхното търпение е от безкрайни времена и винаги е било възнаграждавано според заслугите.

Плувецът се носи със своята така събрана свита през страната. Това е едновременно неговата страна и някаква свършено непозната. Това е неговият бряг и неговите птици, неговото лице в стената, неговият вик във вика.

Своите собствени загадки той зазира — сякаш сам е бил загадка вътре по стените.

И неговата скръб е тук. Скръб, която нито той, нито някой друг би могъл да обясни.

Постепенно то се събужда у него, всичко онова, от което е искал да се махне. Огледалата търсят по протежение на бреговете и намират това, където е или го няма. Пътуването продължава понякога близо до бреговете и се отдалечава на други места, но огледалата винаги намират точно. Те имат много форми и много задачи. Святкат и пронизват, достигат целта през ограждения и пластове тиня. Те минават пряко през всичко. Не престават да бъдат част от него.

Ако нещо танцува по бреговете, то това не е никакъв радостен танц. Плувецът не го знае, той живее само с една част от себе си, и то толкова, че гледа да се държи с нос над топлата лятна вода, вместо да я остави да се отпусне така, както тя самата иска.

Сега известното е неизвестно. Онези, които познава, ги няма днес, сякаш твори той. Не казва нищо за това, че той самият е избягал от тях.

Плувецът не забелязва също, че всичко става толкова бавно. Че отминава само скъпоценното време. Той мърмори и бърбори за безкрайното време като слабоумен.

Това беше моят вик, мисли си презглава. Той не отправя никакъв вик, но все пак казва: Аз съм този, който вика.

Казва го, докато оглежда устите в стената — да, разбира се, това си е неговият вик. Той може да диша, той не умира.

Няма вече тяло, което да усеща. Още не може да използва ръце, за да загребва водата. Но многобагрената свита на сушата, във въздуха и във водата, която го следва, продължава да е с него и той я усеща заедно с вятъра и сенките, и глухите викове, които принадлежат към дългите водни пътища.

Те стават повече и повече. Те го следват по течението на пътуването. Откъсват се от произхода си и го следват, преди да са го разбрали. Това е могъщо всмукване, ужасно, изкоренява всичко, изтръгва го и го повлича със себе си.

Голямо и малко, но нито един човек.

Невинният плувец там на повърхността става постепенно само един предлог.

Промяна.

Жив кучешки лай отеква зад дърветата на брега. Високо и предупредително, със съответното мълчание след това. После редица сигнали от скритото куче.

Къщи? Не се виждат никакви къщи. Това е първото, което минава през плувеца. Беше плашещ звук. Но никой не се вижда. Предупреждаващото куче се крие някъде.

Лаят отеква отново от отсрещната скалиста стръмнина. Ехото очевидно дразни кучето, то продължава да лае. Хаос от звуци се хвърлят едни срещу други, пресичат се, кръстосват се и се разсичат — безсмислено, но безкрайно радостно наред всичко, което съществува тук отпреди.

Този във водата оставя звуците да се сипят върху му. Лежи наред тази олелия и усеща как в главата му под десеторно увеличаване череп се образуват извивки и напречни линии. Нито един от собствените му викове не е съществувал. Тук е викът. Нещо започва да клопочи в гърлото му с вкус на тиня и вода, той самият се плаши, когато широко отваря уста и пролайва по-ужасяващо, отколкото е допускал:

— Аууууу-ауу!

На брега се възцарява мъртвешка тишина. После се разнася уплашено джафкане. Звуците, нададени от мъжа, явно са отекнали

отвратително в ушите на кучето, то пропуска само едно пищене през зъбите си.

Течението на реката леко щипе плувеца. Пътят на юг е открит.

Зрението на плувеца се премрежва от всички негови объркани видения. Какво е това? Първият досег с нещо, след като е бил долу на дъното сред тинята.

— Бау-бау — вика той.

Език, който тъкмо е научил.

Откъм хълмовете долита отговор.

Тогава кучето се разярява, било от страх, радост или загдето са го дразнели. То забравя да се крие, скача на един самотен камък на брега и започва да се дере от лай. Лае срещу онова, което вижда там.

Човекът с нос над водната повърхност се вдига колкото може, за да си освободи устата. Те се поздравяват на един разярен или по-скоро отвратителен език. Изпълват долината с този недружелюбен език.

Плувецът се е възбудил и при това прекалено силно. Повече отколкото може. Точно насред едно „бау!“ той отново се отпуска и същевременно се топва под водата. И това му е повече от достатъчно да се опита да се спаси.

Кучето замлъква и изчезва.

Пътуването продължава както преди. Плувецът преодоля и последното потъване, но е на края на силите и страданието си, там, където дори дразнещите огледала не означават каквото и да било.

Какво следва?

Да, свечерява се.

Вечерта започва полека-лека да дава знак за себе си след този труден ден. Топла, хубава вечер.

Пътуването всъщност не е продължило особено дълго. Все още не е стигнало до населени места. Реката не бърза много с онова, което носи.

Хубава вечер за онзи, който има усет за нея. Един плувец като него по течението сега не принадлежи към такива хора. Той се носи на юг като част от безнадеждно затвореното, като едно накърнено съзнание.

Но с кучето има връзка.

След първия сблъсък положението става по-меко. Става ясно, че кучето го следва иззад крайбрежния храсталак също както търпеливият гарван го следва от дърво на дърво. Гарванът още не е загубил надеждата за хапване.

Кучето има други и скрити мотиви. Контактът с човека. Кучешкият лай говори за тъкан от неща, които кучето знае и които плувецът там сляпо подхваща и им отвърна.

Може би тъкмо това държи готовия да рухне през изпитанието. Той не потъва, той се крепи при мисълта за кучето.

На всеки нос, който се връзва във водата, кучето изскача, за да го пресрещне, надавайки кратко и остро джафкане, което обаче не звучи вече враждебно. Очаква отговор и го получава. Бау! Долита откъм водата, приглушено или по-силно според това, за какво стигат силите. Той ръмжи по кучешки, въвлича се в непознат език и се мобилизира с все сили около него.

На всеки малък нос излиза кучето и чака.

Ехото, което пееше с него, е секнало. Очертанията на бреговете придобиват други форми и не отпращат обратно нито един звук. Те пращат от зрял къснолетен живот, но при все това мълчат.

Вечерта се спуска. Слънцето от огледалата го няма вече, сега вече никой няма да бъде омагьосан. Здрачът се спуска и ще омагьосва повече. Кучето е замлъкнало, подобно на човек, който се е прибрал у дома и е забравил всичко извън стените му. Гарванът изчезва и трябва да се притули за отдих, гладен. Вечерта си е вечер. Но утре птицата без съмнение отново ще се появи.

Плувецът усеща, че изчезва. Имаше чувството, че е следван постоянно. Той се упражнява в своя новонаучен език и надава едно безсилно: Бау! Няколко пъти, без да получи отговор. Но то и не се чу някъде.

Това, че не получава отговор, го разтърсва. Дразни го, прави го същевременно и унил поради поражението. Лежи на гръб с отворена уста, за да извика нещо, ако има сили и на някакъв вид език, все едно какъв. Водата е тъй неподвижна, че не го плиска по устата. Той не помръдва и мускулче — това време отмина. Здравно се държи о ствола с ръка. Гледа с широко отворени очи небето, плътно покрито с облаци. Небето се заоблачи веднага подир залез-слънце. Мъжът лежи и гледа нагоре към потъмняващия покров, без да мисли за нещо особено. Зяпа

насреща му. Никой не го вижда. Това е такъв час, в който изобщо няма свидетели.

И все пак плава някак благодарение на контакта с кучето. Не помръдва устни.

Веднага след това се натъква гол на нещо кораво. Плува с главата напред.

Може би го позаболя, сега не знае какво е болка и не му прави впечатление. Но то не спира неговото движение. Неуморното течение бавно подхваща тялото към твърдото. Там той ще лежи, без повече да се връща.

Веднага след това покрай него прелита голяма птица.

Плувецът не помръдва, зинал срещу вечерното небе, лежейки като мъртвец, понесен бавно и тихо към края на брега.

Птицата се връща и се спуска връз него, каца на гърдите му и прибира криле. Плувецът потръпва и го долавя. Отърсва се и надава вик. Обикновен човешки вик.

Викът беше пронизителен. Птицата, кротка нощна птица, бързо и беззвучно излита. Беше си направил грешна сметка.

Устата на плувеца се пълни с вода при бързото движение, което прави. Страхът минава като ток през парализирания. Той маха около себе си напосоки с ръка, сякаш птицата още е там. Удря с ръка срещу нещо и го хваща. Това е дървесен корен. Дърво от най-издадената част на брега, където водата е отмила почвата. Корени и камъни го посрещат от водата.

Ръцете се вкопчват здраво в корена от само себе си. Двете ръце, той лежи на твърда почва и може да джапа наоколо, без да потъва както преди. През главата му минава спомен, че трябва да се държи здраво, да дърпа. Това го може, след като се разбуди. Може да се поизмъкне малко от вечната вода. Краката му са още в нея, но това няма значение. Там си лежи. Силна треска го разтърсва.

Мракът се сгъстява, но бавно, той вижда нещата около себе си, ала не е сигурен какво точно вижда. Може да гледа с очите си. Размърдва се и измърморва нещо. Вижда водата и трепери от това. Вода? — пита се. Мислите му са все още сковани.

Струва му се, че вижда птицата да се рее в омарата, високо джафка и надава заплашителен вик срещу й.

Отговаря му се.

Отговаря му се на момента и малко по-отдалеч, приглушено и малко уплашено кучешко джафкане. Възбудено и призивно отеква то отново, сега сякаш насочено срещу нещо забранено.

Мъжът се олюлява.

Не е в състояние да издаде и звук.

Кучето лае.

Ако той искаше да отговори, нямаше да може да бъде чул, защото кучето се развилнява все повече и повече. Сега обаче той сигурно е стигнал до брега. Плувецът остава легнал, поклащайки се в ритъма на звуците, без да опитва да се намеси.

Нови поредици от образи, но той не може да ги разпознае. През него сякаш минават канали от светлина, така му се струва. Независими от късната вечер и от здрача. Странни светлинни канали. Не може да ги свърже с нещо. Нито да ги разбере, защото е мъртъв на много места по тялото си.

Кучето продължава предупредителното си лаене. При мъжа лаят се трансформира във видения, които той тутакси отпъжда. После кучето замлъква. Какво означава това?

Друг звук откъм брега.

— Ей! — викат оттам. Още по-силно от кучето.

— Ей! Ей! — викат.

Какво всъщност става, всичко застива, та сетне да се взриви във въздуха, мисли си той. Човешкият вик ечи в ухото му. Вцепенените нишки на мисълта треперят от напрежение. Той бива обзет от възмущение, отговаря буреносно, както му се струва и с все сила:

— Бау-бау!

Не му идва наум нищо друго освен кучешкия език. Не че искаше да се вкопчи тъкмо в него, но бе единственият, който знаеше. Това, което искаше, беше изведнъж прекалено непонятно, за да може да се извика.

Той прокарва вкочанели пръсти, свити в юмруци, през една тъкан, тънка като косъм. Невъзможно, всичко се разкъсва и руши.

Заслушва се. Лежи на гръб. Свил е краката нагоре към тялото си. Ръцете му сгърчено стискат корена.

Случва се нещо съвсем до него. Никой не вика повече, но нещо се случва.

Може да го долови сега, то се приближава. Чува ръмжене, ниско изджавкване и няколко леки плясъка, които разбуджат спомени. Не е в състояние да се ориентира в това.

Взира се в полумрака. Внезапно изниква лодка, поела е откъм брега, изведнъж се оказва съвсем близо.

Мъжът я вижда, но през този следобед бе видял толкова много неща. Бе видял това ново да идва, голямо и странно. Извърта се по посока към него.

— Ей, я по-тихо! — казва някой в лодката на друг, който е също там.

— Здравей, какво става? — обаждат се после от лодката. Някой е застанал наред нея и го казва.

Плувецът не е в състояние да отговори каквото и да било. Ако кажеше нещо в този момент, всичко щеше да рухне и потъне на дъното. Той се въздържа да каже и бау, защото явно не е подходящо сега. Неща от друго съществуване го връхлитат. Загубил е дар слово.

Лодката бива привързана за корен накрая на брега и един мъж и куче на каишка слизат по няколкото стъпала към плувеца. Когато кучето го доближава, издава едно предупредително бау.

Плувецът отговаря слабо с бау наред големия обрат, който усеща, че настъпва.

Непознатият се навежда дружелюбно над него и се прави, че не е чул нищо.

— Най-добре ще е да станеш и да дойдеш с мен у дома, вместо да лежиш тук, а? — пита така делово, че не звучи естествено. За плувеца то няма никакво значение.

Плувецът е в разгара на обясненията. Не отговаря. Подрежда мислите си. Огледалата стигнаха до светлинните му канали, те са много и нагъсто. Изпращат образите си през него. Прекрасно е. Той разбира все повече и повече. Тялото му още е безсилно.

Непознатият го прихваща с мощна хватка под мишниците и го повдига. Помъква го със себе си. Нозете се тътрят вцепенени по земята. Кучето пристъпва редом и не издава ни звук.

Вече при лодката непознатият трябва да приседне с бремето си. Мокротото тяло е тежко като камък.

— Ама че тежиш!

Никакъв отговор.

Онзи сочи лодката.

— Лодка! — пояснява и сочи отново, с напрегната загриженост в гласа си.

Никакъв отговор. Мислите трябва да се подредят.

— Лодка! — повтаря мъжът, натъртвайки върху думата. — Лодка на вода! — допълва сетне.

Да, сега вече има признак на живот.

В хаотични огледални отблясъци и разбуждаща яснота той вижда, че е лодка, и знае какво означава това. Добър дар от огледалата.

С лодката като отправна точка той ще може да продължи да разбира все повече и повече.

Изтръгва от себе си думата.

— Лодка! — отговаря. Ясно и с разбиране. Тъмно е, за да се види, че лицето му просветва, но това сигурно се долавя в гласа му.

Непознатият внимателно придърпва тежкия плувец към лодката. Повече не си разменят ни дума.

Кучето клечи, сякаш очаква нещо, и непознатият му казва:

— Хайде, можеш да го подушиш, кученцето ми...

То веднага го прави и сетне скача в лодката. Мъжът прехвърля плувеца през борда, сякаш се бои, че той няма да може да го стори сам.

ПРОПУСНАТИЯТ ДЕН СЕ ОТДАЛЕЧАВА, ПЪЛЗЕЙКИ ПО КОРЕМ

За пропуснатия ден никой не говори.

Пропуснатият ден се отдалечава, пълзейки по корем.

Само столовете остават, наперени, по местата си в залите, в залите. Нашите празни столове в залите, защото този ден е вече привършил.

Денят, който не беше никакъв ден, свърши. Кимнахме с черепите и излязохме, отидохме си у дома. Това бе ден на позора и вече никога няма да настъпи отново. Нищо не е нищо, денят отмина, настана вечер и вятърът се усили.

Черепите си отидоха у дома. Ние не сме там вече. Кимахме на всичко и в съгласие. Кимването си е кимване. После се спуска вечер и вятърът задухва освежаващо.

Столовете остават празни, нищо не бе свършено. Нищо не ще се стори и утре — но столовете ще се запълнят, кимването ще е кимване и вятърът — да, вятърът ще става все по-силен.

Нищо не се промени. Нито ние, нито и другите. Така денят може да изпълзи от стаята. Вместо това стаята се изпълва бавно със здрач. Вика се отвън, но един вик отвън не стига до победения ден. До опустошения. Започнал като бледочервени ципи по планинските върхове призори. Знаехме го и се настанихме добре на столовете, утринно нащрек и наблюдателни.

Нищо.

Колко може да се издаде с едно кимване?

Никой не използва своя череп, за да възпрепятства нещастия и беди. Денят се измъква от стаята по корем, за да намери някаква дупка, та да се свре дълбоко долу в мазетата, където бродят плъхове с голи

опашки. Седяхме на столовете през цялото време и с кимане дадохме ценен отрязък от време на плъховете. Знаехме всичко.

Денят пълзи по корем като змия и се разпада на късове, за да може да се промъкне в хиляди скривалища, в пустинни земи, на морски дъна, между каменни блокове в старо планинско свлачище. Никога няма да се появи отново — преди да удари големият час. Предаденият ден бе блестящо нагизден, а сега няма никакъв блясък. Когато часовникът бие, е прекалено късно.

Все по-навътре и по-навътре между камънаците, между скалите, големи колкото къщи, където е винаги тъмно и има безименни малки гадини. Сред тях завършват части от пропуснатия ден, сред тези тъмни гадинки, които се хапят по броните и чакат невъзмутимо.

Нашите столове остават по местата си до следващия път. Умните черепи седяха там невъзмутимо, полулежейки или нервно изпънали гърбове, но всички ги бяхме заели и кимахме — а сега е вечер и буря.

Денят се укри там, където има някакво скривалище. Зарина се под тревата, с която са обрасли гробовете — до черепите, лежащи там. Умните черепи, които някога са седели на столовете. За това, дали са предотвратявали злощастия и беди по онова време, не знаем. Не са предотвратявали злощастия и беди. Те са гнили мъртвешки черепи, около които цари гарвановочерен мрак. Денят се спуска при тях и изчезва, изчезва като дим, изчезва като най-опасните тайни.

Над тях кълни трева и после пада, пада и сняг, спускат се нощи, пристига пролетта и също пада. Малка гадинка на един крак чака там своя час, без да знае какво именно чака.

За да говорим за водата.

Водата се плиска отстрани. Плиска по всички възможни брегове, всички възможни стени, всички възможни твърди планини.

Вода за облекчаване, за миене, за прокарване на граници. Вода за разширяване и изравняване. Морето за престъпване на граници. Морето за войни и поражения. Удари на вълни минават през стените от пръст като тежки сигнали.

Но също и като тихи, дружелюбни сигнали. Като нещо, което никой още не е научил, но сигнали. Водата е обширна и смълчана. Езерото има голяма дълбочина. Денят потъва през пласт подир пласт тъмнеещ сняг, който го пресреща и мълчи. Отдолу е онова, което няма никакво име, там, където опозореният се освобождава.

Плисък в малките езера в гората. Сигнали чак до гробовете, от езерата в гората. Грובה и плисък край грובה и всичко, което го има, са сигнали. Покрайнини на торфища и лилии над нестабилни дъна, където тежкия като олово минава без препятствия.

Вятърът се усилва.

Морето става опасно.

Вятърът откъм голямото море достига сушата в мрака.

Всъщност не е тъмно, свети луна. Вятърът фучи през нощта и вие срещу столовете от нейната страна. Става все по-силен, разтваря врати, кръжи около празната група от столове, но внезапно спира сякаш от удар. Вратите се затръшват отново. Прозорци, отворени за вятъра, се затръшват с трясък. Сякаш въздухът изобщо престава да се движи. Всички столове са *заети*: черепите от гробовете отново са заели своите стари места. Прозорците са плътно затворени. Навън са вятърът и лунната светлина.

Столовете са запълнени за среща. От столовете се разнася мърморене. Или на тях цари мълчание. Вечният въпрос за месарница „Сириус“:

*Омръзна ни дърдоренето за кучета.
Не искаме да говорим за кучета.
Какво е това бръщолевене за кучета?
Никога не е имало някакво куче.*

*Мирише на някакъв вид месо тук.
Отвъд стената не вие ли куче?
Това ли е месарница „Сириус“?
Тази е четиринайсетата нощ.*

Няма никакво куче.
Казвам, че няма никакво куче.
Няма и магазин.
Няма и миризма.
Тук не мирише на нищо.
Няма никакво куче.

Вие до един процеп.
Нощ след нощ на процепа.
Процеп, който не може да се запуши.
Един процеп и едно куче?

Няма никакво куче.
Месарница „Сириус“ —
това пък какво е?
Никога не я е имало.
Месарница „Сириус“ —
кой е полуделият?
Казвам, че куче няма.

Вие в седмата нощ.
Вие в четиринайсетата нощ —
до някакъв процеп
край месарница „Сириус“.
Всяка нощ луната едрее.

Няма и помен от куче.
Никакъв помен от куче.
Луната е проведена на земята,
за да осветява всичко.
Всяка нощ става все по-голяма,
свети по-ярко,
свети по-дълго,
свети напреки.

Сега луната е пълна.
От тази вечер луната ще намалява.

*Никога не е имало куче.
Казвам, че куче е нямало.*

*Тишина.
Тишина?*

Нощта върви и бурята продължава. От тази вечер луната започва да намалява. Черепите са пак под тревата в пълен покой. Нощта върви, върви и луната от тази вечер започва да намалява.

Има ли още нещо?

Вятърът. Нищо друго. Вятърът, който никога не се предава.

Накрая меден грохот:

Дум-дум!

Утрото.

Дум-дум!

Утрото като видение. Новият ден заруменява планинските върхове. Съвсем нов ден. Високо над плъховете може да се каже, ако искаш да кажеш така.

Вчера нямаше никакъв ден.

То се е извисило заради нас. Ние сме умни и уверени както след прекрасно освобождаване:

Вчера нямаше никакъв ден.

Така може да стане, когато става както може.

Всичко е ново. Вчера нямаше ден.

Дум — екливи удари по медна повърхност.

Черепите почиват спокойно под тревата. Вътре в залите утринно бледи жени мият столовете, за да бъдат чисти като злато за днешната среща. Вълни плискат стените от пръст на всички брегове.

Някой скимти. Не беше тук. Някой умира. Не беше тук. Толкова надалеч е, та изобщо не е сигурно дали е истина. Светът е голям. Светът има толкова много. Повече не е нужно да знаем за света.

Тук столовете чакат. Тук чакат плъховете в мазето. Тук бръмбарчетата изпрацат непонятни сигнали. Тук бръснем брадичките си и се приготвяме да бъдем хубави и благоуханни за важни срещи.

Вълните се плискат в стените от суша от море на море.

Тревата израства и отново се сляга. Пролетта израства, израстват гробовете. Есените са прохладни и хубави, израстват и се слягат. Бръмбари се хапят по броните. Този, който не го може, не го може.

Дум-дум! Още веднъж отеква медният ек.

Звучи дълбоко, богато, истински.

Както всичко.

Ние, всички черепи без изключение, познаваме сигурния меден звук. Говори ни за това, че линиите са прави и сигурни.

Дум-дум!

Към столовете. Към столовете.

Към един съвсем нов ден.

Съвсем нов. Беше застанал бледочервен като девица най-горе на планината.

Отправяме се към столовете. В черепа жужи утро.

Столове чисти като злато. Един съвършено нов ден.

ИЗМИТИ ЛИЦА

Гъста горичка с широколистни дървета встрани от пътя. И най-хубавото време. Топъл дъжд, разстилащ наоколо чудодейна мекота и дълбок покой.

В горичката сякаш няма никой — но там са петима. Цари пълна тишина. Обгърнала е петимата, за да остане с тях навеки.

Но кои са тези петима мъже?

Тук никой не знае.

Това са петима войници, съвършено неизвестни и забравени. Дошли в този край, стреляли са или не са стреляли, преминали, марширувайки, през местността заедно с още безчет други, но се държали по-настрана от останалите. Така е било. Много млади са. И сигурно обичани от мнозина.

Сега няма какво да се стори. Лежат на земята в различни пози, не по-малко от пет на брой, и дъждът ги кваси.

Да, младите мъже лежат на земята, дъждът ги мокри и те не са помръднали нито днес, нито вчера. И днес, както вчера ги облива кротък и мек дъждец. Същият — тих и топъл, който вали сега.

В нощта между двата дъждовни дни също валя. Дъждовните дни свърза една дъждовна нощ. Последната нощ, преминала неочаквано беззвучно след цялата адска олелия и в която дъждът измокри до кости петимата мъже в мрака. Рано тази сутрин те бяха съвсем бели, умитите им лица — неподвижно вцепенени.

Викат му бяло, но то всъщност е нещо хем много по-близко, хем много по-отдалечено от бялото и няма наименование на човешки език.

Петима мъже, не са много.

По един за всеки пръст на ръката.

То е почти нищо.

Дъждът ги мие.

Да поговорим за мълчанието:

В нощта преди тази, последната, откъм горичката се разнасяха различни шумове и виковете. Но колкото по-плътно мракът обгръщаше всичко наоколо, толкова по-тихо ставаше. Един подир друг те вече нямаха срещу какво да роптаят. Нещо друго не би могло да се случи с петимата, а и повече от петима те не бяха.

Но нощта съвсем не бе тиха. Земята се разтнесе и смъртта я разора надлъж и нашир. Петимата се намираха най-далеч, встрани от предния пост, ала смъртта ги издири и там. Те не застинаха мигновено, а постепенно. Постепенно. Оттогава не спираше да вали. Трябваше да бъдат умити, тъй че дъждът рукна сякаш нарочно.

Станалото в онази нощ и в предхождащите я дни не бе понятно за никого, но то протече с шумотевица, която прокуди всички животни и птици надалеч, към по-закътани места. Тъй че петимата дълго няма да бъдат открити нито от горските твари, нито от птици. А също и от хора, от онези например, чието задължение е да разчистват, защото те имат друго да вършат, нали непрекъснато и къде ли не другаде стават всякакви и по-големи събития.

Нямаше и време да се проверява навред. Един нов и важен ден раздрусва земята точно сега и изисква всичката налична помощ. Там има хиляди. В горичката са само петима.

Тези, които са тук, ще останат.

Никога няма да бъдат разпознати. Лежат далеч от местата, където живеят или минават хора. А не се и намират в дружелюбна страна. Никой не ще предприеме издирването им в широк мащаб. Никой освен мухите не ще се натъкне на тях. Когато един ден дъждът секне, мухите ще ги накацат. Те не се плашат от оръдия.

Петимата вече не съществуват и в тяхната собствена страна никой не знае за това. Отнесла ги е бурята. Там, в онзи далечен край, някои питат за тях денонощно. Там е техният малък кръг от отчаяни близки. Това не помага. Петимата просто са изчезнали, като дим. Никой не ги е виждал.

Ред? Някъде май цари суров и безпощаден ред. Ала каква полза?
Все по-бели и по-бели лица.

Толкова е просто. Дъждът се лее кротко и лицата, които се намират на земята, биват непрекъснато обмивани. Също и ръцете. Ръцете, в последния миг стиснати в гневни пестници срещу някого. Дъждът избелва, измивайки също и тях. Облива ги с мека дъждовна вода, сякаш за да разтвори дланите им, но това не се оказва възможно, гневът не бива смекчен. Дори да останат да лежат тук, докато всичко бъде унищожено, те пак няма да омекнат. Тези пестници са свити осъдително и за бъдещето.

Дърветата в горичката сякаш се скупчват по-плътно едни към други в лошото време. Така изграждат допълнителен параван от ситен дъждец и влажна омара. По-ниските гъсталаци открояват това още по-отчетливо, те са се сгушили под капките, сякаш за да затулят всички отворстия.

Белите лица представляват неподредена купчина.
Все по-бели и по-бели към бъдното:
Скоро ще започнат да светят.

Невероятна мисъл витае насам и изчаква.
Но някъде я оборват:
Не, не, не ще светят!
Няма ли някакъв сляп ред за такива неща.

Безсмислен ред, нелеп, но все пак ред. Да не светят. Трябва да има някакъв ред, който да предотврати онова, дето не може да се изтърпи.

Да, има такъв ред. Щом се е стигнало до това, този жесток ред влиза в сила. Когато е прекалено късно. Когато бурята вече е забушувала надалеч, за да остави подире си повече бледи лица, та тогава този закъснял ред нахълтва в горичката при петимата самотни мъже там.

Още веднъж обаче: залогът е висок.
Това са петима.
Какво ще рече петима в такава игра?

Не означава дори помръдване с вежда на командващия, а още по-малко пък повод за жалейно опяване.

Означава нещо много по-дребно от прашинка в окото, която дразни на обичайното място. Да бяха сто пъти по пет или хиляда — залогът, както се каза, е висок. Играта трябва да се играе. Под искристи звезди долу на земята се казва, че играта е голяма и че на нея следва да се гледа подобаващо.

Какво означават петима тогава?

Точно пръстите на една ръка, ако ги броиш по този начин.

За всекиго от тях това е означавало всичко — да съществува. Да участва. Да придава смисъл на живота наред с другите. Дърветата в горичката се свеждат под дъжда и петимата биват умити дотам, че започват да светят. Не по-малко от пет пъти — това означаваше всичко.

Постепенно те стават все по-бели. И постоянно се приближават до онзи взрив от светлина, който предстои да избухне.

Биват обмивани, докато денят привършва. Горичката сякаш става по-гъста. Започва нова нощ. Мракът е почти непрогледен, ласкав и удобен там вътре, както трябва да бъде и ще е. Това тук не бива да тъне в полумрак. Редът и в случая е непреклонен, пък макар и никога да не е прекалено късно.

Третата нощ сиянието се появява.

В третата нощ се започва:

Бавно, полека петте бели лица започват да светят.

В най-непрогледната нощ, когато топлият дружелюбен дъждец не е секнал и не иска да престане, избелвайки ги внимателно и нежно, онова другото е готово да се появи бурно, и то не по най-приятния начин.

Дърветата не помръдват. Не полъхва ветреца. Не се дочува пращане на шума под стъпките на звяр, смъртоносната буря прогони отгук всичко живо. Останали са само трева и листа, които също не издават звук, та то да се случи: петимата да засветят все по-силно.

Лицата им засияват в гарвановочерната тъма.

Съвсем доловимо и спокойно сияние. Не потрепва като пламък. Лицата, измити, за да надмогнат мрака, не от дъжда, а от друго, са

изплакнати така, че да засветят. Кротко и равномерно като дълбока печал.

Добре е, че наоколо няма хора. Един обикновен човек не би могъл да го издържи. Тази светлина е предназначена за онези, които са зад кулисите на събитията и които задвижват играта.

Сега нощта е в разгара си. Мракът се приплъзва безшумно. Горичката се сгушва около онова, което хората отпървом причиняват, а сетне не могат да издържат.

Какъв тон издава тази нощ? Дъждът продължава. Сиянието става все по-упорито и по-опасно. Изнурително мъждеене сякаш през мъгла. Има още стотици хиляди места като това тук, където са само петима. Сега започват да светят.

От тях в мрака се излъчва зрак. Утре дъждът сигурно ще престане и тогава ще налетят черните мухи. Но сега е нощ и мухите не смеят да се приближат.

Все по-могъщо сияние. Непоколетимо. Лицата го получават от незнани източници. Зарево от престъпления, което се издига към небето.

Сияние, което привлича, интригува, внася смут и хаос. В горичката, която изглежда тъй спокойна, всъщност цари пълно безредие.

Тъмната гъмжи от дребни животи. Светлината разбужда всички малки твари, потънали в сън наблизко. Гадинките се придвижват на тласъци. Те са безкрайно малки, но имат възможности да обемат необичайното. Към светлината в гъсти редици. Пленени от нея и омагьосани — в тази светлина те ще изчезнат като роса.

Пет лица светят. Все по-силно и все по-гибелно. Пронизващи лъчи, които нищо не може да спре. Минават през дърво, камък, през всичко, запалени от страданието на невинни хора.

Дребосъците беззвучно пъплят към светлината. Изпъзват от своята нощ и стават свидетели. Потайни, мълчаливи свидетели.

Как всъщност възникна?
Трябваше да стане.

Тази нощ е озарена от светлина.

Трябваше да стане по този начин. Въдворен е един закъснел ред. Измъчените лица засияха, и то с опасна светлина. Дълго няма да се говори за това, но най-сетне се възцари ред.

Дъждът престава. Утре ще налетят мухите.

От разкривените лица се излъчва светлина, която по никакъв начин не може да се опише. Не е светлина в обичайния смисъл на думата. В нея малките твари изчезват, изчезват безследно. Изчезва също и болката.

Случилото се тук тази нощ не ще научи никой. Камъните потънаха с товара си на дъното на морето.

Ами ако тази петкратна светлина сетне прониге земята и дърветата, и камъните? Нищо. Това никога няма да стане известно.

Унищожителната светлина обаче озарява там нощта. И за нея никой никога не ще узнае.

ПОЖАР В НЕДРАТА

Пътят, който се вие нагоре през планината, е пуст, по него не се мяркат никакви признаци на живот. Не се чуват и звуци. Всичко, което го има тук, е камънак и непоносим слънчев пек. От скалните пукнатини се подава някое и друго издръжливо дърво със сухи чворове, край което виреят ниски стари храсталаци.

Зноят се излъчва от стръмните планински стени, които се издигат право над пътя откъм вътрешната му страна. Слънчевите лъчи се удрят в този зид и се връщат обратно, умножени безчет пъти.

От външната страна на пътя има само синкав въздух, който тегне като знойна омара над една дълбока долина далеч долу. Именно там се виждат и хора, там има живот и движение. Оттук, по високия планински път, отдавна не минава никой.

Забравен, този път някога е бил взривен с недоброкачествена техника и голямо усилие, та сега освен забравен е и неизползваем. Раната в стената на планината е потъмняла. В разсечения камък вече не личат отчетливо линиите на живота ѝ, на безкрайните каменни епохи. Всичко това сега е прикрито от причудливи фигури на разраснал се мъх и от общата окраска на повърхността. Широките пукнатини в скалата, след други преломни времена, в течение на хилядолетия са били изпълвани с разнасяни от вятъра прахоляци и семена. Идеална почва за храсти и туфи трева. Каменни блокове, откъснали се при взривяването и рухнали под пътя, сега лежат като тъмнеещи грамади дълбоко долу в подножието на планината, обрасли с бързорастящи широколистни гори и покрити с плътни наслоения от нападала шума.

От една цепнатина на скалата, на два човешки боя височина над пътя, е провиснала избеляла примка. Сякаш за да я достигне някой, който ще си даде труда да се изкатери по каменните издатини. Примката е там отдавна, но никой не идва, за да направи това.

Разхлабеният възел все така си виси. Никой не е проверявал дали наистина е там и денем, и нощем, и изобщо винаги. Сигурно е там, защото виси по все същия начин. Задуха ли силният планински вятър, примката се полюлява леко и за кратко време, раздвигена от него, както би станало с всяко въже изобщо.

Разхлабеното, вяло провиснало въже, или примка, се отнася значи към всичко, което не се променя, но е там сякаш съвсем случайно.

За да го хване някой?

Не, никой не го е правил: в примката крее *живот*. Тя е част от нещо. Останалото от голямата змия е скрито под камъните.

Но именно заради това има нещо, което те кара по-скоро да си отговориш: *Нищо не е било казано по този въпрос*. Така е посято едно съмнение.

Никой не е в състояние да каже дали някой се е опитвал да я хване.

Пътят отвежда към долина, която е обезлюдена. Някога тук живеели много хора, но съществуването им било по-трудно, отколкото другаде, и така те заминали, едни подир други. Минало е много време, откак последните ѝ обитатели напуснали този край и някогашните къщи сега ги няма. Затова и никой не се отбива насам. Няма какво да прави. Затова и пътят се срутва. С търпението на вечността примката продължава да виси от пукнатината. За да я хване някой. Сякаш става дума за дълго и трепетно очакване — че може би все някога... Що за търпение е това, никой не може да обясни.

От много отдавна насам изобщо не са се мяркали люде.

Живите неща, които имат вид на мъртви, избягват хората. Защото усещат как нещо умира в тях при такава гледка. Един човек е различен. Топлокръвен и неудържимо буен в мислите си. А също и бърз, нетърпелив. Обикновеният човек е птица сред птиците, с неочакваното странично вторачване на птицата, а в гърлото — с нейната песен, която може да срине стени.

Какво е тогава това?

Примка.

Да чака една година, две години, че и повече, някой да дойде да я хване, това не е добре.

Но търпението следва да бъде възнаградено.

И ето го най-сетне възнаграждението.

Най-сетне по пътя се задава човек.

Непонятното, студено търпение не е чакало напразно. Тук ще се появи човек. Какво още иска, си е негова работа, щом така и така е дошъл.

Много са извивките и криволиците на стария път. Мъжът току-що е навлязъл в началото им. До колко нависоко смята да се изкачи? Във всеки случай придвижва се прекалено храбро с оглед на това, че крачи по тази тъй крута стръмнина в знойния ден. Изглежда тъй, сякаш зад него има сили, които го тласкат напред и крепят.

Какво иска?

Той е мъж със сърце на птица. Приляга му да върви над зашеметяващи пропасти, а синият въздух да се стеле под него.

Продължава да върви. Отново поема по една от чупките на пътя. Наклонът и слънчевият пек го принуждават да се задъха. Не е птица във всичко.

Напред сякаш го движи собственият му горещ дъх. По пътя, по който така и никой не минава. Това, че го е поел, е достатъчно красноречиво. Сигурно има някаква цел. Изглежда тъй, сякаш е подгонен към нея.

Вече започва да се заглежда нагоре към отвесните планински стени, които се издигат от лявата му страна. Не пристъпва изобщо до другия край на пътя, макар че оттам изгледът е най-красив. Взира се надолу в долината. Хвърля бърз и изпитателен поглед към всяка скална издатина, която изниква на завоите. Лесно е да се види по лицето му, че очаква да намери нещо.

Как го е узнал наистина? Не може да го е научил от някой друг.

Млад мъж е.

И това също. Млад мъж е.

Странно е, че не върви откъм онази страна, откъдето се разстила изгледът, а волният простор дава свобода на мисълта. Вместо това той предпазливо се е извърнал към затварящата планинска стена, където е

трудно да си поемеш дъх, а вятърът и слънчевият пек буквално те изгарят.

Следователно знае нещо, на което не може да противостои, щом е такъв, какъвто е.

Завоите следват един подир друг. Не е възможно да устоиш. Той има младо сърце, за което не е леко да бие отмерено и спокойно. Трябва просто да търси, независимо как именно. Знойт откъм напечените скали пресреща горещото му желание да крачи, без да спира. Продължава и вървейки, не изпуска от погледа си скатове на планината.

Може би знае нещо, което му вдъхва страх. Но трябва да го види, да го открие. При това съвсем сам. Той пристъпва като човек, който е много самотен.

Тънко шумолене долита до слуха му, когато кривва по един от завоите. Отначало потръпва, но се оказва, че всъщност няма от какво да се бои, просто *водата* с ромон се отцежда от скалата в едно плесенясало корито за поене на коне, издълбано в камъка.

Спомен от отдавна отминало време. И водата тук все още продължава да капе от скалата, идвайки от някаква вена, която никога не ще пресъхне, все така студена в големия пек. Освежаваща гледка. Младежът се оглежда наоколо, преди да се наведе и пие. В каменното корито вижда собственото си лице, но не желае да го наблюдава, бързо утолява жаждата си с вкусната планинска вода и продължава нататък.

Както досега той се визира напрегнато във всичко, което му се изпречва в края на пътя. А то всъщност не е много. Върви като препатило и уплашено момче, но в гърдите си носи сърце на птица и това му помага.

Криволица след криволица.

Слънцето го пробожда в гърба. Пълна тишина обгръща всичко. Единственото, което се чува, са собствените му стъпки по чакъла.

И така, той е там.

Зигзагът на пътя се стеснява. Не го беше забелязал в напрегнатостта си.

По-тесни — така че отведнъж ще стигне дотам. И ето я примката. Мъртвият клуп, увиснал от скалната пукнатина. Неочаквано се озовава пред очите му. На два човешки боя височина. Напомня корен на дърво, който изненадващо се е закривил във въздуха, а после веднага се е извил в обратната посока, пропъхвайки се отново навътре.

Младият мъж го вижда. Сякаш няма нищо в това, че си виси там. Просто една примка, увиснала без предназначение в жегата. Но той не може да мръдне дори на йота по-нататък, толкова е прехласнат. Не може да я изпусне от очи.

Беше знаел за това през цялото време. Ето го тук и сега трябва да се случи следващото. Нещо невидимо става. То няма име. Среща между младия мъж и онова в планината, което прилича на примка. Среща между това, което той самият има, и онова, което е чакало тук и сега е готово за досег с него.

По време на срещата им той не помръдва.

Не, те още не се срещат, не се е стигнало чак дотам, засега има все още предзнаменование, открита възможност.

Врълхлитат го образи на неща, за които не е знаел, и догадка за други, над които няма власт и чиито граници не може да определи със сигурност.

Птицата у него осъществява вероятно това, макар той да не дава вид, че има много общо с птици.

Клупът не помръдва и младият мъж стои като закован под него.

Изплашен, той сигурно си мисли:

Значи това било то.

Но толкова ли е всъщност?

Не мисля, че искам.

Така разсъждава той в тясното пространство, с което разполага за движенията си. Двамата, които трябва да се срещнат у него, започват да го изпълват.

Той оглежда по-подробно клупа и казва:

Впрочем искам.

Казва го само за да го каже, знае, че може да извърши само едно нещо. Да го направи.

Вероятно да иде там и да сведе челото си към него? Това ли е всичко, което следва да извърши?

Не, не, възразява мислено той.

Но го желае. Мисли пак: По този начин значи!

И после: Не мога.

За всичко това трябва да размишлява поне привидно. В момента, в който бе видял клупът да виси там, знаеше какво трябва да стори. Безполезно е да се преструва, че предпочита да го отблъсне. Скоро е готов. И иска, и може. Да се покатери по скалата и да хване примката. После ще види какво има да става.

Няма да мога да се изкача по тази студена скала.

Разбира се, той знае, че ще опита. То идва от голямото, а той самият е безпомощно птиче сърце, което се е поддало на изкушението.

Студената скала. Без специално оборудване не можеш да я изкатериш. Но едва-що му хрумна тази мисъл, и той, след внимателно вглеждане, вижда добре опорите за ръцете и краката на два човешки боя високо, колкото му трябва. Разбира ли към какво се приближава? Няма заобиколен път.

Няма заобиколен път — та нима си е въобразявал, че *би следвало* да го има? Нещо у него настоява да се махне оттам, колкото може по-бързо.

Не, заявява си непреклонно. Пък е и късно. Всъщност той вече е увиснал горе на каменната стена като муха.

Примката не помръдва над главата му. Той е на половината път до нея и за него не представлява никаква трудност да измине останалото разстояние, но при все това спира за малко, където е. За да покаже, че *може* да се спре.

Че имам нещо, с което сам разполагам.

После изпълзява по последната къса издатина на сигурните опори. И ето го горе при примката, гологлав, почти докосвайки я с чело.

Уф, с челото си.

Защо не.

Именно с челото.

Здраво се вкопчва в скалните издатини. Ръцете му треперят. Съвсем до очите си вижда кафявата или кафяво-черната примка. И прави следното: предпазливо допира чело до нея.

Примката леко, едва доловимо потрепва.

И отново застива неподвижно, сякаш е мъртва.

При това той едва не се срива от пукнатината, в която се е захванал. През него минава огнена тръпка. Това бе първото. Друго няма да има.

Залавя се за цепнатина в скалата и се задържа така.

Беше очаквал да е студена, но не се оказа така. Примката бе топла като въздуха, в който висеше, сгряна от слънцето, подобно на всичко останало. Не можеше и да става дума за нещо безжизнено. Още усещаше безкрайно лекото потръпване на живот в челото си. Що за живот?

Среща, състояла се в един пламък. Двамата, които се срещнаха у него, притихнаха редом и лумнаха.

Той не е в състояние да помръдне дори пръст. Сега е тук. Пред него виси примката. Ще я хване ли така, както е оформена? Не, не. Изкушава се да го стори, да се отпусне с дясната ръка и да хване с нея хлабавата примка. Не, не.

Няма да бъде внимателна хватка, защото е тъй напрегнат.

Ами ако я дръпне?

Не се знае, но онова, което вече *бе станало*, ще се развали. Махай се оттам.

Не мога.

Не помръдват. Нищо друго не може да се констатира. Преди те да лумнат, ставаха светкавично бързи неща. От единия към другия и обратно.

Примката не се хлъзга, не се отмества нито нагоре, нито надолу, не се подава повече, отколкото преди.

Тук няма никой, който би надникнал в очите на младежа — дали погледът му наистина е угаснал, или просто дава вид, че е. Той не е направил и най-слабо движение. Нима отсега нататък ще виси там, заедно с онова, другото — нима не съществува повече?

Минават може би минути. Никой не ги брои. Всичко тук е вкаменено.

Не, не е мъртво — вместо това шумолящи реки се вливат в неизвестното. Като вкаменен мъжът разбира това, чувства го. В неизвестното. Реки.

Ако след това стане някой, то във всеки случай никога не ще прилича на онзи, който бе преди.

Най-сетне поотпуска мускули. Тялото се освобождава от напрежението, което го вцепеняваше. Отваря уста, но не изрича онова, което щеше да каже. Пръстите, горещи от желание да стиснат примката, се движат опипом и намират скални цепнатини, в които да се захванат при слизането. Ръцете се редуват в хватките им, краката сменят опорите, върху които стъпват. И ето че те свършват, той се плъзва надолу по останалата част от скалата и се спуска на пътя.

Над него примката виси, както досега. Без никаква промяна в своя цвят или форма.

У младежа бушува пожар. Пожар дълбоко вътре в него, в недрата му. Разни неща бяха профучавали през него, подобно на тъмни греди и реки. Непрестанно.

Отново се намира на стария запуснат път край скалата с примката. Не си дава труда да го погледне, притеснително му е, вместо това го пресича и отива до самия ръб на главозамайващата пропаст. Надолу и извън нея — синева. Дълбоко долу той вижда много къщи, разположени на брега на пенлива река. Погледът му обхваща покривите. Съглежда автомобили, малки като бръмбари, да се придвижват по шосето там. Вижда хора да вървят, без да излизат от сенките си, ситни като мравки.

Взира се жадно във всичко. Именно жадно. Ожаднял е. Сега, когато у него сякаш нещо беше разчистено. Внезапно изпита усещане за свобода.

Реките се вляха в неизвестното. Повече за това той не знае. Знание всъщност не получи. Стои на самия ръб на пътя, там, където топли въздушни вълни от склоновете долу играят нагоре към него с плътния въздух от долината.

А той стои ли, стои там. Тук стои друг. Променен от мълнията. Променен от неща, за които човек не желае да мисли. Пожар дълбоко вътре в него.

Там и преди гореше. Вътрешният огън го бе тласнал нагоре, срещата бе предизвикана от него. Пожар се срещна с пожар. После настъпи освобождаване. Не може да се различи, прекалено е запретиено, но, тъй или иначе, при цялостното объркване сега е свободно.

Опарен и свободен, такъв ли е? Застанал на ръба, той се взира в долината и в другите. Те са редом едни до други. Отмалял е до краен предел и затова стои там и ги гледа. Тихо пламтейки. И свободен.

Какво е онова освободеното, дете жужи край него! Да извика към онези там долу, той не може, ако слезе при тях подир малко. Каквото казва, го мълви тихо на себе си, за повече няма смелост.

Беше тласнат нагоре към онова, то му бе вдъхнало страх, но го преодоля. Внезапно се усети самотен.

Редом едни до други — нима човек никога няма да бъде повече след това?

И *то* ли изгоря всъщност?

Напечените скали тук крият неща, които държат в тайна и които един младеж усеща, изпълнен с копнеж по тях. Той си тръгва оттам, леко олюлявайки се, парнат и объркан, няма какво да сподели. Срегнахме се и пламнахме — такова нещо не можеш да разкажеш, без да се изложиш на жлъчен присмех.

Това е неговият пожар, но той остана сам. Не го знаеше. Сам за момент, може би.

Наоколо са сенките, пътеките, скалните пукнатини и тайниците. И това, което не се назовава. Също и гробовете на онова, което не знаеш, когато ставащото в планината приключи. Застаналият там не вика, не е в състояние да го стори, след като в самите му недра тлее пожар. Някой ден то може би ще му се удаде, сега обаче не. Застанал така, той казва на себе си с треперлив глас:

Срегнахме се и огънят лумна.

Какво точно с какво се е срещнало, остава скрито за този, който стои там, разтреперан.

Редом.

Така трябва да е.

Не за да се разкаже. Нищо няма да се разказва. Но за да не бъдеш самотен след един такъв пожар.

Какво беше това с волното бягство, беше ли то момент, изпълнен със заблуда?

Ветровете, задухали нагоре откъм долината, се хвърлят върху лицето му. Идват от долините, бреговете, хълмовете там долу. Там, където реката свети с водопадите си нощем, когато човек влиза в нощта и не мисли повече. Застанал горе на ръба, той гледа надолу. Мислят ли те колко бързо може да настъпи обрат: на идната сутрин по планинските върхове ще да се е напластил снегът на смъртта.

Внезапно той гледа хората с жажда. Там долу те ходят. Трябва да слезе.

Какво ще стане тогава?

Да стане? — пита се той със страх.

Постепенно усеща, че се е свързал достатъчно след напрежението, та вече да предприеме слизането. Скоро се чувства по-добре. Колкото все по-надолу се озовава.

Ето, тръгва покрай реката. Поради наклона на долината реката се носи доста бързо, но в този сезон на годината не е пълноводна. Горе, на стръмно криволичещия път, той размишляваше за реката, за това, как се лее искристо през лятната нощ, бе мисълта, с която се ободряваше и която тогава му бе нужна. Тук няма нито един поток, който сега може да искри.

Долу при хората, хайде.

Какво ще стане сега?

Летен ден със сподавен зной. Той слезе по шосето, от чиито две страни имаше хора. Повечето бяха погълнати от бъртане по нивите си и дори не го погледнаха, когато минаваше покрай тях. Други се носеха по пътя с коли. Той се опитва да открие с поглед някого, който не бърза толкова, и го вижда, седнал в тревата сред градината си малко встрани от пътя. Без много да му мисли, свива натам и влиза в градината. Младо момиче се е разположило на тревата, обляно от силните слънчеви лъчи.

Девойка, естествено.

Не я познава особено, но знае коя я. Разменяли са си по някоя дума за времето, за вятъра.

Тя е привлекателна, както седи на тревата в тънка лятна рокля, през която просветва свежата ѝ кожа. Става, когато той се насочва право към нея. Защо го прави? Бои ли се?

Вижда я, че става и че е неспокойна.

— Добър ден.

— Добър ден? — отвръща тя с въпросителен тон.

— Е, всъщност нямам кой знае какво... — подема той припряно и се заковава на място.

— Ами да. Какво да има? — казва момичето. Но го заглежда.

Заглежда ли го? Да, заглежда го. Застанал там, той има вид на смутен и тя забелязва това.

Той казва задъхано:

— Видях те, че седиш в тревата. Някаква причина?

— Всъщност аз би трябвало да те попитам за това — отговаря тя, гледайки го право в очите, но гласът ѝ не звучи така, сякаш иска да го отблъсне.

— Мислиш ли, че се натрапвам?

— Защо да го мисля? — пита момичето, взряно в очите му. — Нали имаш някаква работа?

Той да има някаква работа? Има такава работа, че движенията му стават несигурни. Какво ли вижда у него? Тя отново пита припряно, думите като че ли избликуват от устата ѝ:

— Какво ти е?

— Нищо — отвръща той и млъква. Веднага след това подхваща:
— Но има нещо друго, за което с удоволствие мога да говоря.

— Така ли? — Тя все така го гледа право в очите.

— За това, че те харесвам.

— О, не.

Лицето ѝ поруменява.

— Не говориш сериозно — продумва.

— Тогава си иди! — казва той, изтръпнал, че тя би могла да вземе думите му на сериозно. Гледа челото ѝ. Гледа само челото ѝ, което е открито и красиво.

Тя не си тръгва. Ясно му е, че няма и намерение да го прави. Гледа вторачено челото ѝ, сякаш обзет от жажда.

— Ти си първата, която срещам — продължава да говори той, сигурно безсмислено за онзи, който не е бил с него горе.

— В какъв смисъл точно?

— Просто така го казвам. Но не би ли искала пак да седнеш?

Тя не сваля очи от него. Казва:

— Ще стоя, докато стоиш и ти.

Той потръпва. Но не казва: Да, тогава и аз ще седна. Само стои, загледан в челото ѝ. Някой от тях трябва да бе направил крачка напред, защото сега са по-близо един до друг. Той усеща откъм нея уханието, излъчвано през роклята. Аз съм сред хора, аз съм сред хора, мисли си.

Вижда, че иска да пристъпи по-близо до него. Момичето няма и най-малката представа за онова, което бе изживял.

— Мога ли да те помоля за нещо? — пита я.

— Не знам — отвърща девойката, без да спуска очи от неговите.

— Е, добре, какво е то? — пита го все пак. Очите ѝ са станали други. Менят се през цялото време.

— Челото ти — казва той сякаш без смисъл.

— Челото ми? Какво искаш да кажеш? Днес си толкова странен. Никога не съм те виждала такъв досега.

Той кима.

Челото ѝ е съвсем пред него. Слага ръце на раменете ѝ. На тях има само две тънки презрамки. Навежда малко главата ѝ така, че челото да се подаде по-напред. Докато тръпне от вълнение, той го допира със своето.

Тя потреперва, сякаш я е опарил.

— Уф, пусни ме!

Надеждата у него се срива като след катастрофа. Не е бил освободен. Онова не е изчезнало. Но другото: тъмните греди и въртопите на реките, които се вливат в неизвестното.

— Какво казваш? — пита я с уплах. Не получава отговор.

Той вече я е пуснал. Ръцете му са увиснали. Впива очи в нея, изпълнен със страх.

— Ами тогава бягай оттук! — приканва я.

Тя не помръдва. Прави крачка назад и остава така, в мълчание, което трудно се издържа. Не сваля очи от него.

— Не исках да прозвучи така — отронва.

Прави две крачки напред, право към него. Греди и реки...

— Какво има?

— Искам да те целуна — прошепва тя с полуотворена уста.

Той отронва едва доловимо, в плашещото неизвестно:

— Не знаеш какво целуваш.

— Във всеки случай целувам.

ДУМИ И ДУМИ

Той мислеше за всичко, което би могло да се е случило, но което не стигна толкова надалеч.

Защото му пречеше някой, застанал на пост, когато нещата наистина приемаха сериозен обрат. Предупреждение, на което винаги можеше да се вярва.

Затова той не попадна в клопките и можеше отново да заеме своето място.

Прозорливо око, което ясно виждаше най-важното. И спокойно можеше да предизвика едното или другото да се случи, но спираше, когато действително се задаваше опасност.

За това разказва една картина.

Понякога тази картина може да бъде изнесена. На нея е изрисувано онова, което би трябвало да се каже по време на мълчанието. Но което бе и времето на дългото приятелство.

Това сега бе *едно* нещо. И то основополагащо. Имаше обаче и други.

Можеше да седиш и да разсъждаваш ето така:

Какво стана с откритото и дружелюбното, което поставяше всичко на мястото, щом към едното или другото се подхождаше прекалено тесногърдо? Как трябваше да отговори той в такива случаи?

Да се срамува и да се отстрани. Да изчезне за известно време, обзет от гняв. Да се почувства засегнат?

Да изчезне и да допусне неразумният гняв и неразумната обида да получат достатъчно време, та накрая да се разтворят в горчиви признания. Да се появи отново не подир дълго, но без да е в състояние да каже нещо, просто бавно да отмине, може би да поспре, да поспре за миг.

Тя без съмнение разбираше това.

Никой не го спомена. Точно сега езикът не беше използваем.

Думите могат да причинят също толкова болка и неприятности, както големите камъни по пътя, по който вървиш напред.

Погрешно: думите могат и да го разчистват от най-големите камъни, търколили се на пътя, и да ги изтласкат надалеч.

Пак погрешно: думите могат да се превърнат в мрачни бездни, през които да не можеш да се прехвърлиш за цял един живот.

Май не знаем много за силата на думите и за пораженията, които могат да нанесат.

Сякаш нямаше нищо повече, когато картината бе извадена.

Картината, която беше винаги подръка при нужда. Неизменно услужлива. Насъщна като хляб, без който не може.

Той сам каза:

Именно това сигурно трябва да си спомням най-често. Но нима изобщо съм споделил с някого какво всъщност чувствах? Прекалено трудно бе. И прекалено странно, за да може да се замаже с думи.

Но той не помнеше всичко. Прекалено много години минаха. А и за доста неща не можеше да се сети. За някои е най-добре така.

Мислеше: Човек дърдори безчет глупости и ненужни неща. Най-често празни приказки. Онова, което казваме, рядко лежи на пода като чифт изтъркани обувки, а всъщност в себе си ти си усещал изреченото от теб като полетели птици.

Да премълчиш важното, не е само свенливост. Окаяният език е дървен. Дреболиите се избърборват, изплямпват. За другото човек си мълчи, докато то бъде може би забравено и заровено в различни гробове.

Как ще назовеш онзи, който носи отговорност за подобни неща?

И сякаш нямаше нещо повече.

Понякога си мислеше, като че за собствена утеха: имам го. Не е загубено.

На картината, която споменах, е изписано всичко, с извънредно четлив шрифт.

Достатъчно е само да я извадиш.

Но тази картина не се вади никога. Никой не бива да я чете.
Никой не трябва да я види.

Следователно се намира единствено в нечие въображение.

Има я.

Не помага обаче, когато не е предназначена за някого. Чувствам,
че на мен във всеки случай малко ми е помогнала.

Има я там въпреки всичко.

Сякаш нямаше нещо повече от това. Можех да седя вечер и да си
спомням нови неща. Тъй или иначе, те щяха да излязат от гробовете
си, все пак.

Така той си мислеше ли, мислеше.

Мислеше:

Думи и думи.

Никакви думи повече.

Ето моята жадуваща длан.

КАМЕННИЯТ СЪН

Между каменните стени — а там по възможност трябва да бъдеш сам, казва се на онзи, когото те пропуснат в неговия уморен, тежък като олово сън.

Не разбирам. Каменни стени, защо трябва да отивам при тях? Какво ще търся?

Отговорът гласи:

Та това също е въпрос.

И сетне нещата за теб започват.

Няма подробно обяснение за това, как си се озовал между тези каменни стени. Плоска, планината упорито се издига нагоре и също тъй упорито се спуска надолу. Внезапно си там, това е всичко, което знаеш.

Между гладките, напечени от слънцето каменни стени и между каменни усти, които сигурно са там, но не се виждат.

За тези усти си мислиш. И ето че си се озовал при тях.

Тук няма студени каменни грамади. Натрупано слънце, стените на скалата са сякаш горещи печки. Топлината им се усеща като леки удари с пръчка по темето. Надали някой идва тук доброволно, не смее да правя разбор на причините, поради които аз самият съм тук.

А това са каменните усти.

Те може би ще се отворят и ще ми кажат какво търся. Камъкът обаче трябва да се върне при своя камък и следователно не ще помогне. Зад всичко има само учудване и нагрети планински склонове.

Кажми нещо, уста!

Стоиш нерешително пред това, което виждаш: гладки, стръмни каменни стени. Затворени. Бездънно неми.

Но пак умоляваш:

Кажми нещо, уста!

Никакъв, дори и най-малък знак за отговор.

Това са каменни блокове, които са се издигнали стръмно. Главоломно и полегато спрямо останалите. При това са и опасно наклонени, близостта им се усеща, ако притвориш очи. Никаква уста обаче.

За трети път:

Кажете нещо, уста!

Дълбоко вътре в скалата има една уста, но камъкът трябва да си остане камък и не се издава. Виждам ли това? Къде съм?

Къде са дрехите ми?

Времето не съществува, то се надига като пара, когато се обърнеш да го търсиш. Дрехите си съблякъл отдавна поради тази губителна жегата. Три пъти молиш: Кажете го! Никаква уста обаче не се отваря. Чувстваш се странно и очакваш да станат необуздани неща. Малко са ти твоите.

Гладки каменни стени на юг и несекваща задушваща жегата. Всичко, което камъкът е всмукал в себе си и отново е издишал. Парещи каменни повърхности изгарят ходилата. Прекалено напечени, за да вървиш така разголен.

Струва ти се, че тези големи каменни повърхности са затаили в себе си екливи викове. Викове, увиснали неподвижно между стените. Удрят те по тила, ако се приближиш. Сещаш се за всички планински склонове, които си виждал през живота си. Някои се изправят стръмно над езера и морета, пропукани от хилядолетни мълнии. Могат да се издигат съвсем отвесно над блатата и оттам те сигурно някой път ще креснат с леден ужас. Ще им бъде трудно да бъдат чути.

Още сега е време на объркването, човек се забравя и зове: Кажете нещо, уста! — въобразявайки си, че от това ще произлезе нещо.

О, не.

Стоиш тук наред тази ужасна жегата, която се е наслоила на отвесни плоскости. Слаба треска тупти някъде у този, който търси, дошъл тук, без да знае по какъв начин ще започне.

Заради любовта човек може да се съблече — няколко думи изплуват от паметта, защото ходиш, както го правиш, но съвсем другояче е сред цялата тази самота между студени скални стени. Гол си и не разбираш нищо. Приятно е обаче да се придвижваш така между

напечените скални стени. Отворил очи, ти си там. Малко трескав си се озовал в каменен дом.

Отново един каменен дом.

Ще обяснят ли запечатаните уста каква е истината за каменните домове, или и тук ще е както другаде? Безмълвие.

Или ще обикаляш насам-натам, докато в крайна сметка не влезеш в камъка и не останеш там като запечатан. Една уста без отдушник, без свобода. Ще дойдат и други, заблудени от жегата и от ударите с тояга, и ще зоват: кажете нещо вие, затворените тук, нещо, което аз не знам. Трескаво нажежени студени планини, какво е това, което става с мен и с други?

Ти си вътре в камъка без уста и те трябва да си идат. Питаха и си тръгнаха.

Има ли още?

Не, с това не може да се започне. Само себе си виждаш в камъка. Вътре всичко е запечатано, но в камъка се виждаш такъв, какъвто си създаден, и бързо минаваш покрай самия себе си с разтуптяно сърце. Скалните стени са гладки и дълбоко необщителни.

Камъкът се затваря и съществува без лице. Живее така, че вътре в него трепериш и страните му започват да се навеждат и да стават застрашителни.

Не може ли да се каже нещо на този, който все още не е получил никакъв отговор.

Който е бил на много места и е питал, който се е завърнал обратно, без да узнае повече.

Постепенно е станало късно, безмълвна каменна уста. И нямам предвид късно по време.

Планината, която се спуска отвесно в тресавището — помисли за нея. Отвесно и надолу, до тъмното им дъно. Спуска се надолу, докато не се срещне със скала от другата страна. Там трябва да спре. Странна среща. Върху малка част от каменната повърхност расте мъх — горе, там, където има светлина и ден.

Отвесно право в тресавището.

Така.

Неочаквано насред жегата започва да вали. В последните минути се е образувал облак и е затулил слънцето. Един деен облак, пълен с дъжд. От накъдрените си краища вече изтича с едри, хладки капки. Вътрешността на облака е застрашаващо синя.

Сега настава бърза промяна. Първите капки избухват като малки взривове по горещите каменни повърхности. Развълнувано и вкупом. Първите капки са всъщност извънредно големи и приемът, който получават, е изключителен. Удрят се в камъка и тутакси се превръщат в пара, която се разпростира във въздуха под формата на спарено издихание на стаени възделения. От твърдата повърхност това идва като от дълбок сън. Слаб дъх през каменната уста.

Въздишките се редуват нагъсто, толкова, колкото капките пляскат и избухват, колкото повече и повече каменни стени и скали се присъединяват и изпращат своите пари, своя мирис и пот. От всички възможни скривалища идват те задъхани насреца, независимо дали човек го иска, или не, натрапват се и се смесват.

Въвлечен във всичко това, ти реагираш с учестен пулс.

Парата кълби към тялото. Стоиш гол, всичко това е за голия, не за друго. Не продължава много, главата ти вече се е замаяла.

Пуфтене и миризми от всички страни. Най-осезаема е тази, която е спарена, сподавена и дива. Гърбът ти поизмръзва, но не от страх, дълбоки са трусовете, за които си копнял. Каменните усти трябва някъде да се отворят. Това е поздрав от вътрешността на стените.

Трябва да се поотместиш, за да получиш поздрав и от парите. Да намериш нови дреболии, нови изходи, сякаш за малки неща и тям подобни, ала и за онова, което е по-голямо или прекалено голямо.

Миризмата струи по-плътно, но не става по-тежка, тя е слаба и странна, като съня и чието собствено приложение не знаеш какво е. Създаваща и обновяваща като съня. Както сетивата са там, за да се изострят — именно като стоиш гол и усещаш пропукването у себе си. Усещаш пропастта и всичко, готово да се взриви, за което никой не може да каже една истински утешителна дума или да го разгадае.

Камъкът е получил своя живот.

По-бързо, отколкото може да се разкаже с думи, презглава, за няколко секунди става всъщност всичко. Но каменните усти не са се отворили, дъждът отгоре е събудил планината. Стените са готови да се взривят от затвореното в тях. Животът се втурва на кратки напрегнати тласъци в онова, което е пред очите ти. Насред всичко стоиш ти, гол както никога досега, и усещаш как планината се накланя напред върху теб, застрашително и със затворена уста.

Камъкът е готов да се взриви без остатък, защото живее, въобразяваш си ти. Издишването му омагьосва човека, та започваш да виждаш как каменни блокове се издигат нагоре и застиват като стени и наклонени кули.

Но наистина ли го виждаш?

Да, когато *поискаш* да го видиш.

Как е със сетивата? Дали не изживяваш най-много една хилядна?

Опитваш се да участваш във всичко, в което можеш, та по този начин да се доближиш. Разпилените дъждовни капки лижат и поддържат възбудата на камъка, а моята собствена възбуда произтича от това, че се намирам насред всичко, което се примесва и става двойно по-силно. Човек го усеща, без сам да бъде унищожен. И все пак то минава едно през друго и става нямо послание. Силно и застрашително, защото не можеш да го приемеш.

Установиш ли го обаче, разбираш защо имаш очи на тила, защо можеш да гледаш във всички посоки едновременно при тази омагьосваща пара. Затова ли, загдето човек не обича да усеща, че е отдал без остатък своите сили? Затова ли има очи и на тила? Да види планините как се издигат като кули и кулички, някои прави, други назъбени или наклонени към падението си. И те започват да се движат, олюляват върховете си, подобно на короните на дървета по хребета, огъвани от буреносен вятър. Това виждаш с тила си.

Нещо трябва да произлезе от всичко това и възниква мелодия. Хор. Най-дълбоките тонове в изпълнението на един хор. Но това не е някаква жалейна песен. Ние не говорим за гибел. Изобщо не говорим, ние сме дълбоки и високи като кули хорове.

В същия миг изпитвам убеждението, че съм с тях. Плоският каменен склон е сега извън мен. Това не ме учудва, съвсем както трябва да бъде е. Тук трябва да влезеш и да се слееш с хора. Човекът е част от хора и посредством безпомощността си влиза в него.

Нашият голям хор се разраства неимоверно.

Едновременно несъзнателно и нащрек. Песента, които се намира извън човека. Голяма, без нито един звук. Скали, които се издигат рязко и получават дихание и глас за песен в редкия час, който им се отрежда. Самият аз придобивам глас за песен и мога да се включа в хора. Повече никога няма да се случи. Може би е поличба, но за нея човек изобщо не мисли. Сега е важно да участваш, докато всичко се взриви.

Като изсечено в камъка е и че това тук скоро трябва да се взриви и отдели на съставните си части.

Пеem в хор за камъка. За скалата в тресавището. За безкрайните, неми кръгове на годините. За неизчерпаемите сили на планината, които през цялото време са на границата да изригнат. Пеem за периодите на изчакване, през които е минавала планината, и отново за безкрайните кръгове на годините. Във всичко това аз трябва да примеся своето, за краткото и уязвимо скиталчество на човека, за неговия несигурен ден. Планината ми припява, участва издълбоко в жалейната песен за късия житейски обхват на човека.

Не, трябва да мислиш приглушено там вътре в могъщия хор, не е съвсем истина това за тъй крехкия ден на човека. Денят му далеч невинаги е такъв. Може да е многообразен, подобно на отблясъците във водопад. Песента на планината го съблазнява.

Хорът нехае за това. Планини, които издигат високо ръст и са се превърнали в кули, това просто продължава. Хор от скални блокове. Продължаваме да пеem, продължаваме да пеem за онези, които се навеждат на опасната страна, но които все пак се задържат. Стоят наведени и събират сянка. Присъединяваме и планини, които не сме виждали. Присъединяваме всичко за планини, камъни, тресавища и все пак преобладава чувството, че ние сме някакви тънки ципи, готови да се спукат. Пеem за нас самите. Пеem за големите усти в камъка.

Немислимият хор от каменни усти и островърхи кули може ли да издържи на всичко това?

Да не се мисли.

Такъв хор не мисли.

В него се включваш сякаш по вътрешен подтик, оставяш планинската песен да бъде негова собствена, макар и в това да няма особен смисъл. Участваш, докато още има време, докато всичко е зашеметяващо скъпо и времето е оскъдно.

Дори не е мислимо. Всяка извисена кула и куличка има свой вятър, те се привеждат на своята си страна, те се разминават една с друга като остриета на ножица. Знаеш, че не виждаш това, но го виждаш. Гол си и не си нищо, но можеш да участваш в хора, докато планините отворят тежките си каменни недра.

Пееш и очакваш нервно песента веднага да стихне. Старото желание: Кажи нещо, уста! — се е осъществило по разтърсващ начин.

Сега времето е дошло.

Не, не.

Времето е дошло. Внезапно те обгръща тъма, сякаш някаква стена е паднала. Точно върху теб.

С неподвижни очи следиш как кулите настъпват. С пропукани върхове. Освободени. От освободените върхове надолу се спуска срыв.

Не, не е срутваща се стена, това е здрачът от тъмния облак, който сега лети надолу. Здрачът, който идва заедно с проливния дъжд. Сега се отприщва. Един облак, натезал от дъжд, се носи между планинските върхове.

Отприщва се.

Започва неистово. Секунди и олюляващи се прапланини. Напрежението, напечените каменни стени. Нищо. Поройният дъжд руква, освежава, потушава.

Рисковано опасната игра не може да продължава повече. Непрекъснати ивици вода улучват всичко със своята влажна и бавна сила на дъждовно време. Живинките в планината биват изтласкани в гълбините ѝ. Дъждът шурти по гладките скали, охлажда, гаси и облива. Хорът е ням, както е ням и камъкът изобщо.

Няма го буйството на върховете на кули, разтворени като ножици. Една-единствена подобна стена под наклон има тук и под нея

стои самотният гол човек, треперейки под струите на дъжда, събудил се още веднъж.

Няма никакъв смисъл да се вслушваш за хорове по кули, когато вали такъв пороен дъжд, както сега.

Влагата е влага и мирис на влага. Няма омайваща пара. Гол в дъжда и мокротата. Камъкът се е завърнал при своя камък.

СЪРЦЕТО ЛЕЖИ ОГОЛЕНО КРАЙ ГОЛЕМИЯ ПЪТ В МРАКА

Луната, съвсем тънък резен, е престанала да свети и да оказва каквато и да било помощ. Къщата е обгърната с гъст мрак. Дълга и тъмна вечер ще се приплъзне насам — ще се приплъзне в нещо още по-тъмно. Надолу, надолу и по-тъмно.

Ако тук има сърце, то е самотно. Сърцето си е самотно, така е създадено. И постепенно става това, което наистина и без съмнение е.

Самотно. До другия има голямо разстояние и там цари неизвестност. Така пътят до него се удължава още повече.

Самотна става и къщата. Какво е в нея денем, сега няма никакво значение. Сега властват съвсем други закони и има други пътища, друг фарватер. Ако по-рано днес наблизко е имало светещи прозорци, вече ги няма. Осветените правоъгълници от стъкло липсват и не играят никаква роля.

Няма ли тук някакъв ред?

Има, и то във все по-голяма степен.

Там, където примигващата светлинка сетне угасна, там всичко беше както трябва. Прозорците изчезнаха и очите притвориха натежали клепащи. Няколко тихи потропвания и после — сън. Лампа след лампа е сега както сън върху сън. Това действа напълно според своите правила и навред.

Със самотно сърце никой не се чувства сигурен в къщата. То има единствено себе си, ако и него има. В настъпващата нощ не може да се разчита на това.

Не притежава ли човек сърцето си накрая?

За това не се знае твърде. То е едно от многото несигурни неща.

Тази вечер нищо не е сигурно. Затова не си притворил с клепащ окоето си.

То трябва да е сигурно.

И казва:

Добре виждаш, че твоето сърце лежи оголено на пътя и се е озовало там по собствено желание. Много добре го знаеш, ала се опитваш да го държиш в тайна.

Измореният следва да отговори:

Да, истина е.

Именно сърцето лежи оголено на или покрай големия път, когато над него се спусне мрак. Не е първата вечер, в която това става. То очаква някого. Излиза, ляга край пътя, треперейки от храброст. Нощем такава неща винаги може да се направи. На никого не вреди и никой няма да си даде труда да пита.

В тъмното, когато всичко е непознато.

Как завършва, е вълнението на всяка нощ и от него просто не можеш да се въздържиш.

Денем оттук към света поемат четири пътя. Нощем те стават неизброими. Тук има всичко и нищо относно пътищата. Не помага да си мислиш, че четирите посоки извеждат оттук, сякаш се намиращ в мъртвата точка на големите пътища, откъдето си тръгнал. Не, спрял си тук, полагайки своето открито сърце, защото не си стигнал по-надалеч. Всъщност през цялото време си бил в къщата.

Оголено край непознатия път всяка нощ.

И защо оголено? Защо тъкмо тази дума?

Защото явно се чувства така. В мрака дрехите не означават много.

Беззащитно?

Също. Усещане за беззащитност.

Но със сляпото желание да бъдеш там. Да срещнеш това, което иде към теб.

Да стоиш беззащитно тъкмо когато трябва да се пазиш. Има ли връзка между двете? Никой не е казал, че трябва да се пазиш. Да свалиш от себе си всичко, което си навлякъл, и то край големия път, където движението не секва.

Големият път минава право през мрака, но няма смисъл да питаш за каквото и да било. Не ще получиш никакви сведения. Очаква се да проявяваш храброст и да мълчиш.

Много ти се иска обаче се провикнеш, напук на всичко:

Само ела!

Но не го правиш. Измисляш си го, когато по себе си усещаш, че не можеш и няма да го направиш.

Никой не се провикна и никой не дойде.

Сърцето е в своята камера, лежи край пътя, лежи и в къщата, която е също край пътя. Едното не пречи на другото. Сърцето се удря в стените. Сигурно ли е, че тази нощ няма да стане нещо?

Не се знае.

Във всеки случай това е една *нощ край пътя* повече, отколкото е бивало досега.

Ала какво е *това*?

Потропване по стената.

Сърцето поспира, силно е развълнувано. Отвън се дочу глухо потропване на дърво о дърво. Меко изхлопване на лодка, която се удря в стената под напора на вятъра. Може ли да е истина?

Да не би внезапно да се окаже, че навън има море. И една привързана лодка, която се блъска в стената на къщата.

Блъска се в стената на къщата поради буря. Каква буря? Привързана за стената, лодката се удря в нея поради буря.

Навън няма никаква лодка. Няма дори вода за такава, само градина.

Градина?

Какво знае човек за онова, което може да се намира навън в нощ като тази? Защо да не е едно безбрежно море. И пристан за лодката. И тогава малка лодка е привързана там и чака.

Нощните светлини са запалени, вижда се всичко освен пътя. Лодката, която се удря в стълбовете поради вятъра. Лодката, която е привързана в своя железен обръч и която понякога се блъска не в стълба, а в стената. Такова тропане си чувал много пъти и сега веднага долавяш, че съдейки по звука, то отеква на сякаш хиляди мили надалеч оттук.

Привързана за обръча на стената на моята къща. Там никога не е имало вода и никога — нито лодка, нито обръч. Сега обаче лодката се удря в стената, тласкана от бурята.

Да, така е. Не питаш, само констатираш. Така е край големия път.

Но сърцето веднага усеща, че тук става тясно. Това е край непознатия път — по суша или по море, какво означава тогава? Изобщо нищо. Нощем водата залива брега и затова лодката трябва да

се привърже в обръча. Излинялото сърце долавя съвсем отчетливо, че лодката е привързана съвсем наблизно.

Може би тогава някъде около къщата има колове за привързване на лодки. Колове за лодки беше някога приятна дума. Кой би дръзнал да се изтъпани, отричайки, че водата се надига към сушата, та в тъмните нощи лодката трябва да е привързана в обръч. Кой би дръзнал да заяви, че такава буря няма. И ухилено да твърди, че всъщност тропа някой добър съсед?

Излизаш при голямата магистрала, където всичко е възможно. Предположенията се трупат едно връз друго. Не ги изричаш на глас, но ги оставяш да живеят.

Не можеш да се принудиш да го изречеш на висок глас. Сърцето е затупало отново. Истина е това, което не е истина, и тогава то трябва бързо да се заеме с нещо, скоростно да започне да се разширява.

Да се разширява там вътре, където е тясно отпреди. То тупка с тежки удари.

Но все още е мое.

Това си казваш ей така, напосоки, с малко неясен адрес. Казваш го напук.

Тази нощ е другояче.

Така е. Вярно, навън сега стават различни неща, но то си е във всеки случай мое.

По-голямо е, но си е мое и ще продължи да е мое и по-нататък.

Това е съвсем напук и около сърцето ще става все по-тясно, а то ще трябва да бие ли, бие. Сърцето, което винаги иска разширяване, ще трябва вместо това да се чувства по-натясно откогато и да било, отбивайки своите удари.

Същевременно навън дърво се удря о дърво и обръчът дрънчи, докосвайки стената.

Там няма никакви граници. Можеш да си представиш например далечни брегове. Широки, дълги пътища, пристанища на неизвестното. Вледеняващото неизвестно.

То не удря по собствените си тесни стени. Сърцето е по-голямо от своята камера. В нея то става горещо.

Желязна ръка ли го сграбчва?

За това не се говори.

И не че стаята е станала по-голяма внезапно от нежност към някого, но го притеснява някакъв вид уплаха, притеснява го рязкото разширяване, при което трябва да се отвори място за всичко полузабравено, дето паметта неочаквано изважда и иска да е там. Всичко това неочаквано бива съживено и нахлува към сърцето. Животът нахлува към сърцето с нещо, което надали има име, но което сега получава тежест.

По неизвестни причини?

Не.

Сърцето е край пътя, няма къде другаде да е. Късно е и трябва да излезе оголено.

Не е неочаквано, предпоставено е отдавна. И въпреки това става прекалено бързо и прекалено рано.

Носът на лодката се удря в стената, удря се в къщата, а времето не е нищо друго освен тънка чертица край изхода. Навън бушува дъждовна буря. Самотната лодка, дъждът и бурята, ударите по стената и онзи, който трябва да излезе гол, хвърля дреха подир дреха, чувайки всичко като сурова многоцветна песен за времето, което не достига, за оскъдното време. Лодката се удря в шума на оскъдното време. Лодката, която я няма, в морето, което го няма, и шумът около оскъдното време. Тази песен не може да продължава, но я има сега, тъй като страхът е привързан към къщата и къщата — към страха, а обръчът е привързан към сърцето от цялото могъщество на вятъра, дъжда и бурята.

Сърцето е привързано към стаята, която непрестанно се стеснява, защото в нея бурно нахлува все повече живот. От пътищата надалеч в мъглата, от всички времена, от всички поражения и мигове на радост, от своя собствен срам. Винаги тук откъм пътищата, които неизменно са били многобройни, вятърът и дъждът отново и отново, всичко профучава през сърцето и прилича на песен.

Кой отърсва от себе си онова, което иска да влезе, и го отрича: тук няма река, няма никаква морска буря, няма изобщо вода с неизвестни пътища, нито пък лодка, подготвена за отплаване, защото нощта си е нощ и утре е ден. Не, твърде късно е да се припява това. Всичко е установено, обръчът е здраво закрепен за стената, лодката се удря в него, твърде късно е да се пее така.

Ето я и първата желязна хватка. Изпробва силата си. Желязото си е желязо, но твърде късно е да се пее така. Когато хватката вдига ръка. Когато сърцето е на пътя и е хем прекалено голямо, хем прекалено тясно. Прекалено късно сърцето разбира, че ще е сега, че тъмните потоци и желязната хватка изпитват силата си.

Вятърът и лодката се блъскат взаимно. Широкият път на вятъра е открит, свободен, идва откъм неизвестното, отива към неизвестното. Волен.

Лодката потръпва на въжето си. Изплашената къща е част от уплашеното сърце, пътят насам е бил открит, лодката удря рамката на вратата от нетърпение. Къщата е само място, където се спи край големия път, какво може да направи сърцето, то няма за това никаква вина.

Твърдения по принуда.

Сърцето не е невинно, то си е сърце. Сгорещено е сега, не невинно. Било е част от един човешки живот. Невинно е всичко останало.

Но онова, дето нахлува обратно, иска да му се отреди място. Сърцето не може да се противи, трябва да го приеме, трябва да се разшири. Не може да се затвори, тази нощ нищо не е затворено, илюзия е, че това или онова могат да се затворят. Напротив: то трябва да е отворено за всичко, което иска да влезе, никой не иска разрешение за това, никога не е било извършвано нещо толкова ужасно, че да не може да се предяви искането да бъде прието. Приеми, разширявай се. Непонятно е всичко, което човек си е мислел за погребано.

И *то* ли ще дойде?

Да.

И *то* също?

Да.

Така е през цялото време.

Трябва да се освободи пространство, но стените не могат да се разгънат повече, отколкото вече е направено. Сърцето се обръща с мъка. Повече просто не може.

Говори като невинно сърце.

Говори на бурята и тъмнината и на онова, дето няма и не може да притежава име. Безуспешно произнася своите безполезни твърдения.

Железни ръце го сграбчват.

Вятърът бе донесъл по-тежък дъжд. Навън започва бурно фучене, а вътре фученето е не по-малко от всичко, което нахлува. В същото време лодката се удря и напомня, че е там, но сега по-бавно, отколкото в началото, та да се разбере.

И пространство за дишане между железните хватки, та наистина да се разбере.

Вятърът издухва дъжда, както и трябва да стане на земята. Отначало това действа съвсем успокоително. Човек може да си помисли, че сега вали проливно в празната лодка, че прогизват седалките, почернявайки от водата. А почернели в мрака, те са двойно по-черни. Но вятърът е издухал също натрапчивите спомени, докато е блъскал лодката, докато седалките чернеят. Спомените хвъркват в объркани ята.

Навън пороят продължава. Удря по борда. Въжето за привързване става все по-твърдо там, където е завързано в обръча.

Добре познато и уютно. Малко пространство за поемане на дъх.

Само сърцето може да се затвори в себе си. То не бива да го прави, защото ще бъде изпълнено до взривяване от спомени, натежало от образи и ще се спаси, като се захване здраво за дреболии като въжето за привързване и слабия кисловат дъх на корабно въже. Мирисът на хубавия делник.

Поемане на дъх между железните хватки. Те скоро ще са тук. Просто трябва да се вкопчиш в най-простото. Нищо няма да стане, усети мириса на въжето, което е прогизнало от вода. Благословено в своята обикновеност.

Спокойно, спокойно, както прогизнали от влага въжета.

Няма смисъл повече. Пристягането в сърцето се усилва. Вятърът бе издухал каквото никой не искаше. Тежкия ритъм навън става още по-тежък, преминава в усилено думкане по стената. Едно е ясно: лодката ще остане при къщата. С почернели седалки или не, тя ще чака тук.

Но защо?

Така, ще чака тук.

Тук никой няма да пее.

Но пък и никой не желае да реве. Може би едното е също тъй просто, както другото? Чувството обаче подсказва съвсем друго.

Помисли за това.

Не мога.

Преди бе тъмно, сетне придойдоха облаците и дъждът. Помрачно от това няма да бъде. Стаята се опитва да се разшири, но железните стени не й позволяват. Скоро ще стане по-тясна. Лодката отново ще дава знак, че е навън, ако се наложи. Празните седалки, дъждът и вятърът танцуват заедно в непрогледната нощ.

Какво се образува тук?

Това не е сън, това е сега. Часът настъпи.

Както си го знаеше и както се бе очертала една трудна и мъчителна нощ.

Бурята прави дъждовните струи полегати. Старите и отдавна небоядисвани дървени стени навън отдавна са почернели от пороя. Това не се вижда и няма ни най-малко значение, логично е къщата ми да е черна.

Да, стари стени и пороен дъжд — нека му отворим място. Делник и мокри стени на къщата, така трябва да е. В една песен. Беше ли мъчително? Сега е приятно да си го спомняш. Да го съхраняваш в сърцето си като любов. Имаше някога една любов, някога, в заскрежена пролетна вечер. Къщите в нощта тъмнеят. Едно момиче стоеше под поройния дъжд, а сега е мъртво. Какво стана с него? Сърцето се разширява, но не получава отговор. То е голямо и уплашено от спомените.

Хубавото, което изчезна, получава своето място вовеки, но вечното време е сякаш за другите.

Голямо и уплашено от спомените. Забравя, че няма място, и железните ръце непрекъснато му го напомнят. Сърцето отвърща със силно и ужасено хлопане. И какво е това?

Напряко на онова, което инак върлува и запълва. Тъмната буря се отдръпва. Железните ръце не са те пуснали и едно ново око, което се е

отворило към теб наред всичко това, прави тъй, че ти виждаш как и пороят навън се оттегля.

Стените не пречат. В теснотията се отваря още едно ново око. Знаеш го и едновременно го гледаш. Въпреки всички препятствия виждаш по-тъмното в тъмното да се издига към вятъра.

Това никой не е можел да го разкаже. Издига се към бурята. Междувременно откъм лодката се разнасят силни удари. Оловнотежкото на дъното се е надигнало към бурята. Какво иска?

Що е?

Човек има някои и други предположения относно това, какво е, но не желае да признае, че разбира. Издигането в бурята бе знакът. Тъмният поток ще набъбне и ще се изкачи като вятъра, докато не просветне отдолу. Ще свети през нощта над пътищата и над прогизналата от дъжда лодка, и над пътя, и пак над лодката. Готовността на лодката да отплава трябва да стане очевидна, макар и досега да не е била, но не бива да се държи в тайна.

Така сега е твърде късно да се пее.

Сърцето се разширява, става все и все по-голямо между стените, които не оставят място и взривът е неизбежен. Течението се е вдигнало и лодката сякаш е разцепила уста към къщата, но бурята не стихва и седалките танцуват с пороя. Всичко е ясен знак, че сега е твърде късно да се пее.

Пороят отново се спуска надолу, но скоро ще се възправи пак. Ти беше чувал нещо за извисяване, но не го вярваше. Носеше извисяване у себе си, което се опитваше да изпратиш навън като послание. То бе изчезнало. Сърцето е в затруднение — така разкъсано, каквото е, тъкмо *то* повдига пороя с гола и бяла долна част, насочена срещу буря и дъжд.

И предизвиква тръпка: аз знам нещо във всеки случай.

О, не.

Знае нещо във всеки случай!

Не, късно е да се пее сега.

Тясната камера със своите многообразни стари гости. Те са готови да поемат в редица обратно. Така е, когато то затихва.

Какво става всъщност?

Няма отговор.

Това, което става, е тайно.

Че сърцето трябва да стане по-голямо, но не може. Скоро трябва да се взриви.

Редицата трябва да спре.

Редицата не спира.

Сърцето я иска. Иска всичко, което е било, всяко нещо, и лошо, и хубаво, само както е било. Раздава се сигналът, който призовава тук всички. От това редицата се увеличава, нахлува. Стаята скоро ще се пръсне, но изпраща сигнал на всички. Редицата нахлува, невъзможно е да се запуши, щом няма повече място, значи няма повече място, но редицата продължава и сърцето изпраща сигнали без прекъсване за още по-плътен строй.

Всичко, което е било забравено, загубено или пренебрегнато — не е било никога съвсем загубено и сега то знае откъде идва и чие е. Чува сигнала. Не пита дали има място. Просто нахълтва.

Напрежението е тъй огромно, че то повдига пороя извън с мощта на тъмни гърбове. Сърцето, което не може да бие, изпраща топли вълни през земята и камъните, и водата. Сигнали. То иска да е отворено за всички. Вместо това обаче трябва да се свие, да се смали и вцепени.

Но елате, елате.

Елате всички, които бяхте, които сте били тук, у дома, които си отидохте оттук.

Навън дъждът е като че още по-тежък. Разхлабените седалки в лодката може би са отнесени. Нейният нос вероятно е съвсем потрошен.

Никакво внимание от страна на онези, които бяха повикани обратно. Бе нададен сигнал за най-голяма опасност и тук те прииждат в редици, искайки да влязат. Това, че пространството става все по-тясно, е неизбежно, за това, че на сърцето става все по-трудно, нехаят всички — щом домът го иска, ще бъде така.

Силно напрегнато, то се стяга и ги приема.

Задушавайки себе си, то се пристяга в желязото и може да се взриви.

Сигналът обаче не престава: идвайте!

Има ли там навън още някой, който да не е дошъл. Всички трябва да влязат.

Нощ е.

Борба е. Сигналът се раздава на тласъци във всички посоки. Улавя и води обратно. Обратно с хиляди забравени дреболии. Въпреки болката смазаното не може да не продължи да зове. Поне да разпрати посланието си. С ослепителна яснота то бива сега възстановено в спомена, посетено и изпратено насам. Сърцето изобщо не желае да се предаде, то работи с взривена камера и предсърдия. Животът е бил много разнообразен, с много багри.

Елате, елате.

Такъв беше животът.

Сега се води самотна борба между спомените. Повече спомени! — отеква повик. Това е оръжие. Но те го правят все по-тясно.

Сляпа борба и все по-малко пространство.

Не, не сляпо. Сигналите не го сочат.

Плътни редици назад. Все по-големи трудности. Смали се, свий се, за да отвориш пространство.

Трябва да има някаква граница, до която това е възможно, без то да се пръсне, и тя е вече близо. Пороят от дъното се надига сериозно и светлата му долна страна проблясва през мрака. Издига се все повече. Тъмното сияние не прекъсва. Тъмният поток се отцежда. Пътят към тъмните порои.

То се пръсна.

Пръсна се?

Не. Този път не.

Само така изглеждаше.

Само така се усещаше то в един невъзможен момент. Че се пръска напук, разтоварвайки се. И преодолявайки цялото бreme. Повиканите тук си отидоха, откъдето бяха дошли.

Като победител ли ще излезеш сега?

Не, това не е възможно.

Никога като победител.

Но човек и ще побеждава, и няма да побеждава.

Засега.

Разполага с голям резерв, който е в готовност.

Познаваш ги сега, знаеш, че ще дойдат начаса щом чуят сигнала. Тогава не ще си самотен повече и болката заема второ място. Повече от много ще откликнат.

Засега, сякаш това би било невъзвратимо, сърцето лежи край пътя към тъмни порои. Оголено и в очакване на следващото. Каквото и ще да е то.

СПОКОЙНА РЕКА ИЗВИРА ОТ ПЕЙЗАЖА

Какво е покоят, когато е толкова голям, че не може да се долови? Когато се е изплъзнал от мястото си и се усеща по-тежко от гръмотевица?

Просто някой излиза с лодка от горите. Това сигурно не е особено важно. Ще се придвижи със спокойствие и сила.

Бляскавата спокойна река тече както се полага. Тя сякаш извира от нещо съкровено... оставяйки съкровеното си. Носи се към едно далечно море.

Какво я следва в този неин път? Пламенни желания, които са се уталожили. Нищо друго.

Водата тече ли, тече.

Не вдига много шум около себе си. Но пейзажът, който живее в непосредствена близост до нея, няма как да не бъде белязан от пътуването ѝ.

Бляскава вода от съкровеното. Сподирена от също тъй бляскава вода. Всичко е в покой. Едно спокойно странстване, което не изглежда, че ще свърши или ще достигне някаква цел. Просто става. Всичко се извършва без шум.

Големи и малки неща. Работата на деня, какво е това?

Вече не е работа. Угасени, горещи желания, които заминават надалеч. Понесени към морето.

Реката сякаш извира от своя пейзаж към далечното безбрежно море. За онзи, който има някаква представа, някаква поне съвсем малка представа за морето, този спокоен път не е важен.

Голямото се избавя от онова, което няма дом. В това никой не се намесва.

Толкова е просто.

И тъй спокойно става.

Сякаш нещо е било издигнато зад забулен хребет далеч отвъд онова, дето го наричат хоризонт: това, което е останало без дом, ще бъде отнесено. Една огледално спокойна река е бистра дълбоко вътре в себе си, друго сякаш няма.

Въздухът може да е зареден с горчиви въпроси, които са безполезни. Те не ще бъдат зададени. Само се реят над водата носителка, отдъхват пътьом, както всичко останало. Никакво течение не спира, загдето е трудно да се разбере, че пламенните желания угасват.

Бляскавата повърхност се носи нататък, изпълнена с картини от бреговете, тъй живи днес, че са готови да се откъснат и да рукнат с нея. Това във всеки случай трябва да е голямо пътуване, склонове и лесове потръпват, когато образите им се оглеждат така пронизани от светлина.

Реката е носителката, която се лее с угасено желание и има най-бистрата вода.

Но не става дума за свита от скиталци — хълмове и гори. Те се оглеждат във водата, ала остават там, където са. Предопределено за всеки е да не се мести, както му се иска.

Тук във въздуха висят въпроси.

Тук няма отговори.

Отговори не ще има никога. Водата извира от гората и покрай всички, които ги задават. Какво е това, дето е толкова черно? Сбогом на хиляди отблясъци, на хиляди тежки удари и звуци. На всички видове щастливи тонове. Какво е това, дето оказва съпротива, дето не иска?

Никакви рамки не бива да се чупят, то полека се съвзема и смълчава, бавно черпи сила от невероятно много страни и се държи.

Бляскавата вода носи своето бreme. Лека като нищо, така изглежда. Тежкото не е известно и свенливостта не допуска виране по-отблизо.

Това не е да бъдеш хвърлен на гарваните.

Това е надигналата се вода след буря или пороен дъжд. Тънки и крехки млади брези по бреговете още не са си възвърнали гъвкавостта

след бурята, извити са дъгообразно и топят меките си върхове във водата, сякаш са девойки, обзети от смирение, уплах и очакване. Друмницата се носи покрай тях.

Едно пътуване към морето надали може да се осъществи по подходящ начин. Не обаче и кротко. Кротостта остава заедно с меките брези.

Трудно ли е да се продължава?

Не сега.

Нищо не може да се разбере, нищо не може да се укрие и запрати на дъното. Беззвучното прашене, което е част от него, идва най-напред, водното огледало го следва, плъзгайки се и възпрепятствано от всички укрепления, които са налице. В каменните краища, в земните насипи, в наведените напред дървета, да, в прекършените треви. Незабелязано всичко се оправя. Отпуска леката си, но твърда хватка. Всичко е предварително определено, хватките, пристягането и укрепленията се разхлабват.

Два-три прекършени стръка не могат да те възпрат.

Нито пък един спомен.

Да имаш блестящ път, по който да те пренасят. После следва съвсем права линия. По-младите пъпки през цялото време плуват на водната повърхност.

Трудно ли е да се продължава?

Не сега. Само последното, което може да се излъчи. Една малка, съвсем малка пауза, докато стане ясно, че посоката е морето. И тогава какво означава това?

Отговорът гласи: морето е, морето.

Достатъчно изчерпателен ли е? Защо се отвърща по този начин? Не е ли достатъчно точен.

Какво значи изчерпателно?

Какво значи точно?

Никой не е твърдял, че не е точно. Нали сме чували грохота на гръмотевицата, предизвикван от този покой? Тогава е наистина точно. Може би в крайна сметка отговорът е отличен.

Все по-трудно и по-трудно е да се различи отговор. Какво е това, което не си знаел?

Водата се лее бляскава и отпочинала извън местността, заедно с онова, което няма дом.

НЕПОНЯТНО

Лъх от първия дъжд върху тънка рокля, по топла кожа.

Какво?

Или по моята тънка риза.

Кратки скъпоценни мигове.

Мирис, който изчезва още докато се обърнеш и замълчиш. Така мирише онова, което не може да се намери, което само не знае, че го има. Безмълвно притаено на езика зад една дума за любовта.

Непонятно — като онова, дете човек иска да има край себе си, когато няма какво да желае повече.

Първата пръска върху памучна риза.

Заставаш напреки пътя и вдигаш нагоре лице, усещаш нещо: отново смътна мъка.

Послание от мъка, необичайна и жива, която няма име.

Мъката е последното важно нещо, това, което предизвиква, удря и създава.

Важни са очакванията, но мъката е последното.

Пътят става труден, минава през дълбоки пукнатини, пътеките се губят в собствените си криволици и местата на срещите стават невидими.

Но да се разкаже кое е неизразимото при лъха на първия дъжд. В него се таи една истина, нещо, пред което човек може би отстъпва.

Отново една истина зад думата за любовта. Има пласт върху пласт, трудно е да излезеш напред и да заявиш, че знаеш.

Усеща се като послание, но поръченията му и истините се крият зад безчет ципи. Ние не искаме да знаем, ние отвърщаме припряно погледи, защото истината е гола и близка.

Ципи. Бързо покриват отгоре. Човек трябва да се удивлява — както мъката възниква помежду ни през топлите дни, при първите капки на дъжда.

Прас! — чува се под моя крак в пукнатината, точно под ботуша. Каменистата повърхност на пътеката изтрополява бавно при стъпките ми, не е стабилна, може да се клатушка.

Прас! — обажда се скалистата пътека.

Не е неочаквано.

Каменистите издатини по пътеката и аз се сдружаваме незабавно. Една немногословна дружба от много отдавна. Загадъчна в своята изключителна простота.

Никога без надежда.

Прас! — днес, както преди.

Или тази година е по-различно? Пак малко ново и по-различно?

Защо?

Глупости, самовнушение, казвам си, но може би ми се бе искало да бъде така.

Прас! Във всеки случай като застраховка, като подпечатване, камъкът се люлее и трополи в основата на планината. Един сигнал дълбоко вътре, че е сега. И че просто е.

Какво е то, дете е? Не се говори за него. Но се говори на сърцето ми и аз знам този език. Говори се приглушено като на някой беден и плах.

Всичко е наред, означава.

Самият аз не казвам нищо за моето, това е монолог за продължителната ни дружба. Всичко е наред.

Прас! За теб и мен през лятото, краткото лято, радостта, вечерите — и слабият сигнал навътре. Дълбоко вътре в тежката крепост на планината стига той, така поне си мисли човек. А там се говори ясно.

То ще продължава в пукнатините.

Всичко е наред.

Планинските камъни със своето тихо приветствие.

Планинските камъни, които са там, за да останат.

Всеки, пристигнал, за да премине през клисурата, бива приветстван с добре дошъл от планинските камъни, които му говорят по своя пестелив начин. През времената и през времената. Неспокойният скиталец продължава да среща покой и пак покой.

А ти?

Дойде плах на пътеката и попита. В своята плахост получи възможност да усетиш и разбереш.

ПРОСТО ДА СТАНЕШ СУТРИН И ДА ВЗЕМЕШ ШИШЕТО С МЛЯКО

Изглежда толкова малко.

Не е нужно кой знае колко.

Само това, да станеш и да вземеш шишето с мляко и едно ранно утро, може да бъде чудо.

Ароматите са част от него. Човек ги забравя и те изникват отново, като стари песни. Голямата песен за уханията не може да се научи наизуст, но тя те съпровожда където и да идеш.

Слънцето току-що се издигна над хребета, сега то облива с пълна сила хълмовете и склоновете на планината. Излязъл си от дома, за да вземеш шишето с мляко, оставено на специалната поставка горе край пътя. Лято е.

Уханията са съзрели през вчерашния топъл ден, тази нощ са допъплили насам, придобивайки прохладно омайващ привкус, но също така прозрачен и малко отдалечен от нас. Слънцето обновява всичко само за миг.

Не само обновява, но и създава за днес. Всеки ден с нещо ново в този час. В горичките животът се пробужда както в хубава песен и по хълмовете при нас също всичко се разсънва. Животът ни обкръжава, никога не ще ни напусне. Сякаш имаме договор да сме тук заедно.

Човек не иска да се лиши от толкова много. Достатъчно е да стане и да иде до пътя, за да вземе шишето с мляко в този час на кипящ живот преди нов зноен ден.

Време на сътворението, преди денят да се е разгърнал напълно. Този, който спи, върши грях, пропускайки това.

Обичайните домашни птици излитат от стълбата, когато излезеш на нея. Сврака и скорец. Преструват се на стреснати, макар изобщо да

не са. Рано са станали. Кацат на най-близкия покрив и изобщо не изглеждат уплашени. Само чакат да им падне нещо. Лястовиците вече премитат небето невероятно припрени и преди да дойде вечерта, те сигурно ще бъдат сред най-изморените на света. Кой може да си го помисли за една аеродинамична по форма и поривисто стрелкаща се лястовица. Сутрин човек не може да не ѝ се радва, тази птица е сякаш родена от син въздух и радост.

Чак горе край големия път върху специалната поставка чака оставеното съвсем наскоро шише мляко. При отиването дотам изпод краката ти се раздава добре познато скриптене. Стръмничко е. Тук всичко е височини, хълмове. Слънцето веднага се усеща по плещите като топла прегръдка.

Сгрятата от лъчите му земя с трева, мравки и цветя подтиква хълма да издаде дъх с примес на подправки, които са добре и за едно, и за друго. Примесени вкупом за през деня.

Подправки. Отвъд всички земи се сецаш за уханието на джинджифил в дом малко преди Коледа, когато си бил дете. В затрупана от сняг къща, в затрупан от сняг двор, скован в мраз. Нищо не прилича на това, нищо не може да се сравнява с него, но сладостното изкушение те грабва и сега, както преди.

Отвъд всички страни, на края на земята. Но така е добре. Тръпката, че дишаш сред всичко онова, което прави съществуването хубаво и възможно да се живее. От една шумоляща лятна утрин до дъха на джинджифил.

А и девойката на пътя.

Тя тъкмо е поела по него, за да служи на красотата. Момичета по пътя. Те са част от нея. Тя принадлежи на утрото. Краката ѝ са дълги и девойката върви, сякаш пристъпва в израсла трева — не разбирам защо. По скриптящия път няма трева. Не мога да я попитам, просто е красиво и правилно, че пристъпва така, именно по този начин. Би било впрочем все едно как се движи, така е. Личи си, че очите ѝ са широко отворени, заради утрото. С удивление отива към онова, което е само нейно. Може би се връща от младежка танцова забава и е щастлива. Пристъпва, като че върви през висока трева.

Брезите се накланят една към друга над онзи отрязък от пътя, по който върви тя, срещат се над главата ѝ, сякаш е някаква нова мома на Бендик от старата приказка. И като че върви през висока трева, но не в смъртта, а към живота.

Цветя между камъните и не след дълго — пъпки, готови да се разпукнат. Слънцето ще струи и уханията ще се редуват според това, кое кога се е пробудило. Вече го виждаш: никога досега не е имало толкова буен цъфтеж по хълмовете както тази година. Или както ще има — много цветя още дори не са се подали. Участваш в това. Тук ще си.

Силното чувство, че принадлежиш на всичко наоколо. Изпълнен с удивление, се изкачваш по хълма, утринно окъпан от почуда, само за да вземеш шишето е мляко.

ВЕРА ГАНЧЕВА

В ТЪРСЕНЕ НА БЕЛИЯ КАМЪК ЗА ТВОРЧЕСТВОТО НА ТАРЯЙ ВЕСОС

„Този, който пише нова книга, е също тъй самотен, както носът на кораб, врязан във вълните, за да пробие през тях път към неизвестното. Сам е. Условията са тежки — тежки условия и редки моменти на радост. Този, който пише, мечтае да намери нещо: можем да го наречем един съвсем бял камък. Човек си мисли, че го има и го търси на най-невероятни места. Такъв бял камък наистина съществува. Никой обаче не го е намерил. И никому това не ще се удаде без непрекъснато и упорито дирене. А ако бъде открит, творчеството ще загуби своята сила. Но засега не е намерен...“

В своето слово, произнесено по норвежката телевизия при удостояването му с престижната награда за литература на Северния съвет^[1], Таряй Весос дава израз на убеждението си, че изкуството е равнозначно на постоянно търсене, на устременост към химера, чиято непостижимост изпълва твореца с характерна неудовлетвореност, понякога граничеща с отчаяние. И тъкмо в решимостта да не му се поддава, да го превъзмогва, е смисълът на писането като акт и процес, като осъзната и насочена дейност, тъкмо в нея се съдържа силата, от която заблудата, че мечтата се е сбъднала, би го лишила, пораждайки драматизъм, дори трагика.

Така простичко, но философски и образно Весос формулира и в други откровения, твърде редки впрочем извън произведенията му, логиката на писателския труд, тежък и психически изтощителен, но духовно зареждащ и възраждащ, извисяващо отговорен. Без съмнение той е вникнал в нея отрано, още в годините на юношеството си, в периода на онова първично натрупване на наблюдения и познание като основа за по-нататъшното изграждане и развитие на надарената индивидуалност, прекаран от бъдещия писател в бащиното стопанство във Винье, област Телемарк, в недрата на величествената норвежка

природа, негов пръв учител по творчество наред с Хенрик Ибсен, Кнут Хамсун, Селма Лагерльоф, Улаф Бюл, Ръдиард Киплинг, Рабиндранат Тагор и други забележителни личности от скандинавската и световната литература, с чиито книги осъмвал край парафинената лампа в дългите зимни нощи. Всъщност той не напуснал своя роден край почти до края на живота си, с изключение на краткотрайни пътувания до Осло или други градове в Норвегия, а и в чужбина, та толкова по-знаменателен е фактът, че в своите произведения се изявява като космополит, не като пришълец в голямото изкуство от покрайнините на континента, от затънтено кътче някъде и там. Изследователите му открояват впрочем неговата дълбока връзка с вековната устна традиция на северната литература, с такива образци на фолклорното наследство в скандинавския регион като приказките и притчите, легендите, баладите, органично преплетена с естетическите търсения в европейската култура на XX век и по-специално с „прекодирането“ ѝ от модернизма, с онази поливариантност, която неговите течения въвеждат в нея като атрибутивен параметър. Таряй Весос (1897–1970) превръща в художествен феномен девиза, изкован от самия него на новонорвежки^[2], странния и магнетичен език, на който пише — *fra bygda til verda*^[3], за да вмести в тези няколко думи внушителния обхват на нордската^[4] словесност, чиито творци още от неизвестните автори на еда-поезията и викингските скалдове до представителите ѝ днес прехвърлят мост през времето в неговата многоизмерност и през пространството в цялата му безпределност, за да слоят старо и ново, провинциално и глобално, индивидуално и универсално в свой *хронотоп* с космически вибрации и необятност. Именно в това пространствено-времево единство следва да търсим и проекцията на Весосовия модернизъм, разширил периметъра и стила на „практическия реализъм“, характерен за класическата сага, да речем, с алегоричност и асоциативност, с опоетизиран, но от това не по-малко гълбинен, психологизъм (вече познат ни от романите на Кнут Хамсун), но пък и тези на новата белетристика с похвати, заимствани от староисландските шедьоври, лишени от епическа приповдигнатост и показна емоционалност, ала наситени с вътрешна интензивност, със силен и косвено въздействащ драматизъм. У Весос, както впрочем в сагите, човекът е изправен очи в очи срещу съдбата и нейните изпитания разкриват най-пълно същността му, абсурдността на

неговото житейско поведение до момента на такава конфронтация, налагаща му да премине през тях, поведение, предизвикано най-често от бруталността и алогичността в окръжаващата го действителност, в битието по принцип, тъждествена на трудно оспорим критерий за готовността да се оцелее физически и духовно. Тук е и главната разлика между норвежкия писател и литературата на европейския модернизъм: урбанистична, ситуирана почти без изключение в градска среда, където усещането на отделния индивид, а и на хората изобщо, за хаос, враждебност спрямо тях, отчуждение и иреалност, парализиращо сетивата и интелекта, е колкото мъчително, толкова и оправдано. Весос го пренася на голямо разстояние от Града — в лоното на Природата, която не го приглушава или премахва, но предлага шансове за трансформирането му от резигнация във виталност, спасително необходима за изтръгване от властта ѝ, по-скоро за нейното видоизменяне в опора при противодействието срещу заробващия нагон, срещу страха и от живота, и от смъртта, срещу невъзможността за сублимирането им в съзидателна енергия. *Естеството*, т.е. всемогъщата природа, повелителка на всичко съществуващо и сякаш неизчерпаем източник на архетипи и символи, представлява огромно огледало, в което се отразяват откъм всички страни, както вътрешно, така и външно, и персонажите на Весос, но дори те да не издържат нейната проверка, тя пак им предоставя закрила и подслон, толкова по-нужен, колкото по-надалеч и жестоко са били отблъснати от социума или са го напуснали не по принуда, а по собствено желание.

В своите първи романи и разкази Весос обагря отношението си към живота и хората с романтичност, напомняща тази у ранния Хамсун или у Селма Лагерльоф и произтичаща от идеята за взаимозависимостта на всички във всичко, за обвързаността между покълналата, готова да избуи трева и жената, която ражда, в неразривна система, като засяга и темата за трагедията на онези, които по една или друга причина не съумяват да се включат в нея или упорстват в опита си, неизменно безуспешен, да разхлабят звената в грандиозната *catena naturae*^[5], да пренебрегнат или осуетят функционирането ѝ като цялост — провокиращо съвършено, но вдъхващо също спокойствие, вяра и оптимизъм. Още в ранното си творчество той демонстрира пристрастие към ирационалното и подсъзнателното, към обследване на потайните и затъмнени кътчета в

човешката душа, изграждайки сложна, многозначно символна реалност, която заменя конкретната почти напълно за героите в неговите произведения, създадени в продължение на половин век. Двайсет и три романа, четири сборника с разкази, шест стихосбирки, три пиеси (и още доста, предназначени за радиотеатър), статии, есета, събрани във внушително 14-томно издание^[6] — това е не само неделима, а и много важна част от новата норвежка и нордска художествена литература. Професор Лайф Меле от университета в Осло разграничава във впечатляващото му дело шест възлови периода, всеки от по десетилетие и със своя идейно-естетическа специфика, с определена значимост в неговата съвкупност и наред с останалите — жалон по възходящия път на Весос, стимулиращо стръмен и труден, подобно на самия живот, а оттук и (не само) в това отношение твърде сходен с този, който извървяват, истински или метафорично, повечето от персонажите му. Не са малко и студиите, дисертациите, статиите, посвещавани до днес на този самоук писател със завидна ерудираност в много области на знанието, натрупана предимно във „вечния университет на живота“ (подобно на доста негови събратя по перо от Севера със световна слава като например Кнут Хамсун, Мартин Андерсен-Нексо, Халдор Лакнес, Хари Мартинсон или Артур Лундквист), чиито книги излъчват притегателна сила за кръгове от различни читателски поколения не само в Норвегия или в Скандинавския север, но също във Великобритания и САЩ, в Русия, Германия, Франция и Италия, в страните на Източна Европа...

И така, към упоменатото по-горе тематично и художествено структуриране на това обемно творчество, предложено от Меле, може би донякъде схематично, но улесняващо разностранния му анализ, се присъединяват и други изследователи като Йойстайн Ротем, Фроде Хермунсгор, Линда Ноаксон, Кай Аторпс, да изредим поне неколцина, без да пропуснем, разбира се, Халдис Мурен Весос (1907–1996), съпруга на писателя и известна норвежка поетеса, чиито книги „По хълмовете на Мидбьо“ (1974) и „Лодката денем“ (1976), посветени на Таряй Весос, се ценят и заради интересния биографичен материал в тях, и защото внушават богата представа за фазите и особеностите на литературния процес при него, обусловени от колоритната му и нестандартна индивидуалност, от редица формиращи влияния, съкровени подтици и лични ориентири в естетическия ландшафт на

епохата. Още в неговия начален етап, сочи Меле^[7], изпъкват мотивите, образите и символите, преобладаващи в прозата и поезията на Весос до неговата лебедова песен — непривичния по форма роман „Лодката вечер“ (1968) и стихосбирката „Живот край потока“ (1970). Те обаче не са поднесени еднакво с оглед на идейно-художествения ключ и стилистичната тоналност в произведенията от различните периоди или по-точно: романтично-сентиментални с уклон към трагизъм през 20-те години (романите „Деца на човечеството“, 1923, „Вестителят Хусклун“, 1924, „Стопанството Гринде“, 1925 и „Вечер в Гринде“, 1926, „Черните коне“, 1928, пиесата „Божията обител“, 1925, сборникът с разкази „Камбаната на хълма“, 1929), по-реалистично и заземено през 30-те (в тетралогията с главен герой Клас Дюрегод^[8] и в „Сандаловото дърво“, 1933 — „епическа идилия“, напомняща знаменития роман на Хамсун „Благодатта на земята“, донесъл му Нобелови лаври през 1920 г.^[9], дилогията „Голямата игра“, 1934 и „Жените зоват към дома“, 1935, в пиесата „Ултиматум“, 1934 и др.), иносказателно-притчово през 40-те, особено важен етап, вододелен не само при Весос, но и за доста други норвежки творци (в романите „Кълнът“, 1940, „Къщата в мрака“, 1945, „Кулата“, 1948, в пиеси и стихосбирки), митопоетично и с характерната за него сплав от реализъм и лиризм през 50-те (сборниците с разкази „Ветрове“ от 1952, обявен за най-добра книга в Европа, получил наградата „Венеция“ през 1953, и „Един хубав ден“, 1959, романите „Пролетна нощ“, 1954 и „Птиците“, 1957, в стихосбирки, издадени съответно в 1954 и 1956 г.), а през 60-те с все по-засилваща се тенденция към ирационалност и психическа мистика, но без замъгленост на основното послание, поднесено с дори експресионистична релефност (романите „Пожарът“, 1960, „Леденият замък“, 1963, „Мостовете“, 1966 и „Лодката вечер“, 1968, стихосбирката „Живот край потока“, 1970).

Независимо от своята дълбока ангажираност с норвежката повествователна традиция, вече изтъкната тук, която го родее с такива крупни писатели в страната му през миналото столетие като Сигрид Унсет, Кнут Хамсун, Юхан Борген, Нилс Юхан Рюд и други, Весос не без основание бива считан за нетипичен неин представител. Всъщност той се налага като оригинален творец преди всичко с романа „Кълнът“ (1940), вече осъществил пробива си в литературата с ярки, високо

оценени произведения като „Черните коне“ (1928) и особено с „Голямата игра“ (1934), с който поема към модернистичен изказ, философски подплатен и обогатяващ класическия нордски наратив с потвърдени възможности за неговото обновяване и чрез разгръщане по начин, съзвучен на художествените търсения на времето, на една от главните теми в творчеството му тази за противопоставянето на тъмните сили и заслепяващите страсти срещу пречистващата роля на природата, от която впрочем произтичат и чиято идилия те, неовладени, могат да превърнат в пъкъл. Близък по дух и умонастроение е романът „Къщата в мрака“ (1945), изпълнен с алегорична образност, гротескова деформация и контрастиращи детайли, като в картините на художника експресионист Едвард Мунк, в който долавяме зловещата атмосфера на окупацията на Норвегия от фашистка Германия. В него липсва външна среда, символично затвореното му пространство напомня това на кошмарен сън, а отгласът от произведения на Кафка, Камю, Хесе се преплита (не дотам изненадващо органично) със специфичния ритъм и лаконизъм, свойствени на сагите, акустично усилен обаче с идеята за обосноваността на надеждата, за победимостта на злото, дебнещо в мрака, за новия ден, който ще го прогони. Подобна стилизирана трактовка на общовалиден конфликт и синтез на условна знаковост с непосредствена образност откриваме също в „Сигналът“ (1950), странна притча за обречеността на битността човешка, която напомня драмата на абсурда и особено „В очакване на Годо“ на Самюъл Бекет, пиеса, появила се впрочем две-три години след този роман на норвежкия писател. Пътници и гарови служители очакват сигнал за отпътуването на влак, който така и не се придвижва извън обгърнатия в мъгла перон, но и се боят, че ще го чуят, сковани от омерзение, примесено с чувство за страх, унижение и срам... Както всеки роман на Весос обаче, и този предлага надежда — за разлика от абсурдистите в Европа и САЩ той не счита, че безсмислието е единствената характеристика на съществуването и статичността на персонажите също крие потенциал за търсене и откриване на неговото съдържание, на предназначението му в един наистина парадоксален свят. Това е лайтмотив и в „Пожарът“ (1961), вероятно най-трудният за пряко тълкуване роман на Весос, отличаващ се с психологическа усложненост, изострена морално-философска проблематика и

Киркегорова по дух ситуация на определящ избор, пред който са изправени персонажите, а и в „Мостовете“ (1966), където сигурността на делника не е достатъчна за превъзмогване на плашещата нестабилност, предизвикана и от грубо сепване от невинността на детството — още една тема, много често срещана у Весос и поднесена със свойственото за него съчетание на реализъм и символика.

Наблюдателността спрямо различните аспекти на човешката участ и като проява на субективното, и като обективна даденост е винаги повишена у този писател, чиито герои са обикновено младежи в неблагоприятната преходна възраст, следователно белязани от мъчително напрежение и бунтарство, от трудно преодолима противоречивост. Девоjkите и жените се справят по-лесно с тревожната обърканост на израстването, съпроводена с вътрешна борба — облагодетелствани от биологичната си специфика, те се намират в съвсем интимна близост с природата, постигат уравновесяващ синхрон с нейните явления и цикли, в които битие и небитие се сливат, еротичната чувственост придобива метафизично измерение, а хармонията, „майчиният език на душата“ по думите на Тагор, става толкова по-скъпа, защото е извоювана в жестоки битки, нередко на живот и смърт. Интересът към подобна двойственост като ръководно начало в съществуването обяснява и тематичните предпочитания на Весос, когото някои критици определят като „модерен примитивист“ в смисъла, влаган в това словосъчетание от друг виден писател на Скандинавския север, шведът Артур Лундквист (1906–1991): „повече от стил, философия на живота и спонтанен, но идейно напълно обясним и аргументиран протест срещу една цивилизация, която заплашва със стерилност заради нездравословното и направо опасно потискане на жизнените инстинкти, както и на стремежа към връзка, в условията на нова и адаптивна култура, между могъщите първични инстинкти и онова, което е дълбоко свойствено на човека“, отбелязва той в свой сборник есета, красноречиво озаглавен „Атлантически вятър“ (1932).

Примитивизмът е обтекаемо и нееднозначно понятие, което буди асоциации с русоизма и романтизма, отпраща при любопитството към дивото и неопитоменото, към свежото и непоквареното от диктатурата на разума. Отъждествяват го по принцип с преклонение пред жизнените процеси, импулси и закони, изразено у Весос с характерна

за него смесица от наивизъм, сантиментализъм, символизъм, експресионизъм, сюрреализъм и като градивен елемент в светоусещане, свидетелстващо за влияние на Ницше, Бергсон и Фройд, за колебание между полюсите на биофилията и некрофилията, с превес все пак на първото влечение, макар и не дотам безусловен, а и за ангажирано отношение към детството — прогноза за развитието и равнището на личността, споделяно впрочем и от други норвежки писатели (Аксел Сандемусе, Юхан Борген, Сигюр Хул, Фин Халворсен), повече или по-малко негови съвременници. В своя стремеж да отрази тази метаморфоза „под лупата на душата“, както би казал Кнут Хамсун, Таряй Весос се нарежда и до такива крупни скандинавски писатели като Хари Мартинсон, Артур Лундквист, Мартин Андерсен-Нексъ, Йоханес В. Йенсен, Вилхелм Муберг, Елмер Диктониус, Пер Лагерквист, Ейвинд Юнсон, Йенс Аугуст Шаде, но и до световни творци от рода на Д. Х. Лорънс, Шърууд Андърсън, Уилям Фокнър, Джон Стайнбек, Ърскин Колдуел, Хенри Милър и др., чиито идейно-художествени търсения водят до един вид синтезиране на ницшеанския дионисиевски екстаз, убеждението, че митът е коренната система на човека, учението на Бергсон за първичната жизненост като двигател на творческата еволюция на света, самоотъждествяването на Уитман с всемира и неговата чувствена възхвала на живота...

Настоящият сборник представя Таряй Весос за пръв път у нас, но едва ли може да се говори за закъснение другояче освен формално. Големият писател е винаги актуален, винаги необходим и добре дошъл в домовете и на българите, където книгите все още заемат немалко и почетно място. Трите романа, поднесени тук в превод от новонорвежки, без съмнение принадлежат към върховете на внушителното му творчество и въпреки че са доста различни, те са свързани със сложната и неизменно въздействаща проблематика, включваща в широк тематичен кръг големите човешки въпроси за съществуването и като вътрешна, психическа борба, за отегчението от него, което не изличава вярата в живота, за отговорността на индивида преди всичко спрямо себе си, за вината, помирението и изкуплението, за раждането, любовта, смъртта... Матис в „Птиците“ се обгражда със свят, пренаситен със символи, които са за него не по-малко конкретни и истински от фактите — той го възприема и третира като поет, те му помагат да се докосва до тайни, да разгадава знаци, невидими и

непонятни за останалите, да се впуска в прехласващи игри с думите, податлив за магията, упражнявана от тях, от добрите, както и от лошите. Умствената изостаналост на Матис се изразява именно в неговото схващане на съществуването като съвкупност от символи и в трагичния му опит да се приобщи към реалността на „умните и силните“ посредством езика, както Весос е правил това със своето творчество. Неслучайно писателят определя тази своя книга като „автопортрет с известни уговорки“ — екзистенциалният „статут“ на Матис напомня положението на писателя, за когото обикновената, делничната действителност е чужда и далечна, но може да бъде завоювана, покорена и преобразена единствено с помощта на словото.

А какво символизира „Леденият замък“? Според едни — смъртта, според други — злото, според трети — изолацията... Но за автора на този забележителен роман, който му носи световна слава, това е просто творение на природата, неизразимо красиво и заплениващо, уж обяснимо чудо, възбуждащо обаче въображението и изпълнено колкото с поезия, толкова и със смъртна опасност, която омайва не по-малко от нея. Двете героини, подрастващите момичета Сис и Ун, представляват едно особено цяло, в което сякаш сменят позициите и идентичността си така, както чувството за достоверност на читателя се редува с ефекта на свръхестественото, на приказното върху него, напомнящ този на творби от Сигрид Унсет или Селма Лагерльоф, да речем, ала преди всичко на Ханс Кристиан Андерсен (или религиозните обертонове в драмата на Хенрик Ибсен „Бранд“). Подобна двойственост на изживяването предлага и „Лодката вечер“, роман, съставен от отделни „парчета“, свързани помежду си с тънката нишка на условността до степен на върховна интелектуална изтънченост, но и с реални моменти от живота на самия автор, направил рисковано неизбежна крачка отвъд думите — към Великото Мълчание, в чиито дълбини сякаш ни потапя този норвежки Харон^[10] и то без прословутата такса от един обол под езика, както е в прастария мит: ладията му ни понася към коварните водовъртежи на подсъзнателното, разкрива ни опасните камъни и плитчини, в които засяда животът, лавира сред многобройните превъплъщения на смъртта... И също така внезапно ни връща отново на брега на живота, при неговите ухания и пъстроцветие, които след този главоломен рейд

възприемаме като преоткрита, а значи и още по-важна, истина за нас и за него.

На гроба на писателя е поставен голям камък, откъртен от планинските склонове край родния му Телемарк. На него е гравирано само името му и годините на раждане и смърт — никакво друго послание към потомците освен недвусмисленото внушение, че не е бял и следователно не е онзи, търсен през десетилетията от Весос, обзет от не тъй причудливата надежда, че няма да му се удаде да го намери. Защото това би означавало някакъв край, тленност на творчеството му. Каквато то няма.

---

[1] Орган за координация и сътрудничество между парламентите и правителствата на страните от нордския ареал, т.е. Дания (с Гренландия и Фарьорските острови), Исландия, Норвегия, Финландия и Швеция, основан през 1952 г. Таряй Весос получава наградата на Северния съвет за литература през 1964 г. за своя роман „Леденият замък“. — Бел.авт. ↑

[2] В Норвегия има две литературни форми на езика й: *букмол*, т.е. „книжовен език“, исторически възникнал въз основа на датския, и *лансмол*, или *нюноршк*, т.е. език, синтезиран на базата на местни диалекти. — Бел.авт. ↑

[3] „От селцето към света“. — Бел.авт. ↑

[4] От Nord („Север“). С *нордски* тук се обозначава не само географската принадлежност, но и художественият идиом, свойствен на староскандинавската литература и на тази в ареала на Скандинавския север днес, която продължава, укрепва и разгръща нейните особености и традиции. — Бел.авт. ↑

[5] Веригата на природата (лат.). — Бел.авт. ↑

[6] Излязло от печат през 1987–1988 г. — Бел.авт. ↑

[7] В статия, отпечатана в списание „Нурдиск тидскрифт“, Стокхолм, бр. 2 от 1998 г., с. 169–181. — Бел.авт. ↑

[8] „Пътуването на бащата“, 1930, „Сигрид Сталброк“, 1931, „Непознати хора“, 1932, и „Родни звуци в сърцето ечат“, 1938. — Бел.авт. ↑

[9] Таряй Весос е бил номиниран нееднократно за това високо отличие. — Бел.авт. ↑

[10] В древногръцката митология — лодкарят, който пренасял на черната си лодка душите на покойниците в подземния свят. За всеки вземал по един обол, древногръцка монета. — Бел.авт. ↑

Издание:

Таряй Весос. Избрани романи

Птиците. Леденият замък. Лодката вечер

Норвежка, първо издание

Послеслов: Вера Ганчева

Редактор: Вера Ганчева

Коректор: Грета Петрова

Технически редактор: Езекил Лападатов

Този том с избрани творби на големия норвежки писател Таряй Весос се издава с любезното съдействие на НУРЛА, Осло.

За корицата е използван фрагмент от картината „Зимна нощ в планината“ на норвежкия художник Хорал Солберг (1865–1935).

Художествено оформление: Веселин Цаков, 2006 г.

ИК „Хемус Груп“, 2006 г.

© 2006 Антония Господинова, превод от норвежки

ISBN-10: 954–758–017–5

ISBN-13: 978–954–758–017–6

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.